

G.S.ABDULLAYEVA
Sh.X.KOBILOVA

LOGOPEDIK MASSAJ

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

G.S.ABDULLAYEVA

Sh.X.KOBILOVA

LOGOPEDIK MASSAJ

(O'quv qo'llanma)

5 111 900 -Defektologiya (logopediya)

- 14116/50 -

CHIRCHIQ-2023

sab
itq

va,
da
sh
za

g
n
i
t
-
i

UO'K 37;376

KBK 74.3

A-15

G.S.Abdullayeva, Sh.X.Kobilova / Logopedik massaj / O'quv qo'llanma. Chirchiq.: "Nazokathon ziyo print" nashriyoti, 2023. 256 bet.

O'quv qo'llanma Chirchiq davlat pedagogika universiteti professor-o'qituvchilari tomonidan yaratilgan.

Mazkur o'quv qo'llanmada massaj - nutqni rivojlantirishga, tovush talaffuzini tuzatish vaqtini qisqartirishga yordam beruvchi bolaning nutq apparatiga ta'sir qilish usullaridan biri ekanligi yoritilib, uning bola shaxsini rivojlanishidagi maxsus-pedagogik, psixologik va ijtimoiy ahamiyatlari zamonaviy yondashuvlar asosida tahlil etilgan.

O'quv qo'llanmada logopedik massaj uslubi, artikulyatsiya mashqlari komplekslari va massaj elementlari bilan birga mayda motorikani rivojlantirish uchun ularning turli xil variantlari taklif qilinadi.

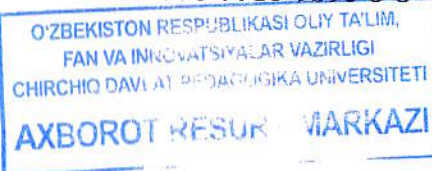
Tarbiyachilar, logoped-o'qituvchilar, ota-onalar, OTMlarning defektologiya fakultetlari talabalari uchun mo'ljallangan.

Taqrizchilar:

Shokirova Sh.D. - Toshkent davlat pedagogika universiteti "Logopediya" kafedrasida dotsenti (PhD)

Abdujalilova Sh.A. - Chirchiq davlat pedagogika universiteti "Maxsus pedagogika" kafedrasida v.b. dotsenti p.f.n.

ISBN 978-9910-9590-3-5

© G.S.Abdullayeva va b., 2023
© «Nazokathon ziyo print», 2023

KIRISH

Motor rivojlanishni erta rag'batlantirish markaziy asab tizimining erta organik shikastlanishi bo'lgan bolalarda nutq buzilishlarining oldini olishga yordam berishi isbotlangan.

Tadqiqotchilar (G.A.Kashe, M.M. Koltsova, T.B. Filicheva, V.V.Tsvyntarniy) nutq sohalari qo'l barmoqlaridan impuls ta'sirida shakllanishini ko'rsatadi va ular bilan mashqlarni o'tkazish, bosh miya qobig'ining nutq sohalarining kamolotini ikki yarim oyga tezlashtiradi.

Barmoqlarni mashq qildirish bo'yicha ishlarni bola hayotining birinchi haftalaridan boshlash mumkin. Masalan, barmoq uchidan bilakgacha silash, doira bo'ylab spiral ishqalanish harakatlari samaralidir. Har kuni-bolaning barmog'ini navbatma-navbat barmoqlaringiz ichiga olish, uni 2-3 daqiqa davomida egish-teldirish, qo'l kaftiga yengilgina tegib, barmoq uchidan bilagiga yo'nalishda tashqi yuzadan mushtga siqilgan kaftni silash, shuningdek, cho'tka bilan barmoq uchlarini silash foydalidir.

Massaj harakatlari asab impulsini uzatishni tezlashtirib mushaklar faoliyati uchun qulay sharoit yaratadi. Massaj paytida mushak to'qimalari intensiv ravishda kislorod bilan ta'minlanadi va parchalanish mahsulotlari faol ravishda chiqariladi.

Massaj o'tkazilish tempiga qarab, u tez, o'rta va sekin bo'lishi mumkin. Birinchi holda, asab tizimining qo'zg'aluvchanligi oshadi. Sekin massajda esa, aksincha, kamayadi. Agar massaj usullari o'rtacha tempda bajarilsa, tinchlantiruvchi ta'sir ko'rsatiladi. Har qanday massaj charchoqni keltirib chiqaradi, jismoniy va aqliy faollikni oshiradi, yengillik va tetiklikni keltirib chiqaradi.

Psixofizik rivojlanishning alohida ehtiyojlari bo'lgan bolalarda qo'l kaftlarning patologik holati, ko'z-motor koordinatsiyasi, ushlash manipulyatsiya faoliyatining yetishmovchiligi yoki mavjud emasligi kuzatiladi. Ko'p hollarda qo'l kaftlari mushtlarga siqiladi, bosh barmoq kaftga keltirilgan bo'ladi. Qo'l barmoqlarini egish va kengaytirish funksiyasi, shuningdek, ularni bosh barmog'iga qarama-qarshi holga keltirish funksiyasi zaiflashgan bo'ladi. Ko'pgina bolalarda, hatto maktab yoshida ham, barmoqlarning nozik differentsiatsiyalangan harakatlari buzilgan bo'ladi, bu esa o'z-o'ziga xizmat ko'rsatish ko'nikmalari, tasvirlash faoliyati, yozuvning

shakllanishiga halaqit beradi (E.S.Kalishnyuk, I.Yu.Levchenko, E.M.Mastyukova, O.G.Prixodko).

Shuni esda tutish kerakki, kaft harakatlarining shakllanishi, harakat analizatorining yetukligi, ko'ruv idroki, his-tuyg'ularning har xil turlarini, gnozisni, praksisni, fazoviy orientatsiyaning, harakatlarni muvofiqlashtirishni rivojlanishi bilan chambarchas bog'liqdir.

Qo'l massaji butun tanadagi qon aylanishini yaxshilaydi, ayniqsa miya dam olishiga yordam beradi - insonga muvozanatni va farovonlikni baxsh etadi.

Shunday qilib, massaj tananing barcha funksiyalariga foydali ta'sir ko'rsatadi, ularning rivojlanishiga hissa qo'shadi, harakat va nutq qobiliyatlarini shakllantirish va ularni takomillashtirishni rag'batlantiradi.

I BOB. MASSAJ VA UNING ORGANIZMGA TA'SIR XUSUSIYATLARI

1-Mavzu: Logopedik massajning maqsadi va vazifalari.

Reja:

1. Nutq buzilishlarini korrektsiyalashdagi massaj usuli.
2. Massajning korrektsion-pedagogik ta'sirning kompleks tizimidagi o'rni.
3. Massajning fiziologik ta'siri.

Tayanch tushunchalar: Logopedik massaj, muskullar nutq apparati periferik, qon tomirlari, reabilitatsiya, sinkinez, giperkinez, rinolaliya, duduqlanish, artikulyatsiya apparati mushaklarining parezi.

Logopedik massaj - texnik ta'sirlarning faol metodi, muskullar ahvolini o'zgartirib, asab qon tomirlari va nutq apparati periferik tolalariga ta'sir ko'rsatadi. Logopedik massaj logopedik texnikalaridan biri bo'lib, nutq talaffuz tomoni, yuzning emotsional (hissiy) tuzilishiga ta'sir etadi.

Logopedik massaj bir qator jiddiy nutq buzilishlarida korrektsion-pedagogik ta'sir usullaridan biri sifatida uzoq vaqtdan beri qo'llanilib kelinmoqda. Logopedik massajni qo'llashning nazariy sharti M.B.Eidinova, O.V.Pravdina, K.A.Semenova, S.A.Bortfeld va hokazolarning asarlarida batafsil yoritilgan. Shunga qaramay, nutq patologiyasining turli shakllarida qo'llaniladigan

differentatsiyalangan massaj usullari to'liq ishlab chiqilmagan va logopedik amaliyotda hali yetarli darajada joriy etilmagan. Biroq, hech bir mutaxassis uchun logopedik amaliyotda massajdan foydalanishning maqsadga muvofiqligi shubhasizdir, ayniqsa dizatriya, rinolaliya, duduqlanish kabi jiddiy nutq buzilishlarida bu narsani kuzatish mumkin.

Massaj va logopedik massajning farqli tomonlari.

Qoidaga ko'ra, an'anaviy tibbiyotimizda massaj unga muhtoj bo'lgan bolalargagina buyuriladi. Bu toifaga esa odatda umurtqa

pog'onasi bilan bog'liq muammolari bo'lgan, displaziyalik yoki oyoq-qo'llarining chiqishi va boshqa ko'plab skelet tizimi bilan bog'liq muammoli bolalar kiradi. Bu shifokorlar massajni buyuradigan yagona toifadir. Bunday massajni amalga oshiradigan mutaxassisni poliklinikadan topish mumkin. Asosan, bu massaj tayanch-harakat tizimining har xil disfunktsiyasini tuzatishga qaratilgan bo'ladi.

Ikkinchi variant – bu umumiy rivojlantiruvchi massajdir. U bo'yicha materiallarni internetdan topish mumkin, u bilan shug'ullanadigan mutaxassislar soni juda ko'p va siz uni o'zingiz ham qilishingiz mumkin.

Agar siz aynan logopedik massajni amalga oshirishni istasangiz, uni faqat logopedlar tomonidan amalga oshirish mumkin, chunki u aynan nutqiy va xatti-harakat muammolarini tuzatishga qaratilgan. Logopedik massaj maksimal ta'sirga ega, biroq yuqorida aytib o'tilganidek, uni o'zingiz qilishingiz tavsiya etilmaydi.

Nutq buzilishlarini korrektsiyalashdagi massaj usuli.

Logopedik massaj - bu periferik nutq apparati mushaklari, nervlari, qon tomirlari va to'qimalarining holatini o'zgartiradigan faol mexanik ta'sir usuli. Logopedik massaj nutqning talaffuz tomonini va nutq buzilishidan aziyat chekadigan odamlarning hissiy holatini normallashtirishga yordam beradigan logopedik usullaridan biridir.

Logopedik amaliyotda massajdan foydalanish uchun ko'rsatmalar.

Logopedik massaj nutq buzilishidan aziyat chekadigan bolalar, o'spirinlar va kattalarni reabilitatsiya qilishning keng qamrovli tibbiy va pedagogik tizimiga kiritilgan. Massaj dizartriya, shu jumladan rinolaliya, duduqlanish, ovoz buzilishlari tashxisi qo'yilgan shaxslar bilan logopedik ishlarda qo'llaniladi. Umuman olganda, massaj mushaklarning tonusida

buzilishlar bo'lgan barcha pedagogik korrektsiyalash ishlarida qo'llaniladi.

Massajning korrektsion-pedagogik ta'sirning kompleks tizimidagi o'rni.

Logopedik massaj nutq buzilishlarini korrektsiyalashga qaratilgan keng qamrovli psixologik va pedagogik ishlarning bir

qismidir. Bu korrektsiyalash ta'sirining barcha bosqichlarida amalga oshirilishi mumkin, ammo uni ishning dastlabki bosqichlarida qo'llash ayniqsa muhimdir. Ko'pincha massaj logopedik ta'sirining samaradorligi uchun zarur shartdir.

Artikulyatsion buzilishlarni bartaraf etishda logopedik massaj passiv, passiv-faol va faol artikulyatsion gimnastika bilan bir qatorda amalga oshiriladi.

Nutqiy nafas, ovozni shakllantirishda, hissiy holatni normallashtirishda logopedik massaj an'anaviy relaksatsiya mashqlari bilan birgalikda ishlatilishi mumkin.

Logopedik massajni logoped, defektolog yoki logopedik massaj texnikasini biladigan tibbiy mutaxassis, ya'ni maxsus tayyorgarlikdan o'tgan va nutq faoliyatini ta'minlaydigan mushaklarning anatomiyasi va fiziologiyasini, shuningdek nutq buzilishlarining etiopatogenezi biladigan mutaxassis amalga oshirishi mumkin.

Massajning fiziologik ta'siri.

Insonning yuzi, tananing boshqa qismlaridan farqli o'laroq, nerv tugunlari, qon aylanish va limfa tomirlari bilan eng boy ta'minlangandir. Bu odamning hissiy holatidagi eng nozik o'zgarishlar uzatiladigan yuz mushaklarining holatiga ta'sir qiladi. Bu birinchi navbatda odamning kayfiyati va farovonligini aks ettiradigan yuz ifodasidir. Yuz terisi mexanik stressga ayniqsa sezgir. Shu sababli, massaj ta'siri ostida yuzga keladigan yuz mushaklari va nervlarining holati, odamning farovonligi va kayfiyati o'rtasida eng yaxshi qarama-qarshi aloqa mavjud.

Massaj tanaga foydali fiziologik ta'sir ko'rsatadi. Massaj ta'siri ostida tanada bir qator lokal va umumiy reaksiyalar paydo bo'ladi, unda barcha to'qimalar, organlar va tizimlar ishtirok etadi.

Teri yuzasi teri analizatorining periferik qismi bo'lgan ulkan sezgir maydon bo'lib, u markaziy nerv tizimi bilan uzviy bog'liqligini anglatadi. Massaj paytida ta'sir nafaqat terining tarkibiy qatlamlariga, uning tomirlariga va markaziy nerv tizimining holatiga ham ta'sir qiladi. Shu munosabat bilan umumiy nerv qo'zg'aluvchanlik o'zgaradi, yo'qolgan yoki kamaygan reflekslar jonlanadi, markaziy nerv tizimining umumiy funksional holati o'zgaradi.

Massaj terining sekretor funksiyasini yaxshilaydi, limfa va qon aylanishini faollashtiradi va oziqalanishini yaxshilaydi, almashinuv jarayonlarini oltiradi.

Massaj terining kapillyarlari holatiga katta ta'sir ko'rsatadi. Kapillyar tizim qon tomir tizimidagi refleksogen zonadir. Bu shuni anglatadiki, massaj ta'sirida kapillyarlarning holatidagi o'zgarishlar butun qon tomir tizimida aniq o'zgarishlarni keltirib chiqaradi. Massaj ta'siri ostida kapillyarlar kengayadi, qon va to'qimalar o'rtasida gaz almashinuvi kuchayadi (to'qimalarning kislorodli terapiyasi). Ritmik massaj harakatlari qonning arteriyalari bo'ylab harakatlanishini osonlashtiradi, venoz qonning chiqishini tezlashtiradi.

Massaj butun limfa tizimiga reflektor ta'sir ko'rsatib, limfa tomirlari faoliyatini yaxshilaydi. Massaj ta'siri ostida mushak tizimining holati sezilarli darajada o'zgaradi. Birinchidan, mushak tolalarining elastikligi, ularning kontraktil funksiyasining kuchi va hajmi oshadi, ularning faoliyati tiklanadi. Turli xil massaj usullaridan differentsiatsiyalangan foydalanish mushaklarning spastikligi bilan tonusni pasaytirishga va aksincha, artikulyar mushaklarning sust paresteziyasi bilan uni oshirishga imkon beradi, artikulyatsiya organlarining faol ixtiyoriy, muvofiqlashtirilgan harakatlarini shakllantirish va amalga oshirishga yordam beradi.

Mushaklar funksiyasi payligament apparati bilan uzviy bog'liqdir. Massaj ta'siri ostida ligamentli apparatlarning harakatchanligi va elastikligi oshadi.

Massaj paytida ta'sir qilish kuchi va tananing reaksiyasi o'rtasida murakkab bog'liqlik mavjud. Yengil, sekin silash bilan massaj qilingan to'qimalarning qo'zg'aluvchanligi pasayadi. Bu tinchlantiruvchi ta'sirga ega, yoqimli ilqlik hissi paydo bo'ladi, kayfiyat yaxshilanadi. Massaj ta'sirida kuchli va tezkor harakatlar massaj qilingan to'qimalarning ishlash xususiyatini oshiradi.

Shunday qilib, logopedik massaj umuman tanaga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, bu esa nutq-motor jarayonida asosiy rol o'ynaydigan nerv va mushak tizimlarida ijobiy o'zgarishlarni keltirib chiqaradi.

pasayishi;

3) nutq apparati mushaklarining patologik vosita namoyon bo'lishining pasayishi (sinkinez, giperkinez, konvulsiyalar va hokazolar);

4) proprioseptiv hissiyotlarni rag'batlantirish;

5) artikulyatsiya harakatlarining hajmi va amplitudasining oshishi;

6) kontraktil faolliqi yetarli bo'lmagan periferik nutq apparati mushak guruhlarini faollashtirish;

7) artikulyatsiya organlarining ixtiyoriy, muvofiqlashtirilgan harakatlarini shakllantirish.

1. Massaj va uning tanaga ta'siri.

Massajning mohiyati va ta'sir mexanizmi. Massaj turlari. Logopedik massaj va uni bir qator jiddiy nutq buzilishlarida korreksional-pedagogik ta'sir usullaridan biri sifatida qo'llanishini asoslanishi. Uni qo'llashning fiziologik asoslari va logopedik massajning ta'sir qilish mexanizmi. Logopedik massajning maqsad va vazifalari. Logopedik massajning turlari: klassik, nuqtaviy - va ularning kombinatsiyasi.

2. Normadagi nutq organlarining anatomiyasi va fiziologiyasi.

Bosh va bo'yinning tuzilishi. Bosh chanog'i suyaklari. Yuz suyaklari. Bosh mushaklari. Chaynash mushaklari va ularning asosiy funksiyalari. Mimika mushaklari guruhi, ularning vazifalari. Bo'yin mushaklari, ularning asosiy funksiyalari. Bosh va bo'yin mushaklarining ishi. Bosh va bo'yin muskullarini qon bilan ta'minlanishi. Bosh va bo'yin nervlari. Artikulyatsiya apparati anatomiyasi va fiziologiyasi. Og'iz bo'shlig'i: vestibulit, milkar, tishlar, qattiq tanglay. Lablar, yonoqlar, yumshoq tanglay va tomoq mushaklari. Ularning funksiyalari, innervatsiyasi. Til, uning bo'limlari. Tilning skelet mushaklari, ularning vazifalari. Tilning o'z mushaklari, ularning vazifalari. Til mushaklarining innervatsiyasi. Til

frenulum. Hid suyagi, hid suyakning mushak apparati, uning innervatsiyasi. So'lak bezlari. Halqum. Halqum mushaklar, ularning funksional xususiyatlari.

3. Logopedik massajni o'tkazish uslubi.

Logopedik massaj jarayonida massaj qilinayotgan odamning asosiy pozitsiyalari. Logopediya mashg'ulotlari tarkibidagi massaj o'tkazilish vaqti. Massajning dozasi va davomiyligi. Logopedik amaliyotda massajdan foydalanish uchun ko'rsatmalar va qarshi ko'rsatmalar.

4. Logopedik amaliyotda klassik massajdan foydalanish uslubi.

Artikulyatsiya apparati mushaklariga ta'sir qilishning eng adekvat usuli sifatida klassik massaj usullaridan foydalanish. Klassik massajning asosiy usullari: silash, ishqalash, uqalash, tebratish, shapatilash, qattiq bosish. Massaj usullaridan kompleks foydalanish.

5. Artikulyar muskulaturasi mushaklarini bo'shashtirishga qaratilgan massaj harakatlari kompleksi.

Bo'shashtiruvchi massaj uchun umumiy tavsiyalar. Bo'yin va yelka kamarining mushaklarini, yuz mushaklarini, chaynash va mimika mushaklarini, lablar, til mushaklarini bo'shashtirishga qaratilgan massaj harakatlari texnikasi. Qo'shimcha ta'sir qilish usullari. Passiv va passiv-faol gimnastika usullari.

6. Artikulyar muskulaturasi mushaklarini mahkamlashtirishga qaratilgan massaj harakatlari kompleksi.

Kuchaytirish massaji bo'yicha umumiy tavsiyalar. Yuz mushaklarini, chaynash mushaklarini, lablar mushaklarini, tilni, yumshoq tanglayni, bo'yin va yelka-kamarni faollashtirishga qaratilgan massaj harakatlari texnikasi. Og'iz bo'shlig'i, milklar, qattiq tanglay shilliq qavatini massaj qilish. Qo'shimcha ta'sir qilish usullari. O'z-o'zini massaj qilish usullari.

7. Nuqtaviy massajni qo'llash uslubi.

Biologik faol nuqtalarni massaj qilish reflektor ta'sir qilish usullaridan biri sifatida. Biologik faol nuqtalarning artikulyatsiya apparati mushaklari bilan funksional aloqasi. Logopedik massajda ishlatiladigan biologik faol nuqtalarning joylashishini aniqlash, ularning xususiyatlari. Asosiy nuqtaviy massaj usullari: silash,

uqalash, ushlash, tebratish. Nuqtaviy massaj texnikasidan kompleks foydalanish. Nuqtaviy massaj texnikasidan differensial foydalanish.

8. Turli xil nutq buzilishlarida logopedik massaj usullaridan foydalanish.

Nutq buzilishining xususiyatiga qarab massaj usullarini tanlash. Dizartriyaning turli xil klinik shakllari uchun massaj usullarini differensial tanlash; duduqlanishning nevrotik va nevrozga o'xshash shakllarida; ovoz buzilishlarida, rinolaliyada.

9. Rinolaliya va ovoz buzilishlarida logopedik massaj o'tkazishning o'ziga xos xususiyatlari.

Operatsiyadan keyingi davrda rinolaliyada massaj qilish bo'yicha umumiy tavsiyalar. Tanglay pardasi, Tanglay-til va Tanglay-halqum muskulaturasining mushaklarini faollashtirishga qaratilgan massaj harakatlari texnikasi. Qo'shimcha ta'sir qilish usullari. Tanglay-halqum mushaklarning ishini rag'batlantiradigan passiv-faol mashqlar. Fonatsiya gimnastikasini o'tkazishda nuqtaviy massajdan foydalanish.

10. Duduqlanishda logopedik massaj o'tkazishning o'ziga xos xususiyatlari.

Logopedik massajning duduqlanganlarning hissiy holatiga ta'siri. Klassik va nuqtaviy massaj usullaridan kompleks foydalanish. Duduqlanishning klinik shakliga qarab massaj texnikasi va texnikasini tanlash. Duduqlanishda logopedik massaj usullarini o'z ichiga olgan logopediya mashg'ulotlarini tashkil etish.

11. Dizartriyada logopedik massaj o'tkazishning o'ziga xos xususiyatlari.

Dizartriya shakliga qarab logopedik massaj usullaridan differensial foydalanish. Miya falajidan aziyat chekadigan bolalar bilan logopedik massajni o'tkazishda "taqiqlar refleksi" pozitsiyalaridan foydalanish. Artikulyar mushaklarning giperkinezda o'zaro faoliyat nuqtaviy massajni qo'llash. Massaj texnikasi va passiv gimnastikaning kombinatsiyasi.

Mavzu bo'yicha savollar va topshiriqlar:

1. Logopedik massajning maqsadi va vazifalari nima?

2. Artikulyatsion buzilishlarni bartaraf etishda logopedik massajning o'rni?
3. Logopedik massaj umuman tanaga ijobiy ta'siri haqida fikringiz?
4. Mushak tonusini normallashtirish deganda nimani tushunasiz

2-mavzu: Nutq organlarining me'yordagi anatomiya va fiziologiyasi.

Reja:

1. Bosh va bo'yin.
2. Og'iz bo'shlig'i.
3. Yuz va bo'yinni qon bilan ta'minlanishi.
4. Yuz va bo'yinni qon bilan ta'minlanishi

Tayanch tushunchalar: Boshning skeleti peshona, oksipital, sfenoid, etmoid, burun, pastki jag', tilosti suyagi, hamda juftlashgan: yuqori jag', yonoq suyagi va tanglay suyaklari, yuz va bo'yinning venoz tizimi.

Logopedik massaj asosan bosh, bo'yin va yelka kamarining mushaklari sohasida amalga oshiriladi. Logopedik massaj jarayonida til, lablar, yonoqlar, yumshoq tanglay mushaklarini o'z ichiga olgan periferik nutq apparati mushaklariga alohida e'tibor beriladi. Logoped ushbu mushaklarning tuzilishi va funksiyalarini yaxshi bilishi kerak, bu sohada logopedik massaj amalga oshiriladi.

2.1. Bosh va bo'yin

Boshning skeleti - bu choklar bilan bog'langan alohida suyaklardan iboratdir. Suyaklar bosh suyaklari va yuz suyaklariga bo'linadilar.

Bosh suyaklariga juftlanmagan suyaklar kiradi: peshona, oksipital, sfenoid, etmoid, burun, vomer, hamda juftlashgan: parietal, chakka, pastki turbinat. Ular miya joylashgan bo'shliqni o'z ichiga oladi.

Yuz suyaklariga juftlashtirilmagan suyaklar kiradi: pastki jag', tilosti suyagi, hamda juftlashgan: yuqori jag', yonoq suyagi va tanglay suyaklari.

Massajni amalga oshirayotganda bir qator belgilarni aniqlash kerak: peshona suyakda-qosh egriliklari va burun qismini (supraporeferens), chakka suyagida, yonoq suyagi egrilik, tepa suyak bo'rtmalarini.

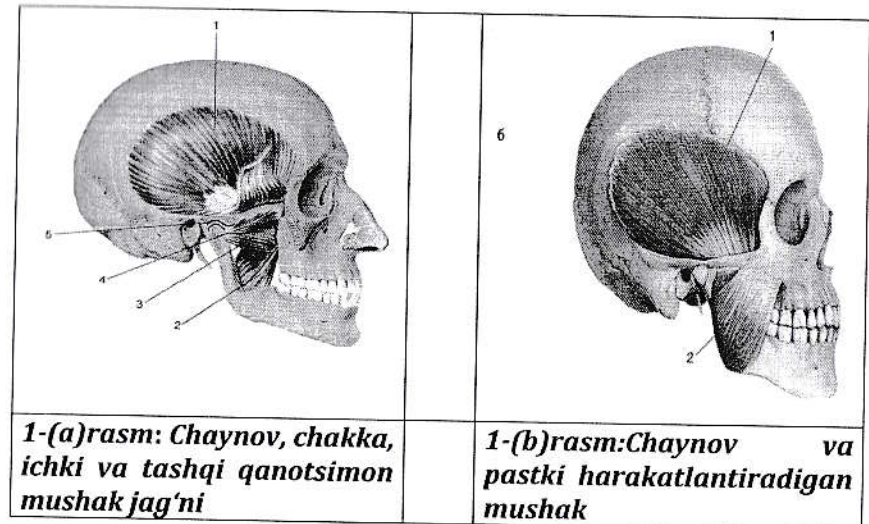
Boshning mushaklari ikki guruhga bo'linadi: chaynash va mimik mushaklar yoki yuz mushaklari; og'iz atrofidagi mushaklar maxsus guruhga ajratiladi. Chaynash mushaklari guruhiga chaynash mushagi, chakka mushagi va qanotsimon mushaklar kiradi.

Chaynash mushagining asosiy vazifasi pastki jag'ning harakatlanirishdan (ko'tarish, tushirish, oldinga, orqaga va yon tomonga harakat qilish) iborat.

Chaynash mushagi ikki qismdan iborat: yuzaki va chuqur bo'lib, ularning bir uchi yonoq suyagiga, ikkinchisi pastki jag'ga birlashtirilgan (1-rasm).

Vazifalari: pastki jag'ni ko'taradi, jag'ni oldinga cho'zishda ishtirok etadilar.

Chakka mushagi bosh chanog'ining chakka yuzasida joylashadi. Mushaklar to'plamlari pastga yo'nalib, pastki jag'ga yopishgan kuchli payni amalga oshiradi.

Vazifalari: pastga tushirilgan jag'ni ko'taradi, oldinga siljigan jag'ni orqaga tortadi.

Qanotsimon mushaklar chaynash mushagining ichki qismida joylashgan bo'lib, yonoq suyakka va pastki jag' suyagiga yopishadi.

Vazifalari: pastki jag'ni yon tomonga siljitadi, tushirilgan pastki jag'ni oldinga siljitadi va ko'taradi (1-a, b-rasmlar)

Bundan tashqari, pastki jag' harakatlarida bilvosita til osti suyagiga yopishgan mushaklar, shuningdek bo'yin mushaklari ishtirok etadi: digastrik va teri osti (3, 13-rasmlar).

Mimik mushaklar (4-rasm) yoki yuzning haqiqiy mushaklari asosan ko'z, og'iz, burun va quloq teshiklari atrofida joylashgan aylana mushak tolalaridan iborat. Ushbu mushaklar bu teshiklarning yopilishida yoki aksincha kengayishida ishtirok etadi. Ular yuzdagi shakllarini o'zgartirib, turli burmalar amalga oshiradi. Bular turli xil yuz harakatlarini shakllantirishda ishtirok etadigan, miyaning hissiy tuzilmalari bilan yaqin aloqasi tufayli yuz ifodasini o'zgartiradigan juda kichik mushaklardir. Shuni yodda tutish kerakki, ba'zi yuz mushaklari anatomik emas, balki funksional jihatdan ajralib turadi.

Oksipital-peshona mushak pay dubulg'asiga ulangan bo'lib, bosh terisi siljishini keltirib chiqaradi. Peshona va chakka qismlardan iborat bo'ladi. Peshona qismi qoshlarni ko'taradi va palpebral bo'shliqni kengaytiradi.

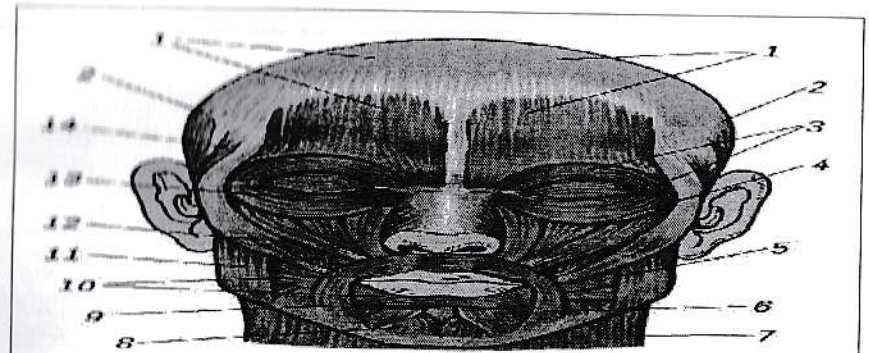
Qoshlarni bo'shashtiruvchi mushak qoshlarning terisiga yopishadi, qoshlarning terisini o'rta chiziqqa yig'adi va burun ko'prigida vertikal burmalar amalga oshiradi.

Qanotsimon mushaklari burunning orqa qismidan boshlanadi va teriga yopishadi. Burun ildizida ko'ndalang burmalar amalga oshiradi.

Ko'zning aylana mushagi orbitaning atrofida joylashgan bo'lib, palpebral yoriqni toraytiradi, ko'z qovoqlarini yopadi.

Burun mushagi burun qanotlari bo'ylab harakatlanadi, burun teshiklarini pastga tortadi va ularni toraytiradi.

Og'iz atrofidagi mushaklar (2-rasm) ikki guruhga bo'linadi. Ulardan biri og'izning aylana mushagi bo'lib, uning qisqarishi og'iz bo'shlig'ini toraytiradi, boshqa guruh — bu og'iz bo'shlig'iga nisbatan radial joylashgan mushaklar, ularning qisqarishi uning kengayishiga olib keladi.

2-Rasm:

1 — bosh suyak ustidagi mushaklar;
2 — chakka mushaklar;
3 — ko'zlarning aylana mushaklar;
4 — og'izning burchagini ko'taradigan mushak;
5 — lunj mushaklari;
6 — pastki lablarni tushiruvchi mushak;
7 — bo'yining teri osti mushagi;

8 — iyak osti mushagi;
9 — lablar burchagini pastga tushiruvchi mushak;
10 — og'izning aylana mushaklari;
11 — chaynov mushaklari;
12 — katta yonoq mushagi;
13 — burun mushagi;
14 — quloq supراسi mushagi.

Og'izning aylana mushagi lablar ichida joylashgan aylana mushak to'plamlari tomonidan hosil bo'ladi. Mushak to'plamlari teriga mahkam birikgan bo'ladi.

Vazifalari: og'iz bo'shlig'ini toraytiradi, lablarni oldinga cho'zadi.

Katta yonoq suyagi mushak yonoq suyagidan boshlanadi, pastga qarab, og'izning aylana mushagiga va og'iz burchagining terisiga to'qiladi.

Vazifalari: og'iz burchagini yuqoriga va tashqariga tortadi.

Kichik yonoq suyagi mushak, yuqori labni ko'taradigan mushak, yuqori labni ko'taradigan mushak, burun qanoti ham yonoq

suyagidan boshlanadi va bitta mushak plastinkasini hosil qilib, yuqori lab va burun qanotining terisiga to'qiladi.

Vazifalari: yuqori labni ko'taradi va burun qanotini tortadi.

Og'iz burchagini ko'taradigan mushak og'iz burchagiga to'qiladi.

Vazifalari: og'izning burchagini yuqoriga va tashqariga tortadi.

Kulgi mushagi og'iz burchagining terisiga to'qiladi.

Vazifalari: og'izning burchagini tashqariga tortadi.

Yonoq mushak yoki karnaychalar mushagi ikkinchi katta molar alveolalari sohasidagi yuqori va pastki jag'larning tashqi yuzasidan boshlanadi. Oldinga qarab, yonoq mushak to'plamlari yuqori, pastki lablar va og'iz burchagiga o'tadi.

Vazifalari: og'izning burchagini yon tomonga tortadi, ikki tomonlama qisqarishda og'iz bo'shlig'ini cho'zadi, yonoqlarning ichki yuzasini tishlarga bosadi.

Og'iz burchagini tushiradigan mushak pastki jag'dan chiqib, og'iz burchagiga ko'tariladi.

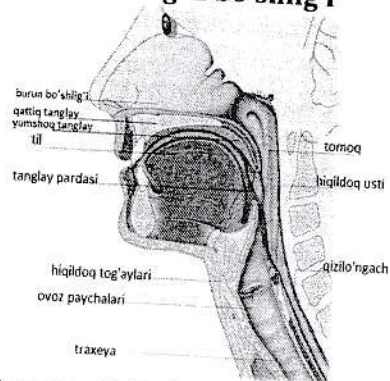
Vazifalari: og'iz burchagini pastga va tashqariga tortadi.

Pastki labni tushiradigan mushak pastki labni pastga tortadi.

Iyak osti mushagi iyak terisiga to'qilgan bo'ladi.

Vazifalari: jag'ning terisini yuqoriga tortadi, pastki labni cho'zadi.

2.2.-Og'iz bo'shlig'i

3-rasm: Og'iz bo'shlig'i mushaklari

Og'iz bo'shlig'i (3-rasm) old tomondan lablar bilan, yon tomonlarda - yonoqlar bilan, yuqoridan - tanglay bilan (qattiq va yumshoq), pastdan - og'iz bo'shlig'ining pastki qismini tashkil etuvchi til va mushaklar bilan chegaralangan. Orqa tomonda, halqum o'tmasi orqali, og'iz bo'shlig'i halqum va burun halqum bilan aloqa qiladi.

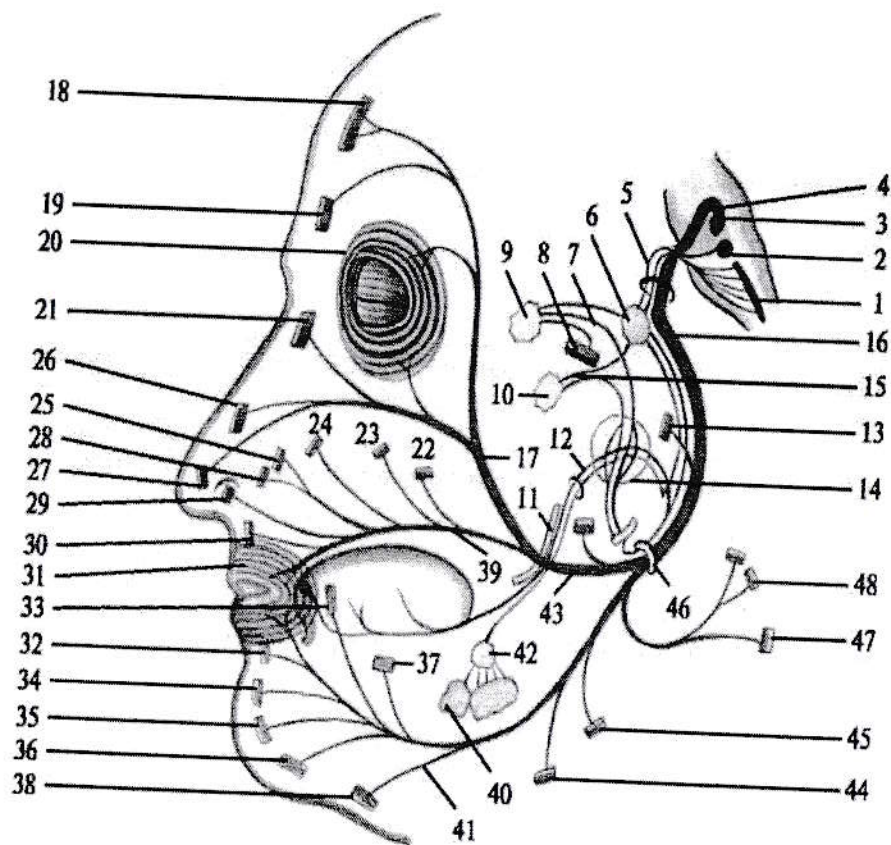
Lablar - bu og'iz bo'shlig'ini cheklaydigan ikkita mushak burmasidir. Og'iz bo'shlig'ining uchlari og'iz burchaklari deb ataladi. Lablarning kiritiladigan yuzasi teri bilan qoplangan bo'lib, ularning ichki yuzasida shilliq pardaga o'tadi. Lablarning qalinligi asosan og'izning aylana mushagi, bo'shashgan biriktiruvchi to'qima, teri va shilliq qavat tomonidan hosil bo'ladi. O'rta chiziq bo'ylab yuqori labning teri ustki qismida yuqori labning teri qoplamalari bilan chegaralangan, juftlashtirilmagan labial truba mavjud. Yonoqlardan yuqori lab burunlab burmalari bilan ajralib turadi. Pastki lab iyakdan gorizontaal ravishda mos keladigan labial sulkus bilan ajralib turadi. Lablarning submukozasida ko'p miqdordagi lab bezlari yotadi, ular no'xat hajmiga yetadi. Ushbu bezlarning chiqaruvchi kanallari lablar shilliq qavatining yuzasida ochiladi.

Yonoqlar yonoq va chaynash mushaklari tomonidan hosil bo'ladi va tashqi tomondan teri bilan, ichkaridan esa shilliq qavat bilan qoplanadi. Yonoq va chaynash mushaklari o'rtasida teri osti yog' to'qimasi joylashadi. Yonoqlarning shilliq qavatida tupik bezlarining bir nechta kanallari mavjud.

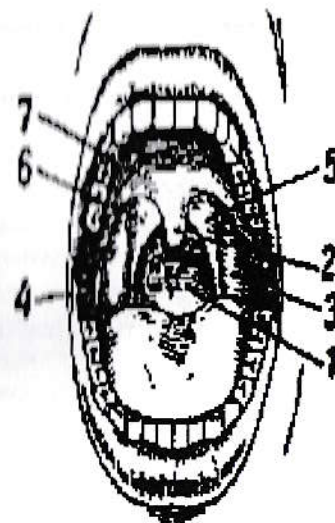
Jag'larda og'iz bo'shlig'i butunlay til bilan to'ldirilgan bo'ladi. Uning tashqi devori tish kamarlari va milkar, yuqori qismi tanglay, pastki qismi supratil osti mushaklar guruhidir (halqum — til osti, jag' — til osti, til osti) (4-rasm).

Tanglay qattiq va yumshoq tanglayga bo'linadi. Uning old qismi — qattiq tanglay, suyak asosga ega. Orqa qismi - yumshoq tanglay, asosan mushaklar va tanglay bezlari joylashgan shilliq qavat tomonidan hosil bo'ladi. Tanglayning choki - shilliq qavatning o'rtasida tor oqish chiziq bor. Chok sohasida shilliq qavat qirralarga qaraganda ingichka bo'ladi. Yumshoq tanglay, shuningdek, tanglay pardasi deb ham ataladi. Bu og'iz va halqum bo'shliqlari orasidagi harakatlanuvchi qismdir. Uning erkin qirrasi o'rta chiziq bo'ylab tilchani amalga oshiradi. Tilchaning mushaklari - bu yumshoq tanglay

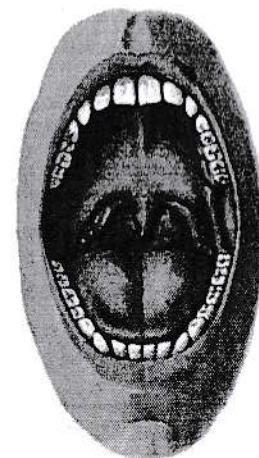
mushaklaridan chiqib, tilning o'rta chizig'iga yaqinlashadigan ikkita mushak to'plami, bu uning konus shakliga egaligini ta'minlaydi.

4-rasm: Nutq periferik bo'limining bosh miya asablari (uch tarmoqli nerv asablari)

5-rasm: Tomoq

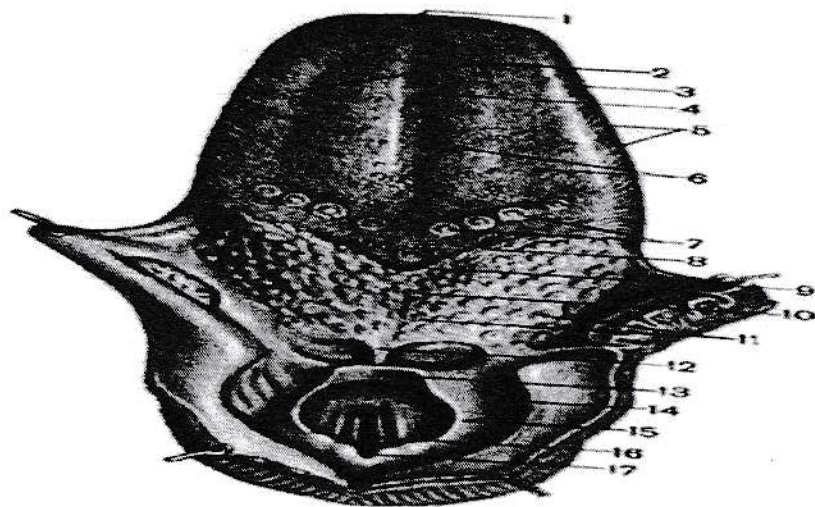
6-rasm: Og'iz bo'shlig'i

Tilchaning ikkala tomonida yumshoq tanglay ikki xil yoychaga bo'linadi. (5-6-rasmlar). Tanglay yoylari, ulardan old qismi tilning ildiziga boradi va tanglay-til osti deb ataladi, orqa qismi esa halqum yon devorga birikadi va tanglay-halqum yoyi deb ataladi. Tanglay yoylari orasidagi bo'shliqda tanglay bodomsimon bezlari yotadi. Har bir yutish harakati bilan tanglay yoylari cho'zilib, bir-biriga yaqinlashadi, shunda ular orasida til bilan to'liq yopilgan kichik bo'shliq qoladi, ya'ni yutish paytida burun bo'shlig'i halqum bo'shlig'idan ajraladi.

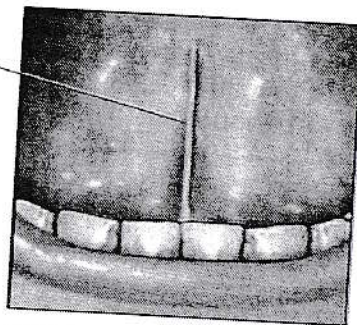
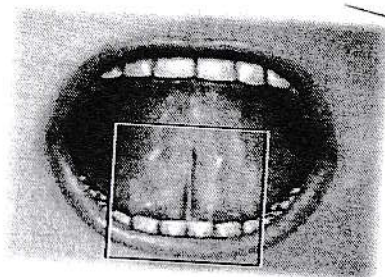
Yumshoq tanglay mushaklari bosh miya nervlarning IX va X shoxlari tomonidan innervatsiya qilinadi.

Til - yuqoridan, yon tomondan va qisman pastdan shilliq qavat bilan qoplangan mushakli organdir (7-8-rasmlar). Til ikki qismga ajratiladi: old - erkin qismi (til tanasi) va orqa qismi (tilning ildizi). Tilning tanasi tilning yumaloq yuzi yoki uchi bilan tugaydi. Tilning tanasi ildizidan chegara jo'yak bilan ajratilgan bo'lib, u to'mtoq burchak amalga oshiradi. Tilning ildizi tashqi tomondan ko'rinmas qismdir. Tilning yuqori yuzasi tilning orqa qismi deb ataladi. Unda

tilning o'rta chizig'i uzunlama yo'nalishda joylashgan bo'lib, u til tanasini o'ng va chap qismlarga ajratadi. Ushbu tilning butun mushaklari tilning ichida joylashgan tolali (biriktiruvchi to'qima) plastinka yoki til septumi orqali ikki yarimtaga bo'linadi.

7-rasm: Tilni innervatsiya qilish A - yuqori halqum nerv tomonidan innervatsiya qilish (vagus nervining bo'lagi); B - til-halqum nerv tomonidan innervatsiya qilish (vagus nervining bo'lagi); C - tilcha nervi tomonidan innervatsiya qilish (vagus nervining bo'lagi)

8-rasm til yuganchasi

Tilning pastki yuzasidan milklargacha shilliq qavatning burmasi - tilning ildizi joylashadi. Tilning shilliq qavati, tilning ildizi va uchi sohasida silliq, tilning orqa qismida esa dag'al bo'ladi. Ushbu dag'allik, ko'p sonli kichik balandliklar - shaklida farq qiladigan til papillalari bilan bog'liq. Og'iz bo'shlig'i va tilning shilliq qavatida ko'p miqdordagi so'lak bezlari mavjud. Tilning mushaklarida, uning yuqori qismida qattiqlik-til bezi mavjud bo'lib, uning chiqaruvchi kanali tilning pastki yuzasida ochiladi. Tilning ichkarisida tomirlar va nervlar o'tadi. Tilning oldingi uchdan ikki qismi til nervi (uch tarmoqli nervning shohi), orqa uchdan bir qismi til halqum nerv, epiglottis mintaqasi yuqori halqum nerv (vagus nervining shohi) tomonidan innervatsiya qilinadi.

Til - mushakli organdir. 7-8- rasmlarda ko'rib turganingizdek, tilni tashkil etuvchi mushak tolalari uch yo'nalishda joylashgan: ba'zilari til bo'ylab ildizdan uchigacha, boshqalari uni yuqorisidan pastgacha ko'ndalang yo'nalishda, boshqalari esa gorizontaal yo'nalishda, tilning yon yuzalaridan markazga.

Tilning barcha mushaklarini ikkita asosiy guruhga bo'lish mumkin. Birinchi guruh suyaklardan boshlanib, til tanasiga to'qilgan mushaklar bilan ifodalanadi. Ushbu mushaklar odatda skelet mushaklari deb ataladi. Ular tilning holatini o'zgartiradi. Boshqa mushak guruhi - bu tilning asl mushaklari. Ularning vazifasi til shaklini o'zgartirishdir.

Tilning skelet mushaklari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Tilning skelet mushaklari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

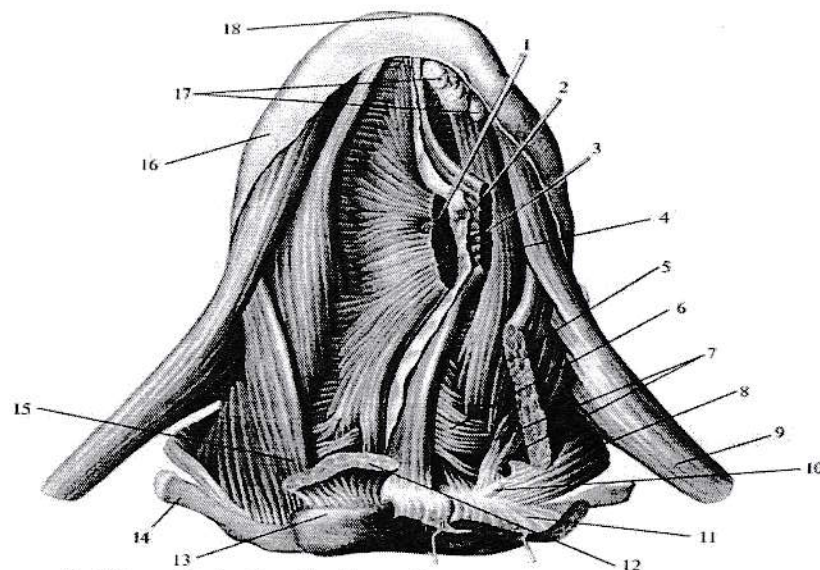
Bigizsimon mushak (8-rasm). Bu chakka suyakning bigiztil o'simtasidan (quloq orqasida joylashgan) boshlanib, tilning chetidan uning uchiga qarab, til ildizining yon yuzasini tashkil etuvchi aydarli darajadagi katta mushakdir.

Vazifasi: tilni, uning ildizini yuqoriga va orqaga tortadi.

Tilosti-til mushagi (8-rasm). Bu tilosti suyakidan boshlanadi. Uning to'plamlari yuqoriga va oldinga, tilning ildizi va tanasining yon chetiga yo'naltiriladi.

Vazifasi: tilni orqaga va pastga tortadi.

Iyak-til mushagi (10, 11 rasmlar, ranglanishlar). U iyak suyagidan boshlanadi, yuqoriga ko'tariladi va yelpig'ichsimon ajralib, tilning shilliq qavatiga butun uzunligi bo'ylab yopishadi.

9-rasm: 1 - iyakosti-til mushagi (o'ng), 2 - til to'sig'i, 3 - iyak-til-mushagi (chap), 4 - tilning pastki bo'ylama mushagi, 5 - tilosti-til-mushagi (chap), 6 - tilning ko'ndalang mushagi, 7 - tilning tog'ayli mushagi, 8 - tomoqning o'rta mushagi, 9 - bigizsimon- halqum mushagi, 10 - tilosti suyagining kichkina shoxi, 11 - jag'-til-osti mushagi, 12 - iyakosti-mushagi, 13 - tilosti suyagining tanasi, 14 - tilosti suyagining , 15 - tilosti-til mushagi (o'ng), 16 - tilning shiliq pardasi, 17 - tilning bezlari, 18 - tilning uchi.

Vazifasi: tilni oldinga va pastga tortadi.

Tog'aysimon mushak (8-rasm). U tilosti suyagidan kichik mushak to'plami shaklida kelib chiqadi va uning orqa qismidagi til mushaklarining ichiga to'qiladi.

Vazifasi: tilni orqaga va pastga tortadi.

Tilning xususiy mushaklariga quyidagilar kiradi:

Pastki uzunlama mushak (8-rasm). Uzoq va tor u tilning ichida yotadi, tilning ildizining tagidan boshlanadi va uning uchiga boradi.

Vazifasi: tilni qisqartiradi.

Yuqori uzunlama mushak (8-rasm). U to'g'ridan-to'g'ri shilliq qavat ostidan, tilning butun orqa tomoni bo'ylab, ildizdan uchigacha boradi.

Vazifalari: tilni qisqartiradi va uning uchini ko'taradi.

Tilning ko'ndalang mushagi (8-rasm). U tilning septumidan boshlanib, tilning qirralari va ildizining shilliq qavatida tugaydigan alohida ko'ndalang harakatlanadigan mushak to'plamlaridan iborat.

Vazifasi: tilni tor va yuqoriga egilgan qiladi.

Tilning vertikal mushagi (8-rasm). Tilning orqasi va pastki yuzasi o'rta qismidagi vertikal ravishda joylashgan qisqa to'plamlardan iborat.

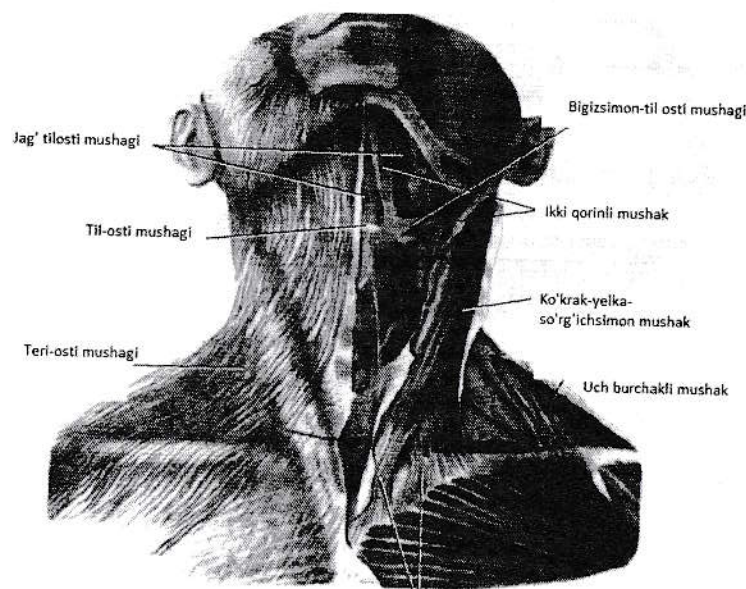
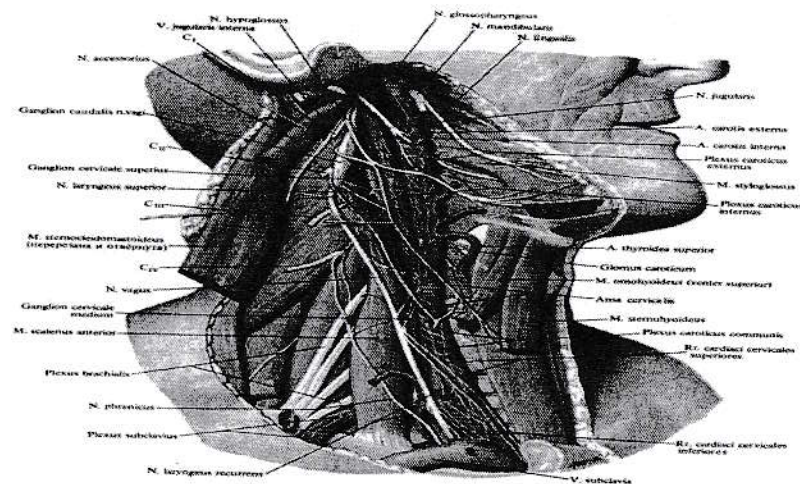
Vazifasi: tilni yassi qiladi.

2.3. Bo'yin

Bo'yin muskullari (9-rasm) turli xil vazifalar bajariladi: ular boshni, pastki jag'ni, tilosti suyagini, umurtqa pog'onasi bo'yin qismini va qovurg'alarini harakatga keltiradi. Bo'yin soxasida til va halqumning shakli va holatini o'zgartiradigan mushaklar ham mavjud.

Bo'yinni old tomondan paypaslash va tekshirishda tilosti suyagi tanasi o'rta chiziq bo'ylab yaxshi aniqlanadi, unga bir qator mushaklar biriktirilib, uni yuqoriga va pastga tortadi, yutish paytida tilosti suyagining harakati aniq bo'ladi. Biroz pastroqda qalqonsimon tog'ay joylashadi. Bo'yinning old qismida yirik tomirlar, nervlar, qalqonsimon bez, orqa sohasida esa asosan katta mushaklar joylashadi.

Bo'yinning teri osti mushagi (3-rasm) bo'yinning old yuzasida joylashadi. Uning mushak to'plamlari ko'krak mintaqasida II qovurg'a darajasida boshlanadi, yuqoriga ko'tariladi va pastki jag'ning chetiga yopishadi. Ba'zi mushak to'plamlari chaynash mushaklari va og'iz burchaklarigacha yetib boradi.

10-rasm: Bo'yin mushaglari

Vazifalari: bo'yinning terisini tortadi, pastki jag'ni tushiradi va og'iz burchagini pastga tortadi.

Ko'krak-o'mrov-emchaksimon mushak (10-rasm) ko'krak va o'mrovdan ikkita (yoychalari) bilan boshlanadi va chakka suyakning so'rg'ichsimon o'simtasiga yopishadi.

Vazifalari: bosh egilganda, yuz bir vaqtning o'zida qarama-qarshi tomonga burilishi bilan birga bu mushakning bir tomonlama qisqarishi yuz beradi. Ikki tomonlama qisqarishda mushaklar boshni vertikal holatda ushlab turadi.

Bo'yin hududida kichik supratilosti mushaklarning butun guruhi mavjud: ikkiqorinli, bigiz-tilosti, jag'-tilosti, iyak-til osti (10-rasm.) ular og'iz bo'shlig'ining pastki qismini shakllantirishda ishtirok etadigan va pastki jag'ning tushishida, shuningdek tilning harakatlarida, shu jumladan uning uchida ishtirok etadilar.

Halqum holatni o'zgartiradigan sublingual mushaklar guruhi ham ajralib turadi: steroid-gipoid, qalqonsimon va hokazolar. (10-rasm).

Bo'yinning orqa qismida umurtqa aro diskalar va bog'lamlar bilan bog'langan 7 ta bo'yin umurtqasi mavjud. Bo'yin umurtqasining VII uchki o'simtasi teri ostida yaxshi paypaslanadi.

Trapeziyasimon mushak (10-rasm) - orqaning eng katta mushagidir. U bo'yindan tashqi o'tkir protrusiondan bo'yin va ko'krak umurtqalarining uchki o'simtalarining tashqi qirrasidan boshlanadi va o'mrov, yelka o'simtasi, kurak tizmasiga yopishadi.

Vazifalari: kurakning harakatlarini amalga oshiradi, uning ikki tomonlama qisqarishida bosh orqaga og'adi.

2.4. Yuz va bo'yinni qon bilan ta'minlanishi.

Yuz va bo'yinni qon bilan ta'minlash umumiy uyqu arteriyasining ko'plab tarmoqlari orqali amalga oshiriladi (11-rasm).

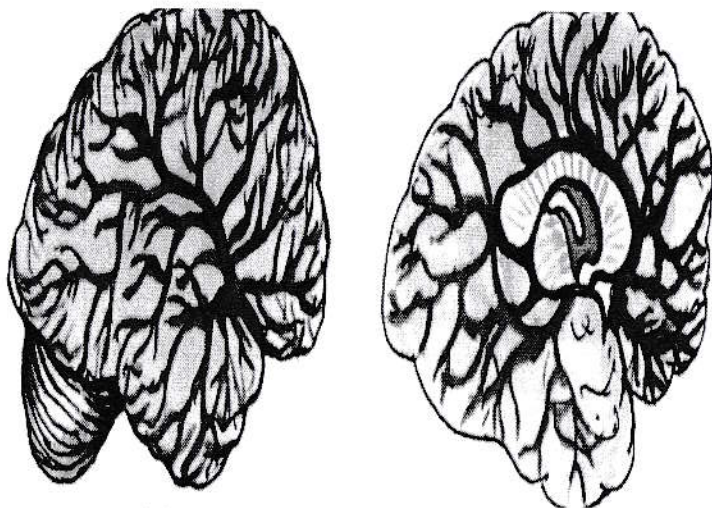
Umumiy uyqu arteriya ko'krak-o'mrov mushak ostida joylashadi. Qalqonsimon to'g'ayning yuqori chetida u tashqi va ichki uyqu arteriyalarga bo'linadi. Tashqi uyqu arteriyasida qalqonsimon bez, til, halqum, yuzning yumshoq to'qimalari, boshning orqa qismini qon bilan ta'minlashda ishtirok etadigan ko'plab shoxlar mavjud. Ichki arteriya shoxlari bosh miyani, ko'z, peshona, burun mushaklarini ta'minlaydi.

Yuz va bo'yinning venoz tizimi tarmog'ini amalga oshiradi (15-rasm). Bo'yinning eng katta venasi ichki bo'yin venasidir. Unga halqum, til, tomoq, qalqonsimon bez, yumshoq tanglay, mimika mushaklari va yuzning teri qoplamlaridan qon olib keluvchi tomirlar kiradi. Qon tomirlar orqali oqib, metabolik mahsulotlarni to'qimalardan olib chiqadi.

Qon tomirlarining umumiy yo'nalishi radialdir, ya'ni pastdan yuqoriga: toj tomonga, markazga (arteriyalar) va ortga (tomirlar).

Limfa tizimi - bu limfa harakatlanadigan yoriqlar, tomirlar va tugunlar tizimidir. Limfa tomirlari limfa tugunlariga oqib chiqadi. Limfa qon va to'qimalar bilan doimiy metabolizm holatida bo'ladi. Bu limfa tomirlari va tugunlari tizimining yagona vazifasi emas, bundan tashqari u, limfa tugunlarida mikroorganizmlarni ushlab shapatilash uchun to'siq bo'lib xizmat qiladi. Bosh va yuzning limfa tomirlari limfa tugunlarining uch guruhiga to'planadi. Bular old, orqa va quloq yoni tugunlari.

Mushaklar, qon tomirlari, nervlar, limfa tugunlarining joylashishi, massaj harakatlarining yo'nalishini va eng faol harakatlarning joylarini belgilaydi.

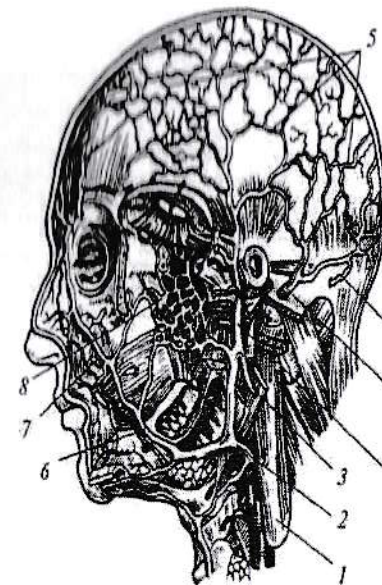
11- rasm: Bosh miya qon tomirlari

12-rasm bosh miya arteriyalari

- 1 — ko'z usti arteriyasi ; 2 — pestfona arteriyasi
- 3 — burchakli arteriya ; 4 — ko'z usti arteriyasi
- 5 — yuqori lab-arteriyasi ; 6 — pastki jag' arteriyasi ; 7 — jag' osti arteriya
- 8 — yuz arteriyasi ; 9 — til arteriyasi
- 10 — tepa chakka arteriya ; 11 — tashqi uyqu arteriyasi
- 12 — ichki uyqu arteriyasi ;
- 13 — umumiy uyqu arteriyasi
- 14 — ensa arteriyasi
- 15 — orqa quloq arteriyasi

12- rasm: Bosh miya arteriyalari

12-rasm bosh miya venalari

2.5. Bosh va bo'yin nervlari

Yuz mushaklarining innervatsiyasida asosiy rol ni VII juft nervlar (yuz nervi) va V juft nervlar (trigeminal nerv) o'ynaydi (13-rasm).

Yuz nervi harakatlantiruvchi nervdir. U bosh chanog'idan quloq orqasida joylashgan bigiz-emchaksimon teshik orqali chiqadi va katta g'oz oyog'i deb ataladigan shoxlanishni amalga oshiradi. Uning shoxlari — chakka, yonoq suyagi, yonoq, pastki jag'ning marginal

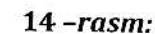
Uch tarmoqli nerv aralash nervdir: u harakatlantiruvchi va sezuvchi tolalarni o'z ichiga oladi. Uch tarmoqli nerv bosh terisini va yuzni innervatsiya qiladi. U uchta shoxni:

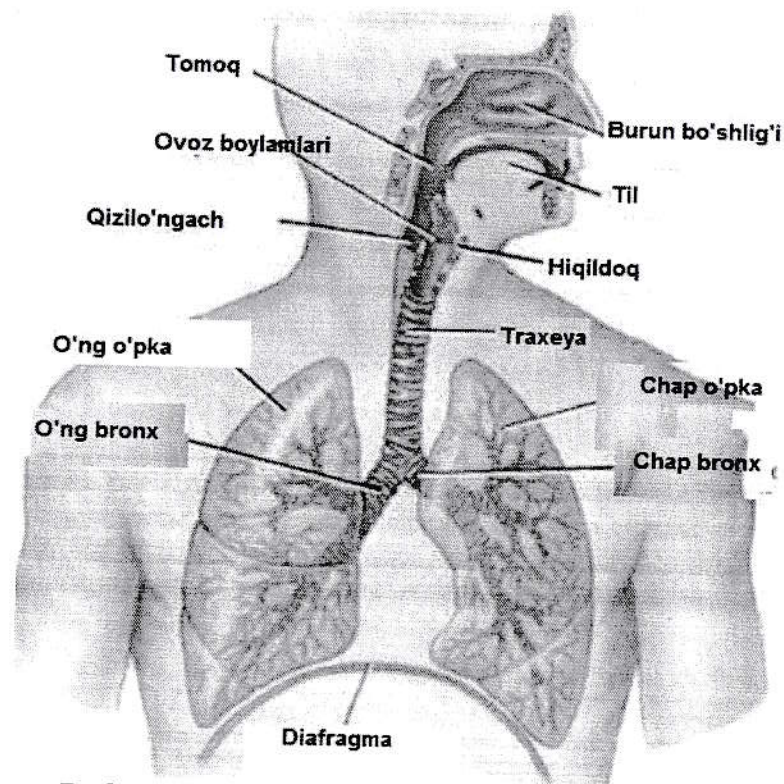
-ikkinchisi – yuqori-jag' nerv, pastki qovoq terisini, burun va yuqori labning yon yuzasini, yonoq shilliq qavatini, yuqori labni, yuqori tishlarni, milklarni innervatsiya qiladi;

Yuz va uch tarmoqli nervlarning bosh chanog'idan mushaklar va to'qimalarga chiqish joylarida bosilganda og'riqli tuyg'ular paydo bo'ladi. Massaj paytida ushbu og'riqli nuqtalarning joylashishini hisobga olish kerak (17-rasm).

13-rasm: Bosh miya nervlari

Bosh miya nervlari
 I – hidlov nerv
 • II- ko'ruv nerv
 • III- kuzni harakatlantiruvchi nerv
 • IV- g'altak nerv
 • V- uch tarmoqli nerv
 • VI- uzoqlashtiruvchi nerv

VII- yuz nervi
 • VIII- eshituv nerv
 • IX- til halqum nerv
 • X- adashgan nerv
 • XI- qo'shimcha nerv
 • XII- til osti nerv

IX til halqum va X adashgan nervlari halqum, tomoq usti, til ildizi, yumshoq tanglay shilliq qavatining innervatsiyasini ta'minlaydi, yutish va artikulyatsiya jarayonlariga ko'maklashadi (14-rasm).

Uch bo'limdan iborat:

Nafas olish bo'limi - (ko'krak qafasi, o'pka, bronxlar va traxeya) - ovoz burmalarining tebranishi uchun zarur bo'lgan energiyani ta'minlaydi.

Ovoz bo'limi (fonator) - (ovoz burmalari bilan halqum) - tovushning kelib chiqishini ta'minlaydi.

Artikulyatsiyalash bo'limi - (og'iz bo'shlig'i, pastki jag', til, lablar, tomoq va yumshoq tanglay).

Mushaklarni uqalash tananing umumiy qo'zg'aluvchanligini oshiradi, miya markazlarining funksional holatini oshirishga reflektor ta'sir ko'rsatadi. Massaj qilinadigan hududga qon ta'minotini oshirib, uqalash to'qimalarning oziqlanishini yaxshilashga olib keladi, ularning faoliyati mahsulotlarini chiqarilishini rag'batlantiradi, mushaklarning tonusini va elastikligini oshiradi, ularni mustahkamlaydi, qisqarish funksiyalarni kuchaytiradi, shuningdek, regenerativ jarayonlarni rag'batlantiradi.

Shunday qilib, artikulyatsiya mushaklari, yuz, bosh va bo'yin mushaklari nutq ishlab chiqarishni ta'minlaydigan yagona mushak tizimidir. Shu sababli, logopedik massaj faqat lokal hududda mushaklarning shikastlanishi tashhisi qo'yilgan hollarda ham yuqoridagi barcha sohalarni qamrab olishi kerak.

Savol va topshiriqlar:

1. Bosh va bo'yin mushaklari....?
2. Og'iz atrofidagi mushaklar necha guruhga bo'linadi?
3. Yuz va bo'yinni qon bilan ta'minlanishi?
4. Qaysi nerv yutish va artikulyatsiya jarayonlariga ko'maklashadi?

3-mavzu: Birlamchi diagnostika (tashhis)

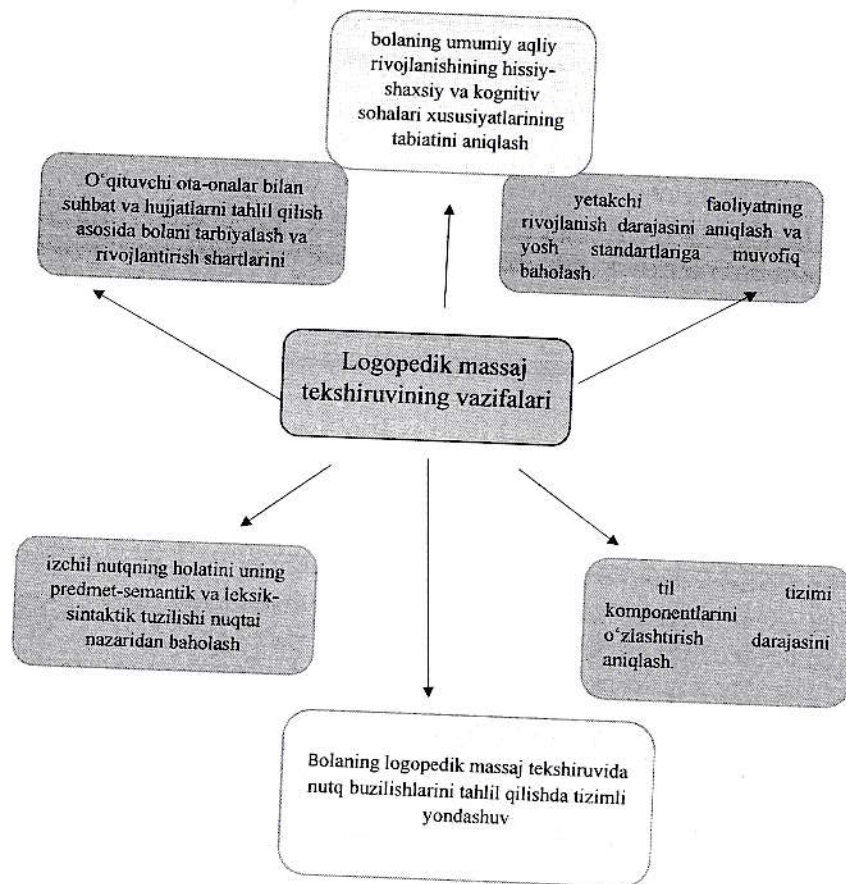
Reja:

1. Birlamchi diagnostika .
2. Anamnestik ma'lumotlarni o'rganish.
3. Artikulyatsiya apparatini tekshirish.

Tayanch so'zlar: Korreksion pedagogika ,logopedik massaj, logopediyaning tekshirish texnologiyasi, logopedik xulosa, artikulyar

apparatlarning anatomik holatini tekshirish, lablar, til, tishlar, yumshoq tanglay, jag'lar, qattiq tanglay.

Logopedik massaj tekshiruvi nutq tizimining turli tarkibiy qismlarining buzilishlarini, ularning tabiatini, shuningdek chuqurligi va darajasini aniqlashga qaratilgan.

Korreksiyalash ishlarini boshlashdan oldin, logoped nutq nuqsonining shakli va tuzilishini klinik va pedagogik tasnifga asosan aniqlashi kerak. Har bir bola nutq buzilishining tabiati va

og'irligiga qarab, standart logopedik massaj vazifalaridan tanlab foydalanish bilan individual ravishda tekshirilishi kerak.

1. Ishlatilgan texnikalar.

Sentyabr oyining birinchi ikki haftasida va may oyining birinchi ikki haftasida logopedik massaj tekshiruvi o'tkaziladi. To'liq logopedik massaj tekshiruvini o'tkazish uchun A.R.Luriya, O.B. Inshakovaning "Gap terapiyasi albomi", O. S. Volodinaning "Nutqni rivojlantirish albomi", 4-5 yoshli bolalar uchun testlardan foydalaniladi. Bolaning logopedik massaj tekshiruvida nutq buzilishlarini tahlil qilishda tizimli yondashuvdan to'liq foydalanish kerak. Bu nafaqat nutq faoliyatining qaysi komponenti buzilganligini, balki uning nutqning boshqa buzilishlari yoki buzilmagan tarkibiy qismlari bilan qanday aloqasi borligini ham ochib beradi. Bolani tekshirish har tomonlama, ya'ni pedagogik xulosa va tibbiy tashxisni o'z ichiga olishi kerak.

Tekshiruv davomida olingan ma'lumotlar har bir tekshirilgan bola uchun kiritiladigan nutq kartalarida qayd etiladi. Logopedik xulosa birlamchi ekspertiza ma'lumotlari bilan tasdiqlanadi. Umumiy ma'lumotlarni to'plash ko'rikdan o'tgan bolalar uchun mavjud bo'lgan tibbiy-pedagogik hujjatlarni o'rganish, shuningdek, tibbiyot xodimlari, maktabgacha ta'lim muassasalari o'qituvchilari va bolaning ota-onasidan ular haqida ma'lumot to'plashdan boshlanadi. Logopediyani tekshirish texnologiyasi.

1. Umumiy ma'lumotlar to'plami.

Umumiy ma'lumotlarni to'plash ko'rikdan o'tgan bolalar uchun mavjud bo'lgan tibbiy-pedagogik hujjatlarni o'rganish, shuningdek, tibbiyot xodimlari, maktabgacha ta'lim muassasalari o'qituvchilari va bolaning ota-onasidan ular haqida ma'lumot to'plashdan boshlanadi.

Bolalar to'g'risidagi ma'lumotlar: yoshi, uy manzili, tibbiyot mutaxassislarning xulosalari, bola bog'cha dasturiga dosh berayaptimi, ota-onalar haqida ma'lumotlar, homiladorlik jarayoni, bolaning erta psixomotor rivojlanishi, nutq tarixi.

2. Umumiy harakat qobiliyatlari holatini tekshirish.

Umumiy vosita ko'nikmalarining quyidagi jihatlari tekshiriladi: vosita xotirasi, harakatlarning almashinishi va vosita testlarini o'tkazishda o'zini o'zi boshqarish; harakatlarni ixtiyoriy ravishda inhibe qilish; harakatlarning statik tashkil etilishi; harakatlarning dinamik tashkil etilishi; vosita harakatini fazoviy tashkil etish; temp va ritmik tuyg'uni o'rganish. Taklif etilgan barcha vazifalar ko'rgazmali, so'ngra og'zaki ko'rsatmalar bilan bajarildi. Protokol umumiy vosita ko'nikmalarining buzilgan va buzilmagan tomonlarini qayd etadi.

3. Barmoqlarning motorli ko'nikmalarini tekshirish.

Bolaga taklif qilingan barcha vazifalar ko'rsatish, keyin esa og'zaki ko'rsatmalar bilan amalga oshiriladi.

a) Harakatlarning statik koordinatsiyasini o'rganish. Bolaga bir qator mashqlar taklif etiladi, masalan, kaftni o'ngda, songra chap qo'lda bir-biriga yaqin barmoqlar bilan tekislang va 1 dan 15 gacha hisoblab vertikal holatda ushlab turing, ikkala qo'l, 8 ta namunalar taklif etiladi.

b) Harakatlarni dinamik muvofiqlashtirishni o'rganish. Bolaga hisoblash testlarini o'tkazish taklif etiladi, masalan, barmoqlarini mushtga siqib qo'yning - bo'shating (o'ng qo'lda, chapda va ikkalasida 5 - 8 marta) 6 ta sinov o'tkaziladi.

4. Artikulyatsiya apparati organlarining holatini tekshirish.

Artikulyatsiya apparati organlarining holatini o'rganish uning anatomik tuzilishi va motor funksiyasini tekshirishni o'z ichiga oladi.

a) Artikulyar apparatlarning anatomik holatini tekshirish. Tekshiruv mimik mushaklarni dam olishda kuzatish bilan boshlanadi: nazolabial burmalarning zo'ravonligi qayd etiladi, ularning simmetriyasi, og'iz ochiq yoki yopiq; tuprikning mavjudligi; lablar chizig'ining tabiati va ularning yopilish zichligi; mimik mushaklarning giperkinezlari bormi. Keyin artikulyatsiya organlarini tekshirishga o'tamiz, bunda quyidagi organlarning anatomik

tabiatining strukturaviy xususiyatlari va nuqsonlari qayd etiladi: lablar, til, tishlar, yumshoq tanglay, jag'lar, qattiq tanglay.

b) Artikulyar apparatlar organlarining harakatchanligini tekshirish.

Ushbu tekshiruv artikulyar apparatlarning faol organlarining funksional holatini o'rganish uchun o'tkaziladi va artikulyatsiya organlarining motor funksiyalarini o'rganish, bu organlarning harakatlarini dinamik tashkil etish va mimik mushaklar holatini o'rganishni o'z ichiga oladi.

Bolaga taqdim etilgan barcha vazifalar birinchi navbatda namoyish qilish orqali, so'ngra taklif qilingan harakatlar to'plamini takroriy takrorlash bilan og'zaki ko'rsatma bilan amalga oshiriladi.

v) Mimik muskullarni tekshirish.

Ushbu tadqiqot kranial nervlarning shikastlanishini aniqlash imkonini beradi. Taklif etilgan testlar birinchi navbatda ko'rsatish, keyin esa og'zaki ko'rsatmalar bilan amalga oshiriladi.

5. Nutqning fonetik tomonini tekshirish.

Fonetika tarkibiy qismlarining holatini o'rganishga qaratilgan: tovush talaffuzi va prosodik.

- Tovushlarning talaffuzini tekshirish.

Tekshiruv jarayonida undoshlarning talaffuziga ham, unilarning talaffuziga ham e'tibor beriladi. Bolaning tovushni turli fonetik sharoitlarda qanday talaffuz qilishi qayd etiladi: alohida, bo'g'inlar, so'zlar, frazeologik nutq. Bitta tovushni takroriy takrorlashdan iborat vazifalar qo'llanildi.

6. So'zning bo'g'in tuzilishini tekshirish.

Bolaning turli bo'g'in murakkabligidagi so'zlarni talaffuz qilish qobiliyati tekshiriladi. Bunday holda, bolaga birinchi navbatda nom berish uchun mavzu rasmlari taklif etiladi, so'ngra nutq terapevti aks ettirilgan talaffuz uchun so'zlarni chaqiradi. Ayniqsa, bo'g'in va tovush tarkibini buzmasdan talaffuz qilinadigan so'zlar ajralib turadi.

7. Fonemik eshitish funksiyalari holatini tekshirish.

Taklif etilgan vazifalar bolaning nutqning har bir tovushini qanday qabul qilishini va farqlashini aniqlash uchun ishlatiladi. Buning uchun mavzu rasmlari, shuningdek, turli xil akustik stimullar ishlatilgan.

8. So'zning ovozli tahlilini o'rganish.

Bolaga quyidagi testlarni bajarish taklif etiladi: so'zlardagi tovushlar sonini aniqlang; so'zlardagi har bir tovushni ketma-ket tanlash; so'z boshida undosh tovushni ajratib ko'rsatish va hokazo.

9. Nutqni tushunishni tekshirish.

Imtihonning ushbu bo'limi quyidagi bo'limlarni o'z ichiga oladi: nominativ nutqni tushunishni tekshirish (bola mavzuda ko'rsatilgan narsalarni va unga taqdim etilgan syujet rasmlarini nomlashi kerak). Bolaning so'zlar - belgilar, fazoviy qo'shimchalar haqidagi tushunchasi ochiladi; jumlaning tushunish bo'yicha so'rovnomasi; grammatik shakllarni tushunishni tekshirish (mantiqiy va grammatik munosabatlarni tushunish, predloglar bilan ifodalangan munosabatlar va boshqalar).

10. Faol lug'atni tekshirish.

Tadqiqot materiali tanlangan rasm materialidir:

- matematik asosda (tana a'zolari, o'yinchoqlar, sabzavotlar, mevalar, kiyim-kechak, poyabzal, idish-tovoqlar, uy va yovvoyi hayvonlar, mebellar, transport vositalari va boshqalar).

Logopedik massajni tayinlashdan oldin shifokor tomonidan o'tkaziladigan tibbiy diagnostika o'tkazilishi kerak. Tibbiy xulosada nevrologik alomatlar mavjudligi, shu jumladan parez (yoki falaj) shakli, mushaklarning innervatsiyasining lokal buzilishi va hokazolar ko'rsatiladi. Odatda, faqatgina shifokor tavsiyasiga binoan logopedik massajni qo'llash tavsiya etiladi.

Xulosa

So'rov natijalari har bir bola uchun nutq terapiyasi xulosasini shakllantirish imkonini beradi. Nutqning umumiy rivojlanmaganligi darajalarining tavsifi, shuningdek, mumkin bo'lgan klinik tashxislar. Qoida tariqasida, massaj o'tkazilishining asosiy ko'rsatma, umumiy muskulaturada ham, nutq apparati organlarida ham qayd etilishi mumkin bo'lgan mushaklarning tonusini o'zgartirishdir. Biroq, tibbiy xulosa bo'lsa ham, logoped mushaklarning holatini mustaqil ravishda tashhislashi kerak. Bu unga har bir holatda massaj taktikasini aniqlashga yordam beradi.

Logoped- tananing yuqori yarmi, bo'yin, mimika, artikulyatsiya mushaklarning holatini aniqlashi kerak.

Bu tekshirish palpatsiyalash, dinamik va statik mashqlarni bajarishda kuzatish orqali aniqlanadi.

Ko'rik-bolani ko'rikdan o'tkazganda boshning tanaga nisbatan holatiga e'tibor berish kerak, odatdagi assimetrik pozalar mavjud emasligini ta'kidlash lozim. Yuzni tekshirganda, burun lab qatlamning silliqligi, og'izning tushirilgan burchagi, kengaygan yoki toraygan palpebral yoriq shaklida mumkin bo'lgan assimetriya, shuningdek doimiy ravishda ochiq og'iz, so'lak oqimi mavjudligi haqida o'ylash kerak.

So'ng, teri qoplamlarini tekshirish kerak. Massaj birinchi navbatda teriga ta'sir qiladi, shuning uchun massaj texnikasini tanlash va ayniqsa dozasi ma'lum darajada uning holatiga bog'liq bo'ladi. Quyidagi ko'rsatkichlar teri o'zgarishlarining tabiati haqida tushuncha beradi.

Terining rangi. Odatda, sog'lom odamda teri och pushti rangga ega va bug'doyranglarda u biroz qoraroq bo'lishi mumkin. Shilliq pardalarning aniq rangparligi, terining rangparligi teri tomirlarining yomon to'ldirilishida kuzatilishi mumkin, bu ko'pincha mushak tonusining pasayishiga bog'liq bo'ladi. Terining qizarishi lokal yallig'lanishni, shuningdek kapillyarlarning qon tomir tonusining buzilishini ko'rsatishi mumkin. Yuz va bo'yindagi terining vaqtincha qizarishi hayajonning natijasi bo'lishi mumkin.

Lablar, burun uchi, barmoq uchlari terisining ko'karishi, qon aylanishining yetishmovchiligini aniq ko'rsatadi.

Teri toshmalari. Ular turli sabablarga ko'ra yuzaga kelishi mumkin. Bolada terida toshma, diatez, herpes mavjudligi massajga qarshi ko'rsatma hisoblanadi.

Teridagi qon ketishi. Massajning haddan tashqari dozasi kapillyarlarning zaifligi oshgan bo'lsa terida qon ketishi mumkin.

Kapillyarlarning zaifligi oshganida, massaj usullaridan faqat yengil silashdan foydalanish mumkin.

Palpatsiya. Artikulyatsiyada ishtirok etadigan mushaklarni palpatsiya qilish logopedga mushaklarning tonusidagi buzilishning xususiyatini aniqroq aniqlashga imkon beradi.

Palpatsiya diagnostikasidan foydalanish logopediyada ishlab chiqilgan "Taktil xotira" mavjudligini ko'rsatadi. "Taktil xotira" - mushaklar va terining palpatsiyasi paytida yuzaga keladigan

hissiyotlarni eslab qolish. Ushbu hislar faqat amaliy usulda, bo'yin, bosh va yuzning turli qismlarini (lablar, yonoqlar, til va hokazolar) takroriy palpatsiya qilish bilan olinadi. Shu bilan birga, mushaklarning normal tonusi va terining turlari haqida tasavvurga ega bo'lish muhimdir. Palpatsiya orqali quyidagi xususiyatlar aniqlanadi.

Terining elastikligi. Odatda, teri silliq, zich, elastik, yengilgina burmaga olinadigan, keyin tekislanadigan bo'ladi. Terining elastikligini buzilishi, uning bo'shashganligiga olib keladi, bu, masalan, qon aylanishining buzilishida kuzatilishi mumkin.

Terining shishishi. Yuz terisining shishishi ichki organlarning turli kasalliklari tufayli yuzaga kelishi mumkin. Yallig'lanishli shishishda haroratning oshishi kuzatiladi va palpatsiya paytida og'riqli hislar paydo bo'ladi. Ushbu holatlarning barchasida massaj qilish tavsiya etilmaydi. Shifokor bilan maslahatlashish zarur.

Limfa tugunlarining holati. Odatda limfa tugunlari paypaslanmaydi. Agar ular ko'rinadigan bo'lsa va yaxshi paypaslansa, bu tanada infeksiyaning mavjudligini ko'rsatadi, bu massaj uchun qarshi ko'rsatmadir. Limfa oqimining ko'payishi infeksiyaning tarqalishiga yordam beradi.

Mushaklarning holati. Periferik nutq apparati ishini ta'minlaydigan mushaklarni massaj qilishda logoped ularning tonusi holatini bilishi kerak, u ko'tarilishi (gipertonus), pasaytirilishi (gipotonus) mumkin. Mushaklarning tonusini aniqlash eng yaxshi yo'li bola yotgan holatda amalga oshirilishidir, bunda tekshirilayotgan mushaklar imkon qadar bo'shashtirilishi kerak.

Bunda, logoped mushaklarning normal tonusi haqida tasavvurga ega bo'lishi kerak. Faqat norma bilan taqqoslaganda, artikulyar mushaklardagi mushak tonusining holatini palpatsiya orqali aniqlash mumkin. Odatda, mushaklar ma'lum bir kuchlanish holatida (optimal tonus) bo'ladi. Sog'lom mushakning holati yumshoq, pishiq va elastik bo'lib, uni paypaslash og'riqsizdir. Tonusning oshishida mushaklar zichroq bo'ladi, passiv harakatlar qiyinchilik bilan amalga oshiriladi. Mushak tonusining pasayishida mushaklar paypaslashda sust va yumshoq bo'ladi.

Mushaklarni palpatsiya qilish ikki bosqichda amalga oshiriladi. Dastlab, ozgina egilgan barmoqlarning uchlari mushakning sirt

qatlamini paypaslaydi, so'ngra barmoqlar ko'tarilmasdan, ular asta-sekin chuqurroq va chuqurroq kirib, uning o'rta va chuqur qatlamlarining holatini o'rganadilar.

Halqum mushaklarning yuqori tonusi, qoida tariqasida, kaftni bo'yinning old qismiga qo'yish orqali aniqlanadi. Bunda, zich va taranglashgan mushaklar seziladi va yutish paytida halqumning yuqoriga siljishi sodir bo'lmaydi.

Bo'rtiqlar. Tekshirish va palpatsiya qilish orqali massaj harakatlarining yo'nalishini va biologik faol nuqtalarning joylashishini aniqlashda muhim bo'lgan bir qator bo'rtmalar ham aniqlanadi. Tashqi eshitish kanalining oldida vaqtinchalik suyakning yonoq suyagi jarayoni va yonoq suyagi butun uzunligi bo'ylab seziladi.

Harakatlar (umumiy va artikulyatsiya) holatining xususiyatlari an'anaviy logopedik uslubiyotlarda ishlatiladigan harakat namunalarini bajarishda baholanadi. Baholanadi: hajm, tezlik, dinamika, charchash, kuch va harakatlarni muvofiqlashtirilishi.

Dam olish paytida ham, harakat yuklanishlarida ham artikulyatsiya apparati holatini tekshirishda bir qator diagnostika mezonlariga e'tibor qaratish lozim. Artikulyar muskulaturasining mushaklar tonusining patologik holati, qoida tariqasida, artikulyar mushaklarning harakatchanligi buzilishi (parez, falaj) bilan birga bo'ladi, bu tovush talaffuzining buzilishida namoyon bo'ladi.

Korreksiyalash ishlarida massajdan foydalanishdan oldin diagnostika o'tkazilishi zarur.

1-bosqich. Anamnestic ma'lumotlarni o'rganish.

Hisobga olinadi: Homiladorlikni o'tishi, bolaning tug'ilishdagi holati, nutqni rivojlanish xususiyatlari: birinchi so'zlar va iboralar. Bolani ko'rish-motor koordinatsiyasi (manipulyativ va predmet faoliyati).

2-bosqich. Artikulyatsiya apparatini tekshirish.

Artikulyatsiya muskullari, til muskullari, mayda motorika tekshiriladi.

Chaynash-artikulyatsiya muskullarini tekshirish.

Vazifa 1. Logoped bolaga og'zini keng ochib, 5 sekund davomida shu holda saqlashni taklif etadi.

Vazifa 2. "Bir" hisobiga og'izni keng ochish, "ikki" hisobiga esa yopish.

Vazifa 3. Avvalo sekin, so'ng tez sur'atda chaynash.

Mimik-artikulyatsiya muskullarini tekshirish.

Hamma vazifalar devoriy ko'zgu oldida amalga oshiriladi. Logoped ko'rsatadi, bola takrorlaydi.

Vazifa 1. Tishlar ko'ringuncha keng tabassum qilinadi (tabassumni 5 soniya davomida saqlash)..

Vazifa 2. Qoshni chimirish, "jahl qilish".

Vazifa 3. Yuzning hayratlanish ifodasi.

Mashg'ulotlarni bajarishda parezlar (falajlar) mavjudligini, muskullarning kam harakatligini, aniqlash lozim.

Til muskullarini tekshirish bosqichma-bosqich o'tkaziladi.

Vazifa 1. Tilni og'izdan chiqarish. Uni 5 soniya davomida shunday holda saqlash.

Vazifa 2. Til uchi bilan burunga egish.

Vazifa 3. Til uchi bilan lablarning chap, so'ng o'ng burchagiga egish.

Savol va topshiriqlar:

1. Korreksiyalash ishlarida massajdan foydalanishdan oldin diagnostika qanday amalga oshiriladi?
2. Birlamchi diagnostika bu.....?
3. Artikulyatsiya apparatida mushak tonusining holatini...

?

4-Mavzu: Massaj vaqtida gavdaning holati, massajning asosiy usullari.

Reja:

1. Massajni amalga oshirish uchun sharoitlar.
2. Logopedik massajning asosiy turlari.

Tayanch tushunchalar: Massaj seanslari dizartrik buzilishlari, nutqning temporitmik tomoni, tovush talaffuzida buzilishlar, silash, ishqalash, ezish, tebratish.

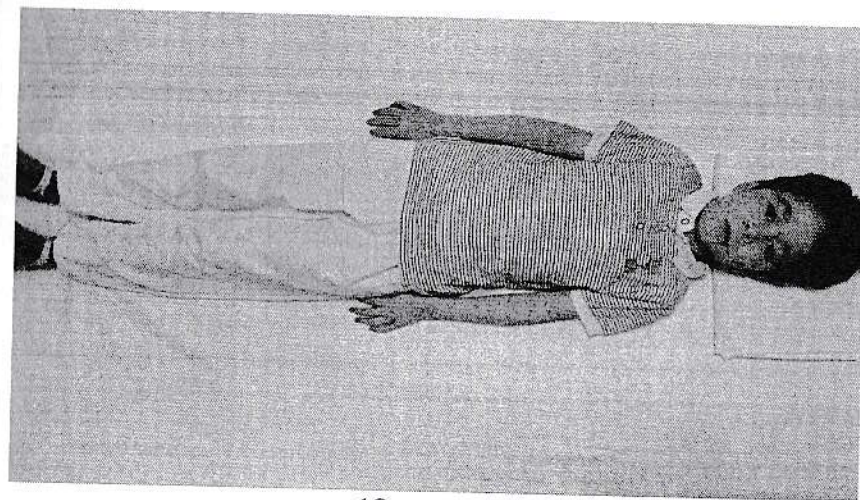
Tananing massaj paytidagi holati.

Jarayonni boshlashdan oldin, bola to'g'ri pozitsiyani — tinch holatda bo'lishi kerak. To'g'ri pozitsiyani qabul qilish mushaklarning bo'shashishiga yordam beradi, nafas olishni erkin qiladi, shuningdek logopedning massaj paytidagi qulay holatini ta'minlaydi.

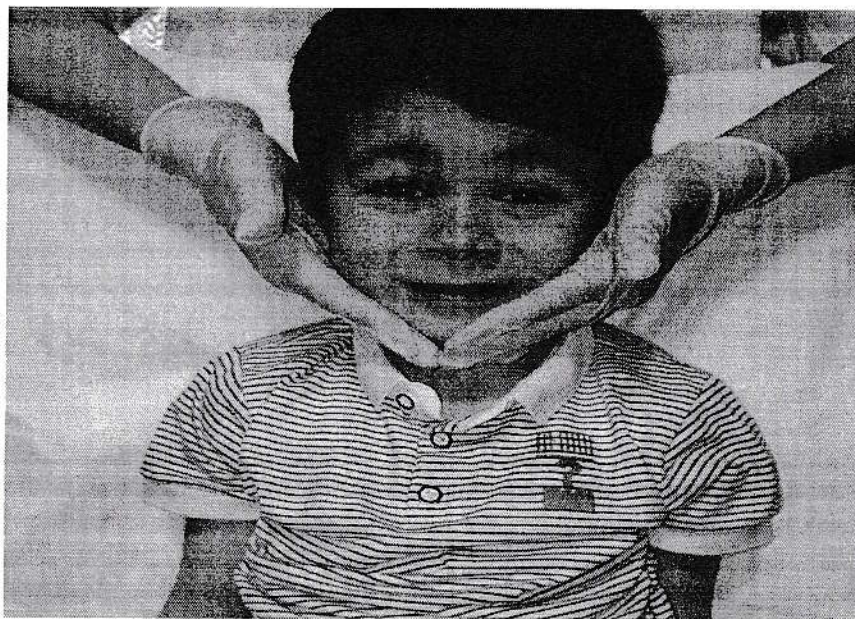
Logopedik massajda quyidagi tana pozitsiyalari maqbuldir:

1. Massaj qilinadigan odam orqa tomonida yotadi, qo'llari tanasi bo'ylab cho'ziladi, oyoqlari erkin yotadi, tovonlari biroz ajralib turadi. Boshning ostida kuraklarining yuqori chetiga yetadigan kichik tekis yostiqlik qo'yiladi. Logoped bemorning boshi orqasida pozitsiyani egallaydi (18-rasm).

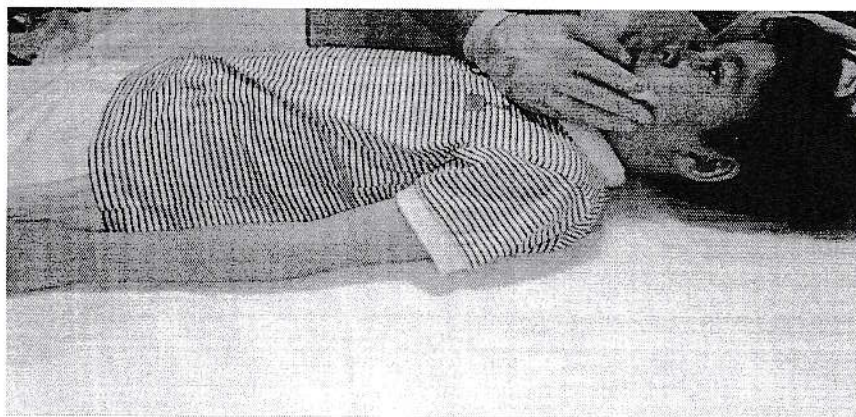
2. Poza-baland o'rindiqli stulda yarim o'tirish. Logoped bemorning boshi orqasida pozitsiyani egallaydi (19-rasm).

18-rasm

19-rasm

20-rasm

Massaj oluvchining holati 1-banddagi ko'rsatilgan rasmga mos. Mutaxassis massaj qilinadigan odamning o'ng tomonida pozitsiyani egallaydi. Bolaning boshining holatini fiksatsiyalash uchun logopedning chap qo'lining kafti uning parietal sohasiga joylashtirilgan, o'ng qo'li bilan logoped massaj harakatlarini amalga oshiradi. Ushbu holat tilni, lablarni, yonoqlarni va chaynash mushaklarini, tashqi va ichki yuzalaridan massaj qilish uchun ishlatiladi (20-rasm).

Massajni amalga oshirish uchun sharoitlar.

Logopedning qo'llari mukammal toza, quruq, yumshoq va issiq bo'lishi kerak. Tirnoqlar kaltalangan, barmoqlar va kaftlarning harakatlariga to'sqinlik qiladigan uzuk, soat kabi barcha narsalarni olib tashlash kerak. Kiyim qulay va yengil bo'lishi kerak. Bola yaxshi kayfiyatda bo'lishi kerak, massaj seanslarini kuniga 3-4 marta 5-7 daqiqa davomida o'tkazish afzalroq.

Massajni tayinlashga qarshi ko'rsatmalar:

- O'tkir yallig'lanish jarayonlari.
 - Teri qoplamining turli kasalliklari (yuqumli, qo'ziqorinli va boshqalar).
 - Stomatit yoki boshqa og'iz infeksiyalari.
 - Lablardagi herpes.
 - Ko'ngil aynishi, qusish.
 - Haddan tashqari jismoniy yoki ruhiy charchoq.
- Qo'llash mumkin bo'lmagan holatlar vaqtinchalikdir.

Massaj usullari.

Massaj texnikasi alohida usullardan iborat bo'lib, ularni quyidagi asosiylari deb ta'riflash mumkin: **silash, ishqalash, ezish, tebratish**. Massaj amaliyotida bitta usul juda kam qo'llaniladi, asosan ular kombinatsiyalashtiriladi.

Massaj seanslari dizartrik buzilishlari, nutqning temporitmik tomoni, tovush talaffuzida buzilishlar mavjud bolalar uchun tavsiya etiladi.

Silash - tanani ma'lum bir yo'nalishda harakatlanib silashdan iborat. Ko'pincha massaj undan boshlanadi, shunda bola logopedning qo'llari tegishiga o'rganadi va odatda massaj u bilan tugaydi. Bundan tashqari, silash massajning boshqa usullari orasida ham amalga oshiriladi. Silash paytida qo'l teri ustida uni burmalarga yig'masdan osongina siljiydi.

Logopedning kafti turli yo'nalishlarda, ko'pincha uzunlamasiga, ko'ndalang, aylana va spiral bo'ylab harakatlanishi lozim.

Silash kaftning nafaqat yuzi, balki orqa tomoni bilan ham amalga oshiriladi.

Ushbu usul markaziy va periferik asab tizimiga sezilarli darajada ta'sir qiladi. Agar bola notinch va injiq bo'lsa, yengil, yumshoq, sekin, erkalash silashi qo'llaniladi, bu uni tinchlantiradi. Bola sust, adinamik, ruhiy tushkun holatida bo'lsa, silash tez sur'atda, kuchliroq, chuqurroq va uzluk holda amalga oshiriladi. Silash mushaklarning yuqori tonusini pasayishiga olib keladi.

Misol uchun, butun kaft bilan yuzaki silashni amalga oshirish mumkin yoki barmoq bilan qisqichsimon (bir nechta barmoqlar bilan) va har bir barmoq bilan silashdan foydalanish mumkin.

Ishqalash- massaj qiluvchi qo'l terini *siljitadigan, suradigan*, uning ustida *sirg'almaydigan* usuldir. Shunday qilib, to'qimalarga teri orqali ta'sir qilinadi. Ishqalash to'qimalarning harakatchanligini oshiradi, ulardagi metabolizm va haroratni oshiradi, qon oqimini tezlashtiradi, to'qimalarga ko'proq kislorod yetkazib beriladi. Bolalarda ishqalashni barmoqlarning orqa yuzasini mushtga tuggan holda, ularning uchlari, kaftning taglik va tirsak qirrasi, bir yoki ikki qo'l bilan amalga oshirilishi mumkin.

Uslubning turlari: barmoq uchlari bilan, kaftning asosi bilan, musht tugilgan barmoqlarning ort yuzasi bilan, alohida bosh, ko'rsatgich, o'rta barmoq uchi bilan, kaftning tirsak qirrasi bilan ishqalash.

Barmoqlarning yostiqliklari bilan ishqalash, ularning katta sensor sezgirligi tufayli, asosiy uslubdir. U to'g'ri chiziqli, aylana va spiral ko'rinishda bo'ladi.

Har bir barmoqning ishqalanishi bosh barmoqning yostig'i (to'g'ri chiziqli) bilan amalga oshiriladi yoki barmoq bo'ylab va atrofidagi harakatlar aylana harakatda amalga oshiriladi.

Har bir barmoqni ishqalash kaft qirrasi bilan barcha yo'nalishlarda (kaft yuzi va orti bo'ylab) amalga oshirilishi mumkin. Qo'lni musht bilan spiral tarzda ishqalash, panjaning orqa va kaft yuzalarini barmoqlar boshidan bilakgacha (musht bilan bajariladi) aylana va to'g'ri chiziqli ishqalash ham qo'llaniladi.

Barcha barmoqlarning lateral qismlarini ishqalash bir vaqtning o'zida barmoqlar "qulf qilib" birlashtirib, tirnoqlardan barmoqlarning boshiga siljib amalga oshiriladi.

Egish- mushaklar uchun passiv gimnastika bo'lib xizmat qiladigan asosiy uslub. Mushak ushlanadi, siqiladi, siljiriladi va ezig'lanadi. Egish uslubi to'qimalarni ushlash, ko'tarish, siqish va siljitishdan iboratdir.

Tebranish- qo'l yoki tebranadigan apparat turli kuch va amplitudali tebranish harakatlari bilan to'qimalarga ta'sir qiladigan massaj uslubi. Tebranish bir yoki ikkala qo'lni turli yo'nalishlarda harakatlantirib amalga oshiriladi. Uzluksiz tebranishda yarim egilgan barmoqlarning uchlari (punktirlash) yoki bir yoki ikkala qo'llar kaftning (orti) yuzasi bilan (shapatilash) yengil ritmik zarbalar qo'llaniladi. Ko'pincha bir yoki ikkala kaftning barmoq uchlari navbatma-navbat yengil yumshoq zarba-tegishlar bajariladi.

Chopish (qo'llarning tirsak chetlari bilan urish) va **zarblash** (mushtlash) usullari ham qo'llaniladi. Masalan, massaj qilinayotgan qo'lning barmoq uchlari bilan-qo'l va barmoqlarning kaft yuzasi bo'ylab; barmoq uchlari bilan bilakgacha tebranish harakati (vibratsiyali massaj shaklida).

Shuni esda tutish kerakki, zarbli usullar periferik va markaziy asab tizimining faolligini oshiradi, massaj qilingan hududga qon oqimini ko'paytiradi, nerv-mushak tizimini tinchlantiradi.

Bo'g'inlardagi harakatlar bolaning tayanch-harakat apparatining holatini mustahkamlaydi. Bo'g'inlarni kaft (egish va uzatish, uzoqlatish va yaqinlatish, aylana harakatlar) va barmoqlar (yig'ish va yoyish, egish va uzatish) bilan harakat qilish jarayoni orqali rivojlantirish mumkin.

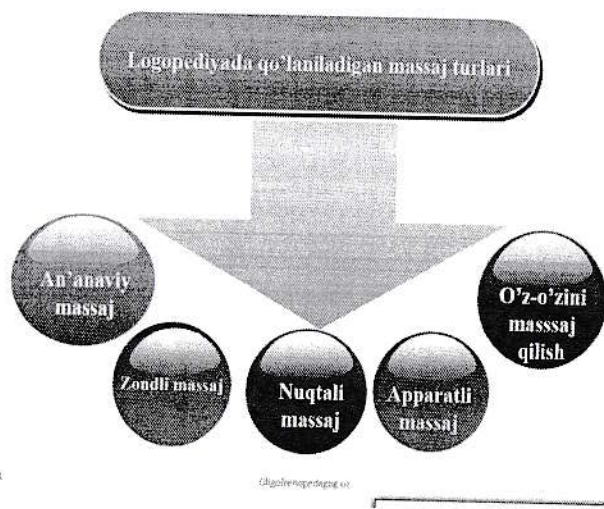
Massaj qilishda barmoqlarning o'zlarini ishlashga katta e'tibor berilishi kerak. Bunda, turli xil usullar qo'llaniladi: barmoq uchlari bosish, ularni silkitish, barmoq uchidan uning asosi tomon aylana bo'ylab silash.

Shunday qilib, bolaga to'g'ri korreksion-rivojlantirish ta'sir ko'rsatish uchun ma'lum massaj usullarini, tempini, intensivligini va davomiyligini tanlash kerak.

Markaziy asab tizimiga tinchlantiruvchi ta'sir uzoq vaqt davomida sekin sur'atda amalga oshiriladigan yengil silash tufayli yuzaga keladi, shiddatli silash, tez sur'atda ishqalash, chuqur ezg'ilash, silkitish, shapatilash, chopish va zarblashlar esa tetiklantirish jarayonlarini kuchaytiradi.

Har qanday usullar - barmoq uchlari bilan urish, ishqalash, barmoqlarning asosini silash, kaftlar bo'ylab aylana harakatlar-bolaga faqat salomatlik va yaxshi kayfiyat keltiradi.

Logopedik massaj - inson tanasi yuzasining turli qismlariga mexanik ta'sir qilish usullarining kombinatsiyasi bo'lgan davolash va profilaktika usulidir.

04.05.2021

Chig'olovlogopediya.ru

12

Logopedik massajning asosiy turlari.

Logopedik massajning quyidagi turlari mavjud:

- klassik (qo'lda), bunday massaj uslublari:

-silash (keskinliksiz har qanday yo'nalishda harakat qilish);

-ishqalash (kichik bosim kuchi bilan);
-ezg'ilash (bosish, siqish, yoyish, ezish);
-cho'zish (ezg'ilashning turi);

- nuqtaviy, davolash massaji turi (faol (biologik) nuqtalarda (zonalarda) ta'sir.

Bu usullar individual tarzda tanlanadi;

- *apparatli*, tebranish tasirli qurilmalari yordamida. Zondlik-massajning maxsus turidir. Maxsus asboblari (zondlar) yordamida logopedlar bajaradilar, massaj mushaklarning tonusini normallashtirishga, kinestetik sezgilarni rag'batlantirishga, nutq apparati mushaklarining faollashtirishga qaratilgan.

Savol va topshiriqlar:

1. Massajni amalga oshirish uchun sharoitlar qanday bo'lishi lozim?

2. Logopedik massajda tana pozitsiyalari qanday holatlarda bo'lishi ma'qul deb o'ylaysiz?

3. Logopedik massajda ishlatiladigan qanday zondlarni bilasiz?

4. Logopedik asboblarni sterilizatsiya qilish qanday amalga oshiriladi?

II. BOB. LOGOPEDIK MASSAJNING O'TKAZISH METODIKASI.

5-Mavzu: Massaj harakatlarning majmui.

Logopedik amaliyotda qo'llaniladigan massaj turlari.

Reja:

1. Massajni tayinlashga qarshi ko'rsatmalar.
2. Logopedik amaliyotda qo'llaniladigan massaj turlari.

Tayanch tushunchalar: klassik massaj usullariga asoslangan differentsiyalangan mustahkamlovchi yoki bo'shashtiruvchi massaj, logopedik zond, shpatel,

Logopedik amaliyotda bir necha turdagi massajlardan foydalanish mumkin. Asosiysi, klassik massaj usullariga asoslangan differentsiyalangan (mustahkamlovchi yoki bo'shashtiruvchi) massajdir. Bundan tashqari, logopedik amaliyotda biologik faol nuqtalarni (BFN) massaj qilish, maxsus asboblari (logopedik zond, shpatel, vibromassajer va hokazolar) yordamida massaj qilish, shuningdek o'z-o'zini massaj qilish elementlari qo'llaniladi.

Massajni tayinlashga qarshi ko'rsatmalar.

Massaj uchun qarshi ko'rsatmalar – bu o'tkir davrdagi har qanday somatik yoki yuqumli kasalliklar, kon'yunktivitlar, teri qoplamining o'tkir va surunkali kasalliklari, gingivitlar, stomatitlar, labda herpes yoki og'iz bo'shlig'ining boshqa infeksiyalari mavjudligi, kengaygan limfa bezlarining mavjudligi, uyqu arteriyalarning keskin pulsatsiyasi.

Massaj kursini o'tkazishdan oldin, qarshi ko'rsatmalar yo'qligi to'g'risida nevropatolog va pediatrning xulosasini olish kerak.

Massajni qo'llash uchun umumiy tavsiyalar

 Logopedik massaj toza, qulay, iliq va yaxshi havolantirilgan xonada amalga oshiriladi. O'rtacha haftasiga, ketma — ket yoki har kuni o'tkaziladigan ikki-uch protsedura yetarli bo'lishi mumkin. Odatda massaj 10-20 protsedura siklida amalga oshiriladi. Ushbu sikllarni ikki haftadan ikki oygacha bo'lgan tanaffus bilan takrorlash mumkin. Mushak tonusining yaqqol buzilishlarida massaj bir yil yoki undan ko'proq vaqt davomida amalga oshirilishi mumkin.

Bir protseduraning davomiyligi, shikastlanish darajasiga, bemorning yoshiga va hokazolarga qarab farq qilishi mumkin. Protseuraning dastlabki davomiyligi odatda 5-7 minutni, oxirgi davomiyligi esa 20-25 minutni tashkil qiladi.

Massaj kursini boshlashdan oldin, logoped ota-onalarga uning zarurligi va samaradorligini tushuntirishi kerak. Massaj paytida bola og'riqni boshdan kechirmasligi kerak. Ammo shuni yodda tutish kerakki, til va og'iz bo'shlig'i mushaklarini massaj qilish, ayniqsa bolalarda yoqimsiz hislar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Psixoterapiya maqsadlarida siz ushbu protseduradan o'tgan boshqa bolada massajning bajarilishini ko'rsatishingiz, shuningdek, bolani yorqin o'yinchoq yoki ko'ngilochar hikoya bilan xursand qilishingiz mumkin. Agar bola haddan tashqari hayajonda yoki salbiy munosabatda bo'lsa, birinchi protseduralar juda qisqa bo'lishi kerak va faqat tilning uchini, lablarni, yuqori va pastki jag'larni silash bilan cheklanishi kerak. Hech qachon massajni eng ta'sirlangan joydan boshlamasligingiz kerak, bu joyga asta-sekin yaqinlashishingiz zarur.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, yoqimsiz hislar tezda yo'qoladi va bolalar asta-sekin protseduraga o'rganadilar. Qanday bo'lmasin, ular logopedning mehrli va mehribon munosabatini his qilishlari kerak. Bu, qoida tariqasida, bola bilan aloqa o'rnatishda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

Massajga tayyorgarlik.

 Massaj qilish uchun logopedda quyidagi materiallar bo'lishi kerak:

- ✓ Tibbiy spirt (zondlarni, shpatellarni va hokazolarni dezinfeksiya qilish uchun);
- ✓ 30 x 30sm steril salfetkalar (artikulyatsiya apparati mushaklarining tonusini tekshirish uchun);
- ✓ geksozal (og'iz bo'shlig'i mushaklarini massaj qilgandan so'ng, bola gigiena maqsadida og'zini eritma bilan chayqashi mumkin);
- ✓ steril tibbiy rezina qo'lqoplari (og'iz bo'shlig'i massaji uchun ishlatilishi mumkin);
- ✓ ammiak spirti va 3 foizli vodorod peroksidi (shoshilinch yordam ko'rsatish kerak bo'lganda ishlatilishi mumkin);

✓ himoya niqobi (tomchili infeksiyani oldini olish uchun uni ishlatish maqsadga muvofiqdir).

Massaj qilinadigan odamning terisi toza bo'lishi kerak, logopedning qo'llari toza va iliq bo'lishi kerak, yara va tirnalishlarsiz yoki yallig'lanish o'choqlarisiz, tirnoqlari qisqa kesilgan, massajga halaqit beradigan bezaklarsiz bo'lishi kerak. Yuzi yoki bo'yinni massaj qilishdan oldin qo'llaringizni bolalar kremi bilan ozgina yog'lashingiz yoki bolalar kukunidan foydalanishingiz mumkin. Og'iz bo'shlig'i mushaklarini massaj qilishda steril tibbiy rezina qo'lqop yoki steril salfetkalaridan foydalanish tavsiya etiladi.

LOGOPEDIK AMALIYOTDA QO'LLANILADIGAN MASSAJ TURLARI.

Faollashtiruvchi massaj.

Ishqalash usullari yarim doira va spiralsimon harakatalr. Qizdirish usuli, artish va tebratish

harakatlarida amalga oshiriladi. Ko'rsatkich barmoqning kaft yuzasi bilan yuqorigi lab og'iz burchagidan o'rtasi tomonga harakat amalga oshiriladi. Ikkala qo'lning bosh barmog'i bilan yuqorigi lab o'rtasidan og'iz burchaklari va bir oz pastga, keyin esa ko'rsatkich barmoq bilan pastki lab o'rtasidan og'iz burchaklari tomonga va bir oz yuqoriga harakat bajariladi. Harakatlar almashtirilib turiladi. Bosh va ko'rsatkich barmoqlari bilan bo'ylama burmaga yuqorigi lablar yig'iladi, ular qisiladi va barmoqlar bilan ya'ni, barmoqlar orasiga ishqalanadi. Yig'ish labning marakiziy qismida amalga oshiriladi. Nisbatan kichik yig'ish markaz va burchak sohasi orasida ham amalga oshirilishi mumkin. Huddi shu holat pastki labda ham amalga oshiriladi. Shu tarzda burun lab burmalarini ham ishqalash mumkin.

Bo'shashtiruvchi massaj.

 Tilning bo'shashtiruvchi massajga nisbatan qiyin hisoblanadi. Tarangligi oshganida tilni og'iz bo'shlig'idan tashqarida ushlab turish qiyin bo'ladi, tanglay yutqiy (qayd qilish) refleksi ham massajni qiyinlashtiradi. Shularni hisobga olib tilni bo'shashtiruvchi massaj qilish jarayonida qator qatlami qoidalarini bajarishi kerak:

✓ Til mushaklarini bo'shashtiruvchi massajni faqatgina boshqa mushaklarni bo'shashtiruvchi massajlardan keyin, ayniqsa bo'yinni,

yelkani, pastki jag'i bo'shashtiruvchi massajlardan keyin amalaga oshirish talab qilinadi, chunki bu mushaklar til mushagi bilan, ayniqsa til ildizi bilan uzviy bog'liqdir;

✓ Bo'shashtiruvchi massajda harakatlar asosan til uchidan til ildiziga qarab yo'nalgan bo'ladi;

✓ Massaj qilishdan oldin tanglay-yutqin refleksi "chegarasi" aniqlab olinadi. Buning uchun asta-sekinlik tilning ustki tomoniga shpatel bilan uriladi, bunda tilning o'rta chizig'i bo'ylab til uchidan ildizi tomon yo'naladi. Qayd qilish refleksi "chegarasi" deb hisoblanadi. Tarangligi oshganda qayd qilish refleksi "chegarasi" tilning o'rta qisimlariga to'g'ri keladi, og'ir holatlarda esa xatto til uchida ham bo'lishi mumkin. Bu holatda massajni juda extiyotkorlik bilan bajarish, sekinlik bilan qayd qilish refleksi "chegarasidan" o'tish kerak bo'ladi

Til uchun massaj. Avval siz jag'ning mushaklarini, bo'yin va yelkangizni bo'shashtirishingiz kerak, shunda tilning ildizi bo'shashadi. Agar tilga teginish spazm refleksini keltirib chiqaradigan bo'lsa, u holda massaj faqat bolaning og'zida tilning uchi bilan chegaralanib, masofani asta-sekin oshirib, tilni uzoqroq chiqib ketishga majbur qiladi.

• **Dudoq massaji.** Barcha harakatlar kamida 50 marta va juda yumshoq tarzda takrorlanadi.

• **Bo'yin massaji.** Ovqatdan oldin yoki 2 soat davomida ovqatdan o'tgandan keyin amalga oshiriladi.

• **Quloq massaji.** Artikulyatsiya apparatini rag'batlantiradi.

• **Qo'l massaji.** Har bir barmoq ma'lum bir organ uchun mas'uldir, shuning uchun bu massaj nafaqat nutq uchun samarali. Bosh barmog'i - miya, ko'rsatkich barmog'i - oshqozon, o'rta barmoq - umurtqa pog'onasi, ichak bo'limi, halqa barmoq - jigar, kichik barmoq - yurak. Manipulyatsiya maydonini asta-sekin oshirib, barmoq massajidan boshlash yaxshidir.

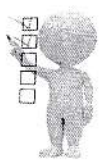
Tilni ildizdan uchigacha massaj. Jarayonning davomiyligi 10 dan 20 minutgacha, lekin birinchi manipulyatsiya 1-6 daqiqadan oshmasligi kerak. Bola qanchalik kichik bo'lsa, sessiya qisqaroq bo'ladi. Dizartriya bilan har kuni yoki har kuni amalga oshiriladigan 15-20 yondashuv kursi ko'rsatiladi. Nutq terapevtining ishi bolaning

faol ishtirokisiz amalga oshirilishi kerak, buning uchun u oldindan tayyorlanishi kerak.

Ildizdan uchigacha massaj algoritmi:

- ✓ uzunlamasına mushaklarni o'rganish;
- ✓ ildizdan boshlab va uchi tomon harakatlanadigan organga bosim;
- ✓ transvers tolalarni rag'batlantirish uchun "Ball" probini ishlatish;
- ✓ Needle probi bilan tilning chekkalarini maydalash;
- ✓ tupurik hajmini kamaytirish uchun bir vaqtning o'zida bir nechta nuqtalarni o'rganish;
- ✓ tilni barmoqlar bilan yurguzish.

Til muskuli massaji. Mushaklarni tarangligining buzilishi doim katta darajada til mushaklarida aks etadi. Til mushaklarining tarangligi oshishi, tarangligi susayishiga nisbatan ko'p kuzatiladi. Til mushaklarida mushak tarangligining bir me'yorda tarqalmaganligi ham quzatiladi, masalan, taranglik faqatgina ayrim mushak guruhlarida pasaygan bo'lishi mumkin (tilning ildizida, til uchining va xokozo bir qismida) Til mushaklarining massaji qiyin tuzilishga ega bo'lib, ortikulyatsiya jarayonida noziq, aniq harakatlar qilib, qiyin muolaja hisoblanadi. Bundan tashqari, tilda massaj harakatlarini amalga oshirishda qoidaga ko'ra massaj qilinayotgan kishida yoqimsiz xisni tug'diradi. Yana shuni inobatga olish kerakki. Til inson tanasining yetarli darajada ko'rinmas qismidir. Til mushaklarining massaji logopedik aniq harakatlarni, ehtiyotkorlikni va juda xushmuomalalikni talab qiladi.

Massaj qilish jarayonida quyidagi metodik ko'rsatmalarni hisobga olish talab qilinadi:

- Differensiallangan til til mushaklarining massaji yo rezina qo'lqopda, yo dokali salfetka, yoki sterillangan dastro'mol yordamida qilinadi;
- Tilni massaj qilishda turli vositalardan: zontdan, shpateldan, tish sho'tkasidan va boshqalardan foydalanish mumkin.

- Massaj qoidasi bo'yicha (lekin shart emas), og'izdan tashqarida bo'lgan holatda til massaji qilinadi. Buning uchun logoped tilini quyidagicha tarzda oldinga tortadi; til uchini (salfetka yoki dastro'mol yordamida) shunday tortadiki, bosh barmoq tilning ustki qismida, o'rta va ko'rsatkich barmoq pastda turishi kerak, asta-sekinlik bilan oldinga tortadi. Tilni ushlab olish chap qo'l bilan amalga oshiriladi, masaj harakatlari esa o'ng qo'lda bajariladi.

Til massajida quyidagi zondlar ishtirok etishi mumkin: Noqulaylik yoki og'riq qayd etilgan mashqlarni bajarishda ehtiyot bo'lish kerak. Agar bolaning og'zi tupurik bilan to'ldirilgan bo'lsa, uni paxta tayoqchalari yoki doka bilan olib tashlash kerak. Bolaga bir vaqtning o'zida nutq terapiyasi massajining bir nechta variantini qo'llash orqali siz dizartriyaning og'irligini sezilarli darajada kamaytirishingiz mumkin. Asosiysi, nutq buzilishiga sabab bo'lgan asosiy kasallikni davolash haqida unutmazlikdir.

Yuz va dahan sohasining massaji.

Bu massaj yonoq, yuz, chaynov, daxon mushaklari yuziga, shu bilan birga lab holatini o'zgartiruvchi (sxema mushagi, og'iz burchagini tushiruvchi mushak, pastki labni tushiruvchi) mushaklarga ta'sir etadi. Eng muxim chaynov, qanotsimon va chakka mushaklarga ko'rsatuvchi ta'sir bo'lib, shuningdek ularning holatidan pastki jag' harakati sifatida tinch turgan og'iz holati chaynov funksiyasi kelib chiqadi.

Yuzning ichki yuzasining massaji. Chaynov, yuz, yonoq va asosan qanotsimon mushaklarining massaji bola og'iz bo'shlig'ida logoped barmog'i ishlatish yordamida amalga oshiriladi. Chap yuzni massaj qilish chog'ida logoped o'ng qo'lining katta barmog'ini og'izga soladi, qolgan barmoqlar og'iz tashqarisida qoladi. Massaj harakatlari bosh barmoq bilan og'iz ichida qolgan barmoqlar bilan og'iz tashqarisida, yuzni massaj qilish amalga oshiriladi. O'ng yuzni massaj qilish chog'ida og'iz bo'shlig'iga ko'rsatkich va o'rta barmoqlar solinadi, bosh barmoq yuzning tashqi yuqori qismida turadi va asosiy massaj harakatlari amalga oshiriladi.

Lab mushaklari massaji

Massaj og'izning aylanma mushaklariga, shuningdek og'iz holatini o'zgartiruvchi mushaklar, kulgi mushagi, og'iz burchagini ko'taruvchi mushak, og'iz burchagini tushiruvchi mushak, pastki labni tushiruvchi mushaklar kiradi.

MASSAJNING TURLARI VA USULLARI

1. Gigiyenik massaj

Gigiyenik massaj ertalabki gimnastika mashqlari bilan birgalikda o'z-o'zini massaj qilish shaklida bajariladi. Gigiyenik massajning asosiy maqsadi quyidagilardan iborat:

- *Sog'liqni mustahkamlash.*
- *ish qobiliyatini oshirish va muntazam saqlab turish.*
- *kasalliklarning oldini olish.*

2. Sport massaji

Sport massaji, asosan, sportchilarning mashq, qilish davrida quyidagi maqsadlarda keng qo'llaniladi:

- *jismoniy va ruhiy hayajonli holatlarning oldini olishda.*
- *mehnat faoliyatini mukammallashtirishda.*
- *kundalik ish qobiliyatini oshirishda.*
- *qo'zg'alishlarning oldini olish yoki ulami kamaytirishda.*
- *musobaqalardan, mashq, mashg'ulotlaridan keyingi charchash holatlarini tezlikda bartaraf etish va tetiklikni tiklash.*

3. Davolovchi massaj

Davolovchi massajning mohiyati shundan iboratki, organizm to'qimalariga silash, ishqalash, ezish va tebratish usullari bilan mexanik ta'sir etishdir. Ana shu mexanik ta'sirlarni qo'l bilan, ya'ni **manual** (lotincha — qo'l massaji), maxsus apparatlar yordamida (apparatli massaj), bevosita yoki muhitning tarang tebranma harakatlari yordamida (suv, havo va h.k.) bajarish mumkin. Davolovchi massaj funksional (lotincha — ijro etish, bajarish, funksiyasiga bog'liq bo'lgan) terapiyaning eng kuchli va tez natija beruvchi vositalaridan biri hisoblanadi. Massaj davolovchi jismoniy badantarbiya ishtirokida klinik amaliyotda ichki kasalliklar, asab sistemasi, xirurgik, ginekologik, quloq, burun, ko'z, tish, milk, teri va boshqa kasalliklarni **kompleks** (lotincha — aloqa, bir-biriga bog'liq) davolashda keng ko'lamda qo'llaniladi. Davolovchi massaj

shifoxona, poliklinika, sanatoriy-kurort, fizkultura dispanserlari va boshqa davolash-proflaktika muassasalarida tatbiq qilinmoqda.

Segmentar-reflektor massaj

Fiziologiya fanining tamoyillari, I.P.Pavlovning nazariy ta'limoti asosida A.E. Sherbak (1903) davolovchi massajni yangi yo'nalishi bo'lgan segmentar-reflektor turini taklif qildi va uning organizmga fiziologik ta'sirini isbotlab berdi. Segmentar-reflektor massaj klinik, sport, sanatoriy-kurort amaliyotida keng qo'llanilayotgan va yuksak samara berayotgan zamonaviy davolash vositalaridan biridir. Organizmdagi hamma to'qimaga, a'zo va sistemalar bir butun bo'lib, doimo reflektor ravishda o'zaro bog'liq bo'ladi. Funksiyasi jihatidan a'zolarni asab tolalari bilan ta'minlaydigan segmentlarda o'zgarishlar sodir qiladi. Shuning uchun bemorning biror a'zosi kasal bo'lsa, u hech qachon mahalliy bo'lmaydi. Reflektor o'zgarishlar teri, mushak, biriktiruvchi va boshqa to'qimalarda sodir bo'lishi mumkin (birlamchi kasallik manbai). Massaj kasal a'zolarga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qilmasdan, balki ularni asab tolalari bilan ta'minlovchi orqa miyaning segmentlari orqali bevosita ta'sir etadi. Natijada birlamchi kasallik manbai yo'qoladi va xasta a'zoning funksiyasi tiklanadi.

Savol va topshiriqlar:

1. Logopedik massaj bu (2 ta javob varianti)

- A) periferik nutq apparati mushaklari, nervlari, qon tomirlari va to'qimalarining holatini o'zgartiradigan mexanik ta'sirning faol usuli.
- B) butun inson tanasiga ta'sir qiluvchi mexanik va bioenergetik mashqlar majmuasi.
- C) nutq buzilishlarini tuzatishga qaratilgan keng qamrovli psixologik-pedagogik ishning bir qismi.
- D) inson tanasiga ta'sir qilishning profilaktik va terapevtik usuli.

2. Logopedik massajning turlari

- A) nuqtaviy
- B) neyrosedativ
- C) klassik
- D) zondli

3.Qanday nutq buzilishlari logopedik massaj muolajasiga ko'rsatma hisoblanadi?

- A) Disleksiya
- B) dizatriya
- C) oddiy dislaliya
- D) ovoz buzilishlari

6-Mavzu: Logopedik amaliyotda massajni qo'llash va uni taqqoslashga doir ko'rsatmalar.

Reja:

- 1.Logopedik amaliyotda massajni qo'llashga doir ko'rsatmalar.
- 2.Artikulyatsion motorikaning buzilishlari.

Tayanch tushunchalar: nutq patologiyasi, artikulyatsion mushaklarning spastik harakatlari umumiy rivojlantiruvchi, klassik, nuqtaviy, ignaterapiya

Salomatlik – bu nafaqat kasallik yoki nogironlikning yo'qligidir, balki jismoniy, ruhiy va ijtimoiy farovonlik holatidir. Boshqacha qilib aytadigan bo'lsak, bu bizning bari yaxshi bo'lgan holatimizdir.

Ammo, agar odamda nutq muammosi bo'lsa, u albatta tasalli topa olmaydi. Nutq patologiyasi mavjudligida qanday qiyinchiliklar paydo bo'lishini yaxshi bilamiz. Bular turli xil kamchilik komplekslari, ijtimoiy muloqotni cheklanishi, tengdoshlar va atrofidagi odamlarni to'g'ridan-to'g'ri masxara qilishidir.

Farzandingiz nutqida muammolar bo'lsa, unda, qoida tariqasida, bu nafaqat nutq muammosidir - bu bizning tanamizdagi sog'lig'imizga kumulyativ ta'sir ko'rsatadigan turli jarayonlarning muammosidir.Bu mushaklarning bo'shashishi, orom olish uchun bo'lgan kosmetik massajdir. Ammo bundan tashqari, davolash massaji ming yildan ko'proq vaqt davomida mavjuddir. Suyak soluvchilar, umumiy rivojlantiruvchi, klassik, xitoy, nuqtaviy, ignaterapiya va boshqa ko'plab turli yo'nalishlarda rivojlanib kelmokda.

Ammo biz, butunlay boshqacha – sog'lomlashtiruvchi, logopedik massaj haqida hamda u bolaga qanchalik yordam berishi mumkinligi haqida gaplashamiz.

Yashirin zaxiralar

Tabiat tomonidan yaratilgan tanamiz nihoyatda murakkabdir va o'z shaxsiy resurslarining ulkan salohiyatiga egadir. Biz hammamiz shifokorlar insonga hech qachon yurmasligini, bu holat tuzalmasligini aytganini. Shunga qarmay inson, sabr-toqati va yashashga bo'lgan irodasi tufayli olti oy yoki bir yildan keyin yura boshlaganini, odamlarda yaralar bitib ketganini, eshitish qobiliyati tiklanganini eshitganmiz.

Bizning immun tizimimiz juda kuchlidir, aynan u odamzodga hamma narsaga moslashib, uzoq umr ko'rishga imkon berdi. Biz dorilarni iste'mol qila boshlaganimizdan beri umr ko'rish davomiyligi oshdi, tibbiyot ko'proq odamlarni qutqarishga yordam berdi. Biroq, keyingi paytlarda dori-darmonlar biz uchun juda oddiy narsa bo'lib qoldi, biz ulardan o'zimiz ham foydalanamiz, bolalarimizga ham beramiz.Bu esa ko'pincha biz organizmning boshqa yo'l bilan bardosh bera olmasligiga ishonib, tabletkalarni qabul qilmasdan kasallikni qanday tuzatish haqida o'ylab ham ko'rmaymiz.Dori-darmonlar faqatgina organizmning, tabiiy kuchlari yetarli bo'lmagandagina kerak bo'ladi, ayniqsa bolalarda. Ularning organizmi hali to'liq shakllanmagan bo'ladi, biz esa uni shifokorlar tomonidan buyurilgan dori-darmonlar bilan to'ldirishni boshlaymiz. Bu bola birinchi navbatda shifokorlarga emas, bizga kerakligi haqida o'ylamaymiz.Ammo, yaxshi tomoni shundaki, so'nggi paytlarda tobora ko'proq shifokorlar, logopedlar o'z faoliyatlarida yordam beradigan noan'anaviy usullarga e'tibor qaratmoqdalar. Bundan tashqari, ularning ta'siri juda yuqori ekanligini ko'rsatadigan ko'plab tadqiqotlar ham o'tkazilgan.

Massaj – bu inson organizmiga jismoniy va energetik ta'sir qilishning usullaridan biridir. U tinchlantirishi, og'riqni yo'qotishi, kasallikni yengishi va ko'pincha bolaning aqliy, nutqiy va jismoniy rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin.

Bu qanday ishlaydi?

Logopediyada bolalik davridagi buzilishlarni tuzatishda eng yaxshi natijaga erishish uchun massajdan keng qo'llaniladi. Massaj

yordamida organizm ichida sodir bo'ladigan jarayonlarga ta'sir ko'rsatadilar - u organizmga va birinchi navbatda, barcha boshqa organizm tizimlarining hayotiy faoliyatini muvofiqlashtiradigan asab tizimiga, shu bilan birga uning himoya kuchlarini kuchaytirib ko'p qirrali ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, an'anaviy massajdan farqli o'laroq, logopedik massaj nutq buzilishlari mavjud bolalarning ko'pchiligi aziyat chekadigan nutq va xulq-atvor muammolarini tuzatishga qaratilgan.

Umuman olganda, logopediya amaliyotida massaj elementlari har doim qo'llanilgan, ammo bunga kam e'tibor qaratilar edi. Asosan, bolaga ta'sir qilishning an'anaviy usullari qo'llanilgan, ular esa barcha muammolarni hal qila olmasdi. Chunki inson organizmidagi barcha a'zolar va funksional tizimlar o'zaro bog'langan bo'lib, bir butunlikda mujassamlangandir. Organizmning biron bir qismini, ayniqsa patologik jarayonda ishtirok etadigan biron bir organi alohida ko'rib chiqish mumkin emasdir.

Ayni paytda logopedlar orasida bolada yaxshiroq natijaga erishish uchun nafaqat zararlangan qism bilan, balki butun organizm bilan ishlaydigan kompleks massaj muolajasini o'tkazish kerakligi tushunchasi paydo bo'ldi.

Hal qilinishi mumkin bo'lgan muammolar.

Hozirgi vaqtda nutqida muammolari bor va bilish jarayonlari (diqqat, xotira, fikrlash, mantiq, tasavvur) to'liq rivojlanmagan bolalar va somatik zaiflashgan bolalar soni ko'paymoqda. Ob'ektiv tekshiruvlar ko'p hollarda bunday bolalarda qo'pol patologiyalarni aniqlamaydi, lekin bunda ushbu muammolar o'zidan o'zi yo'q ham bo'lib qolmaydi.

Turli tekshiruvlardan va turli mutaxassislarga tashriflardan so'ng, muammolar hal etilmaganligicha qoladi, chunki rasmiy ravishda bola sog'lom bo'lishi mumkin, ammo har qanday ona uning tengdoshlaridan sog'lig'i, qobiliyatlari, aqliy faoliyati, shuningdek xatti-harakatlari bo'yicha ortda qolishini sezishi mumkin.

Shu bilan birga, ona, albatta, bu muammolarning barchasini bolasida kuzatadi. U shifokorlarga murojaat qiladi, lekin hech kim yechimni taklif qilmaydi.

Maktablarda korreksion sinflar soni doimiy ravishda oshib bormoqda. O'qitish va yo'naltirilgan korreksiyalash jarayonida an'anaviy usullar kutilgan natijalarni bermay qo'ydi. Bunday vaziyatda bolaning nutqiy va u bilan birga kechuvchi aqliy va somatik rivojlanishini korreksiyalash uchun tizimli kompleks yondashuvni tanlash dolzarbdir.

Bu oddiy holatlar uchun ham amal qiladi - bolaning umumiy rivojlanishi yaxshilanadi, u faolroq, sog'lomroq, aqlliyoq va hokazo bo'ladi. Bu qiyin holatlar uchun ham amal qiladi - chunki aynan massaj bolaning immunitet tizimiga u yoki bu buzilish bilan kurashish uchun yetarli bo'lmagan turtki vazifasini o'taydi. Shu bilan birga, ko'pgina hollarda bolaning xulq-atvor reaksiyalari ham korreksiyalanadi, bu umuman bola bilan ishlashda va boshqa buzilishlarni bartaraf qilishda katta yordam beradi.

Asosiy foydasi.

Noan'anaviy usullar (massaj) oddiy, arzon, samarali, yosh chegarasi yo'qdir va bola bilan ishlashdagi shaxsga yo'naltirilgan yondashuv (individual yondashuv) ajoyib samara beradi. Bu ma'lum bir bolaga nisbatan qo'llaniladigan eng maqbul va samarali usulni tanlashga yordam beradi.

Massajdan foydalanish bolaning xotirasini, e'tiborini yaxshilaydi, ishchanlikni oshiradi, asab tizimining holatini normallashtiradi, stresslarni yo'q qiladi va charchash darajasini kamaytiradi. Muloqot funksiyasini yaxshilaydi, shuningdek, butun organizmni sog'lomlashtiradi.

Shu bilan birga, u logopedning ishi ta'sirini sezilarli darajada oshiradi. Massaj kompleks nutqni korreksiyalashda juda qo'l keladi, chunki u orqali bola materialni yaxshiroq o'zlashtiradi, tezroq tushunadi, yaxshiroq eslab qoladi.

Logopedning maqsadi, bolaning nutqiy va nutqiy bo'lmagan funksional tizimlariga umumiy kuchaytiruvchi ta'sirdan iborat bo'lgan nutq buzilishlarini korreksiyalashga qaratilgan massaj uslubiyotini maksimal tarzda rivojlantirishdir.

Jonli misollar.

Misol, o'tgan yili menga 5 yoshli bola olib kelingan edi. Tashhisi dizatriya va u bilan bog'liq giperaktivlik. Bola bilan ishlashni tovush talaffuzini to'g'rilashning an'anaviy usullaridan foydalangan holda,

artikulyar gimnastikani qo'llab, nozik mayda motorikani rivojlantirish orqali boshladik. Natija juda past edi. Taxminan 7 oy vaqt boy berildi. Toza tovushni qo'yish imkoni baribir bo'lmadi.

Kompleks logopedik massaj o'tkazish paytida bolada tovushlar birin-ketin tuzatila boshlandi. Bir necha hafta ichida qiz tinchlandi, e'tiborligi ortdi, xotirasi va umumiy somatik holati yaxshilandi - bu onasini ham e'tiborini tortdi. Qiz o'zini ancha yaxshi his qila boshladi, kamroq charchay boshladi

Ikkinchi misol - 6 yoshli bola, gipoaktiv. Alohida holda, tovushlar hammasi aniq, lekin izchil nutqda og'izda bo'tqa chaynayotgandek.

Massaj kursini boshladik - bola faollashdi, diqqatliroq bo'ldi, boshqariladigan izchil nutq paydo bo'ldi. Bola tengdoshlari, otionalari bilan faolroq o'ynay boshladi, jonliroq va hushchaqchaqroqqa aylandi.

Bu yerda sodir bo'lishi mumkin bo'lgan xatolar va xavflar.

Barcha afzalliklari va bolani massaj qilish istagi bilan bir qatorda, hech qanday holatda buni o'zboshimchalik bilan amalga oshirishingiz kerak emasligini tushunish muhimdir. Gap materiallarini deyarli hamma joyda topish mumkin bo'lgan oddiy rivojlantiruvchi massaj haqida emas, balki bolaga aniq yordam berishga qaratilgan logopedik massaj haqida ketmoqda.

Bunday massaj faqat logopedik massaj kursini tinglagan yoki tugatgan logoped tomonidan amalga oshirilishi kerak.

Bilmasdan, juda jiddiy zarar yetkazish mumkin. Masalan, bolaning mushaklarining tonusiga qarab, u yoki bu uslubiyat tanlanadi. Mutaxassis bo'lmagan odamga bolada qanday tonus mavjudligini to'g'ri aniqlash juda qiyindir. Buning oqibatlari to'g'rilab bo'lmaydigan bo'lishi mumkin.

Qanchalik ko'p adabiyotni o'qiganimizdan qat'i nazar, biz malakali yordam uchun tish shifokoriga boramiz va uyda muammoni qo'lbola vositalar yordami bilan hal qilmaymiz.

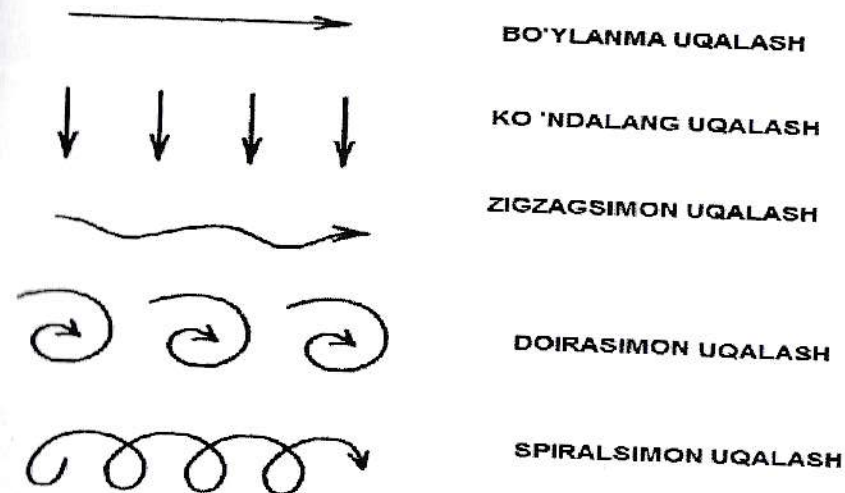
Massajchini to'g'ri qanday tanlash mumkin?

Qoidaga ko'ra, an'anaviy tibbiyotimizda massaj unga muhtoj bo'lgan bolalargagina buyuriladi. Bu toifaga esa odatda umurtqa pog'onasi bilan bog'liq muammolari bo'lgan, displaziyalik yoki oyoq-qo'llarining chiqishi va boshqa ko'plab skelet tizimi bilan bog'liq muammoli bolalar kiradi. Va bu shifokorlar massajni buyuradigan

yagona toifadir. Bunday massajni amalga oshiradigan massajchilarni poliklinikadan topish mumkin. Asosan, bu massaj tayanch-harakat tizimining har xil disfunktsiyasini tuzatishga qaratilgan bo'ladi.

Ikkinchi variant - bu umumiy rivojlantiruvchi massajdir. U bo'yicha materiallarni internet tarmoqlaridan topish mumkin, u bilan shug'ullanadigan massajchilar soni juda ko'pdir, va siz uni o'zingiz ham qilishingiz mumkin.

Ammo, agar siz aynan logopedik massajni amalga oshirishni istasangiz, uni faqat logopedlar amalga oshirishi mumkindir, chunki u aynan nutqiy va xatti-harakat muammolarini tuzatishga qaratilgan. U maksimal ta'sirga egadir, biroq yuqorida aytib o'tilganidek, uni o'zingiz qilishingiz tavsiya etilmaydi.

16-rasm: Massaj harakatlarning yo'nalishi

Ishqalash deb massajchi qo'lining bosim o'tkazib, terini turli yo'nalishlarga siljitish harakatiga aytiladi.

Asosiy, eng ko'p qo'llaniladigan ishqalash usullari: barmoqlar bilan ishqalash, taroqsimon, kaftning qirrasi bilan, panjaning tayanch qismi (bilak) bilan, arralash shular jumlasidandir.

Barmoq bilan ishqalash ularni yostiqlash bilan amalga oshiriladi. Bosh barmoq bilan ishqalashda, qo'l kafti qolgan barmoqlar tayanchi bilan mahkamlanadi.

Kaftning qirrasi, uning tayanch qismi bilan va taroqsimon shaklda ishqalash xuddi shu variantdagi silash bilan bir xil tarzda amalga oshiriladi, lekin ko'proq harakatni talab qiladi.

Arralash to'qimalarni ishqalash bir yoki ikkala kaftlarning qirrasi bilan amalga oshiriladigan usuldir. Ikki qo'l bilan usulni bajarishda ularning panjalari kaftlari bir-biriga qarama-qarshi bo'ladi (ular orasidagi masofa 1-3 sm). Harakatlar qarama-qarshi yo'nalishda amalga oshiriladi, qo'llar kaftlari orasida massaj qilinayotgan to'qimalarning valigi hosil bo'lishi kerak. Massajchining qo'l kaftlari, ishqalashda, terining yuzasida sirpanishdan qochib, teri kerakli to'qimalarni siljitadi.

Logopedik massajining bir necha turlari mavjud:

✓ Klassik massaj usullariga asoslangan differensialangan (faollashtiruvchi yoki bo'shashtiruvchi) massaj;

✓ Nuqtaviy massaj, ya'ni biologik faol nuqtalarni massaj qilish (faollashtiruvchi yoki bo'shashtiruvchi);

✓ Maxsus asboblardan yordamida massaj qilish yoki zondli massaji (logopedik zondlar, shpatel, tish cho'tkasi, ignali bolg'acha, vibromassajer va h.k.);

✓ O'z-o'zini massaj qilish.

Mushak tizimiga: massaj ta'sirida mushak tolalarining elastikligi, ularning qisqarish funksiyasi ortadi, mushaklar atrofiyasi sekinlashadi.

Turli xil massaj usullaridan differensial foydalanish, mushaklar tonusni pasaytirishga va aksincha, artikulyar muskulaturaning lanj parezlarida uni oshirish imkonini beradi, artikulyatsiya organlarining faol ixtiyoriy, muvofiqlashtirilgan harakatlarini shakllantirishga va amalga oshirishga yordam beradi.

Umumiy metabolizmga: Massaj ishqorlanish-tiklanish jarayonlari davrida turli xil o'zgarishlarni keltirib chiqaradi.

Artikulyatsion motorikaning buzilishlari mushak tonusining turli xil buzilishlarida ifodalanishi mumkin. Gipertonusda artikulyatsion mushaklarning spastik harakatlari qayd etiladi. Mushaklar tarang, ba'zida og'riqli bo'ladi. Til, lablar mushaklari, yuz va bo'yin muskullarida tonusning doimiy o'sishi tufayli quyidagi o'zgarishlar qayd etiladi: til tarang, orqaga tortilgan, orqasi egilgan, yuqoriga ko'tarilgan, tilning uchi ifodalanmagan bo'ladi. Tilning tarang orqa qismi qattiq tanglayga ko'tariladi, bu esa tovushlarning palatalizatsiyasini keltirib chiqaradi. Og'izning aylana mushagidagi mushak tonusining oshishi lablarning spastik kuchlanishiga, og'izning qattiq yopilishiga olib keladi. Bunda faol harakatlar cheklangan bo'ladi. Yuz va bo'yin muskullarida mushak tonusining oshishi artikulyatsion apparatda ixtiyoriy harakatlarni yanada cheklaydi. Artikulyatsion motorikaning buzilishlari mushak tonusining turli xil buzilishlarida ifodalanishi mumkin. Gipertonusda artikulyatsion mushaklarning spastikligi qayd etiladi.

Mushaklar tarang, ba'zida og'riqli bo'ladi. Til, lablar mushaklari, yuz va bo'yin muskullarida tonusning doimiy o'sishi tufayli quyidagi o'zgarishlar qayd etiladi: til tarang, orqaga tortilgan, orqasi egilgan, yuqoriga ko'tarilgan, tilning uchi ifodalanmagan bo'ladi. Tilning tarang orqa qismi qattiq tanglayga ko'tariladi, bu esa tovushlarning palatalizatsiyasini keltirib chiqaradi.

Og'izning aylana mushagidagi mushak tonusining oshishi lablarning spastik kuchlanishiga, og'izning qattiq yopilishiga olib keladi. Bunda faol harakatlar cheklangan bo'ladi. Yuz va bo'yin muskullarida mushak tonusining oshishi artikulyatsion apparatda ixtiyoriy harakatlarni yanada cheklaydi.

Distoniya - mushak tonusining o'zgaruvchan tabiati: tinch holatda - past, gapirishga harakat qilganda - tonus keskin ortib boradi. Ushbu buzilishlarning o'ziga xos xususiyati ularning dinamizmi, buzilishlarning nomuvofiqligi, tovushlarni almashtirilishi va o'tkazib yuborilishidir. Kaftning tirsak qirrasi bilan, uning tayanch qismi va taroqsimon shaklda ishqalashlar xuddi shu variantdagi silash bilan bir xil tarzda amalga oshiriladi, lekin ko'proq harakat talab qiladi.

Yordamchi ishqalash usullari bu -arralash, shtrixlash, yo'nish usullaridir.

Arralash to'qimalarni ishqalash bir yoki ikkala kaftning tirsak qirrasi

bilan amalga oshiriladigan usuldir. Ikki qo'l bilan bajarishda ularning qo'llari kaftlari bilan bir-biriga qarama-qarshi holatda bo'ladi. Harakatlar qarama-qarshi yo'nalishda amalga oshiriladi. Ishqalash tezligi daqiqasiga 60-100 marta harakat amalga oshirilib, yuzaki yoki chuqur bo'lishi mumkin. Shtrixlash arralashga o'xshaydi, lekin bosh barmog'ining uchi, bir nechta barmoqlarning uchlari yoki qo'lning kaft tomoni bilan bajariladi.

Shtrixlashdan farqi shundaki, oldinga massaj qilish harakatlari orqaga massaj qilishga qaraganda ancha uzoqroq davom etadi.

Savol va topshiriqlar:

1. Logopedik massajining turlarini sanab bering?
2. Massaj harakatlarning yo'nalishini necha turini bilasiz?
3. Logopedik amaliyotda massajni qo'llash va uni taqqoslashga doir ko'rsatmalar bu....?

7-Mavzu: Logopedik amaliyotda klassik massajdan foydalanish.

Reja:

1. Logopedik amaliyotda klassik massajdan foydalanish.
2. Klassik massaj turli funksiyalar

Tayanch tushunchalar: periferik nutq apparati mushaklari, nervlari, qon tomirlari va to'qimalarining holati, kompleks tibbiy-pedagogik tizim, ovozning buzilishi

Logopedik massaj – bu periferik nutq apparati mushaklari, nervlari, qon tomirlari va to'qimalarining holatini o'zgartiruvchi faol mexanik ta'sir usulidir. Ushbu usul nutqning talaffuz tomonini normallashtirishga va nutq buzilishidan aziyat chekadigan odamlarning hissiy holatiga hissa qo'shadigan logopediya usullaridan biridir.

Logopedik massaj nutq buzilishidan aziyat chekayotgan bolalar, o'smirlar va kattalarni reabilitatsiya qilish bo'yicha kompleks tibbiy-pedagogik tizimning ajralmas qismi hisoblanadi. Massaj logopediya ishida dizartriya, shu jumladan uning o'chirilgan shakllari, rinolaliya, ovozning buzilishi, shu jumladan duduqlanish kabi nutq buzilishlari

tashhisi qo'yilgan odamlar bilan ishlashda qo'llaniladi. Umuman olganda, massaj korreksiyalash pedagogik ishda mushak tonusining buzilishi mavjud bo'lgan barcha holatlarda qo'llaniladi.

Logopedik massaj korreksiyalash ishlarining barcha bosqichlarida amalga oshirilishi mumkin, ammo uni dastlabki bosqichlarda qo'llash ayniqsa muhimdir. Ko'pincha massaj logopedik ta'sirning samaradorligi uchun zaruriy shartdir.

Logopedik massaj, logopediya massaji texnikasiga ega bo'lgan, ya'ni massus tayyorgarlikdan o'tgan va nutq faoliyatini ta'minlovchi mushaklarning anatomiyasi va fiziologiyasini, shuningdek, nutq buzilishlari etiopatogenezi biladigan logoped, defektolog yoki tibbiyot xodimi tomonidan amalga oshirilishi mumkin. Massaj elementlari logoped tomonidan o'qitilgan va maxsus ko'rsatma berilgan holda bolaning ota-onasi tomonidan amalga oshirilishi mumkin.

Logopedik massaj periferik nutq apparati mushaklari sohasida bajariladi. Artikulyatsion apparatning mushaklari, ya'ni til, yonoqlar, lablar; yuzning mimik mushaklari; nutq ishlab chiqarishni ta'minlaydigan yagona mushak tizimi bo'lgan tovush pardalarining ishini ta'minlovchi mushaklar va nafas olish apparati mushaklari kiradi. Shu sababli, logopedik massaji yuqoridagi barcha sohalarni o'z ichiga olishi kerak, hatto mushaklarning shikastlanishi faqat lokal hududda aniqlangan hollarda ham.

Klassik massaj - bu juda uzoq tarixga ega bo'lgan massaj turi. U Xitoyda 5 ming yil oldin ishlatilgan. Klassik massaj turli funksiyalarni bajarishi mumkin. U tinchlantiruvchi bo'lsada, u turli kasalliklar va kasalliklarga qarshi kurashda ham qo'llaniladi. Qadimgi xitoyliklar nafaqat og'riq yoki boshqa alomatlar bilan kurashishning bu usulini qo'llashgan, balki qadimgi yunonlar ham qisman klassik massaj usullarini qo'llaganlar, o'rta asrlarda boshqalar qatori, kasallarga g'amxo'rlik qiladigan rohibalar tomonidan qov. Hozirgi kunda qo'llaniladigan klassik massaj asosan shved shifokori Per Henrik Ling va keyingi yillarda gollandiyalik Yoxan Mezger tomonidan ishlab chiqilgan texnikaga asoslangan.

Klassik massaj qanday ishlaydi?

Klassik massaj juda ko'p afzalliklarga ega, shuning uchun bu texnikaga deyarli butun dunyoda katta qiziqish bor. Avvalo, klassik

massaj qon aylanish va limfa tizimlariga juda ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu asab tizimiga bevosita ta'sir qilgani uchun ham rag'batlantirish va dam olishning yaxshi usuli. Klassik massaj serotonin sekretsiyasini oshirish orqali inson ruhiyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi, shuningdek, ushbu texnika natijasida qattiqroq bo'ladigan teriga ham isbotlangan. Va nihoyat, klassik massajning eng muhim funktsiyalaridan biri mushaklarning moslashuvchanligini va bo'g'imlarning harakatchanligini oshirish.

Klassik massajni qanday holatlarda ishlatib bo'lmaydi?

Klassik massaj juda ko'p afzalliklarga ega bo'lsada, bu texnikani hamma ham qo'llamasligi kerak. Qo'llash mumkin bo'lmagan holatlar turli xil teri muammolarini, jumladan, toshbaqa kasalligi va ekzemani o'z ichiga olishi mumkin. Shuningdek, qon ivishi bilan bog'liq kasalliklar kontrendikatsiya bo'lishi mumkin, masalan, flebit yoki periferik arterioskleroz va yurak kasalliklari. Klassik massaj umurtqa pog'onasi deformatsiyasi bo'lgan odamlarda va insultdan keyin bemorlarda ham amalga oshirilmaydi.

Klassik massajda qanday usullardan foydalaniladi?

Klassik massaj juda ko'p turli xil texnikalarga asoslangan. Massajchilar, shu jumladan, silash, ishqalash, siqish, urish va boshqa ko'plab harakatlardan foydalanadilar va ularning har biri massaj paytida o'ziga xos funksiyani bajaradi. Klassik massaj eng nozik texnikadan, ya'ni silashdan boshlanadi va xuddi shu tarzda tugaydi. Turli xil silash texnikasi mavjud. Ular butun qo'l, musht, barmoq uchlari yoki qo'lning orqa tomoni bilan bajarilishi mumkin.

Klassik massajga qanday tayyorgarlik ko'rish kerak?

Klassik massaj seansiga borishdan oldin sizga maxsus tayyorgarlik kerak emas. Biroq, kamida 1,5 soat oldin katta va og'ir ovqatlarni iste'mol qilmaslik kerakligini yodda tutish kerak. Albatta, har qanday massajdan oldingi kabi, dush qabul qilishga arziydi. Shuni ham unutmaslik kerakki, klassik massaj yalang'och tanada maxsus yog'lar bilan amalga oshiriladi. Sochiq bilan qoplangan faqat samimiy joylar qoladi.

Massaj uchun siz bodom, kungaboqar, pachuli, uzum urugi va kunjutni o'z ichiga olgan ko'plab tabiiy yog'larni o'z ichiga olgan pachuli qo'pol teri uchun kup balzamidan foydalanishingiz mumkin.

Savol va topshiriqlar:

1. Logopedik massaj?
2. Logopedik massaj tekshiruvi nutq tizimining turli tarkibiy qismlari deganda nimani tushunasiz?
3. Nutq apparatining periferik qismi nech bo'limdan iborat?

8-Mavzu: Artikulyatsiya a'zolarini bo'shashtiruvchi va mustahkamlashga qaratilgan kompleks massaj harakatlari metodi sifatida.

Reja:

1. Artikulyatsiya a'zolarini bo'shashtiruvchi mashqlar.
2. Mustahkamlashga qaratilgan kompleks massaj harakatlari metodi.

Tayanch tushunchalar: qon aylanishini va limfa drenajini yaxshilaydi, mushak tolasining elastikligini oshirishda, periferik nutq apparatining faolligi.

Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda artikulyatsion organlarning keraldi harakatlarini shakllantirish uchun qilingan mashqlar samarali natija beradi. Bola nutq rivojlanish jarayonida ayrim shakllanmagan nutq harakatlari ustida ish olib boriladi.

Tovushlarni to'g'ri talaffuz etish uchun zarur bo'lgan artikulyatsiya a'zolarini to'liq, aniq keltirish va oddiy harakatlarni murakkab harakatlarga - turli xil fonemalarning artikulyatsiya tartibiga birlashtirishdan iborat bo'ladi.

Hamma artikulyatsion mashqlari tizimini ikki turga bo'lish mumkin: statik va dinamik. Statik mashqlarda artikulyatsiya a'zolari turli holatlarga keltiriladi, lekin harakat bo'lmaydi.

Dinamik mashqlarda artikulyatsiya a'zolari turli holatlarga va shu bilan birga harakatga keltiriladi. Har bir mashqlar o'z nomiga ega: "Futbol", "Shamol", "Sham", "Filcha", "Soatcha", "Yelkan",

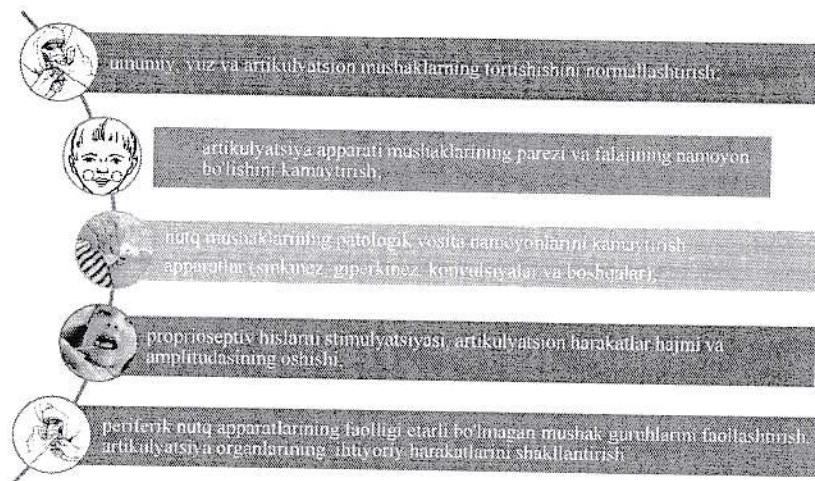
“Chashkacha”, “Yelkan”, “Mazzali murabbo” va shu kabi bir qator artikulyatsion mashqlarni keltirishimiz mumkin.

Albatta bunday mashqlarning bajarilish tartibi bor. Masalan «Mazali murabbo». Til keng holda chiqariladi, soʻng yuqori lablar yalanadi va til ogʻiz ichiga olinadi. Bu mashq 10 – 15 marta qaytariladi. Nutq nuqsonlarini bartaraf etishda logopedik massaj ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Logomassaj (nuqtali, boʻshashtiruvchi, tetiklashtiruvchi massaj). Logomassaj umuman nutqning rivojlanishiga foydali taʼsir koʻrsatadi.

Bu qon aylanishini va limfa taʼsir koʻrsatadi. Bu qon aylanishini va limfa drenajini yaxshilaydi, mushak tolasining elastikligini oshiradi.

Kundalik massajning yumshoq yumshatuvchi harakatlari bolani tinchlantirishga va dam olishga yordam beradi.

18-rasm: Logopedik massajning maqsad va vazifalari.

19-rasm: Yuzning logopedik massaji

Bundan tashqari, qarshilikni yengib oʻtish mashqlaridan foydalanish foydalidir. Ushbu mashqlar tanglay-tomoq-halqum mushaklarning ishini faollashtiradi, tanglay-halqum birligini kuchaytiradi.

Logoped qoʻlini bolaning peshonasiga qoʻyadi va boshini pastga tushirish boʻyicha koʻrsatma beradi. Bola qarshilikni yengib, boshini pastga tushiradi.

Logoped qoʻlini bolaning boshining orqa qismida ushlab, boshini orqaga tashlashni soʻraydi. Bola qarshilikni yengib, boshini orqaga tashlaydi.

Logoped qoʻlini bolaning jagʻi ostiga qoʻyib, ogʻzini ochishni soʻraydi. Bola qarshilikni yengib, ogʻzini ochadi.

Bolaga tilini chiqarib, keyin uni ichkariga tortishga harakat qilish taklif etiladi. Logoped bolaning tilini og'iz bo'shlig'idan tashqarida ushlab shapatilashga harakat qiladi.

Savol va topshiriqlar:

1. Artikulyatsion mashqlar tizimi nechta turga bo'lib o'rganiladi?
2. Artikulyar apparatlarning xususiyatlari bu.....?
3. Kundalik massaj uchun massajning qaysi turi tanlanadi?

III BOB. NUQTALI MASSAJ O'TKAZISH METODIKASI

9-Mavzu: Biologik faol nuqtali massaj qilish reflektor ta'sirini bir metodi sifatida.

Reja:

1. Biologik faol nuqtali massaj haqida umumiy tushuncha.
2. Nuqtali massaj texnikasi
3. Logopedik massajda ishlatiladigan biologik faol nuqtalar

Tayanch tushunchalar: ovoz, nafas olish va artikulyatsiya apparatlarining ishlashini ta'minlaydigan mushaklar, biologik faol nuqtali massaj, massaj texnikasi, stimulyatsiyalovchi texnika

Biologik faol nuqtalarga (BFN) ta'sir qilish reflektor terapiyasining usullaridan biridir. Biologik faol nuqtalar va ma'lum organlar, tana tizimlari o'rtasida yaqin funksional bog'liqlik mavjud. BFNni bosish orqali tegishli organlar va mushaklarda ma'lum refleks reaksiyalari paydo bo'ladi, nuqtaviy massaj texnikasi nisbatan soddaligi, fiziologiyadorligi, ta'sir qilish zonasi kichikligi va nafaqat korreksiyalash, balki profilaktika uchun ham imkoniyati bilan ajralib turadi.

Logopedik amaliyotda ishlatiladigan maxsus nuqtaviy massajning maqsadlari quyidagilardan iborat: ovoz, nafas olish va artikulyatsiya apparatlarining ishlashini ta'minlaydigan mushaklarning tonusini normallashtirish; vegetativ funksiyalar va metabolik jarayonlarni tartibga solish; hissiy holatni tartibga solish; ovoz apparati buzilishlari va yuqori nafas yo'llarining kasalliklarini oldini olish.

Nuqtali massaj texnikasi

Nuqtali massaj samaradorligining shartlaridan biri bu BFN joylashuvini to'g'ri aniqlashdir.

Kerakli nuqtani aniqlashda turli xil anatomik shakllanishlar mos orientir nuqtalari bo'lib xizmat qiladi: chuqurchalar, paylar, suyaklar va hokazolar. BFN ustiga bosilganda, massaj qilinayotgan odamda, qoida tariqasida, ko'pincha sub'ektiv xarakterga ega (og'riq, ishqalash, falaj, ba'zi og'riqlar hissi, issiqlik, yengillik hissi paydo bo'lishi mumkin) javob reaksiyalari sodir bo'ladi. Biroq, bu his-tuyg'ular keskin sezilarli bo'lmasligi kerak.

BFNni topish usullaridan biri palpatsiya. Palpatsiya eng sezgir barmoqning (nomsiz yoki ko'rsatkich barmoq) yostiqchasi bilan siljish harakatlar yordamida amalga oshiriladi. Yuz sohasida BFN topilganda, ko'pincha pulsatsiya hissi paydo bo'ladi.

Nuqtaviy massaj usullari

Nuqtaviy massaj usullari bolalar va kattalar uchun bir xil, ammo bolalarni massaj qilishda nuqtalarga bosim kamroq bo'lishi kerak.

Lokal nuqtaga ta'sir qilish texnikasiga qarab, usul faollashtiruvchi yoki tinchlantiruvchi bo'lishi mumkin. Shunday qilib, mushaklarning yuqori tonusida nuqtaviy massajning **"tinchlantiruvchi"** yoki **"tormozlovchi"** usuli qo'llaniladi. U quyidagicha amalga oshiriladi. Kerakli nuqtani topib, barmoq yostiqchasi bilan 5-6 s davomida soat yo'nalishi bo'yicha aylanish harakati amalga oshiriladi, asta — sekin chuqurlashadi, nuqtaga bosim o'tkazilib, bosim kuchayadi; 1-2 s. davomida erishilgan daraja o'rnatiladi, so'ngra 5 -6 s davomida qarama-qarshi harakat hosil bo'ladi, barmoqni soat miliga teskari yo'nalishda burab, bosim kuchini kamaytiradi. Barmog'ingizni nuqtadan ko'tarmasdan, bu harakatlar sikli bir necha marta takrorlanadi. Bir nuqtaga ta'sir qilishning umumiy vaqti massaj qilinayotgan odamning yoshiga qarab 1 dan 5 minutgacha bo'lishi mumkin.

Pasaygan tonus holatlarida **stimulyatsiyalovchi texnika** qo'llaniladi. Nuqtani topgandan so'ng, soat yo'nalishi bo'yicha aylanish harakatlari 3-4 soniya davomida amalga oshiriladi, barmoqni nuqtaga bosim bilan burab, so'ngra barmoq nuqtadan keskin yulib olinadi. Ushbu harakat 6-10 marta takrorlanadi.

Nuqtaviy massajni o'tkazish uchun uslubiy ko'rsatmalar.

1. Ilk seanslarda 3-4 dan ko'p bo'lmagan nuqtalar massaj qilinadi, ularning soni asta-sekin o'sib boradi.
2. Bitta mashg'ulot davomida umumiy va lokal ta'sirli nuqtalarini massaj qilish tavsiya etiladi.
3. Simmetrik nuqtalar juftlab va bir vaqtning o'zida massaj qilinadi.
4. Nuqtaviy massajni klassik massaj bilan birlashtirish mumkin.

5. Massaj, qoida tariqasida, logopedik mashg'ulotdan oldin amalga oshiriladi.

6. Nuqtaviy massajni butun kursda o'tkazish tavsiya etiladi: 1 va 2-kurslar orasida tanaffus ikki haftagacha; 2 va 3-lari orasidagi tanaffus taxminan uch oy bo'lishi mumkin. Massaj kurslari har 3-6 oyda takrorlanadi. Massaj seansi har kuni o'tkazilishi kerak. Butun kurs o'tkaziladigan massaj seanslari orasidagi tanaffus uch kundan oshmasligi kerak.

7. Agar massaj mushaklarning relaksatsiyasiga qaratilgan bo'lsa, nuqtaviy massajni relaksatsiyasi fonida bajarish foydalidir, buning uchun siz maxsus tanlangan musiqadan foydalanishingiz mumkin. Bunday massaj autogen mashg'ulotlar fonida amalga oshirilishi mumkin.

Logopedik massajda ishlatiladigan biologik faol nuqtalar.

Logopedik massajda, qoida tariqasida, bitta nuqta emas, balki maqsadlarga qarab biologik faol nuqtalarning butun kompleksi qo'llaniladi. Turli xil ta'sir ko'rsatadigan biologik faol nuqtalarning komplekslarini ko'rib chiqamiz.

Kompleks BFN 1 (rasm. 104). Maqsad: artikulyar muskulatura mushaklarining holatini normallashtirish.

A-vertikal jo'yakning yuqori uchdan bir qismidagi burun ostidagi yolg'iz nuqta;

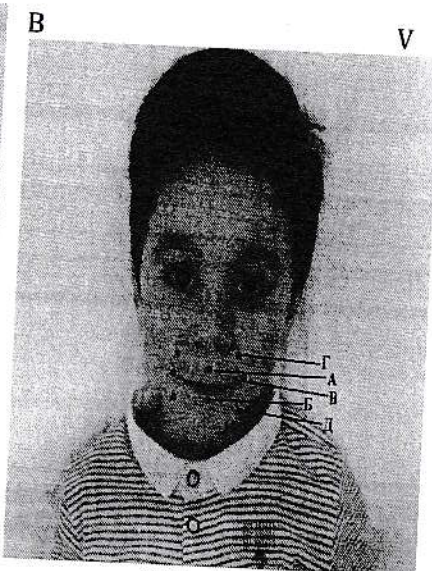
B - jag'-lab burmasining markazidagi nuqta; B - og'iz burchagidan, qorachiqdan vertikal 1 sm tashqarida chiziqda juftlashgan nuqtalar;

G - burun qanotidan diagonal ravishda 1 sm, burun lab burmasining o'rtasida, undan hiyol tepada joylashgan juftlashgan nuqtalar;

D - pastki jag'dagi juftlashgan nuqtalar, B nuqtalari bilan deyarli bir xil vertikal chiziqda joylashadi.

105-rasm

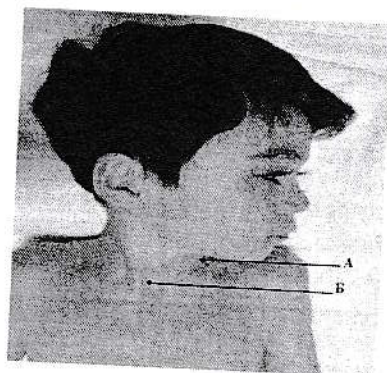

104-rasm

Kompleks BFN 2 (rasm. 105). Maqsad: burun bo'shlig'ining yuqori qismlarini qon bilan ta'minlashni yaxshilash, burun nafasini yaxshilash. Nutq ovozinig rezonator imkoniyatlarini kengaytirishga, ovoz buzilishlarining oldini olishga yordam beradi, shuningdek, ovozning bosh rezonansini his qilishni o'rgatishda ishlatiladi.

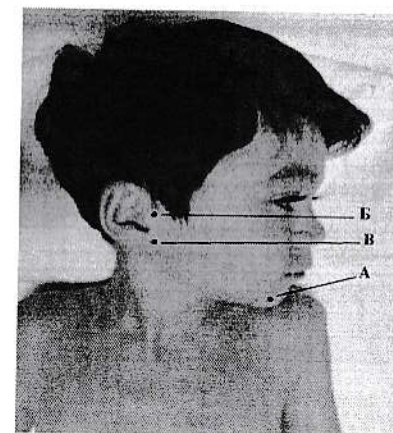
106-rasm

107a-rasm

107b-rasm

108-rasm

A - burun qanoti va yuqori labning qirrası orasidagi masofaning o'rtasida, o'rta chiziqdan 0,5 sm tashqarida juftlashgan nuqtalar;

B-burun qanotlari yonida juftlashgan nuqtalar;

V-burun qanotining yon chizig'idagi juftlashgan nuqtalar, ko'zning ichki burchagidan pastda;

G- qosh yoylari tagidagi chuqurchadagi juftlashgan nuqtalar;

D-burun ko'prigining markazidagi nuqta, qoshlarning ichki uchlari o'rtasida.

Kompleks BFN 3 (rasm. 106). Maqsad: tomoq va halqum mushaklariga ta'sir ko'rsatish. Ovoz apparati mushaklarining kuchlanishini normallashtirishga yordam beradi.

A-bo'yinning o'rta chizig'idagi, tilosti suyagining pastki qirrası va qalqonsimon tog'ayning yuqori kesmasi orasidagi nuqta;

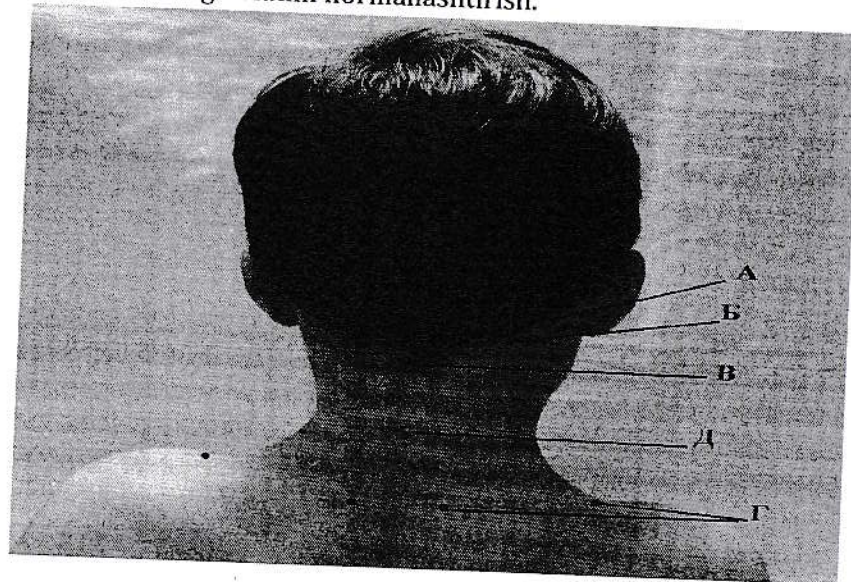
B - to'sh bo'yinbog'ining yuqori chetidan taxminan 0,7 sm balandlikda joylashgan nuqta.

Kompleks BFN 4 (rasm. 107 a, b). Maqsad: tomoq, halqum va tilning ildizi mushaklarining holatini normallashtirish. Massaj ehtiyotkorlik bilan amalga oshirilishi kerak, chunki bu nuqtalarga ta'sir qilish noqulaylik tug'dirishi mumkin.

A-bo'yinning o'rta chizig'idagi yoki tilosti suyakning yuqori chetining o'rtasida joylashgan nuqta;

B- qalqonsimon tog'ay pastki chetidan tashqarida, to'sh-o'mrov-emchaksimon mushakning oldingi chetida juftlashgan nuqtalar.

Kompleks BFN 5 (rasm. 108). Maqsad: pastki jag' mushaklarining holatini normallashtirish.

109-rasm

A-iyakning eng ko'zga ko'ringan qismining o'rtasida joylashgan nuqta;

B- quloq tragusining old tomonidagi, yonoq suyagining pastki qirrasi va pastki jag'ning tenderloun tomonidan amalga oshiriladigan bo'shliqdagi juftlashgan nuqtalar,;

V- Quloq yostiqchasining biriktirilishining pastki qirrasi darajasida juftlashgan nuqtalar.

Kompleks BFN 6 (rasm. 109). Maqsad: bo'yin va yelka-kamar mushaklarining holatini normallashtirish.

A - soch o'sish orqa chegarasidan yuqorida, boshning o'rta chizig'idan 1,5 ko'ndalang barmoqgacha bo'lgan masofadagi juftlashgan nuqtalar;

B - ensa suyagi ostida, soch o'sishining orqa chegarasidan yuqorida, trapesiyasimon mushakning tashqi chetidagi chuqurchada joylashgan juftlashgan nuqtalar;

V -1 va 2 bo'yin umurtqalari orasidagi, soch o'sishining orqa chegarasidan biroz yuqoriroq nuqta;

G-yuqori yelka-kamar va o'mrov suyak sohasidagi juftlashgan nuqtalar;

D - nuqta 7-bo'yin va 1-ko'krak umurtqalari mintaqasidagi.

Kompleks BFN 7 (rasm.110). Maqsad: yelka-kamar mushaklarining holatini normallashtirish va nafas olish ritmini tartibga solish. Ko'krak rezonatorida ovozning tovushini yaxshilashga yordam beradi.

A-nuqta to'shning o'rta qismida, o'mrov suyaklarga bosilgan kaftning kengligi masofasida joylashgan;

B- nuqta to'shning markazidagi, emchaklar joylashgan joyda;

V-juftlashgan nuqtalar tekislangan yelkalar holatida hosil bo'ladigan chuqurchalarda joylashadi.

Kompleks BFN 8 —umumiy tartibga solish ta'siri nuqtalari (rasm. 111 a, b). Maqsad: aqliy toliqish paytida samaradorlikni oshirish, xotirani yaxshilash, ovoz apparati mushaklaridan kuchlanishni olib tashlash.

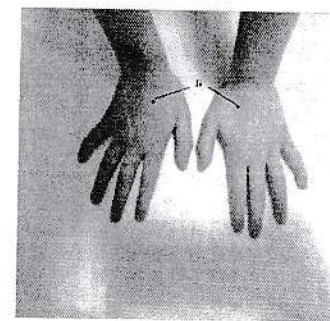
A-yon kondilning yuqori chetidan pastda juftlashgan nuqtalar to'rt ko'ndalang barmoqqa boldir suyagidan kattaroq, oldingi chetida esa boldir suyagidan kattaroq;

B - qo'lning orqa qismidagi 1 va 2 bilak suyaklari orasidagi juftlashgan nuqtalar, chuqurcha ichidagi.

Kompleks BFN 9 —hayot nuqtasi deb ataladigan umumiy harakat nuqtasi (rasm. 112). Maqsad: tanaga umumiy faollashtiruvchi ta'sir ko'rsatish.

111-rasm a

111-rasm b

Tojdagi nuqta, tojga yaqinroq, to'g'ridan-to'g'ri bo'linishdagi bo'shliqda, u erda uni quloqdan quloqqa, quloq chig'anoqlarning yuqori nuqtalari orqali chizilgan chiziq kesib o'tadi.

Massaj nutq tovushining ovozini yaxshilashga va ovoz buzilishlarining oldini olishga qaratilgan. Ovoz mashqlari bilan birgalikda amalga oshiriladi.

112-rasm

1. BFN 1 kompleksining massaji bir vaqtning o'zida 2-3 s davomida zmmm talaffuzi bilan amalga oshiriladi.

Maqsad: artikulyar mushaklardan kuchlanishni olib tashlang, o'rta registrda ovozning tovushini his qilishga yordam berish.

2. BFN 7 kompleksining massaji bir vaqtning o'zida 2 — 3 s davomida jnnnn uzoq vaqt davomida talaffuz qilish bilan amalga oshiriladi.

Maqsad: ko'krak registrda ovoz tovushini his qilishga yordam berish.

3. BFN 2 kompleksi massaji bir vaqtning o'zida 2 — 3 s davomida gmmm ni uzoq vaqt davomida talaffuz qilish bilan amalga oshiriladi.

Maqsad: bosh registrda ovoz tovushini his qilishga yordam berish.

Savol va topshiriqlar:

1. Nuqtaviy massajni o'tkazish uchun uslubiy ko'rsatmalari deganda nimani tushunasiz?

2. Pasaygan tonus holatlarida stimulyatsiyalovchi texnikasiga izoh bering?

3. Logopedik massajda ishlatiladigan biologik faol nuqtalarni amaliyotda qo'llang?

10-Mavzu: Logopedik massajda foydalanadigan biologik faol nuqtani aniqlash

Reja:

1. R. Auglin maxsus massaji

2. Massajga doir biologik faol nuqtani aniqlash

Nuqtalar sxemasi bilan Auglin massaji bo'yicha batafsil ko'rsatmalar. Shveysariyalik bolalar zamonaviy psixologi Fritz R. Auglin maxsus massajini ishlab chiqdi va amaliyotga tatbiq etdi, uning ijobiy natijalari miya qobig'iga tashqi impulsning ta'siri natijasidir. Ushbu turdagi massajning yana bir nomi bor intellektual massaj. Ushbu massaj bolalar uchun tug'ilgandan boshlab tavsiya etiladi.

Logopediyada massaj bolalik davridagi buzilishlarni tuzatishda eng yaxshi natijaga erishish uchun keng qo'llaniladi. Massaj yordamida tana ichida sodir bo'ladigan jarayonlarga ta'sir ko'rsatiladi, u tanaga va birinchi navbatda, barcha boshqa tana tizimlarining hayotiy faoliyatini muvofiqlashtiradigan asab tizimiga, shu bilan birga uning himoyasini kuchaytirib, ko'p qirrallik ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, an'anaviy massajdan farqli o'laroq, logopediya massaji nutq buzilishi bo'lgan bolalarning ko'pchiligi aziyat chekadigan nutq va xulq-atvor muammolarini tuzatishga qaratilgandir. Yoqimli massaj protsedurasi bolalar bilan juda mashhur. U bolalarni yaxshi dam oladi, juda ko'p zavq bag'ishlaydi. Biroq, barcha ota-onalar bolaning jismoniy va intellektual rivojlanishi uchun massajdan foydalanish mumkinligini bilishmaydi. Jarayonlar

mutaxassisga ishonib topshirilishi yoki mustaqil ravishda amalga oshirilishi mumkin. Tizimli rivojlanish manipulyatsiyasi quyidagi natijalarni beradi:

- ✓ Qon tomir va mushak tizimlarining miya yarim korteksining hududlari bilan refleks aloqalarini mustahkamlang.
- ✓ Taktil sezgilarni rag'batlantirish.
- ✓ Bolaning ko'plab organlarining rivojlanishiga hissa qo'shing.
- ✓ Mushaklar ohangini normallashtiring.
- ✓ Nutqning rivojlanish darajasiga, markaziy asab tizimining faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.
- ✓ Ular ikkala miya lobining ishlashini sinxronlashtirish va faollashtirishga hissa qo'shadilar.

Rivojlanish jarayonlarining turli to'plamlari mavjud. Ular to'liq bajarilishi yoki alohida elementlardan foydalanishi mumkin.

Bola rivojlanishi uchun qo'l massaji.

Barmoqlarni stimulyatsiya qilish chaqaloqning jismoniy salomatligiga katta ta'sir ko'rsatadi, chunki ularning har biri ma'um bir organ bilan bog'liq:

- Katta - miya bilan.
- Indeks - oshqozon bilan.
- O'rta - orqa miya, ichaklar bilan.
- Nomsiz - jigar bilan.
- Kichik barmoq - yurak bilan.

Bolalarning rivojlanayotgan qo'l massajining eng oddiy usuli - bu silash, uning vektori barmoq uchidan bilakka, kaftdan bilagacha yotadi.

- ishqalash.
- chimchilamoq.
- bosish.

Harakatlarni bajarishda ularni talaffuz qilish, ko'rsatish, o'yin elementlarini yoqish, she'riy matnlarni tanlash kerak. Bolalar uchun

bunday rivojlanayotgan massaj intellektual qobiliyatlarni qo'shimcha ravishda oshiradi, chunki bu yoshda aniq-majoziy fikrlash ustunlik qiladi.

Bolani o'z-o'zidan massaj qilishni o'rgatish tavsiya etiladi. Quyidagi variant mos keladi: chaqaloq chap ko'rsatkich barmog'ini o'ng qo'lning tekislangan barmoqlariga qo'yishi kerak. O'ng qo'lning bosh barmog'i bilan har tomondan silang. Qolgan barmoqlar bilan navbat bilan xuddi shunday qiling. Ikkala qo'lda ham manipulyatsiyani bir necha marta takrorlang.

Bola qofiyani va bu vaqtda jumlani o'rganishi kerak, so'zlarning urishiga harakat qiladi:

Turli yordam vositalaridan foydalangan holda mashqlar rivojlanish uchun juda yaxshi:

- Rolling yong'oq, qovurg'ali qalam.
- Kauchuk o'yinchoqni siqish.
- Rolling plastilin sharlari, tayoqchalar.

Manipulyatsiyalar kuniga 3 marta amalga oshirilishi kerak. Bolalar bilan ular 3 dan 5 gacha mashqlarni bajariladi.

Bolaning rivojlanishi uchun quloq massaji.

Quloq yostiqchalarni ushlang, ularni pastga torting. Quloqlarning yuqori qismini ushlang, ularni yuqoriga torting. Quloqlarning o'rtasini (yostiqchalarini emas) ushlang, ularni oldinga, keyin orqaga va yon tomonlarga torting.

Ikkala qo'lning ko'rsatkich va o'rta barmoqlari bilan bir vaqtning o'zida yonoqlarning konturi bo'ylab doiralarni "chizing" (dumaloq harakatlar bilan massaj qiling). (ko'zning kosasidan quloqlarga, pastki jag'ga tushib va og'iz burchaklaridan orqaga burun qanotlari va burun bo'ylab ko'zning kosasiga qadar ko'tarilib).

Ko'rsatkich va o'rta barmoqlari bilan ko'zlar atrofiga ko'zoynak "chizing" (ko'zlar ochiq bo'lishi kerak). Barmoqlar harakati qoshlarning medial uchlaridan ko'zning kosasi bo'ylab ko'zlarning ichki burchaklarigacha boradi.

Ko'rsatkich va o'rta barmoqlari bilan peshonaning konturi bo'ylab va iyak ustida doiralar chizing. Harakatlar ikkala qo'l bilan bir vaqtning o'zida lekin teskari yo'nalishlarda bajarilishi kerak, (ya'ni o'ng qo'l peshonani soat yo'nalishi bo'yicha massaj qiladi, shu

vaqtning o'zida esa chap qo'l iyakda soat miliga teskari massaj harakatlarini bajaradi).

Ikkala qo'lning ko'rsatkich barmoqlarining uchlari bilan quyidagi nuqtalarni har birini 10 martadan kuchli bosing, nuqtalar juft bo'lib, burun ko'prigiga nisbatan simmetrik tarzda joylashgan:

- nuqta burun ko'prigida, ko'zlarning ichki burchaklari darajasida joylashgan;
- nuqta - burun suyagining markazida;
- 3 nuqta - burun suyagining chetida (burun qanotlari ustida)
- 4-nuqta - ko'rsatkich barmoqlarni burun uchiga qo'ying va nuqtaga borish uchun burun qanotlaridan pastga tushiring.

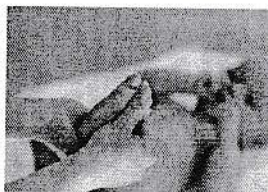
Nuqtadagi bosim kuchi yetarli bo'lishi uchun tirsaklarni yon tomonlarga yoyish kerak, qo'llar polga parallel bo'lishi kerak.

Og'zingizni oching va pastki jag'ingiz bilan chapdan o'ngga va aksincha keskin harakatlar qiling. (kompleksni bajarishda mashq majburiy emas)

Har bir mashq 10 soniga qadar sekin hisoblashda amalga oshiriladi. Ushbu protsedura charchatmaydigandir, chunki 10 daqiqagina davom etadi. Har bir mashq 10 marta bajariladi. Ertalab bajarilgani yaxshidir. Kunlar soni cheklanmagan.

Agar unga qo'l panjalari uchun mashqlarni va artikulyar massajni qo'shib bajarsangiz, massajning ta'siri kuchayadi.

Bolalarning rivojlanishi uchun oyoq massaji.

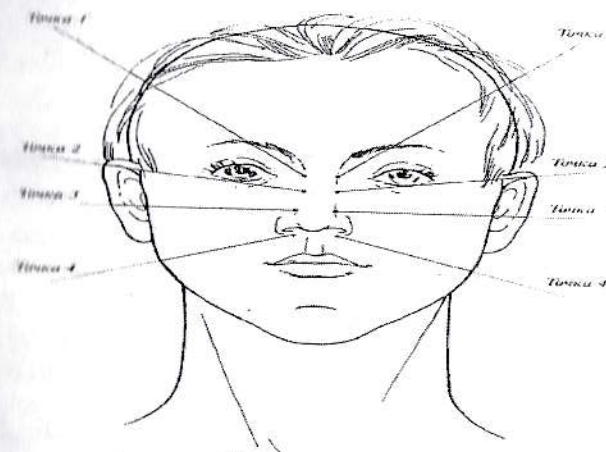
Bolaning oyoqlaridagi zonalarida barcha ichki organlar bilan bog'liq 72 mingga yaqin nerv uchlari mavjud. Oyoq massaji kichkina odamning mushak-skelet tizimining rivojlanishi va mustahkamlanishiga mukammal hissa qo'shadi va yangi tug'ilgan chaqaloqlar kelajakdagi qadamlarga tayyorgarlik ko'rishni boshlaydilar. Ushbu protsedura yordamida qon aylanish tizimi rivojlanadi, tananing umumiy ohangi oshadi. Amalga oshirish uchun siz har kuni bajariladigan quyidagi texnikadan foydalanishingiz mumkin:

1. Chalqancha yotgan chaqaloqni bir qo'lingiz bilan to'pig'idan oling, ikkinchi qo'lingiz bilan oyog'ini silang.

2. Barmoqning silliq dumaloq harakatlari bilan yumaloq shakllarni, sakkizinchi raqamlarni torting.

3. 4 oydan keyin oyoqni nafaqat silash, balki bosish, ishqalash, urish mumkin.

4. 10 oydan boshlab, siz barmoqlaringizni biroz burishingiz kerak. Bu faqat soat yo'nalishi bo'yicha amalga oshirilishi mumkin.

30-rasm. Yuzdagi biologik faol nuqtalar

Auglin massaji uchun nuqtalar

Har qanday massaj uchun bo'lgani kabi qarshi ko'rsatmalar:

- Bemor yoki boladagi yiringli va qo'ziqorinli teri kasalliklari
- tananing massaj qilinadigan hududida gematomalar
- sil kasalligining faol shakli
- qon va kapillyarlar kasalliklari
- qon tomirlar trombozi
- o'tkir krapivnitsa, anamnezdagi Kvinke shishi
- onkologik kasalliklar
- yuqumli yaralar

- frunkulyoz
- ORZ
- yuqori sezuvchanlik
- epilepsiya
- agar bola yaqinda tomoq og'rig'iga uchragan bo'lsa, to'liq tiklanishdan keyin yana 10 kun davomida massaj man etiladi.

Savol va topshiriqlar:

1. Auglin massaji bu...?
2. Bolaning normal rivojlanishi uchun qanday massaj turlarini tanlash maqsadga muvofiq?
3. Har qanday massaj uchun bo'lgani kabi qarshi ko'rsatmalarni sanab bering?

11-Mavzu: Bo'shashtiruvchi massajni olib borishga doir metodik

ko'rsatmalar.

Reja:

1. Bo'shashtiruvchi massajini o'tkazish uchun uslubiy ko'rsatmalar
2. Yelka kamari va bo'yin massaji

Massajning umumiy va mahalliy turlari qo'llaniladi. Massaj muolajasi (seansi) deb massajning usullarini qo'llashga nisbatan aytiladi. Umumiy massaj deb, odam tanasining hamma qismini, davomiyligidan qat'iy nazar, massaj qilishga aytiladi. Umumiy massajning davomiyligi odamning individual xususiyatlariga (tana og'rig'iga, tana yuzasining katta-kichikligiga, o'lchamiga, mushaklar massasiga va boshqalarga), ish faoliyatiga, kun vaqtiga, massaj turiga, maqsadiga bog'liq. Tananing ayrim qismlarida o'tkaziladigan (orqa, qo'l, oyoq, ko'krak qafasi, bel va h.k.) massaj mahalliy massaj deb nomlanadi. Umumiy va mahalliy massaj usullari bir-birini, ikki yoki bir kishini yoki o'z-o'zini massaj qilganda qo'llanilishi mumkin.

Bo'shashtiruvchi massajini o'tkazish uchun uslubiy ko'rsatmalar

1. Massaj sekin sur'atda amalga oshiriladi.

2. Asosiy usullar silash va yengil tebranishdir.

3. Bo'shashtiruvchi massaj bolada faqat yoqimli iliqlik va tinchlik tuyg'usini keltirib chiqarishi kerak.

4. Logopedning qo'llari albatta iliq bo'lishi kerak.

5. Mushaklarning bo'shashishini sekin, silliq ritmli sokin musiqa sadosi yoki massajni amalga oshiradigan logoped tomonidan aytiladigan autogen mashg'ulotning xotirjamlik formulalari osonlashtiradi. Misol uchun:

Tinchlanyapman. Dam olyapman. Nafas olish bir tekis, xotirjam, ritmik. Tinchlik va yengillik hissi. Ko'zlar yopiq. Oson va erkin nafas olyapti. Barcha mushaklar butunlay bo'shashgan va yoqimli og'ir. Men harakat qilishni xohlamayapman. Men tinch va xotirjamman...

Bundan tashqari, nutq apparati mushaklarining lokal bo'shashishiga qaratilgan formulalardan foydalanish tavsiya etiladi. Misol uchun:

Ko'krak va yelkalar bo'shashgan. Bo'yin muskullari bo'shashgan. Pastki jag' sust osiladi. Lablar bo'shashgan, sust, deyarli bir-biriga tegmaydi. Tishlar bir-biriga tegmaydi. Til bo'shashgan va og'ir. Yuzning barcha mushaklari bo'shashgan...

6. Bo'shashtiruvchi ta'sirni kuchaytirish uchun massajdan bir necha daqiqa oldin o'spirin yoki kattalarning yuziga qizdiruvchi kompress qo'yish mumkin. Bu iliq suvda (40 — 45°C) namlangan va yaxshilab siqilgan momiq sochiq bo'lishi mumkin. Kompress 3-5 daqiqa davomida joylashtiriladi.

7. Bo'shashtiruvchi massajning bir seansi davomida massaj qilinayotgan joylarga ta'sir qilish ketma-ketligi quyidagicha bo'lishi mumkin:

- 1) bo'yin va yelka kamarining mushaklari,
- 2) mimika mushaklari,
- 3) lablar mushaklari,
- 4) tilning mushaklari.

Yelka kamari va bo'yin massaji.

Bo'shashtiruvchi massaj. Yelka kamari va bo'yin mushaklarining bo'shashishi nafas olish apparatlarining fiziologik imkoniyatlarini kengaytiradi, shu bilan birga til ildizining tonusi reflektor ravishda pasayadi, bu esa pastki jag' harakatlarini faollashtirishga yordam beradi.

Massaj qilinayotgan odam ko'krak qafasining yarmigacha yalang'och bo'lishi kerak. Massaj paytida u 1 yoki 2-pozitsiyani egallashi kerak (26-betga qarang). Massaj harakatlarining quyidagi kompleksini o'tkazish tavsiya etiladi.

1. Bo'yinning old qismini ikkala qo'lning kaftlari bilan (navbatma-navbat goh o'ng, goh chap qo'l bilan) tomoqning yon jabhalari bo'ylab yuqoridan pastgacha sekin silanadi. Harakat pastki jag'ning chetidan boshlanadi ko'krakgacha (qalqonsimon bez mintaqasini bosishdan saqlanib) (21-rasm. a, b).

2. Bo'yinning yon yuzasini asta-sekin goh o'ng, goh chap tomondan navbatma-navbat silang. Bir qo'lning kaftini bo'yinning yon tomoniga qo'ying, bunda bosh barmoq pastki jag'ning burchagiga yaqin bo'lishi kerak.

21-rasm a

21-rasm b

Kaft yuqoridan pastgacha bo'yin chuqurchasigacha, so'ngra o'mrov suyagiga parallel ravishda yelkadan yoki qo'ltiq ostiga tushadi. Ushbu massaj texnikasi to'sh-o'mrov-emchaksimon mushakdan tonusni olib tashlaydi. To'sh-o'mrov so'rgichsimon

mushakni ko'proq bo'shashtirish uchun bemorning iyagini massaj qilinayotgan mushak tomon yuqoriga va yon tomonga shapatilash tavsiya etiladi (22-rasm. a, b).

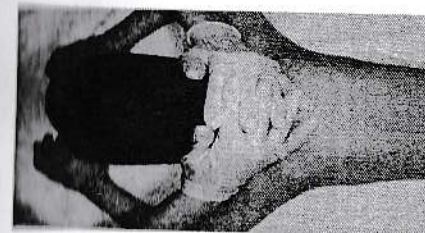
3. Ikkala qo'lning bo'yinning orqa tomoniga, boshning orqa tomoniga qo'ying, qo'llar bo'yinning orqa va yon qismlari bo'ylab yelka bo'ylab o'mrov tomon yoki qo'ltiq ostidagi chuqurchaga siljiydi. Ushbu massaj usuli trapesiyasimon mushakdan tonusni olib tashlaydi. (23-rasm. a, b, c).

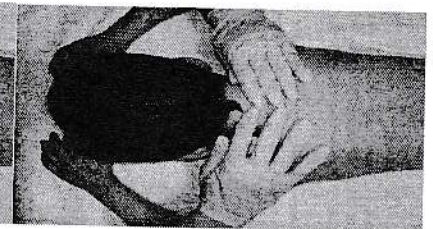
22-rasm a

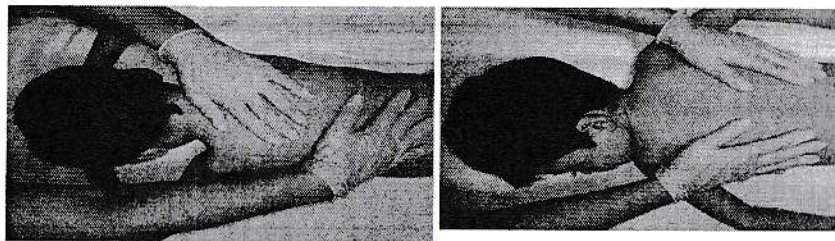
22-rasm b

23-rasm a

23-rasm b

23-rasm v

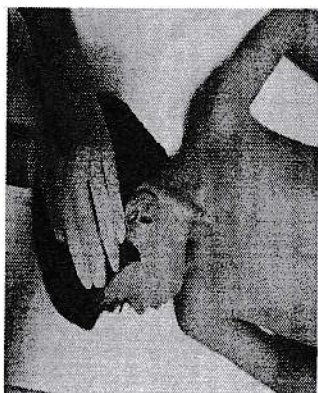
Mushaklarini bo'shashtirishga qaratilgan passiv va faol mashqlardan foydalanishingiz mumkin.

1. Bola orqa tomonida yotadi, boshi tayanchdan tashqarida va biroz orqaga osilib turadi. Logoped bir qo'li bilan bolaning boshini orqa tomondan ushlab turadi, ikkinchisini peshona -parietal mintaqaga joylashtiradi:

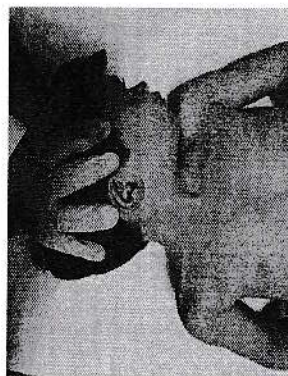
a) bola boshining soat yo'nalishi bo'yicha, so'ngra soat yo'nalishiga qarshi aylana harakatlari (24-rasm);

b) boshning oldinga - orqaga, o'ngga - chapga egilishlari (25—rasm. a, b).

2. Xuddi shu harakatlar bolaning o'tirgan holatida ham amalga oshirilishi mumkin. Logoped o'ng qo'lining kaftini toj maydoniga qo'yadi, chap kaftni esa iyak ostiga qo'yadi va quyidagini bajaradi:

24-rasm

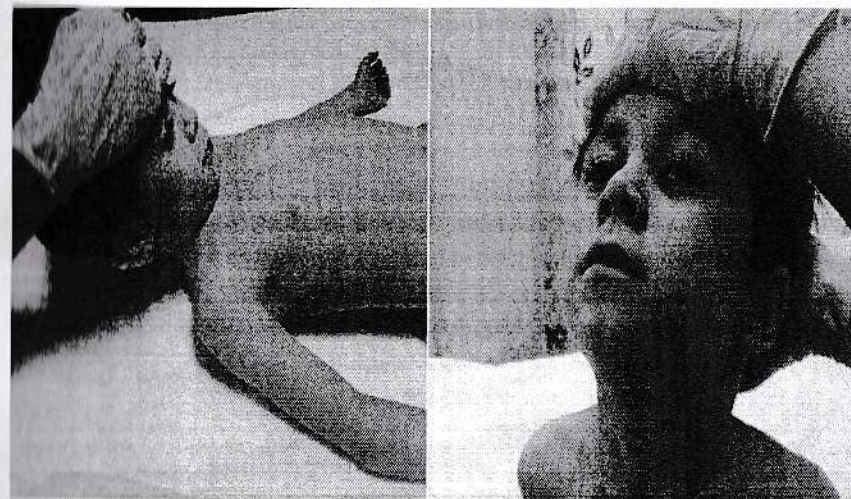

25-rasm

a) bola boshining soat yo'nalishi bo'yicha, so'ngra soat yo'nalishiga qarshi aylana harakatlari (26-rasm);

b) boshning oldinga - orqaga, o'ngga - chapga egilishlari. Barcha harakatlar sekin va silliq bo'lishi kerak.

Bo'yin muskullarini bo'shashtirishga yordam beradigan bir qator mashqlarni bola mustaqil ravishda yoki logopedning yordami bilan bajarishi mumkin.

25a-rasm

26-rasm

26a-rasm

26b-rasm

Boshingizni oldinga "tushiring" - "uxlab qolish".

1. Boshingizni bir oz orqaga tashlang, shu holatdan chapga va o'ngga silkiting, pastga tushiring.

2. Boshingizni oldinga tushiring va keyin "tushirib yuboring".

12-Mavzu: Faollashtiruvchi massajni olib borish qoidalari. **Faollashtiruvchi massajini o'tkazish uchun uslubiy ko'rsatmalar.**

Reja:

1. Faollashtiruvchi massajni amaliyotda qo'llash qoidalari.
2. Faollashtiruvchi massajini o'tkazish uchun usullari.

Tayanch tushunchalar: mimik mushaklar, lab mushaklari, til mushaklari, bo'yin va yelka kamarining mushaklari, massaj mushaklarning past tonusi, klinik-fiziologik xususiyatlar

Massaj muolajasi 3ta bosqichdan tashkil topgan

- kirish,
- asosiy,
- yakunlovchi.

1. Kirish 1-5 minut davomida massaj oluvchini yengil silash va ishqalash usullari bilan asosiy bosqichga tayyorlashdan iboratdir. Bemorda issiq, yoqimli hissiyotni paydo qilish uchun usullarni iloji boricha tezroq maromda bajarish kerak. 2. Asosiy bosqich 5-30 minut va undan ham ko'proq vaqt davomida, kasalliklarning klinik-fiziologik xususiyatlari, ya'ni diagnozini hisobga olgan holda differensial maqsadga qaratilgan massaj usullarini qo'llagan holda amalga oshiriladi.

2. Yakunlovchi bosqichda massaj usullarining intensivligi 1-5 minut davomida pasaytiriladi, massaj qilinayotgan sohani silash va uzluksiz vibratsiya bilan muolaja oxiriga yetkaziladi. Massaj muolajasi tanadagi mavjud bo'lgan og'riqlarni kuchaytirmasligi, aksincha, massajdan oldingi og'riqlar asta-sekinlik bilan kamayib, "yoqim"li hissiyotlarga aylanishi va massaj ta'sirida butunlay bartaraf etilishi kerak. Massaj muolajasidan keyin tanada issiqlik, uyquchanlik, komfort, massaj qilingan soha va butun tananing bo'shashishi, umumiy holatning yaxshilanishi, bo'g'imlardagi

harakatlarning ortishi, nafas olishning osonlashishi, erkin bo'lishi va shu kabi bir qancha ajoyib sezgilardan iborat bo'lgan holat kuzatiladi.

Massaj kursi shartli ravishda 3 davrga bo'linadi:

1. Boshlang'ich muolajalar 1-3 tagacha bo'lib, massajga nisbatan organizmning javob reaksiya (og'riqlarning kamayishi, rahatlanish, mudroq bosish, nafas olish va harakatlarning yengil, erkin bo'lish va h.k.) larini aniqlash uchun zarurdir. Bu davrda massaj usullarining organizmga umumiy ta'siri nazarda tutiladi, reflektor ta'sir etiladigan sohalar ajratilmaydi va tananing massajga nisbatan moyilligi kuzatiladi.

2. Asosiysi 4-kundan boshlanib to 20-23 tagacha bo'lib, massaj oluvchining fiziologik holati, kasallikning kechish xususiyatlari va massaj qilinayotgan sohadagi funksional o'zgarishlar hisobga olingan holda massajning differentsiyalangan metodikasi qo'llaniladi. Har bir muolaja davomida usullar ta'sirini intensivligi ko'paytirilib boriladi.

3. Yakunlovchi kurs 1-3 ta muolajadan iborat bo'lib, ta'sirlarning kuchi va davom vaqti qisqartirilib boriladi. Shuningdek, mustaqil mashg'ulotlarda jismoniy mashqlarni massajyor, massaj apparati va balneologik muolajalar bilan birgalikda qo'llashni tavsiya etish lozim.

Faollashtiruvchi massajni olib borish qoidalari.

1. Ushbu turdagi massaj mushaklarning past tonusida qo'llaniladi.

2. Logopedning qo'l harakatlari yetarlicha ritmik bo'lishi kerak.

3. Asosiy usul bu - ishqalash, uqalash, kuchli tebranish bilan galma-gal almashinadigan silashdir.

4. Massaj qilinayotgan to'qimalarga ta'sir kuchi asta-sekin o'sib borishi kerak.

5. Bo'yinning old yuzasida kuchli ta'sirlar man etiladi, chunki bu sohada qalqonsimon bez joylashadi.

6. Massajni to'g'ri bajarishda bolaning nafas olishi bir tekisda bo'ladi.

7. Massaj massaj qilinayotgan odamda yaqqol og'riqli hislarni keltirmasligi kerak.

8. Faollashtiruvchi massajning bir seansi davomida massaj qilinayotgan joylarga ta'sir qilish ketma-ketligi quyidagicha bo'lishi mumkin:

1) mimika mushaklar,

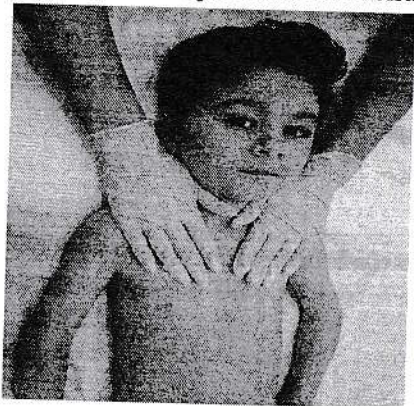
- 2) lablar mushaklari,
- 3) tilning mushaklari,
- 4) bo'yin va yelka kamarining mushaklari.

Faollashtiruvchi massaj. Massaj harakatlari silash va ishqalash usullaridan foydalangan holda pastdan yuqoriga yo'nalishda amalga oshiriladi. Ushbu bo'limlarni shapatilash, uqalash va tebratish man etiladi.

1. Harakat ikkala qo'l bilan bir vaqtning o'zida yoki navbatma-navbat amalga oshiriladi. Kaft o'mrov suyagidan (27-rasm, a) yoki qo'ltiq ostidan (27-rasm. b, c), bo'yinning yon yuzasidan pastki jag'ning burchaklarigacha harakatlanadi.

2. Harakat kuraklar maydonidan bo'yinning yuzasi bo'ylab boshlanib, boshning orqa tomoniga qarab davom etadi.

Mushaklarni faollashtirish va kuchaytirish uchun massajni quyidagi mashqlar bilan birlashtirish tavsiya etiladi.

27a-rasm

27b-rasm

27 v-rasm

1. Bola o'tirgan holatda. Mutaxassisning o'ng qo'li boshning orqa qismida joylashadi. Bolaga boshini orqaga egish taklif etiladi, bunda katta odamning qo'li esa bu harakatga qarshilik ko'rsatadi. Jismoniy mashqlar oksipital mushaklarni ba'zilarini faollashtiradi (28-rasm. a, b).

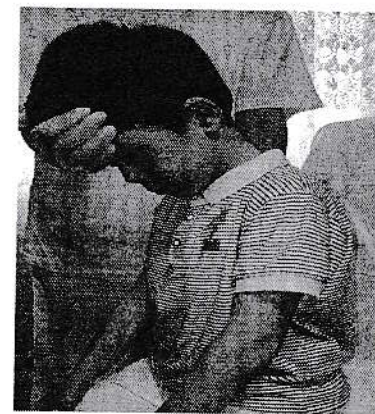
28 a-rasm

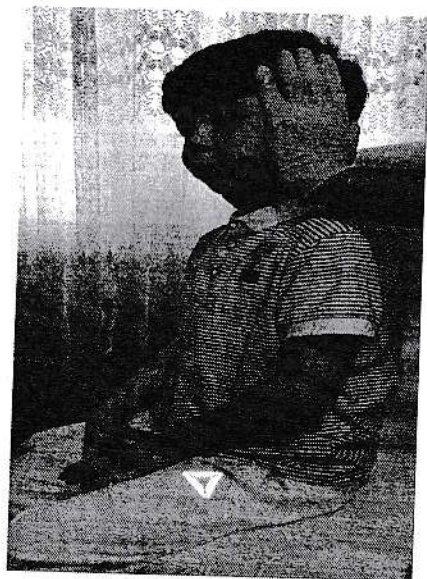
28 b-rasm

29 a-rasm

29 b-rasm

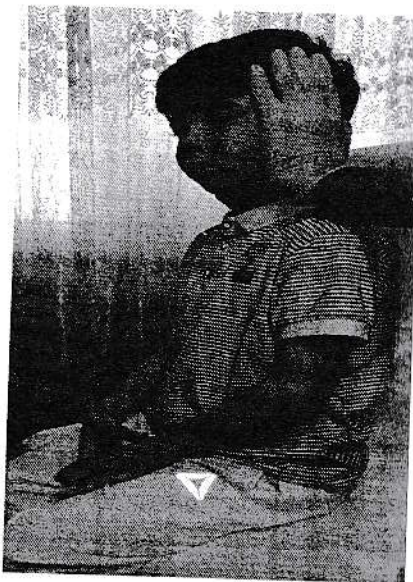

30 a-rasm

2. Bola o'tirgan holatda. Mutaxassisning qo'li peshonada joylashadi. Bolaga boshini oldinga egish taklif etiladi, katta odamning qo'li esa bu harakatga qarshilik ko'rsatadi (29-rasm. a,b). Jismoniy mashqlar to'sh-o'mrov-emchaksimon mushaklarni ba'zilarini faollashtiradi.

3. Bola o'tirgan holatda. Mutaxassisning qo'li chap tomonda boshning chakka qismida joylashgan (30-rasm. a). Bolaga boshini chapga shapatilash taklif etiladi, katta odamning qo'li esa bu harakatga qarshilik ko'rsatadi. Mashq faqat chap to'sh-o'mrov-emchaksimon mushakni faollashtiradi.

4. Bola o'tirgan holatda. Mutaxassisning qo'li boshning o'ng tomonidagi chakka qismida joylashadi. Bolaga boshini o'ngga shapatilash taklif etiladi, katta odamning qo'li esa bu harakatga qarshilik ko'rsatadi. Mashq faqat o'ng to'sh-o'mrov-emchaksimon mushakni faollashtiradi. (30-rasm. b).

30 b-rasm

13-Mavzu: Faollashtiruvchi massajlar.

Reja:

1. Nutq buzilishlarini tuzatishda massaj usuli
2. Massajdan foydalanish uchun ko'rsatmalar

Tayanch tushunchalar: artikulyar apparatlar mushaklarining parezi va falaji, nutq apparati mushaklarining patologik motor ko'rinishlari, bo'yin va elkama-kamar mushaklari.

Faollashtiruvchi massaj. Massaj harakatlari pastdan yuqoriga yo'nalishda, silash va ishqalanish usullaridan foydalangan holda amalga oshiriladi. Ushbu bo'limlarni urish, silash va tebranish usullaridir.

1. Harakat bir vaqtning o'zida yoki ikkala qo'l bilan navbatma-navbat, bo'yinning lateral yuzasini pastki jag'ning burchaklarigacha ko'tarib amalga oshiriladi.
2. Harakat bo'yinning posterolateral yuzasi bo'ylab elka hududidan boshning orqa qismigacha boshlanadi.

Nutq terapiyasi massaji nutq buzilishidan aziyat chekadigan bolalar, o'smirlar va kattalarni reabilitatsiya qilishning kompleks tibbiy-pedagogik tizimining bir qismidir. Nutq terapiyasi massajining asosiy maqsadlari:

- umumiy, yuz va artikulyar mushaklarning mushak tonusini normallashtirish;
- artikulyar apparatlar mushaklarining parezi va falajining namoyon bo'lishini kamaytirish;
- nutq apparati mushaklarining patologik motor ko'rinishlarini kamaytirish (sinsineziya, giperkinez, konvulsiyalar va boshqalar);
- proprioseptiv (tana hissi, harakat) sezgilarini rag'batlantirish;
- artikulyar harakatlarning hajmi va amplitudasini oshirish;
- periferik nutq apparatining mushak guruhlarini faollashtirish;
- artikulyatsiya organlarining ixtiyoriy, muvofiqlashtirilgan harakatlarini shakllantirish.

Faollashtiruvchi massajni o'tkazish bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar.

Ushbu turdagi massaj mushaklarning ohangini kamaytirish uchun ishlatiladi.

Logopedik massajchining qo'l harakati juda ritmik bo'lishi kerak.

Asosiy texnika - ishqalanish, silash va kuchli tebranish bilan almashinadigan silash. Massaj qilingan to'qimalarga kuch asta-sekin ortishi kerak. Bo'yinning old yuzasida kuchli ta'sirlar kontrendikedir, chunki qalqonsimon bez bu sohada joylashgan. Massaj to'g'ri bajarilganda, chaqaloqning nafas olishi bir tekis bo'ladi. Massaj massaj qilinadigan odamda sezilarli og'riq keltirmasligi kerak. Massaj massaj qilinadigan odamda sezilarli og'riq keltirmasligi kerak. Bir kuchaytiruvchi massaj seansi davomida massaj qilingan joylarga ta'sir qilish ketma-ketligi quyidagicha bo'lishi mumkin:

- yuz mushaklari,
- lab mushaklari,
- til mushaklari,
- bo'yin va elkama-kamar mushaklari.

Tetiklantiruvchi massaj. Massaj harakatlari pastdan yuqoriga yo'nalishda, silash va ishqalanish usullaridan foydalangan holda amalga oshiriladi.

1. Ishqalash, ya'ni peshonaning o'rta chizig'idan chakkalarga yo'nalishda yarim doirasimon yoki spiralsimonsimon harakatlar (36-rasm.).

2. Uqalash, ya'ni, ikki, bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq barmoq bilan terining burmasini siqish yoki vaqti-vaqti bilan bosish (37-rasm.).

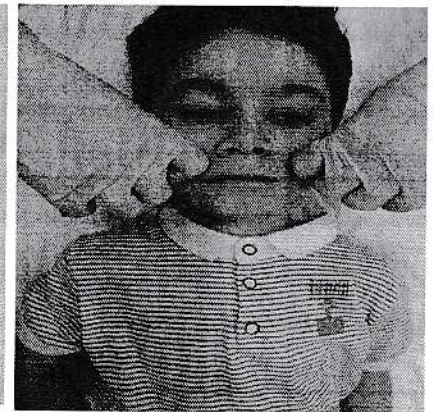
3. Ko'rsatkich va o'rta barmoqlarning yostiqchalari bilan navbatma-navbat tez sur'atda (38-rasm.) uzlukli tebratish yoki punktirlash (shapatilash).

36-rasm

37-rasm

38-rasm

Ko'zlar sohasi massaji

Massaj ko'zning aylana mushagiga va qoshni bujmaytiruvchi mushakka ta'sir qiladi. Massaj ko'zlar yopiq holda amalga oshiriladi. Ko'z kosalari sohasidagi massaj harakatlari juda yumshoq bo'lishi kerak, katta bosimsiz va terining siljishisiz amalga oshiriladi.

1. Ikkala qo'lning o'rta barmoqlarining yostiqchalari bilan silash. Chakka chuqurchasidan ko'zning pastki qirrasi bo'ylab ko'zning ichki burchagiga qarab harakat qilish; keyin qoshgacha yuqoriga va keyin silash ko'rsatkich va o'rta barmoqlar bilan qosh bo'ylab chakkagacha amalga oshiriladi; o'rta barmoq qosh ostida, ko'rsatkich barmoq esa qosh ustida joylashadi (rasm-39 a, b).

39 a-rasm

39 b-rasm

40-rasm

3. Aylana ko'z mushaklarini silash. Ikkala qo'lning to'rtinchi barmoqlarining yostiqlari bir vaqtning o'zida chakkadan pastki qovoq bo'ylab ko'zning ichki burchagiga silashlarni bajaradi. Keyin ular yuqori ko'z qovog'iga silliq o'tishadi va ko'z qovog'ini bosmasdan juda yengil silashadi (rasm-40).

Ko'zning aylana muskullarini bo'shatiruvchi mashqlar:

1. Ko'zni ikkinchi va uchinchi barmoq yostiqlari bilan silash. Bir vaqtning o'zida chakkadan pastki qovoq bo'ylab ko'zning ichki burchagi tomon harakatlantirish. Ko'zning ichki burchagiga yetgach, ikkinchi va uchunchi barmoqlari bilan yengilgina chakkaga qarab sirg'alish. Harakatni qovoqlar terisini yengil siqish bilan tugatish.

2. Ko'zning aylama muskulini silash. Bir vaqtning o'zida ikkita qo'l to'rtinchi barmoqlarni burchagigacha amalga oshiriladi. So'ngra yuqori qovoqqa sekingina o'tish va uni juda yengil, qo'l soqqasiga bosmay silash.

"Stulcha" mashqi.

Maqsad: Qo'l mushaklarini bo'shashtirish. Bolalar stul chetiga o'tirib stul suyanchig'iga suyanamiz. Qo'llarimizni bo'shashtirib tizzalarimizga qo'yamiz. Oyoqlarni yelka kengligida qo'yamiz ushbu mashqni logoped bolalarga tushuntirib, ko'rsatib beradi. Bolalar mashqni bajarish davomida yelkalarini erkin tutish, qo'llarni osiltirganda mushaklarni bo'sh qo'yishlari logoped tomonidan nazorat qilib borilishi lozim.

"Bug'u" mashqi.

Maqsad: Qo'l va yelka mushaklarini bo'shashtirish.

Bolalar tasavvur qiling, biz bug'umiz. (Qo'llarni boshimiz tomon ko'taramiz, barmoqlarimizni keng ochamiz). Bug'ularning shoxlari mana shunday. Hammamizning qo'llarimiz bug'u shoxidek qattiq bo'ldi. Qo'llarimizni bu holatda ushlash qiyin, qo'llar charchadi, qo'llarimizni tezda tizzaga tushiramiz. Qo'llarimiz bo'shashadi va dam oladi.

"Shtanga" mashqi.

Maqsad: Oyoq, qo'l va tana mushaklarini bo'shashtirish. Bolalar tasavvur qiling, biz hammamiz sport zaliga sport bilan shug'ullanishga boramiz. Sport zalida kuchimizni sinash uchun shtanga ko'taramiz. Hozir kim shtangani engashib oladi. Shtangani olganimizda, qo'llarimiz shtangaga musht holatda birlashtirilgan va sekinlik bilan uni ko'tardik. Bolalar shtangani ko'tarish harakatini bajaradilar. Endi uni yelkamiz va boshimizdan yuqori ko'tarib, bir oz ushlab turamiz. Qo'llar charchadi, shtangani tashladik, qo'llarni tushirdik, qo'llar yengil harakat bilan silkitiladi.

"Shar" mashqi.

Maqsad: Qorin mushaklarni bo'shashtirish. Bolalar, tasavvur qiling, biz shar puflayapmiz. O'ng qo'lni qornimizga qo'yamiz. Qornimizni shar kabi ishiramiz (logoped ko'rsatadi). Logoped bolalarga sharni shishirish harakatini ko'rsatadi. Bunda qornimiz sharni puflash uchun nafas olganda ingichkalashib, ichkariga kiradi, sharni puflaganimizda esa qornimiz shishadi. Logoped bolalarning vazifani bajarganda muskullarni bo'sh holatda ushlab turishlarini tushuntirib, nazorat qilib borilishi lozim.

"Kema" mashqi.

Maqsad: Bolalar tasavvur qiling biz kemada sayohat qilyapmiz. Kema chayqalmoqda. Kemadan tushib ketmasligimiz uchun oyoqlarni keng qo'yamiz, qo'llarimizni orqaga bog'laymiz. Kema chap tarafga chayqaldi. Tana og'irligi chap oyoqqa o'tdi; kema o'ngga chayqaldi va og'irligi o'ng oyog'imizga o'tdi (chap oyog'imiz esa bo'shashdi).

Endi nafas olib men bilan qaytaring (logoped ko'rsatib mashqni bajaradi). Bolalar o'ng va chap qo'l va oyoqlarini navbatma-navbat bo'shashtirish harakatlarini bajarib boradilar.

"Xartum" mashqi.

Maqsad: nutq apparati mushaklarini bo'shashtirish (pastki lab va jag'). O'yinning borishi: xotirjamlik holatidamiz. O'yin boshlandi. Qo'l oyoqlar bo'shashgan, yengil nafas olamiz (lab va jag'ni bo'shashtirish mashqlarni qaytaramiz). Lablarni oldinga cho'zamiz va jilmayamiz. Tishlarimizni qisamiz. Lab, jag'larimizni bo'shashtiramiz (jahldor til mashqi) 3 marta.

Faollashtiruvchi massaj.

1. Yonoqlarda aylana ishqalash to'rt barmoqning ters va o'rta bo'g'inlarining orqa yuzasi bilan pastki jag'ning chetidan yonoq suyagining chetiga qarab amalga oshiriladi (rasm-47 a). Xuddi shu harakat 2-4 barmoqlar uchlari bilan ham amalga oshirilishi mumkin (2 —rasm). 47 b).

50-rasm

51-rasm

2. Analogik tarzda, aylanali ishqalash iyakning o'rtasidan burun qanotlarigacha amalga oshiriladi (rasm-48).

3. Chaynash mushagi sohasida spiralsimonsimon harakatlar bilan uqalash va spiralsimon ishqalash amalga oshiriladi (rasm-49).

4. Mushtga siqilgan o'rta bo'g'inlarning orqa yuzasi uzunlama va ko'ndalang yo'nalishda yonoqlarni silkitadi (rasm-50).

52 a-rasm

52 b-rasm

53 a-rasm

53 b-rasm

54 a-rasm

54 b-rasm

1 — 4 massaj harakatlari spiralsimon ishqalash harakatlar usuli yordamida amalga oshiriladi.

5. Yonoqlarning terisini bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq orasidagi burmaga tuting, chimchilash harakati bilan yengilgina siqib qo'yib yuboring (rasm-51).

6. Yonoqlarning terisini bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq orasidagi teri osti mushaklari bilan birga ushlab, uzunasiga (rasm-52 a), ko'ndalang (rasm. 52 b), aylana (rasm. 53) yo'nalishlarda uqalash amalga oshiriladi.

7. Barmoq uchlari bilan shapatilash (bosh barmoqdan tashqari) massaj chiziqlari bo'ylab ikkala qo'l bilan doimiy ravishda amalga oshiriladi (rasm-54 a, b).

Mushaklarni faollashtirish uchun massajning asosiy usullariga qo'shimcha ravishda siz tebranish funksiyasiga ega massajchidan foydalanishingiz mumkin. Massajchi yordamida harakatlar bir xil yo'nalishlarda amalga oshiriladi. Qo'shimcha ta'sir qilish vositasi sifatida siz qovurg'ali yuzali shpatellardan (yuzali tish cho'tkasi tutqichidan) ham foydalanishingiz mumkin. Ular yonoqlarni shapatilashadi yoki quloqdan og'iz burchagiga ozgina bosim bilan harakat qilishadi.

Savol va topshiriqlar:

1. Logopedik massaj nimalarga ta'sir etadi?
2. Faollashtiruvchi massajni o'tkazish bo'yicha uslubiy ko'rsatmalarni izohlab bering?
3. Mushaklarni faollashtirish uchun massajning qaysi usulidan foydalaniladi?

14-Mavzu:Yuz va dahan sohasining massaji. Lab mushaklar massaji.

Til muskullari massaji.

Reja:

- 1.Yuz va dahan sohasining massaji.
- 2.Lab mushaklar massaji.
- 3.Til muskullari massaji.

Yuz mushaklarini massaj qilish.

Yuzni ikki qo'l bilan massaj qilish tavsiya etiladi. Harakatlar simmetrik va ritmik bo'lishi kerak. Yuz sohasidagi massaj bir vaqtning o'zida barcha barmoqlar bilan (bosh barmoqdan tashqari, chunki u tayanch rolini o'ynaydi), yoki bosh barmoq yoki o'rta barmoq yostiqlchalari bilan, yoki ikkita barmoq bilan-o'rta va nomsiz barmoq bilan amalga oshirilishi mumkin.

Yuzdagi massaj chiziqlari aniq yo'nalishlarga ega:

-peshonaning o'rtasidan chakkagacha;
-yuqori ko'z qovog'i bo'ylab ko'zning ichki burchagidan va pastki qismidan teskari yo'nalishda;

-burun ildizidan chakka mintaqasiga;

Peshona sohasi massaji.

Massaj peshona va chakkalar mushaklarga ta'sir qiladi.

Bo'shashtiruvchi massaj.

1. Kaft yuzasining barcha barmoqlari bilan (bosh barmoqdan tashqari) quyidagi yo'nalishda silash harakatlari:

a) peshonaning o'rtasidan chakkalar hududlariga. Chakkalarda spiralsimon shaklida aylanali silash amalga oshiriladi (32-rasm.)

32- rasm spiralsimon harakat chiziladi

b) peshonaning o'rtasidan aurikulaning tragusigacha, yengil bosim bilan tugaydi (33-rasm. a,b).

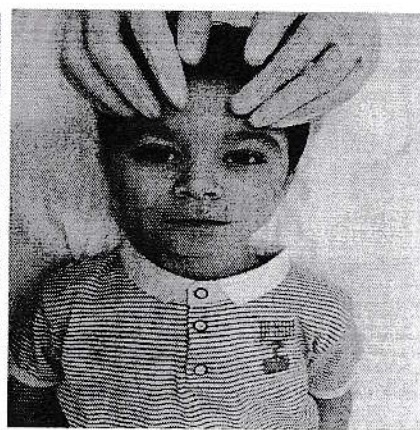

33-rasm

3. Qosh yoylaridan boshning tukli terisiga qadar pastdan yuqoriga qarab silash. Harakatlar o'ng va chap qo'llarning kaft yuzasining barcha barmoqlari bilan navbatma-navbat (34-rasm) yoki bir vaqtning o'zida ikkala qo'lning 2-4 barmoqlarining yostiqlari bilan (35—rasm.) amalga oshiriladi.

34-rasm

35-rasm

Paollashtiruvchi massaj.

1. Ishqalash, ya'ni peshonaning o'rta chizig'idan chakkalarga yo'nalishda yarim doirasimon yoki spiralsimonsimon harakatlar (36-rasm.).

36-rasm

37-rasm

2. Uqalash, ya'ni, ikki, bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq barmoq bilan terining burmasini siqish yoki vaqti-vaqti bilan bosish (37-rasm.).

3. Ko'rsatkich va o'rta barmoqlarning yostiqlari bilan navbatma-navbat tez sur'atda uzlukli tebratish yoki punktirlash (shapatilash).

Lab mushaklari massaji

Massaj og'izning aylanma mushaklariga, shuningdek og'iz holatini o'zgartiruvchi mushaklar, kulgi mushagi, og'iz burchagini ko'taruvchi mushak, og'iz burchagini tushiruvchi mushak, pastki labni tushiruvchi mushaklar kiradi.

Til muskuli massaji

Mushaklarni tarangligining buzilishi doim katta darajada til mushaklarida aks etadi. Til mushaklarining tarangligi oshishi, tarangligi susayishiga nisbatan ko'p kuzatiladi. Til mushaklarida mushak tarangligining bir me'yorda tarqalmaganligi ham quzatiladi, masalan, taranglik faqatgina ayrim mushak guruhlarida pasaygan bo'lishi mumkin (tilning ildizida, til uchining va xokozo bir qismida)

Til mushaklarining massaji qiyin tuzilishga ega bo'lib, ortikulyatsiya jarayonida noziq, aniq harakatlar qilib, qiyin muolaja

hisoblanadi. Bundan tashqari, tilda massaj harakatlarini amalga oshirishda qoidaga ko'ra massaj qilinayotgan kishida yoqimsiz xisni tug'diradi. Yana shuni inobatga olish kerakki. Til inson tanasining yetarli darajada ko'rinmas qismidir. Til mushaklarining massaji logopedik aniq harakatlarni, ehtiyotkorlikni va juda xushmuomalalikni talab qiladi.

Massaj qilish jarayonida quyidagi metodik ko'rsatmalarni hisobga olish talab qilinadi:

- ✓ Differensiallangan til til mushaklarining massaji yo rezina qo'lqopda, yo dokali salfetka, yoki sterillangan dastro'mol yordamida qilinadi;

- ✓ Tilni massaj qilishda turli vositalardan: zontdan, shpateldan, tish sho'tkasidan va boshqalardan foydalanish mumkin.

- ✓ Massaj qoidasi bo'yicha (lekin shart emas), og'izdan tashqarida bo'lgan holatda til massaji qilinadi. Buning uchun logoped tilini quyidagicha tarzda oldinga tortadi; til uchini (salfetka yoki dastro'mol yordamida) shunday tortadiki, bosh barmoq tilning ustki qismida, o'rta va ko'rsatkich barmoq pastda turishi kerak, asta-sekinlik bilan oldinga tortadi. Tilni ushlab olish chap qo'l bilan amalga oshiriladi, masaj harakatlari esa o'ng qo'lda bajariladi.

Massaj harakatlari 3 yo'nalishda amalga oshiriladi, til mushaklari joylashgan yo'nalishga mos bo'lishi kerak;

- ✓ Ko'ndalang
- ✓ Bo'ylama
- ✓ Yotiq yo'nalishlarda

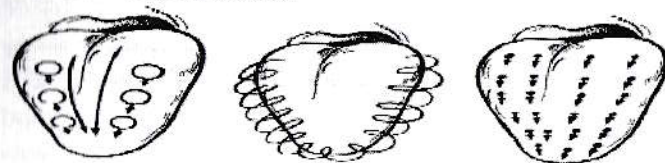
Agar tilni oldinga chiqarishda qandaydir yonga chetlashuvga ega bo'lsa, massaj harakatlarini ko'proq til chetlashuvi tomonida bajarilishi kerak.

Tilni ildizdan uchigacha massaj. Jarayonning davomiyligi 10 dan 20 minutgacha, lekin birinchi manipulyatsiya 1-6 daqiqadan oshmasligi kerak. Bola qanchalik kichik bo'lsa, sessiya qisqaroq

bo'ladi. Dizartriya bilan har kuni yoki har kuni amalga oshiriladigan 15-20 yondashuv kursi ko'rsatiladi. Ildizdan uchigacha massaj algoritmi:

- ✓ uzunlamasına mushaklarni o'rganish;
- ✓ ildizdan boshlab va uchi tomon harakatlanadigan organga bosim;
- ✓ tolalarni rag'batlantirish;
- ✓ tupurik hajmini kamaytirish uchun bir vaqtning o'zida bir nechta nuqtalarni o'rganish;
- ✓ tilni barmoqlar bilan yurguzish.

TIL MASSAJI

115-rasm: Til massaji harakatlari

116-rasm: Til massaji harakatlari

Til massajida quyidagi zondlar ishtirok etishi mumkin: Noqulaylik yoki og'riq qayd etilgan mashqlarni bajarishda ehtiyot bo'lish kerak. Agar bolaning og'zi tupurik bilan to'ldirilgan bo'lsa, uni paxta tayoqchalari yoki doka bilan olib tashlash kerak. Bolaga bir vaqtning o'zida nutq terapiyasi massajining bir nechta variantini qo'llash orqali siz dizartriyaning og'irligini sezilarli darajada kamaytirishingiz mumkin. Asosiysi, nutq buzilishiga sabab bo'lgan asosiy kasallikni davolash haqida unutmazlikdir.

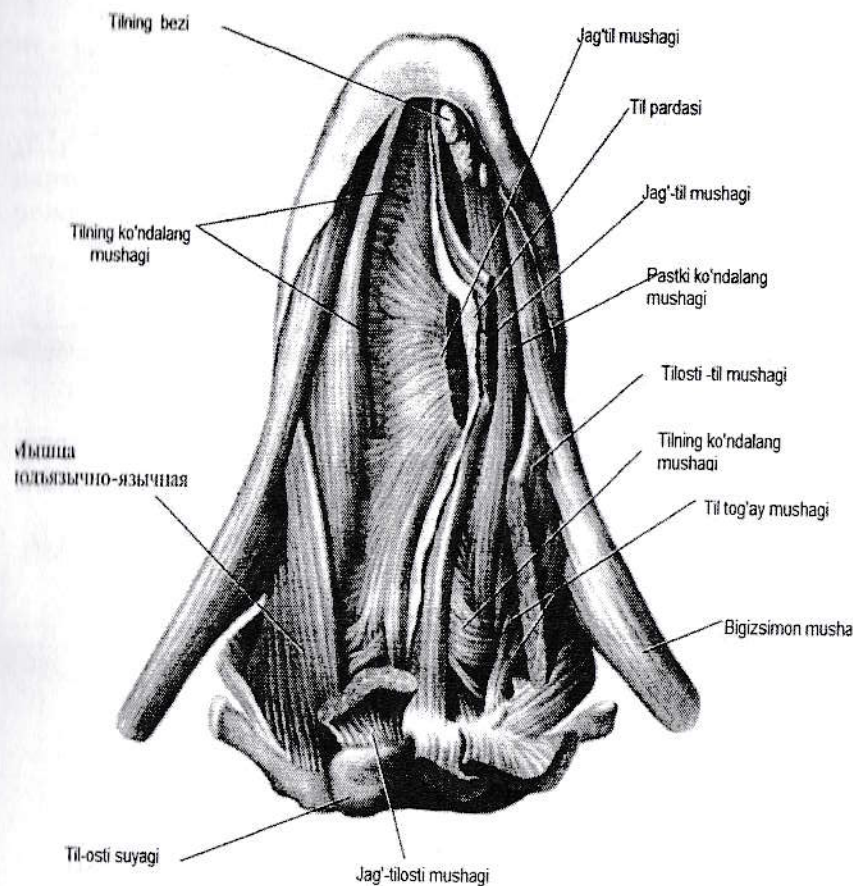

Til mushaklarini bo'shashtish mashqi. Tilimizni uchini yuqori tishimizga tiraymiz, noqulay kuchaygan holda. Tilimizni pastki tilimizga taqab qayiltiramiz. Uzoq ushlang noqulay. Bolalar tilimizning bo'shashganiga e'tibor bering. Bolalar xotirjam xolda, bizga sexrli uyqu kelmoqda. Qo'llarimiz dam olmoqda oyoqlar xam damda. Uxlayapti dam olmoqda (2 marta) charchog'imiz ketmoqda. Tanamiz bo'shashmoqda o'yin tamom bo'ldi. Xotirjamlik va bo'shashish holati tasavvurda xotirjamlik holatidamiz. Qo'l oyoqlarimiz xam bo'shashgan (lab va pastki jag'ni bo'shashtirish mashqlarni qaytaramiz). Labimizni oldinga cho'zamiz, bo'shashamiz endi labimizni yonga cho'zamiz. Tilimizni birlashtirib siqamiz (yong'oq) bo'shashtiramiz.

Tilimizni yuqori tishimizga tiraymiz (jahldor til rasmi), bo'shashtiramiz. Tilimizni pastki tilimizga taqab qayiltiramiz, bo'shashtiramiz. Bizning nutq apparatimiz bo'shashdi. Relaksatsiya mashqlarini bajartirishda asosiy e'tibor bolalarda mushaklar zo'riqishini kamaytirish, mashqlarni to'g'ri bajarishni kuzatib borishdan iborat.

Yonoqlar va iyak sohasi massaji

Massaj yonoq suyagi, yonoq, chaynash, iyak mushaklariga, shuningdek lablar holatini o'zgartiradigan mushaklarga ta'sir qiladi (kulgi mushaklari, og'iz burchagini ko'taradigan mushak; og'iz burchagini tushiradigan mushak; pastki labni tushiradigan mushak). Chaynash, qanotsimon va chakka mushaklarga ta'siri ayniqsa muhimdir, chunki pastki jag'ning harakatlanish sifati, og'izning tinchlikdagi holati va chaynash funksiyasi ularning holatiga bog'liqdir.

56-rasm. Til mushaklari

Bo'shashtiruvchi massaj.

1. Ikkala qo'lning ko'rsatkich barmoqlari pastki lab ostida, qolganlari iyak ostida joylashadi. Barmoqlar iyakning o'rtasidan

chakkalar chuqurchalarga siljiydi, barmoqlar quloq yostiqlasidagi chuqurliklarda mahkamlanadi. (Bosh barmoqlar harakatda qatnashmaydi.) (rasm. 41 a, b, v).

2. Ikkala qo'lning ko'rsatkich barmoqlari yuqori labning ustida, o'rtasi pastki lab ostida, qolganlari iyak ostida joylashadi. Harakat lablarning o'rtasidan chakkalar chuqurchalarga qadar, tragus va quloq yostiqlasidagi chuqurchalarda barmoqlar o'rnatilishi bilan amalga oshiriladi (rasm-42 a, b, v).

3. Barcha barmoqlarning harakati (bosh barmoqdan tashqari) burunning orqa qismidan boshlanadi, yonoq suyagi kamari orqali quloq chig'anoqlariga o'tadi, barmoqlar tragus va quloq yostiqlasidagi chuqurliklarda mahkamlanadi (rasm-43 a, b, v).

4. Harakat ikkala qo'lning uch barmog'i (ko'rsatkich, o'rta, nimsiz) bilan peshonaning o'rta chizig'idan pastga, chakkalar chuqurchalari orqali iyakning o'rtasiga qadar amalga oshiriladi (rasm-44 a, b, v).

41-rasm.

41 b-rasm.

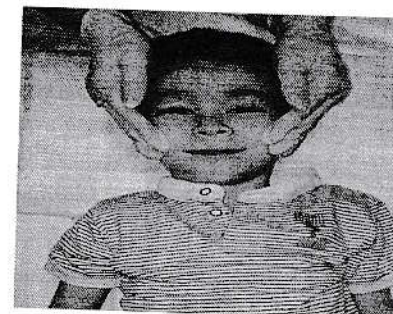
41 a-rasm.

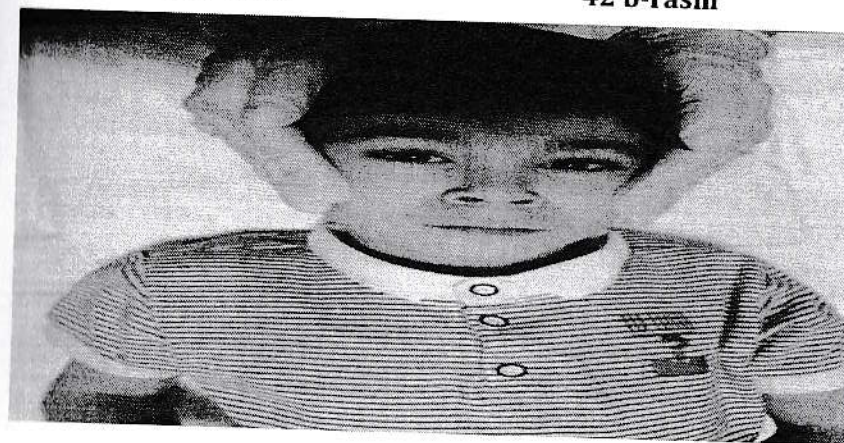
41 v-rasm.

42 a-rasm

42 b-rasm

42 v-rasm

43a-rasm

43b-rasm

43 v-rasm

44 a-rasm

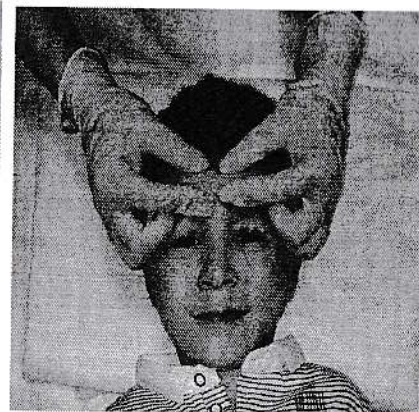
44 b-rasm

44 v-rasm

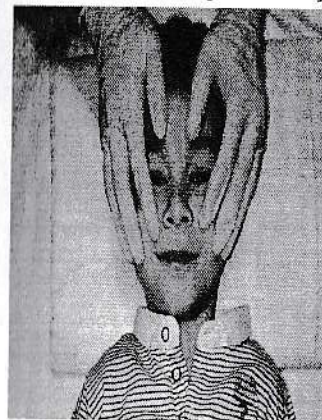
45 a-rasm

45 b-rasm

5. Harakat ikkala qo'lining uchta barmog'i (ko'rsatkich, o'rta, nomsiz) bilan amalga oshiriladi. Harakat iyakning o'rtasidan lablarning burchaklarigacha, so'ngra burunlab burmalar bo'ylab, burun ko'prigi orqali peshonaning o'rtasiga va peshona bo'ylab chakkalar chuqurchalarga, so'ngra yonoqlardan iyakning o'rtasiga qarab boshlanadi (rasm-45 a, b, v, g.).

6. Yonoqlarni yengil silkitish ikkala qo'lining barmoqlari bilan amalga oshiriladi (rasm-46).

45 v-rasm

45 g-rasm

1, 2, 3 massaj harakatlari yengil tebranish usuli yordamida amalga oshirilishi mumkin.

1.Yonoqlarda aylana ishqalash to'rt barmoqning ters va o'rta bo'g'inlarining orqa yuzasi bilan pastki jag'ning chetidan yonoq suyagining chetiga qarab amalga oshiriladi (rasm-47 a). Xuddi shu harakat 2-4 barmoqlar uchlari bilan ham amalga oshirilishi mumkin (2 —rasm). 47 b).

47a-rasm

47b-rasm

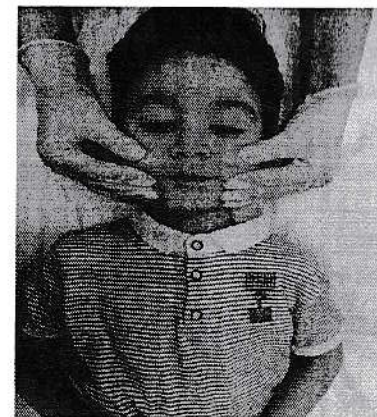
48-rasm

49-rasm

50-rasm

51-rasm

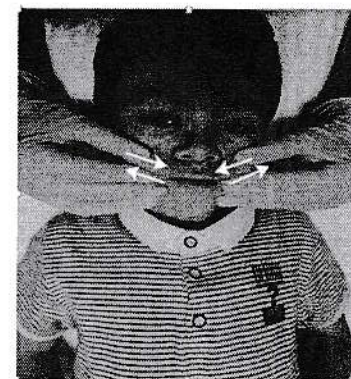
2. Analogik tarzda, aylanali ishqalash iyakning o'rtasidan burun qanotlarigacha amalga oshiriladi (rasm-48).

3. Chaynash mushagi sohasida spiralsimonsimon harakatlar bilan uqalash va spiralsimon ishqalash amalga oshiriladi (rasm-49).

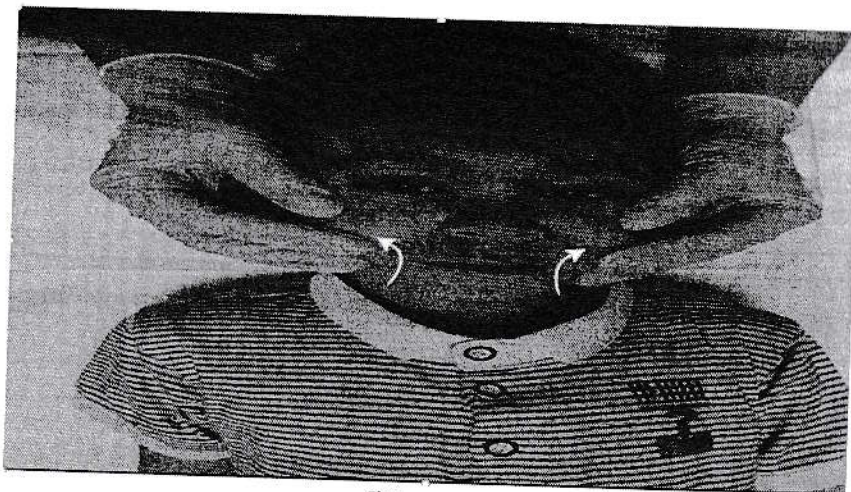
4. Mushtga siqilgan o'rta bo'g'inlarning orqa yuzasi uzunlama va ko'ndalang yo'nalishda yonoqlarni silkitadi (rasm-50).

52 a-rasm

52 b-rasm

53-rasm

1 — 4 massaj harakatlari spiralsimonsimon ishqalash harakatlar usuli yordamida amalga oshiriladi.

5. Yonoqlarning terisini bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq orasidagi burmaga tuting, chimchilash harakati bilan yengilgina siqib qo'yib yuboring (rasm-51).

6. Yonoqlarning terisini bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq orasidagi teri osti mushaklari bilan birga ushlab, uzunasiga (rasm-52 a), ko'ndalang (rasm. 52 b), aylana (rasm. 53) yo'nalishlarda uqalash amalga oshiriladi.

7. Barmoq uchlari bilan shapatilash (bosh barmoqdan tashqari) massaj chiziqlari bo'ylab ikkala qo'l bilan doimiy ravishda amalga oshiriladi (rasm-54 a, b).

Mushaklarni faollashtirish uchun massajning asosiy usullariga qo'shimcha ravishda siz tebranish funksiyasiga ega massajchidan foydalanishingiz mumkin. Massajchi yordamida harakatlar bir xil yo'nalishlarda amalga oshiriladi. Qo'shimcha ta'sir qilish vositasi sifatida siz qovurg'ali yuzali shpatellardan (yuzali tish cho'tkasi tutqichidan) ham foydalanishingiz mumkin. Ular yonoqlarni shapatilashadi yoki quloqdan og'iz burchagiga ozgina bosim bilan harakat qilishadi.

Yonoqning ichki yuzasini massaj qilish.

Chaynash, yonoq va yonoq suyagi, ayniqsa qanotsimon mushaklarni massaj qilish, logopedning barmoqlari bolaning og'iz bo'shlig'i ichida joylashganida amalga oshirilishi mumkin. Chap yonoqni massaj qilishda logoped o'ng qo'lning bosh barmog'ini og'izga joylaydi, qolgan barmoqlar tashqarida qoladi. Massaj harakatlari bosh barmoq bilan ichki tomondan, qolgan barmoqlar bilan yonoqning tashqi yuzasi bo'ylab amalga oshiriladi. O'ng yonoqni massaj qilishda ko'rsatkich va o'rta barmoqlar og'iz bo'shlig'iga kiritiladi, bosh barmoq yonoqning yuzasida joylashgan bo'lib, asosiy massaj harakatlarini amalga oshiradi. Yonoqning ichki yuzasini massaj qilish og'izning turli pozitsiyalarida amalga oshirilishi mumkin: ochiq va keng ochiq – va yopiq jag'lar bilan. Ishqalash va uqalash asosiy usullar sifatida ishlatiladi.

55a-rasm

55b-rasm

56-rasm

1. Yonoqdagi atrofdan markazga va aksincha aylana harakatlar (rasm-55 a, b).

2. Barmoq uchlari bilan aylana shaklida spiralsimon ishqalash va uqalash (rasm-56).

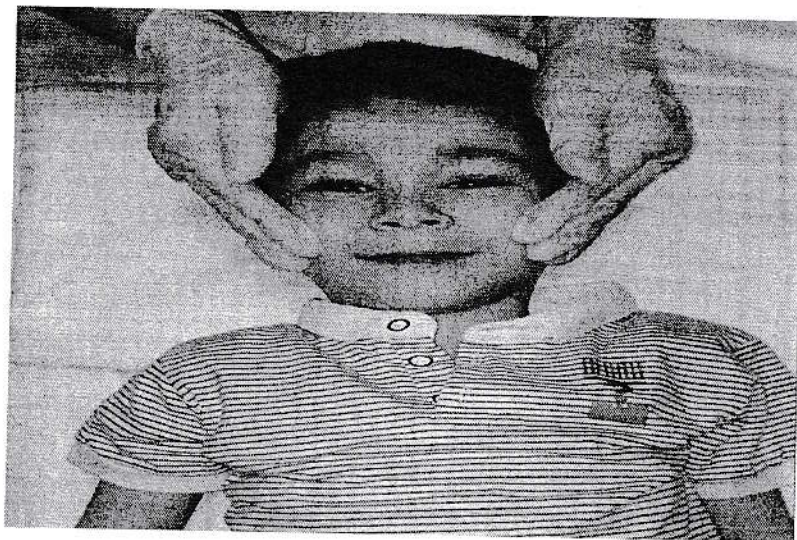
3. Chaynash mushaklari sohasida aylana ezg'ilash harakatlari va uqalash (rasm-57).

57-rasm

58-rasm

59-rasm

4. Yonoq suyagidan og'iz burchagiga ishqalash harakatlari. Shu bilan birga, barcha barmoqlar, bosh barmoqdan tashqari, yonoq suyagining chetida joylashadi. Bosh barmoq-yonoqning ichki qismida joylashadi (rasm-58 a, b).

5. Spiralsimonsimon ishqalash harakatlar. Bosh barmoqdan tashqari barcha barmoqlar quloq yostiqlasida joylashgan bo'lib, asta-sekin og'iz burchagiga qarab harakatlanadi (rasm-59).

6. Chakka-pastki jag' (yonoq suyak) bo'g'ini hududining spiralsimonsimon ishqalash. Og'izning ochiq holatida quloq yostiqlasida "chuqurcha"ni toping. Ko'rsatkich va o'rta barmoqlaringiz bilan "chuqurcha" maydonini massaj qiling. Bosh barmoq yonoqning ichki qismidan tayanch vazifasini bajaradi (rasm. 60 a, b).

60a-rasm

60b-rasm

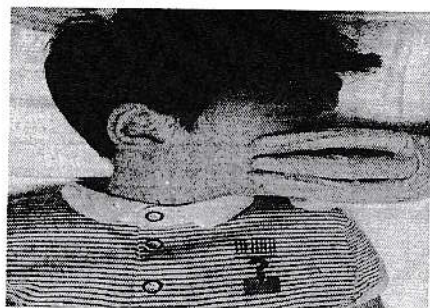
Bundan tashqari, og'iz holatini normallashtirish uchun passiv gimnastikaning quyidagi usullaridan foydalanishingiz mumkin:

bolaning boshini bir oz oldinga egish, bu og'zining beixtiyor yopilishiga olib keladi;

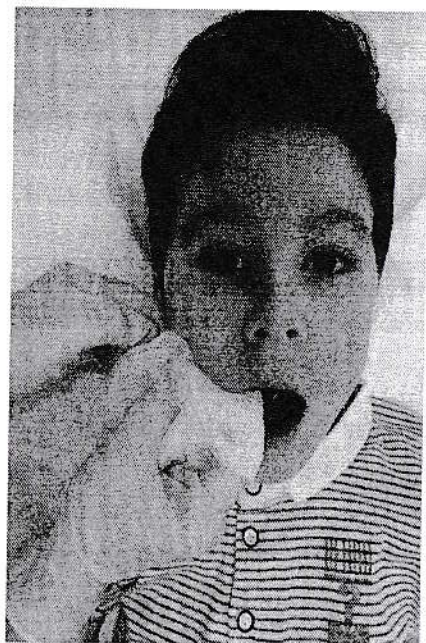
boshingizni orqaga tashlang, bu esa og'zingizni biroz ochilishiga olib keladi.

Bunda, logoped o'z qo'li bilan iyak sohasiga tegib, ushbu harakatlarni amalga oshirishda yordam berishi mumkin.

Og'izni ochishning faol harakatiga taqlid qilish orqali chaqiriladigan va keyin og'zaki ko'rsatma bilan taqlid qilingan beixtiyor "esnash" yordamida o'tish mumkin.

57-rasm

58a-rasm

58b-rasm

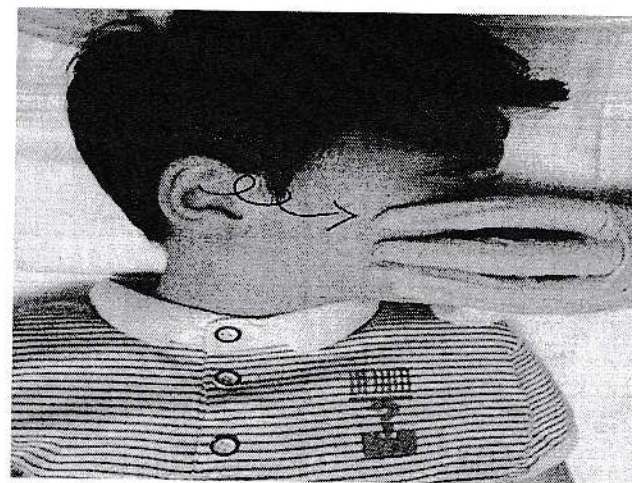
1. Ko'rsatkich barmoqlarining kaft yuzasi bilan yuqori labda og'iz burchaklaridan o'rtaga silash harakatlarini amalga oshiradi (rasm-61).

2. Xuddi shu harakatlar pastki labda og'iz burchaklaridan o'rtaga qadar amalga oshiriladi (rasm-62).

3. Harakat ko'rsatkich va o'rta barmoqlarning prokladkalari bilan navbatma-navbat o'ng va chap qo'llar bilan amalga oshiriladi. Harakat maydalangan qobiqning tragusidan boshlanadi, barmoqlar yonoqdan, so'ngra lablar atrofida yengilgina siljiydi. Bunday holda, ko'rsatkich barmoq yuqori labning terisi bo'ylab, o'rtasi esa pastki labning terisi bo'ylab siljiydi va og'izning qarama — qarshi burchagida birlashadi (rasm-63 a, b, C).

4. Ko'rsatkich va o'rta barmoqlarning yostiqlari burun qanotlaridan og'iz burchaklarigacha harakatlanib, burun-lab burmalarini silaydi (rasm-64).

5. Xuddi shu barmoqlar bilan lablar atrofida soat yo'nalishi bo'yicha yengil taqillatish amalga oshiradi. Massaj harakatlari og'izning turli pozitsiyalari bilan amalga oshirilishi mumkin: yopiq va biroz ochiq (rasm-65 a, b).

59-rasm

61-rasm

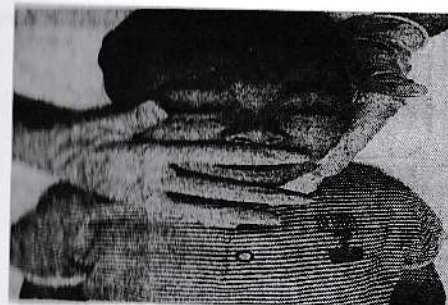
62-rasm

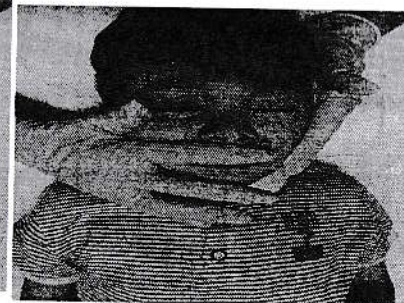
63 a-rasm

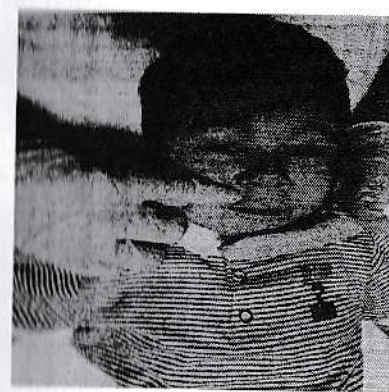
63 b-rasm

63 v-rasm

64-rasm

65-rasm

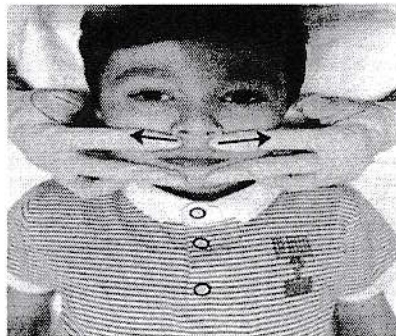

65b-rasm

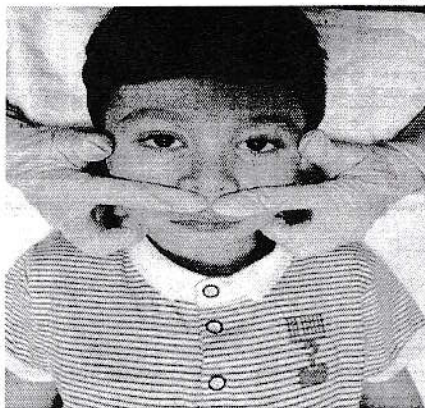
Yarim doira va spiralsimon harakatlar shaklida ishqalash, ezig'ilash va tebranish shaklida uqalash usullari qo'llaniladi.

1. Ko'rsatkich barmoqlarining kaft yuzasi yuqori labda og'izning o'rtasidan burchaklarigacha harakat qiladi. Xuddi shu harakatlar — pastki labda bajariladi (rasm. 66).

2. Ikkala qo'lning bosh barmoqlari yuqori labning o'rtasidan og'iz burchaklarigacha va biroz pastga, so'ngra ko'rsatkich barmoqlari bilan — pastki labning o'rtasidan og'iz burchaklarigacha va biroz yuqoriga qarab harakat qiladi. Harakatlar bir-birini almashtiradi (rasm-67 a, b).

66-rasm

67a-rasm

67b-rasm

3. Lablarning burchaklaridan burun qanotlarigacha siljib, burun-lab burmalar silanadi.

4. Bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq bilan yuqori labni vertikal burmaga ushlang, siqib oling va barmoqlaringiz orasiga surting. Tutqich labning Markaziy qismida amalga oshiriladi (rasm-68 a). Lablarni kichikroq ushlash uning o'rtasi va og'iz burchagi o'rtasida joylashgan qismida ham amalga oshirilishi mumkin. Xuddi shu usul pastki labda amalga oshiriladi (rasm-68 b), analogik tarzda siz burunlab burmalar maydonini chopqilashingiz mumkin (rasm-68 v).

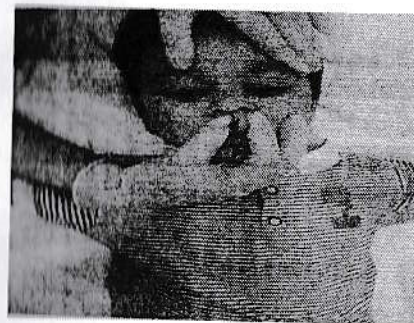
5. Bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq lablar atrofidagi terini ushlaydi va chimchilashlarni amalga oshiradi.

6. Ko'rsatkich va o'rta barmoqlarning uchlari lablar atrofida intensiv ravishda mayda zarblar beradi.

Massajning asosiyini usullari bilan birga, uni to'ldirib, siz tebranish funksiyalilik massajordan, g'adirli yuzasi bo'lgan shpatellardan foydalanishingiz mumkin.

Lab sohasida bosim va taqillatish bilan shapatilash shaklida shpatel bilan harakatlar quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

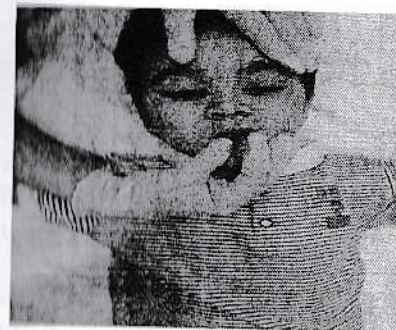
- burundan yuqori lab chizig'iga;
- jag'dan pastki lab chizig'igacha;

68a-rasm

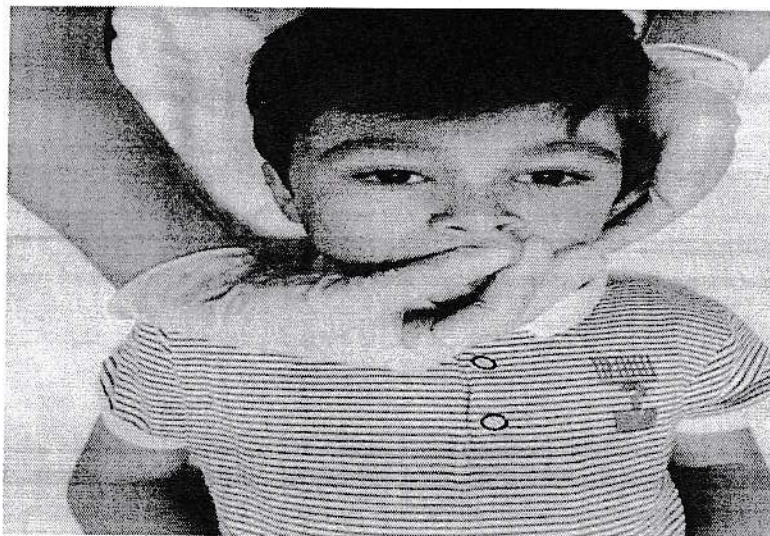
69a-rasm

68b-rasm

69b-rasm

68v-rasm

bundan tashqari, lablarning mushaklarini labni ichkaridan ushlab uqalashingiz mumkin. Buning uchun bosh barmoq lab ostiga, shilliq qavat tomondan kiritiladi. Ko'rsatkich barmoq tepada joylashadi. Quyidagi harakatlar amalga oshiriladi.

7. Bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq bilan og'izning bir burchagidan ikkinchisiga yuqori, so'ngra pastki lab bo'ylab amalga oshiriladigan ezg'ilash harakatlari (rasm-69 a, b).

8. Bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq bilan yuqori, so'ngra pastki labda amalga oshiriladigan spiralsimonsimon harakatlar (rasm-70).

9. Ko'rsatkich barmoq burun tagidan pastga, labga (labial truba bo'ylab), shuningdek burun qanotlaridan burun-lab burmalar bo'ylab og'iz burchaklariga harakatlanadi, bosh barmoq esa yuqori lab ostida joylashadi. (rasm. 71). Analogik tarzda, harakatlar pastki labda amalga oshiriladi (rasm-72).

10. Burun-lab burma maydonini spiralsimon uqalash. Bosh barmoqning bo'g'ini burun-lab burma ostida og'iz bo'shlig'ida joylashadi, ko'rsatkich va o'rta barmoqlar tepasida joylashadi (rasm-73).

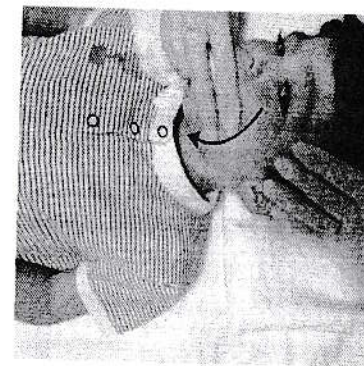
11. Bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq orasidagi labni nuqtaviy siqish. (Nuqtalarni joylashuvini aniqlashni 6-bobga qarang.)

Agar massajdan keyin lablarning harakatlanish funksiyasi buzilgan bo'lsa, quyidagi mashqlar ko'rinishidagi passiv artikulyatsion gimnastikani o'tkazish tavsiya etiladi.

12. Logoped ko'rsatkich barmoqlarini yuqori labning o'rtasi va ilkala tomonning og'iz burchagi orasidagi nuqtaga qo'yadi. Harakat o'rtaga yo'naltiriladi, shunda yuqori lab vertikal burmaga yig'iladi. Shunga o'xshash harakat pastki labda amalga oshiriladi (rasm-74 a, b).

70-rasm

71-rasm

72-rasm

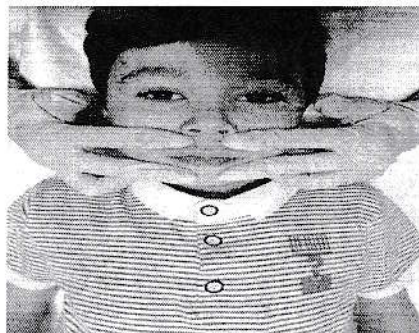
73-rasm

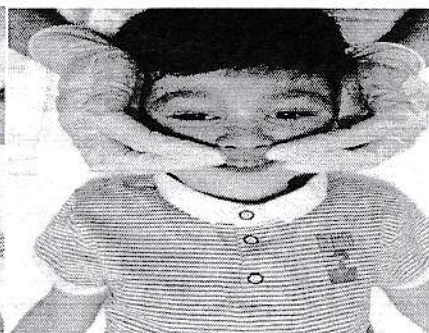
74a-rasm

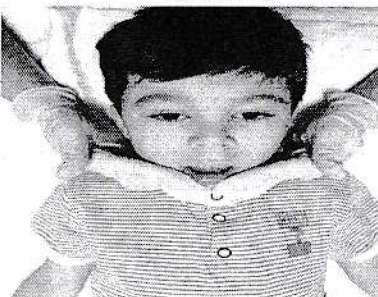
74b-rasm

75-rasm

76a-rasm

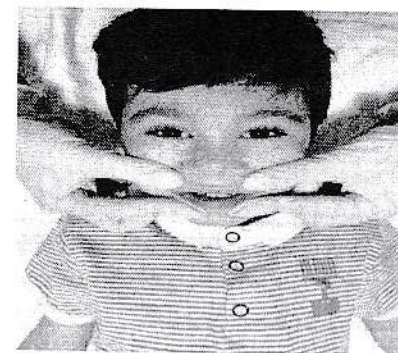

76b-rasm

13. Analogik tarzda harakat bir vaqtning o'zida yuqori va pastki lablarda amalga oshiriladi. Bunday holda, ko'rsatkich barmoqlari yuqori labga, o'rta barmoqlar esa pastki labga joylashtiriladi. Barmoqlar labning o'rtasiga qarab harakatlanayotganda, lablar naychaga yig'iladi (rasm-75).

77-rasm

78-rasm

14. Ko'rsatkich barmoqlari bir xil boshlang'ich holatda. Harakat yuqoriga yo'naltiriladi, yuqori lab ko'tariladi, yuqori tishlar ochiladi. Analogik tarzda, pastki labni tushirish amalga oshiriladi (rasm-76 a, b).

15. Analogik tarzda, yuqori labni ko'tarish va pastki labni tushirish bir vaqtning o'zida amalga oshiriladi. Ushbu harakat bilan ko'rsatkich barmoqlari yuqori labga, o'rta barmoqlar esa pastki labga joylashtiriladi. Teskari harakat bilan lablar yopiladi, shu bilan birga yopiq og'izning kinestetik hissi paydo bo'ladi (rasm-77).

16. Mutaxassis ko'rsatkich va o'rta barmoqlarini og'izning burchaklariga yaqinlashtiradi va tabassumdagi kabi lablarni biroz cho'zadi; teskari harakat bilan lablar asl holatiga qaytadi. Harakatlar yengil va silliqdir (rasm-78).

Ushbu mashqlarni og'iz bo'shlig'ining yopiq va ochiq holatida bajarish mumkin.

Til mushaklari massaji

Mushak tonusining buzilishi har doim til mushaklarida ko'proq namoyon bo'ladi. Tilning mushak tonusining oshishi pasayganlarga qaraganda ancha tez-tez qayd etiladi. Til mushaklarida mushak tonusining notekis taqsimlanishi holatlari bo'lishi ham mumkin; masalan, tonus faqat alohida olingan mushak guruhida (tilning yarmi, ildizi, uchi va hokazolar) pasaygan bo'lishi mumkin.

Artikulyatsiya jarayonida nozik, aniq harakatlarni keltirib chiqaradigan murakkab tuzilishga ega bo'lgan til mushaklarini massaj qilish eng murakkab protsedura hisoblanadi. Bundan tashqari, tilda massaj harakatlarini bajarish, qoida tariqasida, massaj qilinayotgan odamda noqulaylik tug'diradi. Shuni yodda tutish kerakki, til inson tanasining juda nozik qismidir. Til mushaklari massaji logopeddan harakatlarning aniqligi, ozodalik va ma'lum bir to'g'rilikni talab qiladi.

Massajni amalga oshirishda quyidagi **uslubiy ko'rsatmalar** hisobga olinishi kerak:

- til mushaklari differentsiatsiyalangan massaji rezina qo'lqopda, dokali salfetka yoki steril batist ro'molcha orqali amalga oshiriladi;

- tilni massaj qilishda turli xil asboblardan foydalanish mumkin: zondlar, shpatellar, tish cho'tkalari va hokazolar;

- massaj, qoida tariqasida (lekin majburiy emas), til og'iz bo'shlig'idan tashqarida bo'lganda amalga oshiriladi. Buning uchun logoped tilni quyidagicha oldinga tortadi: u tilning uchini (ro'molcha yoki dokali salfetka orqali) ushlaydi, shunda bosh barmoq tepada, ko'rsatkich barmoq va o'rtasi pastda bo'ladi va uni biroz oldinga tortadi. Tilni ushlash chap qo'l bilan, massaj harakatlari esa o'ng qo'l bilan amalga oshiriladi (rasm-79);

- massaj harakatlari til mushaklarining joylashishiga qarab uch yo'nalishda amalga oshirilishi kerak: gorizontal, ko'ndalang va vertikal;

- agar oldinga chiqarishda tilning yon tomonga og'ishi bo'lsa, u holda massaj harakatlari ko'proq til og'adigan tomonda amalga oshirilishi kerak.

Bo'shashtiruvchi massaj.

Eng qiyini - tilni bo'shashtiruvchi massajdir. Yuqori tonusda tilni og'iz bo'shlig'idan tashqarida ushlab shapatilash qiyin, tanglay-

halqum (Gag) refleksi ham massajni qiyinlashtirishi mumkin. Shu munosabat bilan, tilni bo'shashtiruvchi massaj qilishda bir qator qoidalar qat'iy rioya qilish kerak:

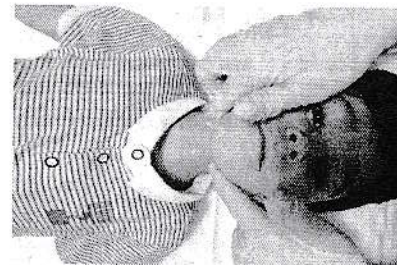
- til mushaklarining relaksatsiyasi faqat boshqa mushaklar, ayniqsa bo'yin, yelka kamari va pastki jag'ning harakatini ta'minlaydigan mushaklar bo'shashtiruvchi massaj qilishda amalga oshiriladi, chunki bu mushaklar tilning mushaklari, ayniqsa uning ildizi bilan chambarchas bog'liq;

- bo'shashtiruvchi massajdagi harakatlar asosan tilning uchidan ildizigacha yo'naltiriladi;

- massajni boshlashdan oldin tanglay-halqum refleksining "chegarasi" aniqlanadi. Buning uchun asta-sekin tilning yuzasiga shpatel bilan tegib, o'rta chiziq bo'ylab uchidan tilning ildiz qismiga qarab harakatlaning. Qusish refleksining paydo bo'lishi bilan bog'liq bo'lgan joy qo'shish refleksining "chegarasi" hisoblanadi. Tonusning oshishi bilan qo'shish refleksining "chegarasi" tilning o'rta qismiga va og'ir holatlarda hatto uning uchiga yaqinlashishi mumkin. Bunday hollarda massaj juda ehtiyotkorlik bilan bajarilishi kerak, asta-sekin Qusish refleksining "chegarasidan" o'tib ketadi;

79-rasm

80-rasm

- til mushaklarining aniq spastikligida, massajni boshlashdan oldin 2-3 marta o'zgartirib, o'tlarning iliq damlamasini (1 choy qoshiq zveroboy, 1 choy qoshiq romashka, 1 choy qoshiq choyga, 0,5 litr qaynoq suv quyig, 15 daqiqaga qoldiring, 40-50°C haroratgacha sovitib oling; ozgina asal qo'shishingiz mumkin) yoki ozgina siqilgan va doka bilan o'ralgan o'tlarning o'zini og'izda ushlab turishingiz mumkin;

- agar mushaklarning, ayniqsa tilning ildizining aniq spastikligi tufayli tilni og'iz bo'shlig'idan tashqarida ushlab shapatilash imkoni bo'lmasa, tilni massaj qilish og'iz bo'shlig'ida boshlanadi. Asta-sekin, mushaklarning tonuslari normallashtirganda, til og'iz bo'shlig'idan tashqarida chiqariladi;

- til mushaklarini bo'shashtirish massajidan oldin, uning ildizini bo'shashtirishga yordam beradigan maxsus mashqlarni bajarish tavsiya etiladi:

- pastki jag'ning ikkala burchagida joylashgan nuqtalarni massaj qiling va tebrating. Ko'rsatkich yoki o'rta barmoqning yostiqchasi aylanish harakatlarini amalga oshiradi. Dastlab ular yuzaki, keyin asta-sekin ko'proq bosim bilan bajariladi va yana yuzaki bo'ladi. Ushbu uslub tilning ildizi mushaklarining bo'shashishiga yordam beradi (rasm-80);

- ko'rsatkich barmoq yoki bosh barmoq bilan iyak osti chuqurchasi sohasida yengil tebranish harakatlarini amalga oshiring(rasm-81);

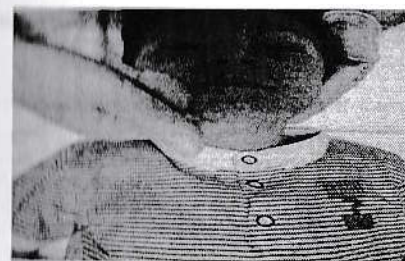
- o'ng qo'lingiz bilan tilning uchini ushlang. Yon tomondan yon tomonga yengil tebranish harakatlarini bajaring (rasm-82);

- o'ng qo'lingiz bilan tilning uchini ushlang. Harakat oldinga, og'iz bo'shlig'idan, so'ngra orqaga, og'iz bo'shlig'iga chuqur yo'naltiriladi. Harakatlar silliq, yengil, harakatlar amplitudasining asta-sekin ahamiyatsiz o'sishi bilan bajariladi (rasm-83 a, b).

Shundan so'ng, til mushaklarining haqiqiy massajiga o'tadilar.

1. O'ng qo'lning bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq bir tomondan, so'ngra tilning boshqa tomonida, tilning uchidan ildizigacha va aksincha silash harakatlarini amalga oshiradi (rasm-84). Bunday holda, ko'rsatkich barmoq til ostida joylashadi va tayanch vazifasini bajaradi.

2. Bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq bilan yondan-yonga (tilning o'rta chizig'idan yon tomoniga va ortga) asta-sekin uchidan ildizigacha harakatlanadigan silash harakatlari amalga oshiriladi. Harakatlar avval tilning yarmida, so'ngra ikkinchisida amalga oshiriladi (rasm-85).

81-rasm

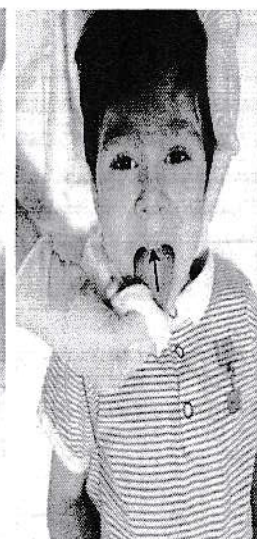
82-rasm

88-rasm

83a-rasm

83b-rasm

3. Bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq tilning yon yuzalarida — o'ng va chap tomonda joylashadi. Tilning yon yuzalarini uchidan ildizigacha silang (rasm-86).

4. Mushaklarni gorizontaal yo'nalishda yengil uqalash hosil qiling. O'ng qo'lning bosh barmoq tepada, o'rta va ko'rsatkich barmoq tilning pastki qismida joylashadi. Ezg'ilash harakatlari tilning uchidan

ildizga va orqaga, avval tilning bir tomonidan, so'ngra boshqa tomondan asta-sekin siljish bilan amalga oshiriladi. Harakatlar bosimsiz juda yengil (rasm-87).

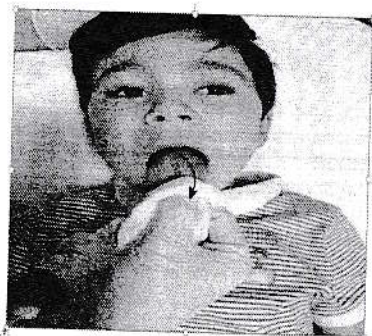
5. Barmoqlarni xuddi shu holatida yengilgina, bosimsiz aylana ezg'ilash harakatlari amalga oshiriladi (rasm-88).

6. Tilning uchini o'ng qo'lingiz bilan ushlagandan so'ng, yengil silkitishni amalga oshiradilar.

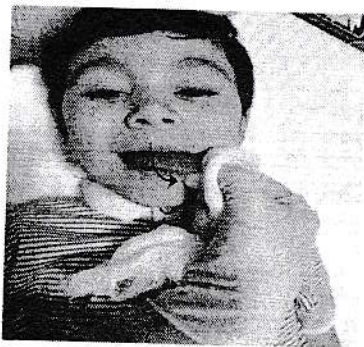
7. Tilni shpatel (yog'och yoki plastmassa) bilan yengil shapatilash va yengil ritmik bosim o'tkazish amalga oshiriladi.

Bo'shashtiruvchi massajdan so'ng tilning ildiz mushaklarini cho'zish va bo'shashtirishga qaratilgan passiv gimnastika mashqlarini bajarishingiz mumkin.

8. Bosh barmoq tilning yuqori qismida, o'rta va ko'rsatkich barmoq tilning pastida, uning o'rta qismida joylashgan bo'lib, tilni o'ngga burab, ozgina torting, go'yo tilning ildiz qismini biroz tashqi tomonga tortayotgandek. Keyin o'xshash harakat chap tomonga qilinadi (rasm-89).

90-rasm

89-rasm

Faollashtiruvchi massaj.

Faollashtiruvchi (mustahkamlovchi) massajni amalga oshirishda quyidagi momentlarga e'tibor berish kerak:

- kuchaytirish massaji harakatlari faol, intensiv va asosan tilning ildizidan uchigacha yo'naltirilgan bo'ldi;
- asosan uqalash va ezg'ilash usullari qo'llaniladi;

- qoida tariqasida, til mushaklarining tonusining pasayishida qusish refleksi ham kamayadi, shuning uchun bu holda massaj harakatlari tilning ildizi sohasida ham faol bo'lishi mumkin;

- agar mushak tonusining pasayishi faqat tilning biron bir qismida (masalan, tilning faqat bit yarmida) kuzatilsa, massaj harakatlari asosan ta'sirlangan tomonda amalga oshiriladi;

- mushak tonusining pasayishida, qoida tariqasida, gipersalivatsiya (so'lak ajratilishining ko'payishi) kuzatiladi, shuning uchun massaj qilishdan oldin va uning jarayonida logoped bolaga so'lakni yutishga taklif qiladi.

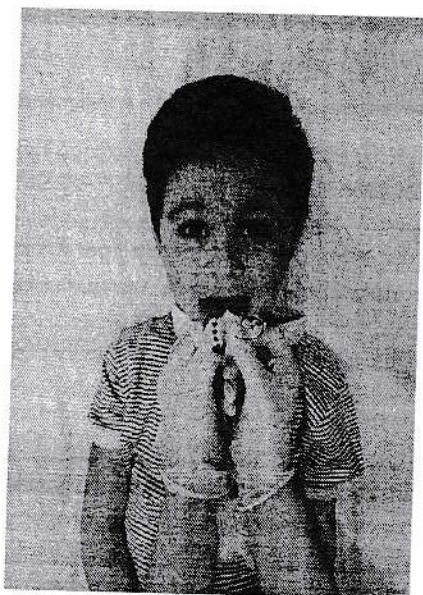
Faollashtiruvchi massaj quyidagi harakatlarni o'z ichiga olishi mumkin.

1. Uzunasiga yo'nalishda ezg'ilash. Bosh barmoq tepada, o'rta va ko'rsatkich barmoq pastda. Tilning mushaklarini tilning bir tomonidan ildizidan uchigacha, so'ngra boshqa tomondan ezg'ilash (rasm-91).

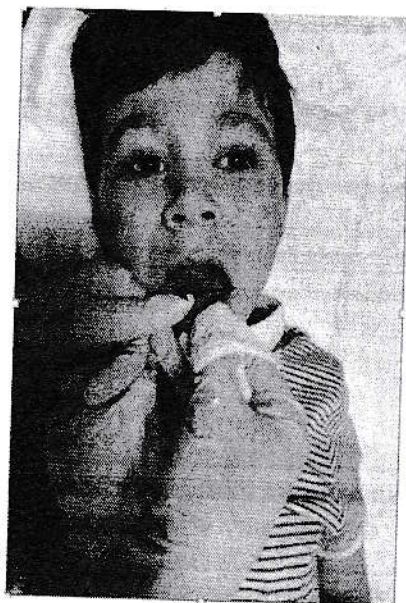
2. Barmoqlarning holati xuddi shunday. Til mushaklarini spiralsimon harakatlar bilan ezg'ilash, bosim kuchi asta-sekin o'sib boradi. Harakat bir tomondan tilning ildizidan uchigacha, so'ngra boshqa tomonga yo'naltiriladi (rasm-92).

3. Barmoqlarning holati xuddi shunday. Tilning mushaklarini tilning bir tomonidan, so'ngra boshqa tomonidan ko'ndalang yo'nalishda ezg'ilash (rasm-93).

4. Bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq tilning yon yuzalarida joylashadi. Tilni yon yuzalaridan siqing. Tilni 1-2 s. siqilgan holatda ushlab turing, barmoqlaringizni biroz siljiting va harakatni takrorlang (rasm-94 a).

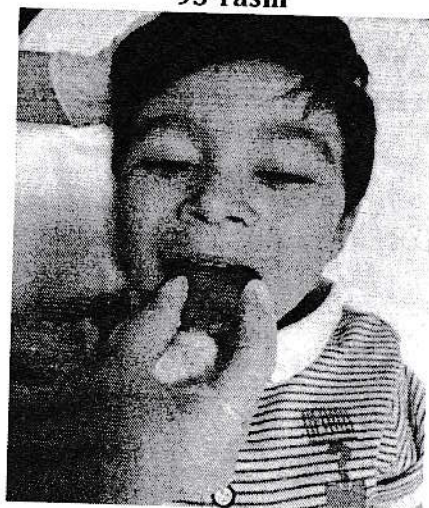
92-rasm

93-rasm

94a-rasm

94b-rasm

95-rasm

5. Barmoqlarning holati xuddi shunday. O'ng qo'lingiz bilan tilni yon yuzalaridan siqib oling va bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq

bilan asta-sekin tilning ildizidan uchigacha harakatlanadigan ezg'ilash harakatlarini bajaring (rasm-94 b).

6. Bosh barmoq va ko'rsatkich barmoq bilan tilning chetida chimchilash harakatlarini bajaring (rasm-95).

7. Til mushaklarini shpatel (yoki tish cho'tkasi tutqichning gofrirovka qilingan yuzasi) bilan shapatilash.

8. Tilning uchiga 10-15 s davomida qo'llaniladigan yog'och shpatel yordamida tilning tebranishi hosil qilinadi. Tilning pastki yuzasining shilliq qavatiga shikast yetkazmaslik uchun doka valigini bolaning pastki tishlariga qo'yishingiz mumkin.

Savol va topshiriqlar:

1. Faollashtiruvchi (mustahkamlovchi) massajni amalga oshirishda qanday harakatlar amalga oshiriladi?
2. Bo'shashtiruvchi massaj harakatlari asosan tilning qaysi zonasida amalga oshiriladi?
3. Til muskullari massajida qaysi usullardan foydalaniladi?

15-Mavzu: Yumshoq tanglay. Milk va qattiq tanglayning shilliq qavati massaji. Milk va qattiq tanglayning shilliq qavati massaji. Yumshoq tanglayni massaj qilish.

Reja:

1. Yumshoq tanglay mushaklarini massaj qilishning asosiy ko'rsatkichi.
2. Milk va qattiq tanglayning shilliq qavati massaji.
3. Yumshoq tanglayni massaj qilish.

Tayanch tushunchalar: yumshoq tanglay mushaklari, tanglay-halqum mushaklari, til-tanglay yoylari, milklar shilliq qavati, mushak tonusi, passiv va faol gimnastika.

Massaj yumshoq tanglay mushaklarining tonusini faollashtirishga va tanglay-halqum refleksini oshirishga qaratilgan. Yumshoq tanglay mushaklarini massaj qilishning asosiy ko'rsatkichi - bu ovozning burun ifodasidir. Ushbu harakatlar faqat yumshoq tanglay mushaklarining tonusi pasayishida qo'llaniladi.

Massaj o'tkazishda umumiy tavsiyalar quyidagilar:

massaj ta'siri odatda nafaqat yumshoq tanglay mushaklariga, balki til-tanglay va halqum-tanglay yoylariga ham qaratilgan bo'ladi; massaj tanglay va halqum mushaklarni rag'batlantirishga qaratilgan passiv va faol gimnastika bilan birlashtirilishi kerak; massaj harakatlari o'ng qo'lning bosh barmog'i yoki ko'rsatkich barmog'i bilan amalga oshiriladi.

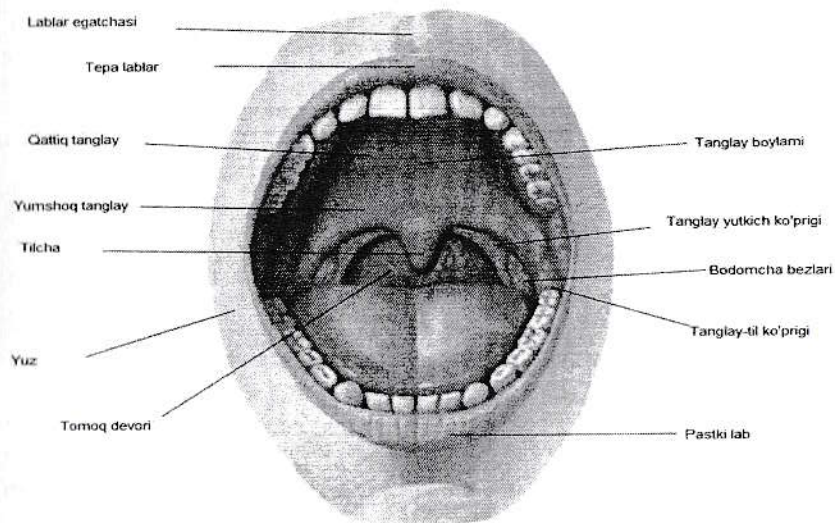
Yumshoq tanglayni massaj qilish quyidagi harakatlarni o'z ichiga olishi mumkin.

1. Yumshoq tanglayning butun yuzasi bo'ylab qattiq tanglayga tomon silash, ishqalash, uqalash va burama harakatlar amalga oshiriladi (rasm-96).

2. O'ngdan chapga til-tanglay yoylarini ushlash bilan silash, uqalash va ishqalash harakatlari (rasm-97).

3. Bosh barmoq yoki ko'rsatkich barmoq bilan yumshoq tanglayning butun yuzasi bo'ylab uzunasiga va ko'ndalang yo'nalishlarda bajariladigan bosim harakatlari.

Mushak tonusining holati normallashtirishda, massaj yumshoq tanglayning faol harakatlari bilan birlashtirilishi mumkin.

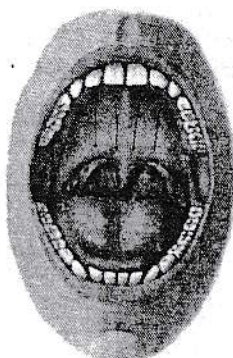

Fig. 96

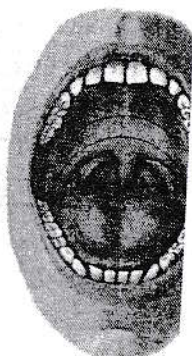

Fig. 97

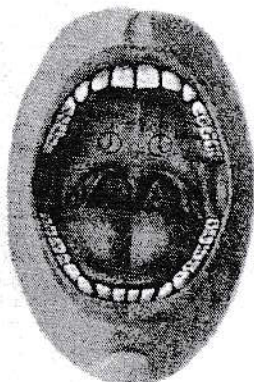

Fig. 98

96-rasm

97-rasm

98-rasm

4. Bola a yoki e tovushini uzoq vaqt talaffuz qiladi. Bu vaqtda bosh barmoq yoki ko'rsatkich barmoq bilan ko'ndalang va uzunlama yo'nalishlarda ishqalash va uqalash spiralsimon harakatlarini amalga oshiriladi (rasm-98).

5. Bola qattiq tovush hujumidan foydalanib, a yoki e tovushlarini qisqa, keskin talaffuz qiladi. Bu vaqtda yumshoq tanglay va tanglay-til yo'ylar sohasida bosh barmoq bilan itarish harakatlari amalga oshiriladi.

Operatsiyadan keyingi davrda rinolaliyada massaj harakatlari juda ehtiyotkorlik bilan (faqat shifokorning ruxsatidan keyin) ikki yo'nalishda amalga oshirilishi kerak: uzunasiga, jarrohlik tikuv choki bo'ylab va ko'ndalang, qattiq va yumshoq tanglay chegarasi bo'ylab. Operatsiyadan keyingi massaj kursining boshidagi harakatlar juda yengil, silliq bo'lishi kerak va faqat asta-sekinlik bilan uqalash va bosim harakatlariga o'tish kerak.

Yumshoq tanglayni faollashtirish massajini qilish yumshoq tanglay mushaklari, tomoq mushaklari va orqa tomoq mushaklarining reflektor qisqarishiga qaratilgan faol va passiv-faol mashqlar bilan birlashtirish juda muhimdir.

Tanglay-halqum mushaklar faoliyatini rag'batlantiradigan passiv va passiv-faol mashqlar

Tilning ildiziga tegayotgan shpatel yordamida tomoqning orqa devori va yumshoq tanglay mushaklarining reflektor qisqarishini chaqirish.

Chaynashni taqlid qilish.

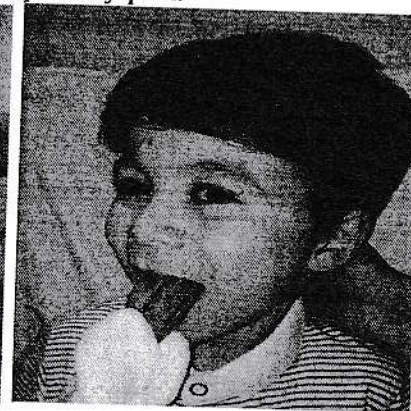
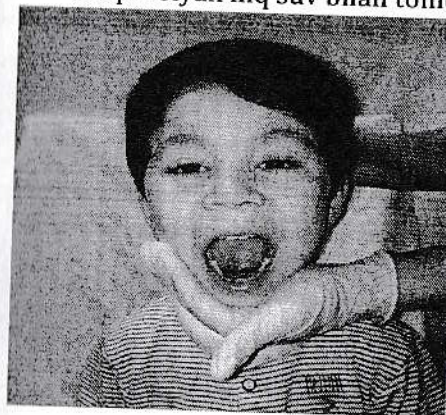
Kichik qultumlarda suv ichish yoki yutish harakatlarini taqlid qilish (bir-birining ortidan keluvchi bir nechta yutish harakatlari yumshoq tanglay ko'tarilgan holatda bo'lgan vaqtni ko'payishiga olib keladi).

Yo'talish - bu harakat bir nafasda bir necha marta amalga oshiriladi (tanglay-halqum halqaning to'liq birlashishiga olib keladi).

Esnash - bu harakatga bola tomonidan logopeddan keyin taqlid qilinadi.

Qattiq ovoqli hujumda a, e unlilarni qayta-qayta talaffuz qilish.

O'z porsiyali iliq suv bilan tomoqni chayqash.

99-rasm

100-rasm

Bundan tashqari, qarshilikni yengib o'tish mashqlaridan foydalanish foydalidir. Ushbu mashqlar tanglay-tomoq-halqum mushaklarning ishini faollashtiradi, tanglay-halqum birligini kuchaytiradi.

Logoped qo'lini bolaning peshonasiga qo'yadi va boshini pastga tushirish bo'yicha ko'rsatma beradi. Bola qarshilikni yengib, boshini pastga tushiradi.

Logoped qo'lini bolaning boshining orqa qismida ushlab, boshini orqaga tashlashni so'raydi. Bola qarshilikni yengib, boshini orqaga tashlaydi.

Logoped qo'lini bolaning jag'i ostiga qo'yib, og'zini ochishni so'raydi. Bola qarshilikni yengib, og'zini ochadi (rasm-99).

Bolaga tilini chiqarib, keyin uni ichkariga tortishga harakat qilish taklif etiladi. Logoped bolaning tilini og'iz bo'shlig'idan tashqarida ushlab shpatilashga harakat qiladi (rasm-100).

Til uzangisi massaji

Tilning uzangisi qisqartirilganda, uning cho'zilishiga yordam beradigan massaj harakatlariga murojaat qilishadi.

Chap qo'lning bosh barmog'i va ko'rsatkich barmog'i bilan tilning uchini ushlab, uni yuqoriga ko'taring. Bunda, og'iz ochiladi. O'ng qo'lning ko'rsatkich barmog'i va bosh barmog'i bilan tilning uzangisini cho'zish harakati bilan pastdan yuqoriga siljiting (rasm-101).

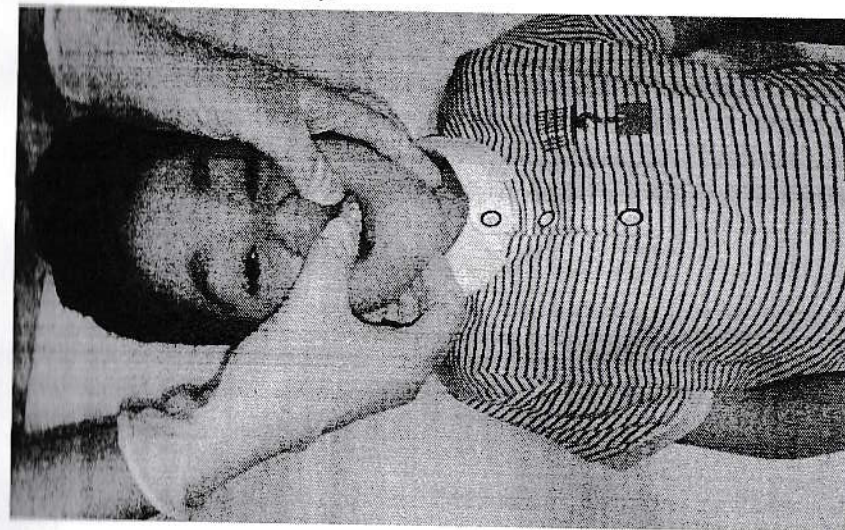

101-rasm

Milklar shilliq qavati va qattiq tanglayni massaj qilish.

Ba'zi hollarda bolada mushak tonusining buzilishidan tashqari kinestetik sezgilarning zaifligi ham bo'lishi mumkin. Bunday hollarda, artikulyatsion praksis kasalliklarini bartaraf etish uchun massaj harakatlari kompleksiga qattiq tanglay va milklar shilliq qavatini massaj qilish kiritiladi.

1. Bolaning og'zi ochiq. Bosh barmoq yuqori milklarning tashqi tomonida, ko'rsatkich barmoq esa ichki qismida joylashadi. Milklarni kuch bilan bosib, o'ngdan chapga, so'ngra chapdan o'ngga, avval yuqori qismida, so'ngra analogik tarzda pastki milklar bo'ylab harakat qiling (rasm-102).

102-rasm

2. Bosh barmoq yoki ko'rsatkich barmoq bilan qattiq tanglay bo'ylab, oldingi yuqori tishlardan boshlab, yumshoq tanglay tomon yumshoq tanglay bilan chegaraga va orqaga qarab shiddatli harakatni amalga oshiring.

Savol va topshiriqlar:

1. Organizmga nisbatan massajni ta'siri qanday bo'ladi?
2. Massaj usullarini bajarishdagi texnikasi va metodikasini qo'llashdagi asosiy qoidalarini bilasizmi?
3. Milk va qattiq tanglayning shilliq qavati massaji qanday amalga oshiriladi?
4. Tanglay-halqum mushaklar faoliyatini rag'batlantiradigan mashqlar qanday qilinadi?

16-Mavzu: Nuqtali massaj usullari. Nuqtali massaj texnikasi. Nuqtali massaj o'tkazishda metodik ko'rsatmalar Reja:

1. Nuqtali massaj usullari.
2. Nuqtali massaj texnikasi.
3. Nuqtaviy massaj usullari.

Tayanch tushunchalar: reflektor qo'zg'aluvchanlik, refleksoterapiya segmentar-reflektor, "tinchlantiruvchi" yoki "tormozlovchi" usuli, stimulyatsiylovchi texnika.

Tananing ma'lum nuqtalariga va joylariga har xil ko'rinishdagi tabiiy kuch bilan ta'sir o'tkazib davolash talaygina sharq mamlakatlarida (Xitoy, Koreya, Hindiston, Yaponiya, Tibet, Mongoliya va boshqalarda) necha ming yillardan beri qo'llanilib kelinadi. Bu usul mohiyat e'tibori bilan refleks hodisasiga bog'liq bo'lganligi sabab u refleksoterapiya (igna bilan davolash, erman bilan kuydirish, elektr yoki lazer nurlari yordamida ta'sir o'tkazish, nuqtali massaj vaboshqalar) deb ataladi.

Nuqtali massajining segmentar-reflektor massajdan farqi shuki, ta'sirotlar tananing tor, chegaralangan yuza sohasiga beriladi. Bu massaj turi refleksoterapiya usuli sifatida qo'llaniladi. Nuqtali massaj I yoki II, III barmoqlarning yostiqchalari yoki II, III barmoqlarning yarim buklangan falangalari yordamida tanlangan soha (nuqta)da silash, ishqalash, ezish va tebratish usullari bajariladi. Nuqtali massaj ikki bosim kuchi ta'sirida amalga oshirilib, uning tinchlantiruvchi (tormozli) va qo'zg'atuvchi usullari tafovut qilinadi.

Tinchlantiruvchi (tormozli) usulda I, II, I-III barmoqlarning yostiqchalari yordamida tanlangan nuqtada uzluksiz, sekin-astalik bilan yuzaki, aylanma harakatlar bajariladi. Ta'sirlar nuqtaning tubiga yetganda xuddi elektr toki o'tayotgandek qizish, uvushish, yoqimli og'riq, bo'shashish va boshqa shu kabi his-tuyg'ular paydo bo'ladi, shundan keyin bosimni pasaytirib, barmoqlar ushlab turiladi va yana yuzaki nozik harakatlar bilan massaj qilinadi (2-4 minutgacha).

Massaj muolajasi 3-4 marta, qo'lni olmasdan qaytariladi. Qo'zg'atuvchi usul qisqa, kuchli va barmoqni tezlikda bosib olish bilan amalga oshiriladi. Ta'sir etish vaqti 1- 60 sekundgacha va 39 undan ortiq davom etishi mumkin. Bu massaj bemorlarda individual, kasallikning klinik kechishini hisobga olgan holda qo'llaniladi. Spazm holatlari, reflektor qo'zg'aluvchanlikning susayishi oqibatida bo'shashgan mushaklarni mustahkamlash, ularda qon aylanish,

modda almashinuvini yaxshilash va izdan chiqqan harakat funksiyalarini tiklashda nuqtali massaj tezkor vosita sifatida keng qo'llaniladi. Bu massaj turida nuqtalarni tanlash mushak gurihlarining shikastlanish sohaslariga bog'liq bo'ladi. Nuqtalarning joylashuvi to'qimalarning asab ustunlari va tomir-asab tutamlari o'tadigan yo'llariga to'g'ri keladi. Ana shu nuqtalarga ta'sirlar chuqur stabil (lotincha — barqaror, o'zgarmaydigan, bir joyda) ishqalash usullarini qo'llash bilan amalga oshiriladi. Nuqtali massaj usuli bilan davolash ham gimnastika mashqlari

ishtirokida olib boriladi. Bolalarda uchraydigan bosh miyaning spastik paralichi (lotincha — falaj-shol), bosh, orqa miyaning jarohatlari va insult (sakta)dan, keyingi buzilishlarda nuqtali massaj bilan davolash juda tez natija beradi. Bunga erishish uchun massajchidan katta tajriba, malaka va mahorat talab qilinadi. Massaj qilinadigan nuqtalar har doim vrach nazorati ostida, kasalliklikning belgilariga qarab, massajchi bilan birgalikda sinchiklab tanlanadi.

Biologik faol nuqtalarga (BFN) ta'sir qilish reflektor terapiyasining usullaridan biridir. Biologik faol nuqtalar va ma'lum organlar, tana tizimlari o'rtasida yaqin funksional bog'liqlik mavjud. BFNni bosish orqali tegishli organlar va mushaklarda ma'lum refleks reaksiyalari paydo bo'ladi. nuqtaviy massaj texnikasi nisbatan

soddaligi, fiziologiyaligi, ta'sir qilish zonasi kichikligi va nafaqat korreksiyalash, balki profilaktika uchun ham imkoniyati bilan ajralib turadi.

Logopedik amaliyotda ishlatiladigan maxsus nuqtaviy massajning maqsadlari quyidagilardan iborat: ovoz, nafas olish va artikulyatsiya apparatlarining ishlashini ta'minlaydigan mushaklarning tonusini normallashtirish; vegetativ funksiyalar va metabolik jarayonlarni tartibga solish; hissiy holatni tartibga solish; ovoz apparati buzilishlari va yuqori nafas yo'llarining kasalliklarini oldini olish.

Nuqtaviy massaj texnikasi

Nuqtaviy massaj samaradorligining shartlaridan biri bu BFN joylashuvini to'g'ri aniqlashdir.

Kerakli nuqtani aniqlashda turli xil anatomik shakllanishlar mos orientir nuqtalari bo'lib xizmat qiladi: chuqurchalar, paylar, suyaklar va hokazolar. BFN ustiga bosilganda, massaj qilinayotgan odamda, qoida tariqasida, ko'pincha sub'ektiv xarakterga ega (og'riq, ishqalash, falaj, ba'zi og'riqlar hissi, issiqlik, yengillik hissi paydo bo'lishi mumkin) javob reaksiyalari sodir bo'ladi. Biroq, bu his-tuyg'ular keskin sezilarli bo'lmasligi kerak.

BFNni topish usullaridan biri palpatsiya. Palpatsiya eng sezgir barmoqning (nomsiz yoki ko'rsatkich barmoq) yostiqchasi bilan siljish harakatlar yordamida amalga oshiriladi. Yuz sohasida BFN topilganda, ko'pincha pulsatsiya hissi paydo bo'ladi.

Nuqtaviy massaj usullari.

Nuqtaviy massaj usullari bolalar va kattalar uchun bir xil, ammo bolalarni massaj qilishda nuqtalarga bosim kamroq bo'lishi kerak.

Lokal nuqtaga ta'sir qilish texnikasiga qarab, usul faollashtiruvchi yoki tinchlantiruvchi bo'lishi mumkin. Shunday qilib, mushaklarning yuqori tonusida nuqtaviy massajning **"tinchlantiruvchi"** yoki **"tormozlovchi"** usuli qo'llaniladi. U quyidagicha amalga oshiriladi. Kerakli nuqtani topib, barmoq yostiqchasi bilan 5 -6 s davomida soat yo'nalishi bo'yicha aylanish harakati amalga oshiriladi, asta — sekin chuqurlashadi, nuqtaga bosim o'tkazilib, bosim kuchayadi; 1-2 s. davomida erishilgan daraja o'rnatiladi, so'ngra 5 -6 s davomida qarama-qarshi harakat hosil bo'ladi, barmoqni soat miliga teskari yo'nalishda "burab", bosim

kuchini kamaytiradi. Barmog'ingizni nuqtadan ko'tarmasdan, bu harakatlar sikli bir necha marta takrorlanadi. Bir nuqtaga ta'sir qilishning umumiy vaqti massaj qilinayotgan odamning yoshiga qarab 1 dan 5 minutgacha bo'lishi mumkin.

Pasaygan tonus holatlarida **stimulyatsiyalovchi texnika** qo'llaniladi. Nuqtani topgandan so'ng, soat yo'nalishi bo'yicha aylanish harakatlari 3-4 soniya davomida amalga oshiriladi, barmoqni nuqtaga bosim bilan burab, so'ngra barmoq nuqtadan keskin yulib olinadi. Ushbu harakat 6-10 marta takrorlanadi.

Nuqtaviy massajni o'tkazish uchun uslubiy ko'rsatmalar.

✓ İlk seanslarda 3-4 dan ko'p bo'lmagan nuqtalar massaj qilinadi, ularning soni asta-sekin o'sib boradi.

✓ Bitta mashg'ulot davomida umumiy va lokal ta'sirli nuqtalarini massaj qilish tavsiya etiladi.

✓ Simmetrik nuqtalar juftlab va bir vaqtning o'zida massaj qilinadi.

✓ Nuqtaviy massajni klassik massaj bilan birlashtirish mumkin.

✓ Massaj, qoida tariqasida, logopedik mashg'ulotdan oldin amalga oshiriladi.

✓ Nuqtaviy massajni butun kursda o'tkazish tavsiya etiladi: 1 va 2-kurslar orasida tanaffus ikki haftagacha; 2 va 3-lari orasidagi tanaffus taxminan uch oy bo'lishi mumkin. Massaj kurslari har 3-6 oyda takrorlanadi. Massaj seansi har kuni o'tkazilishi kerak. Butun kurs o'tkaziladigan massaj seanslari orasidagi tanaffus uch kundan oshmasligi kerak.

✓ Agar massaj mushaklarning relaksatsiyasiga qaratilgan bo'lsa, nuqtaviy massajni relaksatsiyasi fonida bajarish foydalidir, buning uchun siz maxsus tanlangan musiqadan foydalanishingiz mumkin. Bunday massaj autogen mashg'ulotlar fonida amalga oshirilishi mumkin.

Savol va topshiriqlar:

1. Nuqta massaji qadimdan qaysi mamlakatlarda davolash uchun qo'llanilgan?

a) Mongoliya, Koreya, Xitoy, Turkiya;

- b) Bulg'oriya, Hindiston, Vyetnam;
- c) Gruzziya, Qozog'iston, Qirg'iziston;
- d) Yaponiya, Vyetnam, Koreya, Xitoy;
- e) Tibet, Mongoliya, Yaponiya, Hindiston, Koreya, Xitoy.

2. Nuqtali massajning segmentar-reflektor massajdan farqi nimada?

- a) teri orqali keng ta'sir ko'rsatadi;
- b) teri osti qatlami orqali ta'sir ko'rsatadi;
- v) teri yuzasiga yaqin joylashgan nervlar orqah ta'sir etadi;
- g) teri sohalari orqah ta'sir etadi;
- d) ta'sirotlar tananing tor, chegaralangan yuza sohasiga.

17-Mavzu: Logopedik massaj vaqtida qo'llaniladigan BFNlar.

Logopedik massajda ishlatiladigan biologik faol nuqtalar .

Raja:

1. Logopedik massaj vaqtida qo'llaniladigan biologik faol nuqtalar.
2. Nuqtali massaj usullari.
3. Nuqtali massaj texnikasi.
4. Artikulyatsion gimnastika uyg'unligidagi nuqtali massaj.

Tayanch tushunchalar: ovoz, nafas va artikulyasion apparatning ishini ta'minlovchi, mushaklar tarangligini normallashtiruvchi, vegetativ funksiyalar va jarayonlar almashinuvini boshqarish, hissiy xolatni boshqarish.

Biologik faol nuqtalarga (BFN) ta'sir qilish reflektor terapining bir metodi hisoblanadi. BFN lar bilan aniq bir organlar sistemasi orasida uzviy funksional bog'liqliklar mavjuddir. Biologik faol nuqtalarni bosish yo'li bilan organlar va mushaklar reflektor reaksiyalar aniqlanadi. Nuqtali massaj metodikasi nisbatan osonligi, fiziologik ta'sir etish doirisi torligi va faqatgina korreksiya uchun emas, balki profilaktika uchun ham o'tkazish mumkin bo'ladi. Logopedik amaliyotda qo'llaniladigan maxsus nuqtali massajning maqsadi: ovoz, nafas va artikulyasion apparatning ishini ta'minlovchi, mushaklar tarangligini normallashtiruvchi, vegetativ funksiyalar va jarayonlar almashinuvini boshqarish, hissiy xolatni

boshqarish, yuqori nafas yo'llari kasalliklari va ovoz apparati buzilishlarini oldini olishdan iboratdir.

Nuqtali massaj usullari.

Kattalar va bolalarda nuqtali massaj qilishda nuqtalarni bosish nisbatan uzluksiz bo'lishi kerak. Lokal nuqtaga ta'sir qilish texnikasidan kelib chiqib qo'zg'atuvchi yoki tinchlantiruvchi metod bo'lishi mumkin. Mushaklar tonusining oshganligida bo'shashtiruvchi yoki "tormozlovchi" metod qo'llaniladi. U quyidagicha o'tkaziladi. Kerakli nuqtani topib 5 - sekund davomida barmoq yostiqchalari bilan soat strelkasi bo'ylab aylanma harakatlar bilan amalga oshiriladi, asta -sekinlik bilan nuqta bosilib bosim kuchayadi. 1-2 sekund ana shu holat ushlab turilib keyin xuddi shu xarakterli aksincha bajariladi, bosim kamayib, soat strelkasiga qarshi xuddi shu xarakterli bir necha marta takrorlanadi. Bir nuqtaga ta'sir qilishning umumiy vaqti 1 minutdan 5 minutgacha massaj qilingan kishining yoshidan kelib chiqibdavom etishi mumkin. Logopedik massajda, qoida tariqasida, bitta nuqta emas, balki maqsadlarga qarab biologik faol nuqtalarning butun kompleksi qo'llaniladi. Turli xil ta'sir ko'rsatadigan biologik faol nuqtalarning komplekslarini ko'rib chiqamiz. Taranglik pasaygan holatda esa rag'batlantiruvchi texnika qo'llaniladi. Nuqtani topib soat strelkasi bo'yicha 3-4 sekund davomida aylanma harakat davomida aylanma harakat qilinadi, nuqtaga bosib turib barmoq buraladi, keyin esa barmoqni zudlik bilan nuqtadan olish kerak. Bu harakat 6-10 marta takrorlanadi.

Nuqtali massaj texnikasi.

Samaradorlikni bir sharti sifatida BFN lokalizatsiyasini to'g'ri aniqlashdir. Kerakli nuqtani aniqlashda turli anatomik buzilishlariga asoslanadi: chuqurliklarga, suyaklarga, paylarga va boshqalarga. Qoida bo'yicha biologik faol nuqtalar bosilganda, yaxshi massaj qilinayotgan kishida javob reaksiyasi ko'pincha shaxsiy xarakterga ega bo'lgan (sinish holati, jimib qolish, ayrim kasalliklarga xos belgilar ya'ni qizib ketish, yengil tortish) kabi belgilar yuzaga kelishi mumkin. Lekin bu belgilar darhol yuzaga kelishi kerak emas. Biologik faol nuqtalarni topish usulidan biri paypaslashdir. Paypaslash nisbatan sezgir barmoq yostiqchasi bilan sirpanuvchi xarakterli orqali amalga oshiriladi (nomsiz yoki ko'rsatkich barmoq). Biologik

faol nuqtani topishda yuz sohasida ko'pincha tomir urishi xissi yuzaga keladi.

Nuqtali massajni o'tkazishda metodik ko'rsatmalar.

- ✓ Dastlabki paytda 3-4 nuqtadan ko'p bo'lmagan nuqta massaj qilinadi, asta-sekin ularni soni ortadi.
- ✓ Bir seans paytida umumiy va lokal ta'siriga ega nuqtalarni massaj qilish tavsiya qilinadi.

bo'lgan

✓ Simmetrik juft nuqtalarni birgalikda bir vaqtning o'zida uqalash.

✓ Nuqtali massajni mumtoz massaj bilan uyg'unlashtirish mumkin.

✓ Qoida bo'yicha massaj logopedik mashg'ulot bilan bog'lab olib boriladi.

✓ Nuqtali massajni to'liq kursini o'tkazish taklif qilinadi: birinchi va ikkinchi kursi orasidagi to'xtalish 3 oyni tashkil qilish mumkin.

Massaj kurslari har 3-6 oyda qaytariladi. Massajni kunora o'tkazilgani ma'qul. Massaj seanslari orasidagi oralik 3 kundan oshmasligi kerak.

- ✓ Agar massaj mushaklar bo'shashtirilishiga qaratilgan bo'lsa, nuqtali massajni relaksatsiya fonida o'tkazish foydalidir. Buning uchun maxsus tanlangan musiqadan foydalaniladi. Bunday massajni autogen trenirovkalar chog'ida o'tkazish mumkin.

Artikulyatsion gimnastika uyg'unligidagi nuqtali massaj.

Massaj nutq tovushining ovozini yaxshilashga va ovoz buzilishlarining oldini olishga qaratilgan. Ovoz mashqlari bilan birgalikda amalga oshiriladi.

1. BFN 1 kompleksining massaji bir vaqtning o'zida 2-3 daqiqa davomida zmmm talaffuzi bilan amalga oshiriladi.

Maqsad: artikulyar mushaklardan kuchlanishni olib tashlang, o'rta registrda ovozning tovushini his qilishga yordam berish.

2. BFN 7 kompleksining massaji bir vaqtning o'zida 2 — 3 daqiqa davomida jnnnn uzoq vaqt davomida talaffuz qilish bilan amalga oshiriladi.

Maqsad: ko'krak registrda ovoz tovushini his qilishga yordam berish.

3. BFN 2 kompleksi massaji bir vaqtning o'zida 2 — 3 daqiqa davomida gmmm ni uzoq vaqt davomida talaffuz qilish bilan amalga oshiriladi.

Maqsad: bosh registrda ovoz tovushini his qilishga yordam berish.

4. BFN 5 kompleksi massaji bir vaqtning o'zida 2 — 3 daqiqa davomida jnnn uzoq vaqt davomida talaffuz qilish bilan amalga oshiriladi.

Maqsad: tomoq-halqum bo'shliq sohasidagi kuchlanishni bartaraf etishga yordam berish.

Logopedik massaj vaqtida qo'llaniladigan

BFN lar

Kompleks BFN 1 (rasm. 104). Maqsad: artikulyar muskulatura mushaklarining holatini normallashtirish.

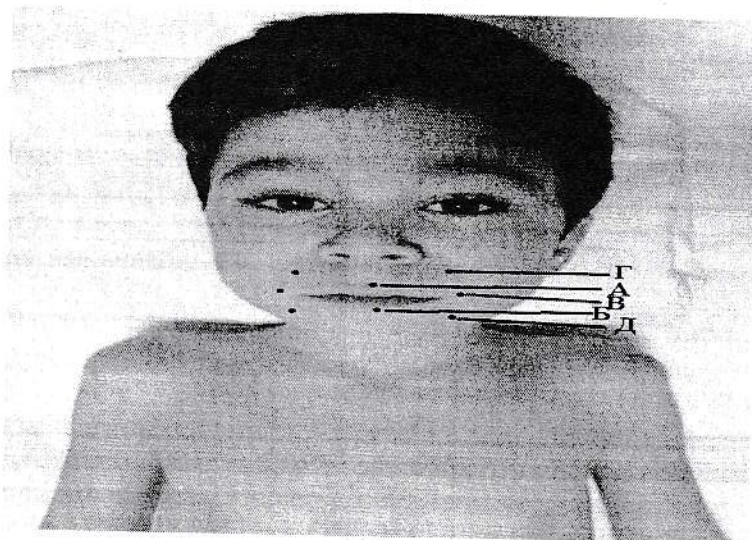
A - vertikal jo'yakning yuqori uchdan bir qismidagi burun ostidagi yolg'iz nuqta;

B - jag'-lab burmasining markazidagi nuqta;

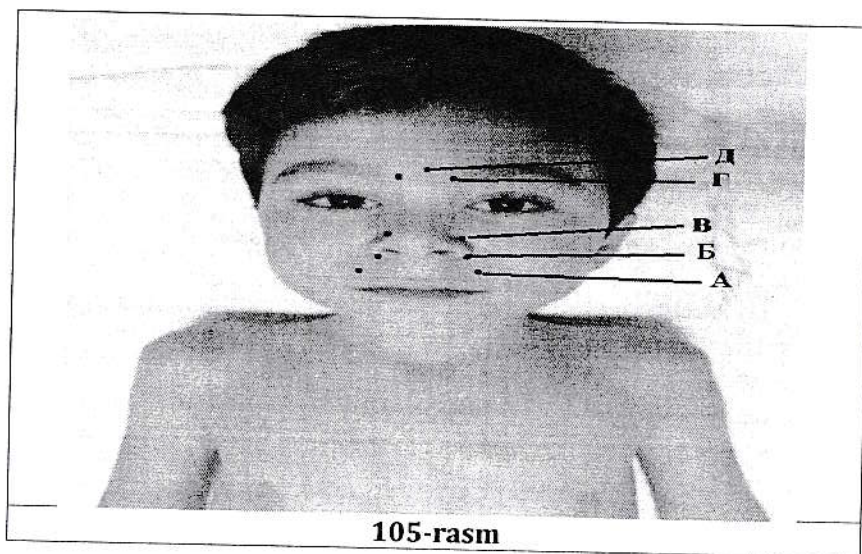
B - og'iz burchagidan, qorachiqdan vertikal 1 sm tashqarida chiziqda juftlashgan nuqtalar;

G - burun qanotidan diagonal ravishda 1 sm, burunlab burmasining o'rtasida, undan hiyo tepada joylashgan juftlashgan nuqtalar;

D - pastki jag'dagi juftlashgan nuqtalar, B nuqtalari bilan deyarli bir xil vertikal chiziqda joylashadi.

104-rasm

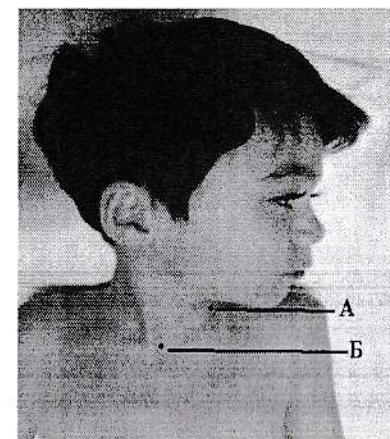

105-rasm

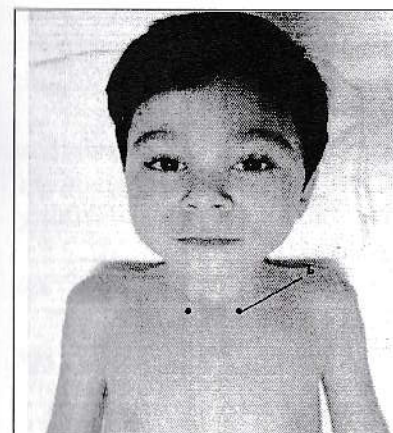
Комплекс BFN 2 (rasm. 105). Maqsad: burun bo'shlig'ining yuqori qismlarini qon bilan ta'minlashni yaxshilash, burun nafasini yaxshilash. Nutq ovozining rezonator imkoniyatlarini kengaytirishga, ovoz buzilishlarining oldini olishga yordam beradi, shuningdek, ovozning bosh rezonansini his qilishni o'rgatishda ishlatiladi.

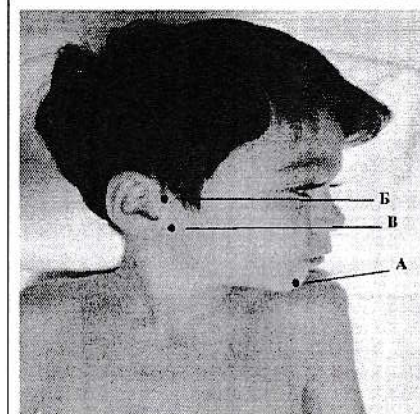
106-rasm

107-rasm

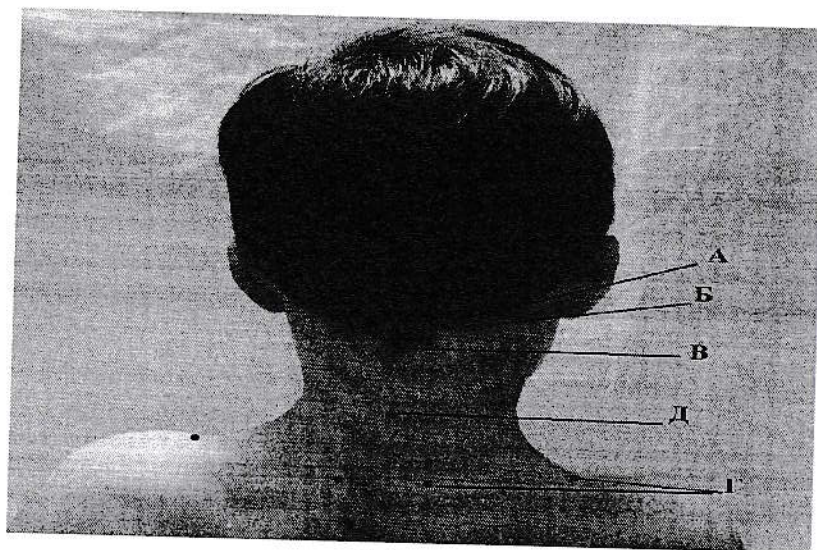

107 b-rasm

108-rasm

- A - burun qanoti va yuqori labning qirrasi orasidagi masofaning o'rtasida, o'rta chiziqdan 0,5 sm tashqarida juftlashgan nuqtalar;
- B-burun qanotlari yonida juftlashgan nuqtalar;
- V-burun qanotining yon chizig'idagi juftlashgan nuqtalar, ko'zning ichki burchagidan pastda;
- G- qosh yoylari tagidagi chuqurchadagi juftlashgan nuqtalar;
- D-burun ko'prigining markazidagi nuqta, qoshlarning ichki uchlari o'rtasida.

109-rasm

Kompleks BFN 3 (rasm. 106). Maqsad: tomoq va halqum mushaklariga ta'sir ko'rsatish. Ovoz apparati mushaklarining kuchlanishini normallashtirishga yordam beradi.

A-bo'yinning o'rta chizig'idagi, tilosti suyagining pastki qirrasi va qalqonsimon tog'ayning yuqori kesmasi orasidagi nuqta;

B - to'sh bo'yinbog'ining yuqori chetidan taxminan 0,7 sm balandlikda joylashgan nuqta.

Kompleks BFN 4 (rasm. 107 a, b). Maqsad: tomoq, halqum va tilning ildizi mushaklarining holatini normallashtirish. Massaj

ehtiyotkorlik bilan amalga oshirilishi kerak, chunki bu nuqtalarga ta'sir qilish noqulaylik tug'dirishi mumkin.

A-bo'yinning o'rta chizig'idagi yoki tilosti suyakning yuqori chetining o'rtasida joylashgan nuqta;

B- qalqonsimon tog'ay pastki chetidan tashqarida, to'sh-o'mrov-emchaksimon mushakning oldingi chetida juftlashgan nuqtalar.

Kompleks BFN 5 (rasm. 108). Maqsad: pastki jag' mushaklarining holatini normallashtirish.

A-iyakning eng ko'zga ko'ringan qismining o'rtasida joylashgan nuqta;

B-quloq suprasining old tomonidagi, yonoq suyagining pastki qirrasi va pastki jag'ning tomonidan amalga oshiriladigan bo'shliqdagi juftlashgan nuqtalar;;

V-Quloq yostiqchasining biriktirilishining pastki qirrasi darajasida juftlashgan nuqtalar.

Kompleks BFN 6 (rasm. 109). Maqsad: bo'yin va yelka-kamar mushaklarining holatini normallashtirish.

A - soch o'sish orqa chegarasidan yuqorida, boshning o'rta chizig'idan 1,5 ko'ndalang barmoqqacha bo'lgan masofadagi juftlashgan nuqtalar;

B - ensa suyagi ostida, soch o'sishining orqa chegarasidan yuqorida, trapesiyasimon mushakning tashqi chetidagi chuqurchada joylashgan juftlashgan nuqtalar;

V -1 va 2 bo'yin umurtqalari orasidagi, soch o'sishining orqa chegarasidan biroz yuqoriroq nuqta;

G-yuqori yelka-kamar va o'mrov suyak sohasidagi juftlashgan nuqtalar;

D - nuqta 7-bo'yin va 1-ko'krak umurtqalari mintaqasidagi.

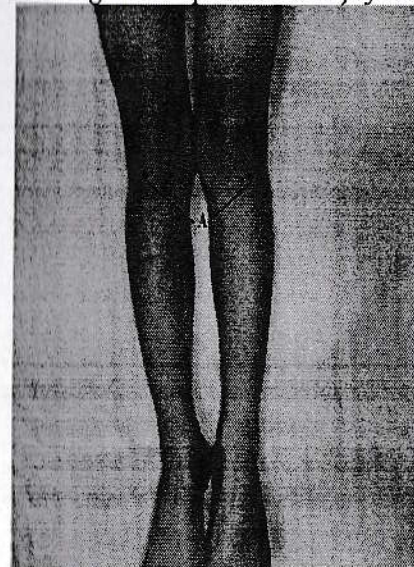

110-rasm

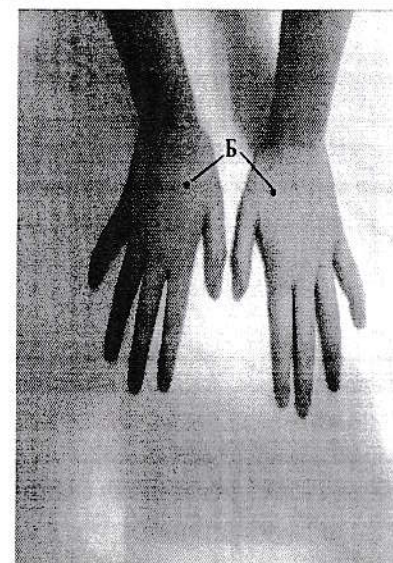
Kompleks BFN 7 (rasm.110). Maqsad: yelka-kamar mushaklarining holatini normallashtirish va nafas olish ritmini tartibga solish. Ko'krak rezonatorida ovozning tovushini yaxshilashga yordam beradi.

A-nuqta to'shning o'rta qismida, o'mrov suyaklarga bosilgan kaftning kengligi masofasida joylashgan;

B- nuqta to'shning markazidagi, emchaklar joylashgan joyda;
V-juftlashgan nuqtalar tekislangan yelkalar holatida hosil bo'ladigan chuqurchalarda joylashadi.

111a-rasm

111b-rasm

Kompleks BFN 8 —umumiy tartibga solish ta'siri nuqtalari (rasm. 111 a, b). Maqsad: aqliy toliqish paytida samaradorlikni oshirish, xotirani yaxshilash, ovoz apparati mushaklaridan kuchlanishni olib tashlash.

A- pastda juftlashgan nuqtalar to'rt ko'ndalang barmoqqa boldir suyagidan kattaroq, oldingi chetida esa boldir suyagidan kattaroq;

B - qo'lning orqa qismidagi 1 va 2 bilak suyaklari orasidagi juftlashgan nuqtalar, chuqurcha ichidagi.

Kompleks BFN 9 —hayot nuqtasi deb ataladigan umumiy harakat nuqtasi (rasm. 112). Maqsad: tanaga umumiy faollashtiruvchi ta'sir ko'rsatish.

Savol va topshiriqlar:

1. Biologik faol nuqtalar bosilganda qanday jarayon sodir bo'ladi?

2. Logopedik massajda ishlatiladigan biologik faol nuqtalar haqida qanday tushunchaga egasiz?

3. Pastki jag' mushaklarining holatini normallashtirish deganda nimani tushunasiz?

18-Mavzu: Duduqlanishda nuqtali uqalash. Dizartriyada nuqtali uqalash.

Reja:

1. Duduqlanuvchi bolalar uchun nuqtali uqalash.

2. Dizartriyada bolalar uchun nuqtali uqalash.

Tayanch iboralar: Og'ir nutq nuqsoni, alaliya, motor alaliya, sensor alaliya, dizartriya, rinolaliya, afaziya, duduqlanish, ekspressi nutq, impressiv nutq, "yaqin rivojlanish zonasi"

Duduqlanuvchilardagi emotsional va mashqlar, zo'riqishni tinchlantiruvchi maxsus mashqlar ushbu kompleksning ma'lum bir qismidir.

Bola duduqlanganda uning lab, til, bo'yin, mashqlari zo'riqadi, butun tana qisimlarida, nafas organlarida kuzatishimiz mumkin. Bunday zo'riqishni faqatgina tinchlantiruvchi mashqlar yordamida bartaraf qilinadi.

Ko'pgina logopedlar duduqlanuvchi bolalar bilan ishlaganda qo'l, oyoq, yuz, bo'yin muskullarni bo'shashtiruvchi mashqlardan, ya'ni relaksatsiya mashqlaridan foydalanadilar va bu albatta o'z samarasini beradi.

E.F.Rau, V.I.Rojdestvenskiy, M.I.Mirlis, L.M.Vinokurova, N.T.Mirovskaya, T.N.Rezanova va boshqalar quyidagi mashqlardan foydalanishni tavsiya etadilar. Duduqlanishda tavsiya etiladigan majmuaviy uqalash harakatlari.

Bo'shashtiruvchi uqalashni o'tkazishda umumiy ko'rsatmalar:

1. Uqalash sekin tempda amalga oshiriladi.

2. Muskullarni bo'shashtirishga musiqa jo'rli asosida sekin bir-biri bilan uyg'unlashib ketishi. Duduqlanuvchi bolada massaj orqali xotirjamlikning yoqimli hislarini uyg'otish kerak.

3. Uqalovchi logopedning qo'llari albatta issiq bo'lish kerak.

Quyida duduqlanuvchi bolalar bilan mushaklar tortishuvini bo'shashtirishga oid mashqlardan namunalar keltiramiz.

Bo'yin muskullarini bo'shashtirishga oid mashqlar: Duduqlanuvchi bolada bo'yin va yuqori yelka qatori muskullarning tonusi baland bo'ladi. Bo'yin muskullarini bo'shashtirish reflektor tarzda til ildizining tonusini pasaytiradi, pastki jag'ning harakatlarini faollashtiradi.

Quyidagi uqalash harakatlarini o'tkazish tavsiya etiladi:

1. Ikki qo'l kaftlari bilan yuqoridan pastga qarab bo'yinni sekin silash;

2. Qo'llarni ensaga, bo'yinning orqa qismiga qo'yish;

3. Qo'llarni bo'yinni yoki qismi bo'ylab pastga qo'ltiq osti chuqurchasigacha sirpantirish.

Massajdan so'ng bo'yin mushaklarining bo'shashtirishiga ko'maklashuvchi mashqlar qo'llasa bo'ladi:

a) Boshni oldinga tushirish, —uxlab qoldik harakatini bajarish;

b) Boshni yengil engashtirish va xuddi shu holatda o'ngga, chapga harakatlantirish;

c) Boshni egish, keyin tushirish.

Yuz mushaklarini bo'shashtirishga oid mashqlar:

1. Uqalash peshonaning o'rtasida chakkalar tomon bo'ylab boshlanadi.

2. Qoshlardan boshning sochli qismiga harakatlar bo'shashtiruvchi uqalashning ikkinchi yo'nalishidir.

3. Iyakdan ikki yoqlama c hakka chuqurchalari tomon harakatlar.

4. Burundan quloqning chig'onog'i tomon uqalash.

5. Yuqori labning o'rtasidan quloq chig'onoqlari tomon harakat.

6. Peshonaning o'rta chizig'idan pastga qarab, chakka chuqurchalari orqali yanoqlar bo'ylab iyakning o'rtasigacha harakatlantirish.

7. Iyakning o'rtasidan pastki lab bo'ylab, og'iz-lab burmasi bo'ylab, yon tomondagi sirtlar bo'ylab peshonaning o'rtasiga va peshona bo'ylab chakka chuqurlari tamon, harakatlarni terini yengil bosish bilan yakunlash. Bu harakatlar asosan ko'rsatgich,

o'rta va nomsiz barmoqlar yordamida amalga oshiriladi. Xar bir harakat barmoq yostiqchalarini yengil bosish bilan yakunlanadi.

Duduqlanishda nutqning ritmi, tempi va ravonligi buzilib, bu kommunikativ hatti- harakalarning buzilishiga olib keladi. Tekshirish jarayonida nevrotik va nevrozga o'xshash duduqlanish, evolyusion va pol-tern (qoqilishli) duduqlanish farqlanadi.

Nevrotik duduqlanish o'tkir va yarim o'tkir psixik travmalar natijasida paydo bo'lib, unga quyidagi omillar sabab bo'lishi mumkin: bola organizmining o'ziga xos nevropatik tuzilishi, jismonan zaifligi, oiladagi nosog'lom nutqiy muhit, bolaga haddadan tashqari ko'p ma'lumotlar yuklash.

Duduqlanish odatda 2-6 yoshda aniq, yorqin tarzda nutqning erta va jadal rivojlanishi bilan birga paydo bo'ladi. Tortishishli tutilishlar duduqlanuvchining nutqiy muloqoti sharoitidagi emotsional holatiga bog'liq ravishda kuzatiladi.

Nevrozga o'xshash duduqlanish markaziy nerv tizimi faoliyatining buzilishi natijasida (anamnezada homiladorlikdagi og'ir taksikozlar, homilaning tushushish havfi, asfiksiyalar, tug'ruq paytidagi travmalar va boshqalar qayd etiladi) paydo bo'ladi. Bolalada duduqlanish 3-4 yoshda asta-sekin hech qanday tashqi sababalarsiz paydo bo'la boshlaydi. Bunday bolalarning nutqi kechikib shakllanadi (birinchi so'zlari-1,5 yoshda, iboralari -3-3,5 yoshda). Bu toifa bolalarda ravon nutq va nutq sifatiga bog'liqlik davrlari kuzatilmaydi. Nutqiy vaziyatga bog'liq ravishda nutqning sifati jismoniy yoki psixik charchaganda yomonlashadi.

Duduqlanishni namoyon bo'lish shartlari orasida nutqiy va motor funksiyalarning konstitutsional-genetik xususiyatlari bilan, somatik-vegetativ xususiyatlarni emotsional soha xususiyatlari bilan rivojlanishining bir meyorda emasligi katta ahamiyatga ega. Tashqi shartlar orasida yetakchi rolni bolani noqulay atrof-muhit ta'siri ostidagi emotsional va nutqiy yuklamalarning ko'pligi o'ynaydi.

Duduqlanishning muhim shartlari: o'ziga xos nutqiy hulq-atvorning asta-sekin shakllanib borishiga bog'liq ravishda uni turlicha namoyon bo'lishi, uning tuzilishi nafaqat duduqlanish bilan, balki, emotsional-shaxsiy va somatik-vegetativ buzilishlar bilan belgilanadi; uning o'ziga xos kechishi (to'lqinsimon); shaxsning umumiy asabiylashuvi bilan birgalikdagi logofobiya (muloqotdan

qo'rqish); yorqin tashqi duduqlanish belgilari kompleksi-nutqda ishtirok etuvchi muskullarning tortishishli harakatlari, qo'shilib keladigan harakatlar va "tutilishlar" kuzatiladi. Duduqlanishni nutqiy buzilishidan farqlash lozim. Bu kasallik bosh miyaning organik jarohatlanishi bilan bog'liq bo'lib, nutqni tushunarsizligi, takroriyliqi, uzilishliligi, keraksiz to'htamlar, doimiy bo'lmagan va turli xil artikulyatsion buzilishlar, o'z nuqsoniga nisbatan tanqidiy munosabatning yo'qligi bilan xarakterlanadi.

Duduqlanishdan farqli o'laroq, ko'rsatib o'tilgan kamchiliklar noturg'un namoyon bo'ladi, nutqiy vaziyatning murakkablashuviga bog'liq bo'lmaydi, nutqdagi uzilishlar duduqlanishdagi kabi nutqning avvalida emas, balki doimo va ko'pincha artikulyatsion buzilishlar bilan qo'shilib namoyon bo'ladi.

Nutqiy buzilishlarning qo'shilib kelishini e'tibordan chetda qoldirmaslik kerak. Bunday holatlar, dizartriya, nutq rivojlanishining sustlashuvi, nutqning to'liq rivojlanmaganligi, motor alaliyada kuzatiladi.

Dizartriyaning asosiy belgilari tovushlar talaffuzi va ovoz buzilishlarini artikulyatsion motorika, nutqiy nafas nuqsonlari bilan qo'shilib kelishi hisoblanadi. Artikulyatsion motorika buzilishlarida til, lab, yuz va bo'yin muskullarining spastikligi, gipotoniya kuzatiladi.

Duduqlanuvchi bolalar uchun nuqtali uqalash.

Oxirgi vaqtda mutaxassislar duduqlanishni davolashda refleksotorapiyadan unimli foydalaniladi. Dudiqlanadigan bolalarning ota-onasiga nuqtali uqalash muolajasini o'rganish tavsiya etiladi. Buni boshqa muolajalarga nisbatan uyda qo'llash mumkin. Bu muolajalar uzoq davom etadi.

Bunday tartibda birinchi va ikkinchi muolajaning orasi ikki hafta, ikkinchi va uchinchi muolaja orasi 3 oydan 6 oygacha. Keyingi muolaja yarim yilda 2-3 yil davom etadi. Har muolaja 15 kun davom etadi, 3-4 muolaja har kuni, qolganlari kunora o'tqaziladi.

Dudiqlanish holatiga qarab nuqtali massaj har xil bo'lishi mumkin. Ba'zida natija birinchi muolajadan keyin ko'rinadi, gohida 2-3 muolajadan keyin. Natijani ko'rgandan so'ng muolajani to'xtatish kerak emas, balki bu natijani mustaxkamlash uchun davom ettirish shart. Agar 2-3 muolajadan so'ng natija bo'lmasa tushkinlikka

tushmasdan yana davom ettirish lozim. Shuni bilinki, muolajalar orasidagi tannaffus paytida dudiqlanish kuchayishi mumkin.

Bu holatda 6 oylik tanaffus tugashini kutmay nuqtali uqalash muolajasini boshlash kerak. Nuqtali uqalashda duduqlanuvchi bolaning yoshini ahamiyati yo'q, lekin qancha oldin boshlasa, shuncha natija yaxshi bo'ladi. Eslatib o'tamiz katta yoshdagi odamlarni ham shu yo'l bilan davolash mumkin. Kerakli nuqtani topish uchun, barmoq uchi bilan nuqtani silab so'ng bosish kerak. Bolada va qaqshash holati paydo bo'ladi. Bunday holat nuqtani to'g'ri topilganidan dalolat beradi. Nuqtali uqalash muolajasida bunday holat bo'lishi kerak emas.

Agar u yoki bu nuqta uqalanganida bola og'riqdan shikoyat qilsa, u xolda uqalashni sekin va mayinroq qilish kerak. Agarda bolada bosh aylanish holati bo'lsa uqalashni to'xtatish lozim. Nuqtali uqalash paytida bola tinch va xotirjam bo'lishi kerak. Bola charchagan bo'lsa uqalashni keyinga qoldiring. Uqalashni och yoki ovqatdan so'ng qilmang. Bolaga achchiq choy yoki kofe bermang, bu asabni buzadi uqalash samarasini kamaytiradi.

DIZARTRIYADA LOGOPEDIK MASSAJNING MAQSADI.

Nutq apparatining periferik qismida patologik simptomlarni yo'q qilish.

Dizartriya bilan nutqning talaffuz tomonini to'g'rlashda nutq terapiyasi massajining asosiy vazifalari:

mimika va artikulyatsion mushaklarda gipo-gipertoniklikni yengib, mushaklarning ohangini normallashtirish;

✓ giperkinez, sinkinez, og'ish va boshqalar kabi patologik alomatlarni yo'q qilish;

✓ ijobiy kinesteziyani rag'batlantirish; - artikulyatsiya harakatlarining sifatini oshirish (aniqlik, hajm, o'zgaruvchanlik va boshqalar);

✓ mushaklarning qisqarishi kuchining oshishi;

✓ tovush talaffuzini tuzatish uchun zarur bo'lgan artikulyatsiya organlarining nozik differensial harakatlarini faollashtirish.

Dizartiyada esa, markaziy nerv tizimining organik jarohatlanishi hisobiga nutqning harakat mexanizmi aziyat chekadi, tovushlar talaffuzi bilan bog'liq buzilishlar artikulyatsion motorikaning

(muskullar tonusining o'zgarishi, ixtiyoriy harkatlar ko'lamining chegaralanganligi, sinkineziya, tremor), tovushlarni hosil qilish va nutqiy nafasning yetarlicha rivojlanmaganligi bilan bog'liq bo'ladi.

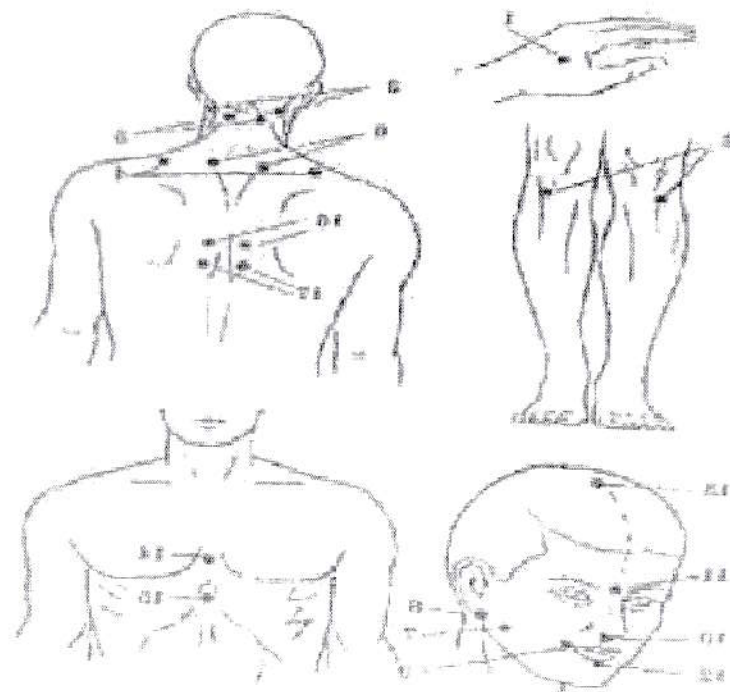
Dizartiyada nuqtali massaj-yuz qismida va tananing boshqa qismlariga qaraganda nerv toqimalari, mayda qon tomirlari, limfa yollari kop. Bu kishining emosional xolatini korsatishda yuzdagi muskullarini ozgarishida yaqqol korinadi. Yuzdagi ozgarishlar kishining kayfiyati xis tuygularini bildiradi. Yuz terisini mexanik ta'sirlarini sezuvchandir.

Shuning uchun massaj vaqtida muskullar va asab tolalari ortasida nozik bogliqlik vujudga keladi. bu kishining kayfiyati ozini xis qilishida korinadi. Massaj kishi organizmiga maqbul fiziologik ta'sir ko'rsatadi. Uqalash natijasida kishi organizmida qator alohida va umumiy o'zgarishlar xosil boladi. Bunda barcha arganizmlar toqimalar ishtirok etadi.

Terining ustki qavati ulkan sezuvchi maydon bolib, u markaziy asab sistemasi bilan chambarchas boglangan. Uqalash vaqtida teri qatlamlari, yog' qatlami qon tomirlar va markaziy asab sistemasi ta'sirlanadi. Uqalash teri qatlamini ish faoliyatini yaxshilaydi, limfa tugunlarida qon aylanishini kuchaytiradi. Moddalar almashinuvini va oziqlanishini yaxshilaydi.

Logopedik massaj teri kapilyarlariga yaxshi ta'sir qiladi. kapilyar tizimi qon tomirlar tizimining sezuvchan qismi bo'lib xisoblanadi. Kapilyarlarni uqalash natijasida qon tomirlar tizimida ozgarish vujudga keladi, kapilyarlar kengayadi, gaz almashinuvi (teri va qon ortasida) kislarod terapiyasi vujudga keladi.

Ritmik uqalash xarakatlari qonning arteriyadagi xarakatini yengillashtirib, venaga qaytishini tezlashtiradi. Logopedik massaj limfatik tizim ishiga reflektor ta'sir etish natijasida limfa ishini yaxshilaydi. Massaj natijasida muskullar ishi sezilarli darajada ozgaradi. Birinchi navbatda muskul toqimalarining egiluvchanligi, ularning qisqarish kuchi va xajmi oshishi, yuz muskulining ishchanligi va aktivligini tiklanishi kuzatiladi.

2 -rasm Dizartiriyada nuqtali uqalash

Savol va topshiriqlar:

1. Artikulyatsion nuqsonni tuzatishda logopedik massajning o'rni qanday?
2. Dudaqlanishda tavsiya etiladigan majmuaviy uqalash harakatlari deganda nimani tushunasiz?
3. Relaksatsiya mashqlarini bajartirishda nimaga e'tibor qaratish maqsadga muvofiq deb o'ylaysiz?
4. Dudaqlanuvchi bolalar bilan o'tkaziladigan bo'shashtiruvchi mashqlarga misollar keltiring?
5. Dudaqlanuvchi bolalar bilan o'tkaziladigan relaksatsiya mashqlarga misollar keltiring?

19-Mavzu: Fanatsion gimnastika uyg'unligidagi nuqtali massaj.

Artikulyatsion harakat sezgilari va artikulyatsion praksisni rivojlantirish.

Harakat-kinestetik bog'lanishlarni rivojlantirish uchun qo'yidagi mashqlarni o'tkazish zarur. Pastki jag'ni yuqoriga ko'tarish va pastga tushirish. Tilni yuqori va pastki milkarga tekkizish. Logoped mashqlarni avval oyna oldida, so'ngra oynasiz bajaradi, bolaning ko'zlari yumiq, logoped u yoki bu harakatlarni bajaradi, bola esa ularni nomlaydi.

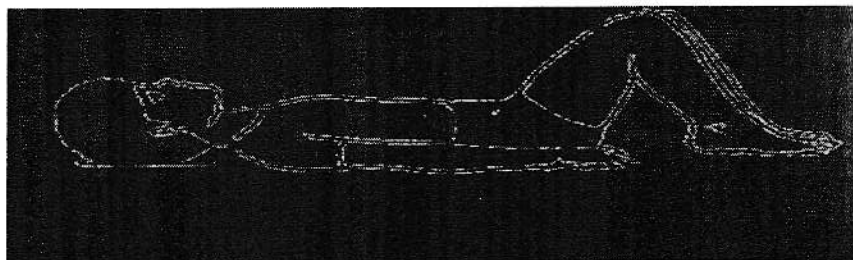
Quyidagi artikulyator - sensor sxemada mashq qilish zarur:

- ✓ lablar aro: lablar passiv jipslashadi va shu holatda ushlab turish. Bolaning diqqati jipslashgan lablarga qaratiladi va undan lablar o'rtasi-dan ularning jipslovini buzib puflash taklif qilinadi;
- lab-tish aro: chap qo'lni ko'rsatgich barmog'i bilan logoped bolaning
- ✓ yuqori labining tepa tishlarini ko'rsatib ko'taradi, ung qo'linint
- ✓ ko'rsatgich barmog'i bilan pastki labni yuqori milkarigacha ko'taradi va bolaga puflash taklif qilinadi;
- til-tish aro: til tishlar o'rtasiga qo'yiladi va shu holatda ushlab turiladi;

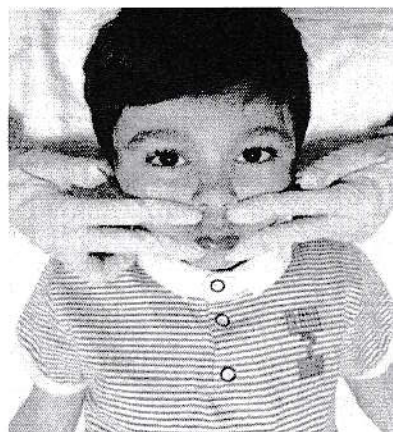
til-tanglay: bolaning boshi bir muncha orqaga egiladi, tilning orqa qismi qattiq tanglayga ko'tariladi, boladan yo'talish harakatlarini baja-rish so'raladi va diqqati til xamda tanglay sezgilariga qaratiladi.

Artikulyatsion praksisni rivojlantirishda erta boshlangan logopedik ish, bolaning nutqiy tajribasini kengaytirish va boyitish, maxsus bo'yin mashqlari katta ahamiyat kasb etadi. Passiv artikulyar mashiqlarning maqsadi ilgari ishga tushirilmagan yangi mushakalar guruhini jarayoniga kiritish yoki mushaklar xarakatchanligini oshirishdan iborat. Passiv gimnastika mashqlari nutq mushaklarini ixtiyoriy xarakatini shakllantirish shartlarini yaratadi.

Passiv xarakatlarning yo'nalishi, hajmi va praektoriyasi faol xarakatkikiga o'xshash. Gimnastika qat'iy nazorat ostida bajariladi. Passiv xarakatlar ketma-ketlikda 3-5 xarakatlardan boshlab bajariladi. Sekin - asta harakatlarini his qilish, yod olish va ularga baho berish paydo bo'ladi (kinestezik nazorat).

110-rasm: Bolaning holat

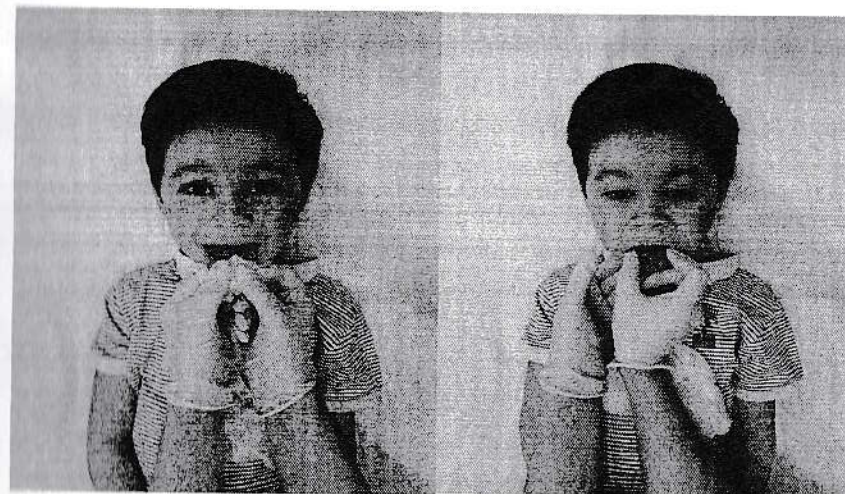

111-rasm: Lablar massaji

LABLAR MASSAJI

112-rasm: Lablar massaji

114-rasm: Til massaji

Savol va topshiriqlar:

1. Artikulyatsion gimnastika uyg'unligidagi nuqtali massajning o'rne qanday?

2. Artikulyatsion praksisni rivojlantirish deganda nimani tushunasiz?

3. Passiv artikulyar mashqlarning maqsadi deganda ninani tushunasiz?

IV bob. Mustaqil massaj qilish va zondlar bilan ishlash texnologiyasi.

20-Mavzu: Bo'yin va bosh mushaklarning o'z-o'zini massaji. Yuz mushaklarini mustaqil massaj qilish. Til mushaklarini mustaqil massaji. Bosh va bo'yin muskullarini mustaqil massaj qilish.

Reja:

1. Bo'yin va bosh mushaklarning o'z-o'zini massaji.
2. Yuz mushaklarini mustaqil massaj qilish.
3. Til mushaklarini mustaqil massaji.

Tayanch tushunchalar: Bo'yin va bosh mushaklari, ko'krak, qorin va orqada o'zini o'zi massaji, til mushaklari yuz mushaklari.

O'zini o'zi massaj qilish – bu sohada, mashg'ulot vaqtida yoki normal massaj mumkin bo'lmagan boshqa har qanday vaziyatda ishlatilishi mumkin bo'lgan muqobil massaj usulidir. Umuman olganda, massaj qon aylanishini yaxshilaydi, metabolizmni tezlashtiradi, mushaklar «kislotalashining» oldini oladi, shu bilan limfa harakatini tezlashtiradi, mushak hujayralarining giperplaziyasini va mushak fassiyasini kuchaytiradi, markaziy asab tizimini tiklaydi va umuman tananing tiklanishiga yordam beradi.

O'z-o'zini massaj qilish usulidan foydalanish qoidalari:

✓ odam toza bo'lishi kerak, shuning uchun massajdan oldin iliq dush qabul qilish tavsiya etiladi, bu terining tozaligini ta'minlabgina qolmay, balki massaj qilingan odamni ham bo'shashtiradi;

✓ massaj o'tkir fibril sharoitlarda, 37,5 °C dan yuqori haroratda, teri kasalliklari va yallig'lanish jarayonlari, limfa va qon tomirlarining yallig'lanishida taqiqlanadi, shuningdek, homiladorlik, churralar va hayz paytida qorinni massaj qilish mumkin emas;

✓ massaj 25–30 daqiqa davomida tavsiya etiladi, 3–5 daqiqa oyoq-qo'llarda, 5–10 daqiqa orqa, ko'krak va qorin bo'shlig'ida sarflanishi kerak;

✓ barcha harakatlar yaqin limfa tugunlari tomon amalga oshiriladi;

✓ o'zini o'zi massaj davomida, o'z-o'zini nazorat qilish va ta'lim bilan erishiladi, massaj mushakni bo'shashtirish, dam olish uchun kerak;

✓ limfa tugunlari massaj qilinmaydi.

Bo'yin va boshni o'z-o'zini massaj qilish. Trapetsiya mushaklarini o'tirgan holda massaj qilinadi. Massaj silash, ishqalash va ezish yordamida bo'yindan yelkaga o'tkaziladi. Oldindagi bo'yinni faqat silash, orqaga ishqalash va ezish orqali massaj qilish mumkin, barcha harakatlar yuqoridan pastga qarab qilinadi. Arteriyalar hech qachon massaj qilinmasligi kerak! Boshini o'z-o'zini massaj qilish chun, bosh oldinga engashiladi, keyin silash va aylana harakatlar orqali ishqalash lozim.

Oyoqda o'zini o'zi massaj qilish. Massaj qilinadigan oyoq bukiladi va tovon qismi divanga qo'yiladi; silash va ishqalash texnikasi qo'llaniladi, oyoq barmoqlaridan tovon tomon harakatlar qilinadi. Barmoqlar spiral yoki aylanma energetik harakatlarda qo'lning bosh, ko'rsatkich va uchinchi barmoqlari bilan massaj qilinadi. Ko'tarilgan oyoqda aylanma harakatlari ham qilinadi. Oyoqni musht bilan siljitish usullari bajariladi.

Ko'krak, qorin va orqada o'zini o'zi massaj qilish. Massaj qilingan mushaklarning maksimal foydasiga erishish uchun o'zini o'zi massaj qilish teskari qo'l bilan amalga oshiriladi. Ezilish usuli amalga oshirilishi lozim va yotgan holda mushaklar ishqalanadi. Barcha massaj texnikasi mushaklarning bo'shashtirish holatida amalga oshiriladi. Me'dani albatta bukilgan oyoqlar bilan yotqizib massaj qilish kerak, qorin mushaklari iloji boricha bo'shashtiriladi va asosiy harakat ezg'ilanadi, chunki massajning maqsadi ichki a'zolar emas, mushaklar hisoblanadi. Keng mushaklarni o'zini o'zi massaj qilish ham o'tirib bajariladi va massaj harakatlari pastdan yuqoriga qo'ltiqosti sohasiga to'g'ri keladi.

Til mushaklarini mustaqil massaji.

Tilning nuqtali va dumaloq massaji artikulyation apparatni rivojlantirishda ishlaydi. Uyda til bilan mashqlarni elektr tish cho'tkasi yoki Campol bolalar tish cho'tkasi yordamida bajarish mumkin. Ular maxsus nutq terapiyasi asboblari deyarli to'liq almashtiriladi. Tilni massaj qilganda, dumaloq va nuqta harakatlari almashadi, har bir texnik 3-10 marta takrorlanadi. Mashqlarga misollar:

✓ Tilni nuqtaga qarab massaj qilinib, poydevordan chap chetiga, tilning uchiga va o'ng chetiga cho'tka yordamida massaj qilinadi. Inglizcha "U" harfini yoziladi.

Bu mashq takrorlanadi. Dumaloq harakatlar qilinadi.

✓ Tish cho'tkasini zigzagda, tagidan uchigacha, aylana va nuqta almashtirib chiziladi.

✓ Chap tarafdagi chekkani avval nuqtali, so'ngra aylana shaklida massaj qilinadi. Bu mashqni o'ng chetida takrorlanadi.

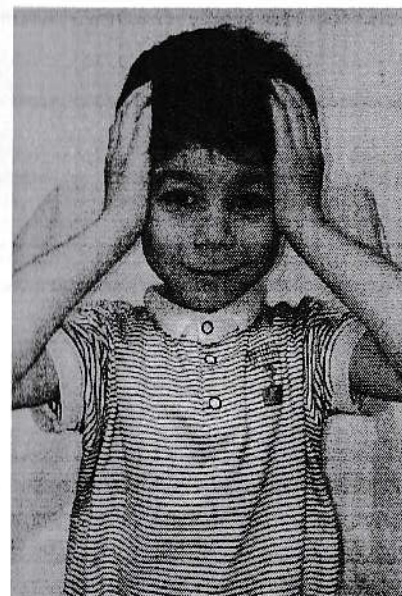
✓ Qushning dumlarini avval chap tomonga, so'ng o'ng tomonga "chizamiz". Biz massaj usullarini almashtiriladi.

✓ Biz ikkita parallel chiziq chizib - chap qirradi, keyin o'ng qirradi. Nuqtali harakatlardan boshlab, harakatlarni almashtirib boriladi.

Yuz mushaklarini mustaqil massaj qilish.

1. **"Men yaxshiman".** Ikkala qo'lning kaftlarini bosh sohasiga, peshonaga yaqinroq joylashtiring, barmoqlaringizni markazda birlashtiring va so'ng quloqlaringiz va bo'yningizning yon yuzalari orqali yelkangizga tushirib kaftlaringizni sochlar bo'ylab harakatlantiring. Qo'l harakatlari bir vaqtning o'zida, sekin, silashli bo'lishi kerak (rasm. 113).

2. **"Qalpoqchani kiyamiz".** Qo'llarning boshlang'ich pozitsiyasi bir xil. Ikkala kaftning quloqlarga, so'ngra bo'yinning tanglay oldi qismi bo'ylab bo'yin chuqurchasigacha harakati (rasm. 114).

113-rasm

114-rasm

3. **"Yo'llarni chizamiz".** Barmoqlarning peshonaning o'rtasidan chakkalarga harakatlanishi (rasm. 115).

4. **"Olmalar chizamiz".** Peshonaning o'rtasidan chakkalarga barmoqlarning aylana harakatlari (rasm. 116).

5. **"Archalarini chizamiz"** Barmoqlarning peshonaning o'rtasidan chakkalarga harakatlanishi. Harakat biroz diagonal ravishda yo'naltirilgan (rasm. 117).

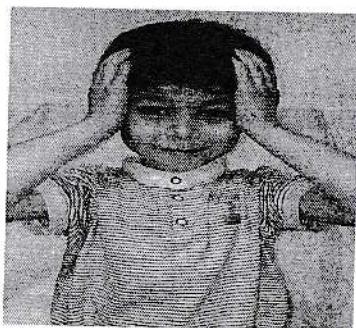
6. **"Barmoqli dush".** Barmoq uchlari bilan peshonaga yengil taqillatish yoki shapatilash (rasm. 118).

115-rasm

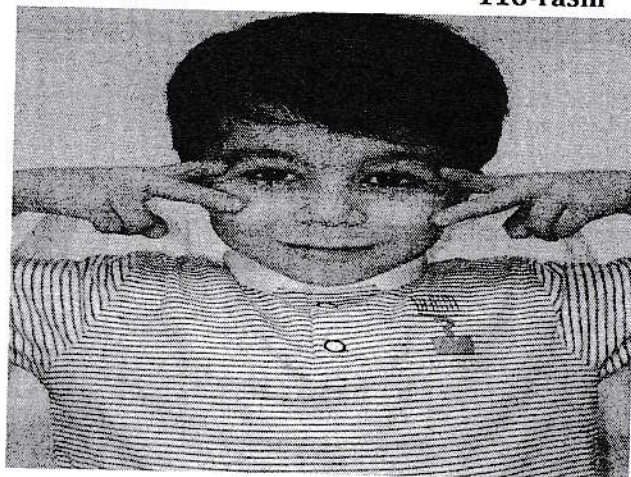
116-rasm

117-rasm

118-rasm

119-rasm

7. **"Qoshlarni chizamiz"** Burun ko'prigidan qoshlar bo'ylab chakkalarga har bir barmoq: ko'rsatkich, o'rta, nomsiz va kichik barmoq bilan navbatma-navbat harakatlaning (rasm. 119).

8. **"Ko'zoynak taqamiz"** Ko'rsatkich barmoq bilan chakkadan yonoq suyagining chetidan burun ko'prigiga, so'ngra qosh bo'ylab chakkalarga yengil yurgazing (rasm, 120 a, b).

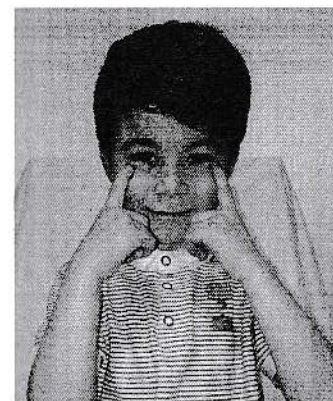
9. **"Ko'zlar uxlamoqda"** Ko'zlaringizni yuming va ko'z qovoqlarini barmoqlaringiz bilan yengilgina yoping. 3-5 soniya ushlab turing (rasm. 121).

120 a-rasm

120 b-rasm

121-rasm

122-rasm

123-rasm

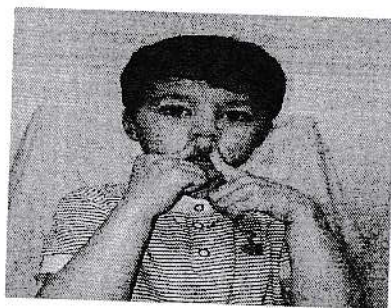
10. **"Mo'ylov chizamiz"**. Ko'rsatkich va o'rta barmoqlarning yuqori labning o'rtasidan og'iz burchaklarigacha harakatlanishi (rasm. 122).

11. **"Quvnoq masxaraboz"**. Ko'rsatkich va o'rta barmoqlarning pastki labning o'rtasidan og'iz burchaklariga, so'ngra yonoq suyagiga qarab harakatlanishi (rasm. 123).

12. **"Qayg'uli masxaraboz"**. Ko'rsatkich va o'rta barmoqlarning yuqori labning o'rtasidan og'iz burchaklariga, so'ngra pastki jag' burchaklariga harakatlanishi (rasm. 124).

124-rasm

125-rasm

126-rasm

127-rasm

128-rasm

13. **"Tumshuqcha"**. Ko'rsatkich va o'rta barmoqlaringizni yuqori labning burchaklaridan o'rtaga, so'ngra pastki labning burchaklaridan o'rtaga harakati (rasm. 125, 126).

14. **"Iyagimizni silaymiz"**. Barmoqlarning orqa yuzasi bilan iyakning o'rtasidan quloqlargacha silash (rasm. 127).

15. **"Taroq"**. Tish bilan lablarni silash (rasm. 128).

16. **"Bolg'acha"**. Tishlaringiz bilan lablarni shapatilash.

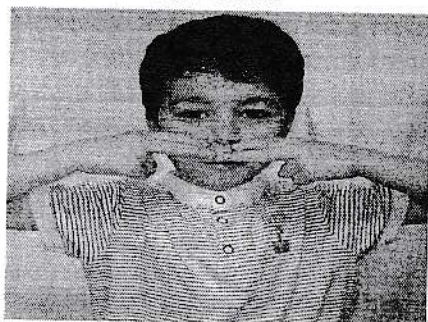
17. Yuqori va pastki lablarning navbatma-navbat so'rish (rasm. 129)

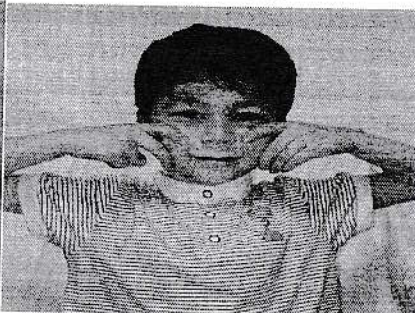
129-rasm

130-rasm

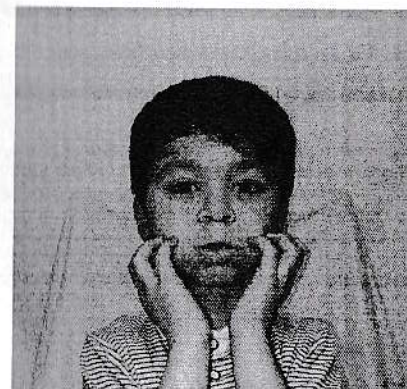
131-rasm

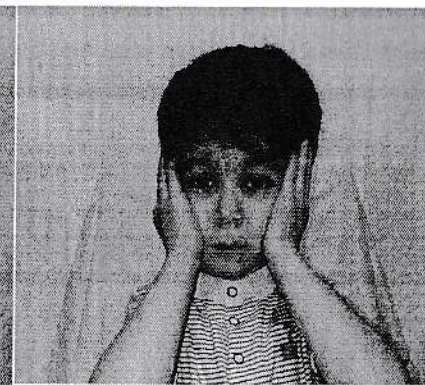
132-rasm

133-rasm

134-rasm

135-rasm

21. **"Doiralar chizamiz".** Yonoqlarda barmoq uchlari bilan aylana harakatlar (rasm. 132).

22. **"Yonoqlarni qizitamiz".** Yonoqlarda kaftlar bilan turli yo'nalishlarda ishqalash harakatlari (rasm. 133).

23. **"Paravozchalar".** Mushtlaringizni siqib oling va ularni orqa tomoni bilan yonoqlaringizga qo'ying. Yonoq mushaklarini avval soat yo'nalishi bo'yicha, so'ngra soat yo'nalishiga qarshi ravishda siljitib aylana harakatlar qiling. Siz aylana harakatlarga ritmik talaffuz bilan hamroh bo'lishingiz mumkin: "Chuh, chuh, chuh".

24. **"Barmoqli dush".** Yonoq ostiga havo torting va barmoq uchlari bilan ularni yengilgina shapatilang (rasm. 134).

25. **"Quymoqlarni pishiramiz".** Yonoqlarni kaftlaringiz bilan shapatilang.

26. **"Yuzimizni yuvamiz".** Ikkala qo'lning kaftlari bilan peshonaning o'rtasidan yonoqlardan iyagigacha yengil silashlarni amalga oshirish (rasm. 135).

Savol va topshiriqlar:

1. O'zini o'zi massaj qo'llash qoidalarini izohlang?
2. O'zini o'zi massaj qilish usullarini sanab bering?

3. Ko'krak va qorin sohasida o'zini o'zi massaj qilish texnikasini izohlang?

4. Bilak va yelkada o'zini o'zi massaj qilish texnikasini izohlang?

5. Bosh va bo'yin sohasida o'zini o'zi massaj qilish texnikasini izohlang?

21-Mavzu: Quloq suprasini mustaqil massaji. Quloq suprasi massaji.

Reja:

1. Quloq chig'anoqlari sohasida biologik faol nuqtalar.

2. Quloq suprasi massaji

Quloq chig'anoqlari sohasida ko'plab biologik faol nuqtalar mavjud. Quloq chig'anog'ining BFNiga ta'sir qilish asab tizimining tonusini tezda oshirishi, charchoqni keltirib chiqarishi, butun organizmning ish faoliyatini safarbar qilishi va nutq apparati mushaklarining ishini faollashtirishi mumkin. Periferik nutq apparati mushaklarining massajini quloq chig'anoqlarni massaj qilish bilan birga bajarish mumkin. Ikkinchisini faqat faollashtiruvchi massaj bilan, ko'pincha uning oxirgi bosqichida qo'llash mumkin.

✓ Quloq suprasi yuqoridan pastgacha va pastdan yuqoriga ezg'ilang.

Quloqlar yostiqlarini barmoq uchlari bilan ushlang va ularni pastga torting. 5 marta takrorlang. Quloq yostiqlarida bodomsimon bezlar, og'iz bo'shlig'i, yuqori va pastki jag'lar hududlari joylashadi. Shuning uchun mashq, artikulyatsiya apparati mushaklarini faollashtirish uchun foydalidir.

Quloq massaji. Ko'rsatkich barmoqni tashqi eshitish teshigiga kiriting va quloq chig'anog'ining o'simtasini oldinga bosib, unga 30 soniya davomida yengil bosib. Mashq burun oqishida, yo'talishda, ovozning xirillashishida yordam beradi.

Akupunktura massaji. Ko'rsatkich barmoq bilan akupunktura, ya'ni, tashqi eshitish kanalining orqa qismidagi o'simtani bosib. Uni yuqoridan pastgacha 30 daqiqa massaj qiling. Mashq nutq tovushining eshitishtirishiga ijobiy ta'sir qiladi.

Quloq massaji:

Aurikulalar sohasida juda ko'p biologik faol nuqtalar mavjud. Aurikulaning BAPga ta'siri asab tizimining holatining ohangini tezda oshirishi, charchoqni keltirib chiqarishi, butun organizmning ish qobiliyatini safarbar qilishi va nutq apparati mushaklarini faollashtirishi mumkin. Periferik nutq apparati mushaklarining massaji aurikullarning massaji bilan birlashtirilishi mumkin. Ikkinchisidan foydalanish faqat faollashtiruvchi massaj bilan, ko'pincha oxirgi bosqichda mumkin.

✓ Aurikulalarni yuqoridan pastga va pastdan yuqoriga surting.

✓ Barmoqlaringiz bilan quloqchalarni ushlang va ularni pastga torting. 5 marta takrorlang. Quloq bo'shlig'ida bodomsimon bezlar, og'iz bo'shlig'i, yuqori va pastki jag'lar zonalar mavjud. Shuning uchun mashqlar artikulyar apparatlarning mushaklarini faollashtirish uchun foydalidir.

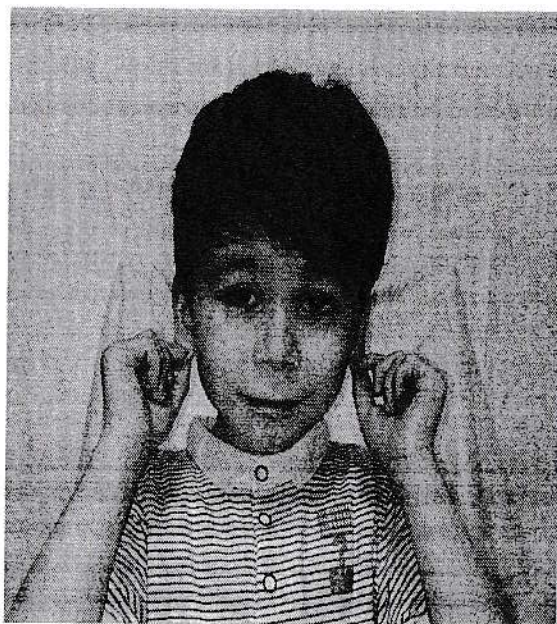
Tragus massaji. Ko'rsatkich barmog'ini tashqi eshitish teshigiga kiriting va aurikulaning oldinga siljishini 30 soniya davomida yengil bosib turing. Jismoniy mashqlar burun oqishi, yo'tal, ovozning bo'g'ilishi bilan yordam beradi.

Spiralga qarshi massaj. Anti-spiralni ko'rsatkich barmog'ingiz bilan bosib, ya'ni tashqi eshitish kanalining orqasida. Uni yuqoridan pastgacha 30 soniya davomida massaj qiling. Mashq qilish nutq ovozining tovushiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

1. "Quloqlarni qizdirdik". Kaftlarni quloq chig'anoqlarga qo'yib va ularni ishqalang.

2. "Quloqlarini tortamiz". Barmoqlaringiz bilan quloq yostiqlarini ushlang va ularni 3-5 marta pastga torting (rasm 136).

136-rasm

3. **“Sukunatni tinglaymiz”.** Quloq chig'anoqlarni kaftlaringiz bilan yoping. Ularni bu holatda 2 — 3 daqiqa ushlab turing.

Yuzni massaj qilish protsedurasini she'riy matnni o'qish bilan birga o'tkazish mumkin (logoped tomonidan o'qiladi), masalan:

Savol va topshiriqlar:

1. Quloq chig'anoqlari sohasida biologik faol nuqtalar qanday topiladi?
2. Quloq yostiqtchasini bosganda quloq a'zosida nima sodir bo'ladi?

22-Mavzu: Logopedik massajni zondlar yordamida ta'sir etish

Reja:

1. Artikulyar apparat mushaklarini zondlar yordamida massaj qilish.
2. Zondlar.

Artikulyar apparatning mushaklarini massaj qilish barmoqlar bilan amalga oshirilishi mumkin, ammo eng yaxshi natijalarga maxsus mo'ljallangan zondlar yordamida erishiladi. Bu holda, zanglamaydigan elastik simdan tayyorlangan uchta maxsus massaj zondlarining yangi to'plami haqida gap ketmoqda (№ 9 "Qisqichlar", №10 "Tortuvchi", №11 "Oq qushcha"). Ular avvalgi chiqarilgan 8 ta zondni to'ldiradilar. Ushbu zondlarning har biri o'ziga xos tarzda noyobdir, chunki ular turli mushak guruhlariga to'liqroq va chuqurroq ta'sir qilish imkonini beradi: yonoqlar, lunjlar, lablar, til va yumshoq tanglay mushak guruhlariga. Ushbu zondlar yordamida mushaklarni siljitish, bosimlash, uzoqlashtirish, ishqalash shaklidagi turli harakatlar amalga oshiriladi.

Massajni boshlashdan oldin, kerak artikulyar apparat mushaklarining holatini tekshirish kerak. Faqatgina shunday tekshiruv sizga artikulyar apparat mushaklari tuzilishidagi nuqsonlarni, mushaklarning qaysi qismlari va qay darajada ta'sirlanganligini aniqroq tushunish va aniqlash imkonini beradi. To'liq dastlabki tekshiruv har bir o'ziga xos holat uchun eng samarali massaj turlarini tanlash imkonini beradi. Har xil tovushlarni talaffuz qilish uchun zarur bo'lgan turli harakatlarni bajarishda tilning mushaklari elastiklik, harakatchanlik va yaxshi almashinish qobiliyatiga ega bo'lishi kerak. Agar mushaklar bunday xususiyatlarga ega bo'lmasa, u holda bolaning nutqi xiralashgan, aniq emas yoki hatto imkonsiz bo'ladi.

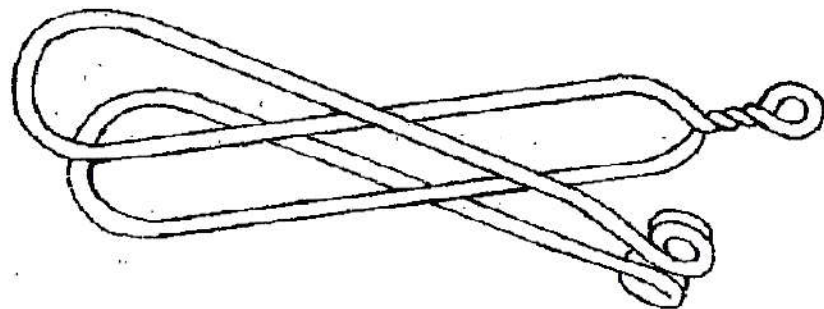
Logopedning vazifasi - shikastlangan mushaklarni jonlantirish, ishlashini ta'minlash va buzilgan tovush talaffuzini tiklashdir. Zond massajini o'tkazish turli mushak guruhlar holatini normallashtiradi. Til, yonoq suyaklari, lablar, lunjlar, yumshoq tanglay massaji alohida yoki turli kombinatsiyalarda o'tkaziladi. Sekin-asta ta'sirlangan ko'proq mushak tuzilmalari qoplanishini amalga oshiriladi.

9-sonli zond lunjlar, lablar, yonoq suyaklari, til mushaklarini massaj qilishda ishtirok etadi.

Tilning uzunlama, ko'ndalang mushaklariga ta'sir qiladi, ularning harakatchanligini, elastikligini, o'zgaruvchanligini tiklaydi. Bu turli xil artikulyatsion pozitsiyalarni egallashga imkon beradi. Ayniqsa, tilning orqa tomoni egilishi mavjud bo'lganda tilning yon

tomonlarini ildizga va ortga siqilishi, shuningdek tilni o'ngga va chapga burish, tilni og'izdan oldinga tortish samarali kechadi, chunki u bilan tilning nafaqat uchini, balki o'rta qismini ham ushlash mumkin.

Zond № 9 «Qisqichlar»

Rasm. 1

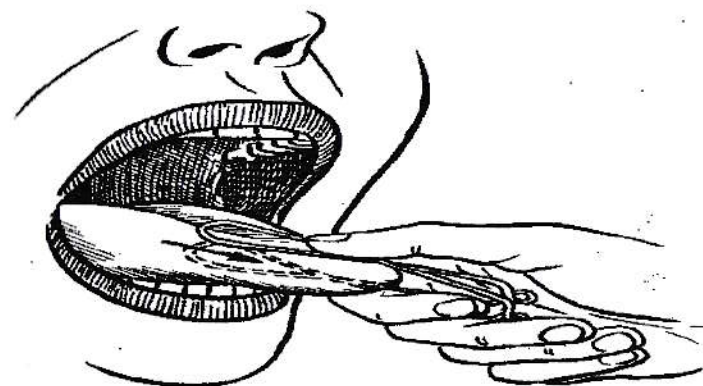
TILNING MUSHAKLARI MASSAJI

1-mashq

Og'iz keng ochilgan, til og'izdan iloji boricha tashqariga chiqariladi. Zondning bir halqasini til ostiga, ikkinchisini esa tilga qo'yamiz. Shunday qilib, tilning old qismi zond bilan ushlangan bo'ladi. Tilni siqib, intensiv ravishda oldinga tortamiz.

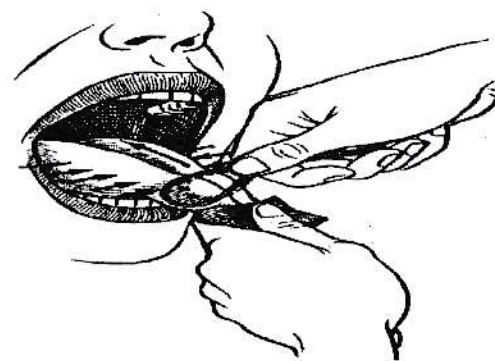
Mashq 30 marta amalga oshiriladi. Har 5 martadan keyin bolani dam olishi uchun tanaffus qilinadi.

2-mashq

Agar uzangining holati imkon bersa, u holda 9-sonli zondni tilning o'rta qismiga qo'yamiz, va oldinga tortamiz. Mashq 30 marta amalga oshiriladi. Har 5 martadan keyin bolani dam olishi uchun tanaffus qilinadi.

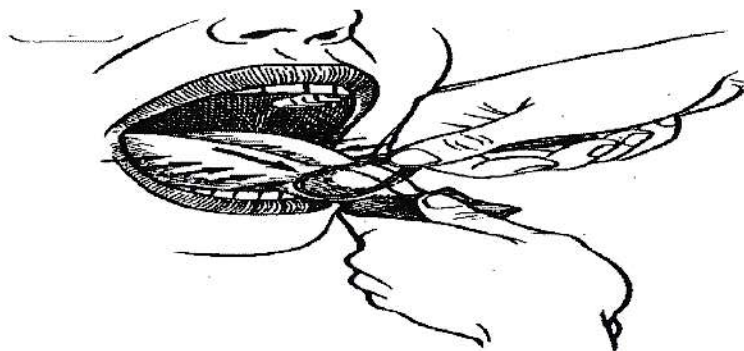
Qisqa til osti bog'lamida bu mashqni bajarish mumkin emasdir. Mashq til osti bog'lamini kesishdan keyin uning yaxshi faollashishi uchun juda foydalidir.

3-mashq

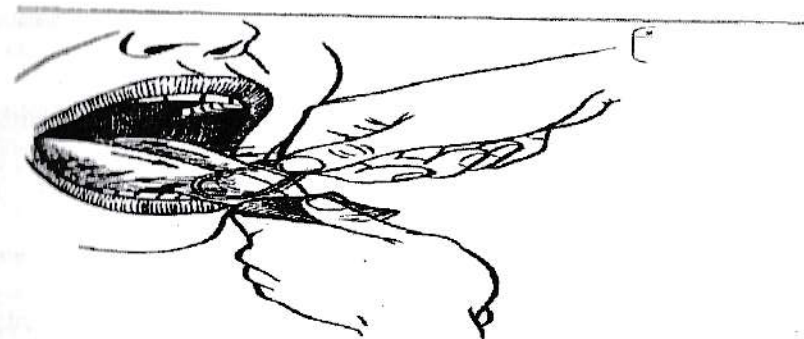
Tilning orqa tomoni egikli bo'lishiga qadar tilning lateral yuzasini siqamiz. Siqib turish vaqti 6 soniya. Siqilish darajasi tilning mushaklarining shikastlanish holatiga bog'liq. Tilning uchini ro'molcha bilan ushlab turamiz.

Zondning tilning old qismidan ildiziga qadar to'liq o'tishi bitta mashq hisoblanadi. Mashq 30 marta amalga oshiriladi. Har 5 martadan keyin bolani dam olishi uchun tanaffus qilinadi. O'qlarning holatini nazorat qiling.

4-mashq

Tilning lateral mushaklarini ildizi sathida zond bilan siqib, tilning old qismiga harakatlanamiz (mashq bir marta bajarilgan hisoblanadi). Tilning orqa tomoni egri bo'lishi kerak. Mashq 30 marta amalga oshiriladi, har 5 martadan keyin tanaffus qilinadi. O'qlarning holatini nazorat qiling.

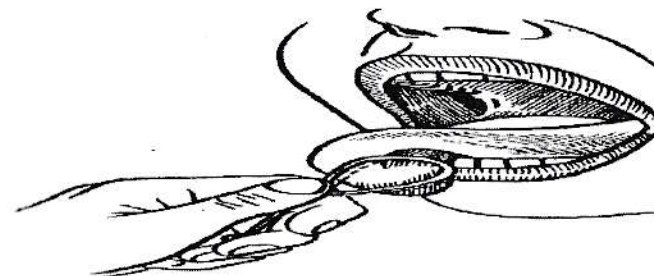
5-mashq

Tilning old qismini zond bilan siqib, ildizga va ortga harakatlanamiz (mashq bir marta bajarilgan hisoblanadi). Tilning orqa tomoni doimo egilib turadi. Mashq 30 marta amalga oshiriladi. Har 3 martadan keyin bolani dam olishi uchun tanaffus qilinadi. O'qlarning holatini nazorat qiling.

Mashq 30 marta amalga oshiriladi. Har 3 martadan keyin bolani dam olishi uchun tanaffus qilinadi.

Og'iz keng ochilgan. Til og'izdan iloji boricha uzoqroq chiqariladi. Doka bilan uchini ushlab turamiz va tilning lateral chetini ildizdan chapdan o'ngga zond bilan siqamiz (mashq 1 marta bajarilgan hisoblanadi). Siqish intensiv bo'lishi kerak.

Har 3-5 martadan keyin bolaning dam olishi uchun tanaffus qiling. Mashq

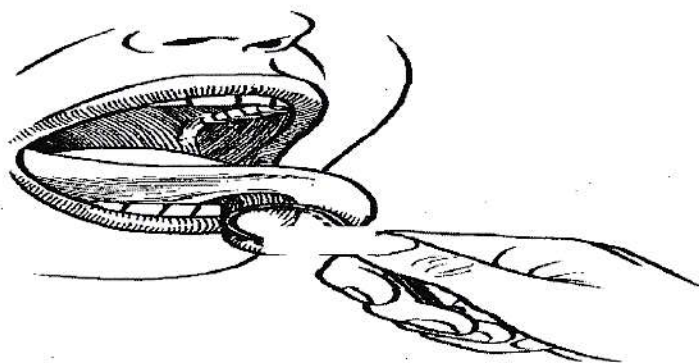
Og'iz keng ochilgan. Til og'izdan iloji boricha uzoqroq chiqariladi. Tilning old qismini zond bilan qattiq siqib, tilni intensiv ravishda o'ngga buramiz.

Mashq 30 marta amalga oshiriladi. Har 3 martadan keyin bolani dam olishi uchun tanaffus qilinadi.

5-mashq

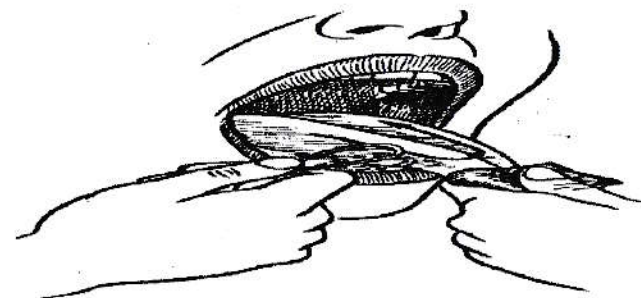
30 marta takrorlanadi. Agar tilning yon tomoni falaj bo'lsa, mashq 60 marta takrorlanadi.

Og'iz keng ochilgan. Til og'izdan iloji boricha uzoqroq chiqariladi. Doka bilan uchini ushlab turib tilning yon chetini ildizdan o'ngdan chapga zond bilan siqamiz (mashq 1 marta bajarilgan hisoblanadi). Siqish intensiv bo'lishi kerak.

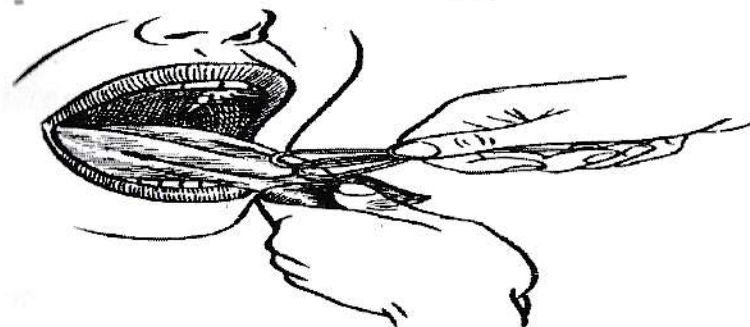

7-mashq

Har 3-5 martadan keyin bolaning dam olishi uchun tanaffus qiling. Mashq 30 marta takrorlanadi. Agar tilning yon tomoni falaj bo'lsa, mashq 60 marta takrorlanadi.

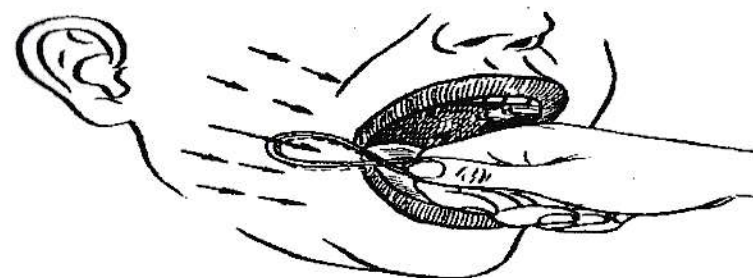
8-mashq

9-mashq

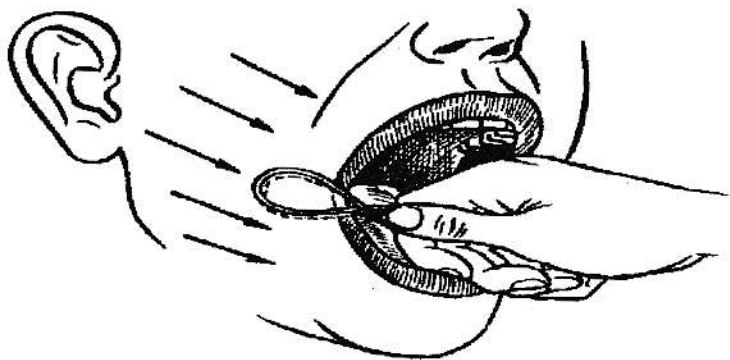
YONOQLAR MUSHAKLARI MASSAJI

Birinchidan, o'ng yonoqning barcha mushaklarini, keyin esa chap yonoqning barcha mushaklarini massaj qilamiz.

1-mashq

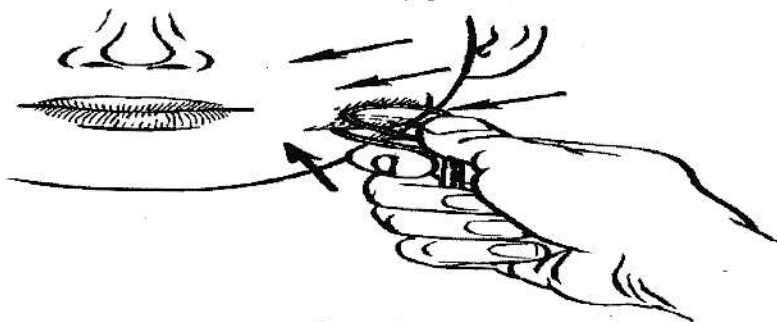
Yonoqni zond bilan ushlaymiz. zondni yonoq suyagiga iloji boricha chuqurroq olib kelimiz, yonoqni siqamiz va xuddi sirg'anayotgandek, zondni yonoq mushaklar orqali lablarga tortamiz. O'ng yonoqning yonoq mushaklarining mumkin bo'lgan eng katta maydonini egallash uchun zondni bir necha marta olib kelimiz. Chap yonoq bilan ham xuddi shunday.

2-mashq

Zondni ushbu mushaklar hududidan hech qanday joyga olib tashlamasdan yonoq mushaklarni (ularni tortmasdan) zond bilan siqamiz. Mushaklarning siqilishi 5 gacha sanab bajariladi. Keyin boshqa yonoq muskullar guruhi bilan ish olib boriladi.

Avval, o'ng yonoqning barcha mushaklari, keyin esa chap yonoqning barcha mushaklari massaj qilinadi.

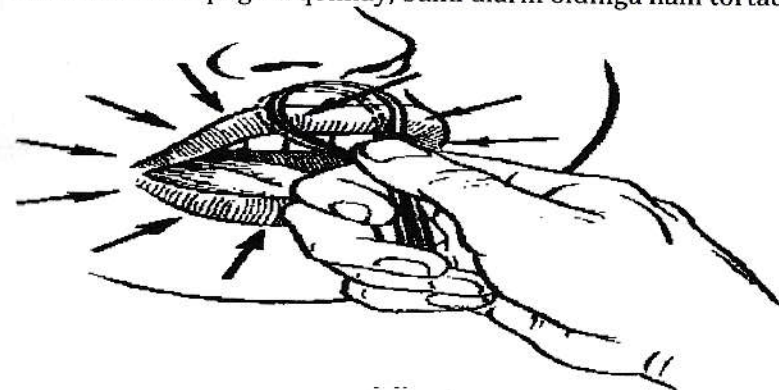
3-mashq

Mushaklarning kuchlanishini bartaraf etish uchun yonoqlarning tashqi yuzasi bo'ylab zond bilan xaotik chimchilash harakatlarini bajaramiz.

LAB MUSHAKLARI MASSAJI

Ushbu turdagi massajni o'tkazishdan oldin, lab ligamentlarni tekshirish kerak. Agar zarur bo'lsa, qisqartirilgan ligamentlar jarroh-stomatolog tomonidan kesib tashlanadi.

9-sonli zond bilan lab massaj foydalidir chunki zond nafaqat lab mushaklarini siqibgina qolmay, balki ularni oldinga ham tortadi.

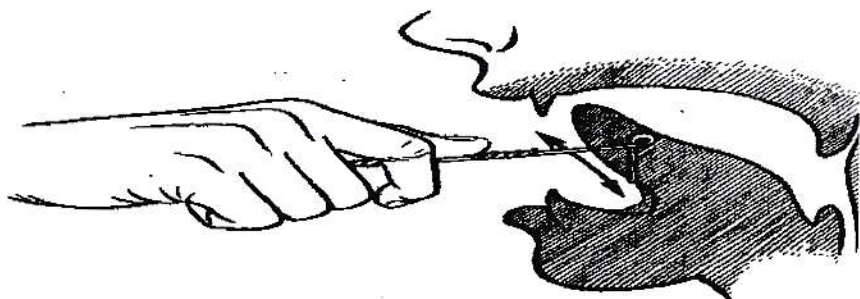
4-mashq

Labning maydoni zond bilan ushlanadi va siqiladi. Keyin zond bir oz yon tomonga siljiriladi va keyingi qism siqiladi. Mashq zond aylana bo'ylab boshlang'ich nuqtasiga qaytguncha takrorlanadi.

Siqilish kuchi lablar mushaklarining holatiga bog'liq.

ZOND № 10 "TORTUVCHI"

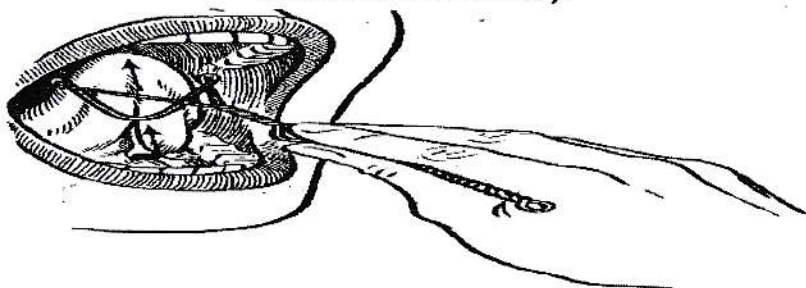
10-sonli zond til osti bog'lami massaj qilish va uni cho'zish uchun mo'ljallangan. Agar bola tilini yuqoriga ko'tarolmasa, til osti bog'lami holatini tekshirish uchun zond ishlatiladi. Qisqartirilgan til osti bog'lami stomatolog-jarroh tomonidan kesiladi.

1-mashq

Zondni til ostiga olib kelimiz. Keyin asta-sekin til osti bog'lamini ko'ringunga qadar zondni ko'taramiz va tovushlarni talaffuz qilish paytida til nima sababdan ko'tarilmasligini aniqlaymiz (o'zagining qisqaligi yoki tilning mushak tuzilmalarining atrofiyasi).

TIL MUSULLARI MASAJI

2-mashq

Massaj paytida bolaning og'zi keng ochiq bo'lishi, til yuqoriga ko'tarilgan bo'lishi kerak, tilning uchi yuqori tishlarning orqasidagi alveolalarga joylashtiriladi.

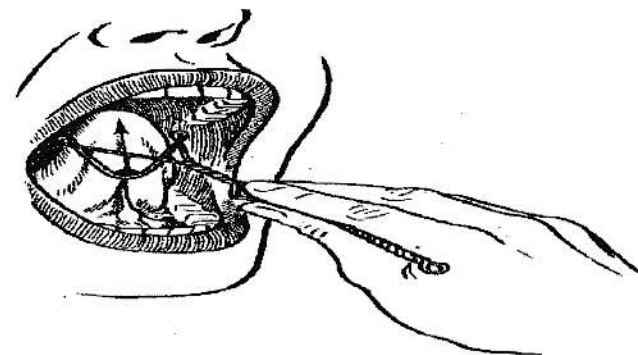
Zondni til osti bog'lamining boshiga keltiramiz (bu joy rasmda nuqta bilan ko'rsatilgan). U bilan jilov bo'ylab tilning uchiga harakatlanamiz.

Mashq 30 marta amalga oshiriladi. Har 5 martadan so'ng bolaning dam olishi uchun tanaffus qiling.

Massaj paytida bolaning og'zi keng ochiq bo'lishi, til yuqoriga ko'tarilgan bo'lishi kerak, tilning uchi yuqori tishlarning ortidagi alveolalarga joylashtiriladi.

Zondni til osti bog'lamining markaziga keltiramiz (bu joy rasmda nuqta bilan ko'rsatilgan). U bilan jilov bo'ylab tilning uchiga harakatlanamiz.

Mashq 30 marta amalga oshiriladi. Har 3-5 martadan so'ng bolaning dam olishi uchun tanaffus qiling.

3-mashq

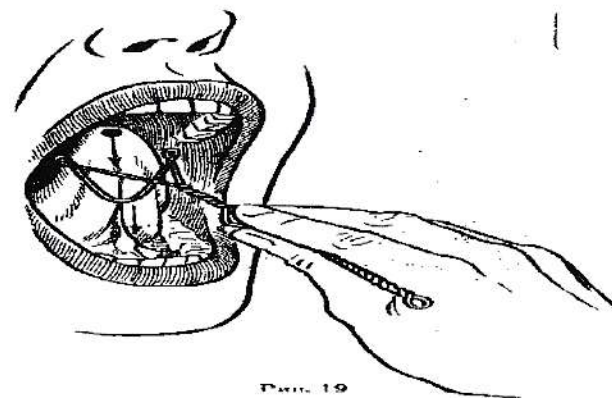

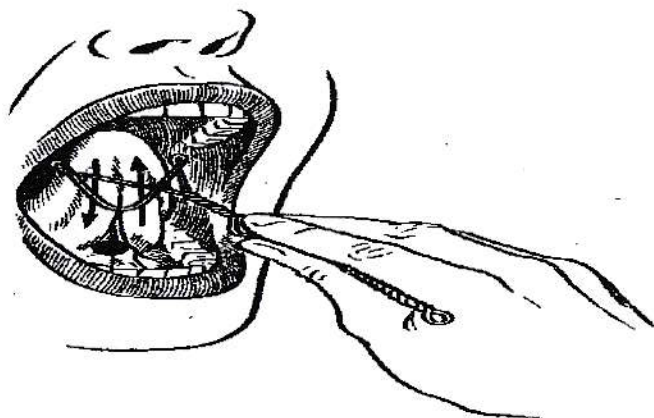
Fig. 19

4-mashq

Massaj paytida bolaning og'zi keng ochiq bo'lishi, til yuqoriga ko'tarilgan bo'lishi kerak, tilning uchi yuqori tishlarning ortidagi alveolalarga joylashtiriladi.

Zondni tilning uchiga keltiramiz (bu joy rasmda nuqta bilan ko'rsatilgan). U bilan jilov bo'ylab til osti bog'laming boshiga harakatlanamiz.

Mashq 30 marta amalga oshiriladi. Har 3-5 martadan so'ng bolaning dam olishi uchun tanaffus qiling.

Massaj paytida bolaning og'zi keng ochiq bo'lishi, til yuqoriga ko'tarilgan bo'lishi kerak, tilning uchi yuqori tishlarning orqasidagi alveolalarga joylashtiriladi.

5-mashq

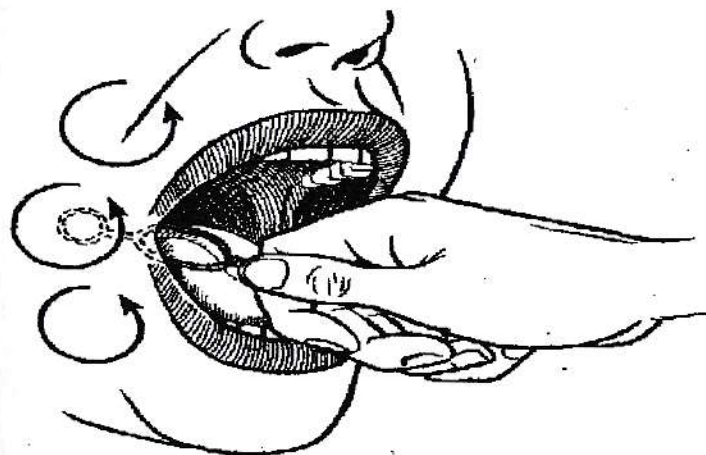
Zondni til osti bog'laming boshiga keltiramiz (bu joy rasmda nuqta bilan ko'rsatilgan). U bilan jilov bo'ylab tilning uchiga va ortga harakatlanamiz (mashq 1 marta bajarilgan hisoblanadi).

Mashq 30 marta amalga oshiriladi. Har 5 martadan so'ng tanaffus qiling.

Zond yonoqlarni, yonoq suyaklarini va yumshoq tanglayni massaj qilish uchun mo'ljallangan.

Mushaklarning harakatchanligi va elastikligini tiklaydi, bu turli artikulyatsion pozitsiyalarni qabul qilishga imkon beradi va tupik ajralishini yo'q qilishga yordam beradi.

YONOQLAR VA YONOQ SUYAKLAR MASSAJI

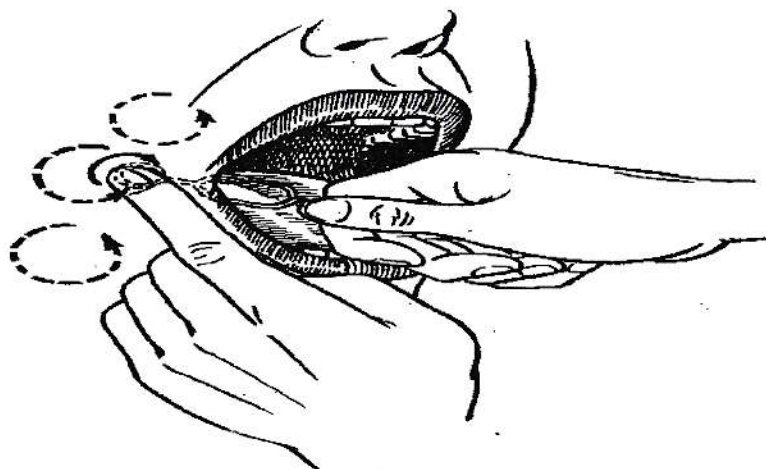

1-mashq

Zondning oxiridagi halqacha bilan har bir yonoqning ichki qismidagi mushak guruhlarini bosamiz va buraymiz. Zondni istalgan yo'nalishda aylantirish mumkin.

Zondni yonoqning ichki qismidan keltiramiz. Yonoqning tashqi tomonidan zondning halqachasini bosib ko'rsatkich barmoq bilan ezg'ilash va aylantirish harakatlarini bajaramiz. Zondni istalgan yo'nalishda aylantirish mumkin.

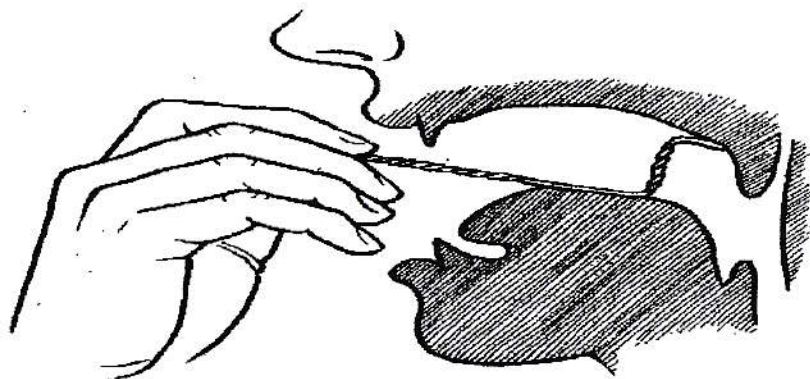
Mashq 30 marta amalga oshiriladi.
Har bir yonoq massaji shunday qilib bajariladi.

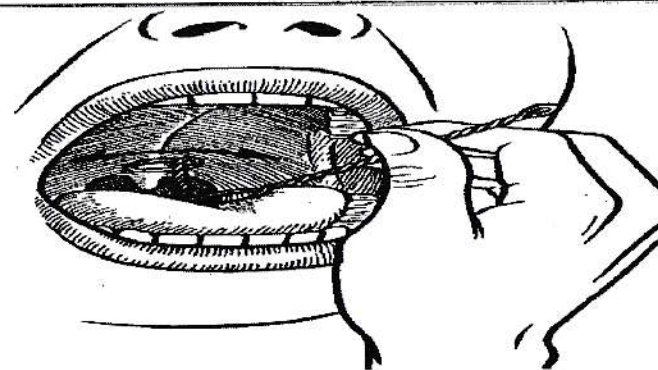
2-mashq

YUMSHOQ TANGLAY MASSAJI

Zondning yuqori halqasi bilan yumshoq tanglay mushaklari, ularning ishi faollashtirilib massaj qilinadi. Bu bilan nutqdagi burun tovushi bartaraf qilinadi.

3-mashq

4-mashq

Zondning pastki halqasi tilning ildizini bosadi va uning ko'tarilishiga yo'l qo'ymaydi. Yuqori halqa bilan yumshoq tanglay mushaklari massaj qilinadi.

Kichik tilchaga tegilmaydi.

Massaj harakatlari yondan-yonga amalga oshiriladi.

Zondning pastki halqasi bilan tilning ildiziga uni cho'ktirib va kengaytirib bosamiz (bu vaqtgacha qusish refleksi allaqachon igna zondi bilan bartaraf etilgan bo'lishi kerak). Yuqori halqa bilan yumshoq tanglayning mushaklarini yondan-yonga harakatlar qilib massaj qilamiz. Mashq 30 marta amalga oshiriladi.

Kichik tilchaga tegilmaydi.

Savol va topshiriqlar:

1. Biologik faol nuqtalarining artikulyatsiya a'zolari muskullari bilan funksional bog'liqligi.

2. Logopedik massajda foydalaniladigan biologik faol nuqtani aniqlash.

3. Massaj va uning organizmga ta'siri.

4. Nutq organlarining me'yordagi anatomiya va fiziologiyasi

5. Logopedik massaj o'tkazish metodikasi.

6. Nuqtali massaj o'tkazish metodikasi.

23-Logopedik amaliyotda o'z-o'zini qoshiqli massaj qilish usullaridan foydalanish

O'z-o'zini massaj qilish - bu nutq patologiyasidan aziyat chekadigan bolaning o'zi (o'spirin yoki kattalar) tomonidan amalga oshiriladigan massaj.

O'z-o'zini massaj qilish - bu logoped tomonidan amalga oshiriladigan asosiy massaj ta'sirini to'ldiruvchi vositadir.

O'z-o'zini massaj qilishning maqsadi, birinchi navbatda, periferik nutq apparati ishida ishtirok etadigan mushaklarning kinestetik sezgilarini rag'batlantirish, shuningdek ma'lum darajada bu mushaklarning mushak tonusini normallashtirishdir.

Logopedik amaliyotda o'z-o'zini massaj qilish usullaridan foydalanish bir necha sabablarga ko'ra juda foydali. Logoped tomonidan olib boriladigan logopedik massajdan farqli o'laroq, o'z-o'zini massaj qilish nafaqat individual ravishda, balki bir vaqtning o'zida bir guruh bolalar bilan ham amalga oshirilishi mumkin. Bundan tashqari, o'z-o'zini massaj qilish kun davomida bir necha marta ishlatilishi mumkin, shu jumladan maktabgacha ta'lim muassasasida turli xil rejimlarda. Shunday qilib, o'z-o'zini massaj qilish bolalar tomonidan ertalabki mashqlar, relaksatsiyasi mashg'ulotlari (autogen mashg'ulotlar), kunduzgi uyqudan keyin amalga oshirilishi mumkin. O'z-o'zini massaj qilish nutq terapiyasi darsiga ham kiritilishi mumkin, o'z-o'zini massaj qilish usullari artikulyatsion gimnastikadan oldin yoki yakunlanishi mumkin.

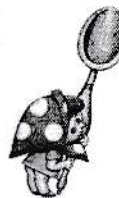
Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun bitta o'z — o'zini massaj qilish seansining davomiyligi 5-10 minut bo'lishi mumkin. Bitta o'z-o'zini massaj qilish seansiga, taklif qilinayotgan usullardan faqat bir nechta kiritilishi mumkin. Va ular kun davomida o'zgartirilishi ham qilishi mumkin. Tabiiyki, o'z-o'zini massaj qilishdan oldin bolani yaxshilab yuvintirish kerak.

Bolalar logopedning rahbarligi ostida o'z-o'zini massaj qilish usullarini o'rganadilar. O'z-o'zini massaj qilish texnikasini bajarishdan oldin, bolalar tinch va xotirjam pozitsiyani egallashlari kerak. Ular baland stullarda o'tirishlari yoki yotgan holatda bo'lishlari mumkin (masalan, tush uyqusidan keyin krovatlarda). Bolalarga o'z-o'zini massaj qilishni o'rgatishda logoped, har bir texnikani o'zida ko'rsatadi va unga izoh beradi.

Bolalar massaj usulini mustaqil ravishda, avval vizual nazorat (oyna) mavjud bo'lganda, keyin esa ularsiz bajaradilar. O'z-o'zini massaj qilish usullari bolalar tomonidan o'zlashtirilganda, she'riy matn yoki sekin ritmda maxsus tanlangan sokin musiqa ostida harakatlarni amalga oshirish mumkin. Ushbu usul ayniqsa foydalidir, chunki u ma'lum bir ritmda taktil-propriozeptiv stimulyatsiyani ta'minlaydi, bu umuman motorga asoslangan ritm tuyg'usini shakllantirishga yordam beradi.

O'z-o'zini massaj qilish muolajasi, qoida tariqasida, bo'yicha o'yin tarzida pedagog tomonidan tavsiya etilgan sxema bo'yicha amalga oshiriladi: bosh, yuz mimik mushaklari, lablar, tilni massaj qilish.

Harakatlarni bajarish paytida bolada noqulaylik bo'lmasligi kerak, aksincha,

O.I.KRUPENCHUK USLUBIYATI BO'YICHA QOSHIQLAR BILAN LOGOPEDIK MASSAJ.

Logopedik massaj nutq buzilishlarini tuzatishning samarali usuli hisoblanadi. Hozirgi vaqtda logopedik massajning ko'plab turlari mavjud - klassik qo'l massaji, zond massaji, biologik faol nuqtalar bo'yicha massaj, tish cho'tkasi bilan massaj va boshqalar. O.K.Krupenchuk qoshiqlar yordamida logopedik massaj uslubiyatini taklif qilgan. Bunday massajni nafaqat logoped, balki mutaxassisdan massaj mashqlarini bajarish bo'yicha tavsiyalar olgan bolaning ota-onasi ham amalga oshirishi mumkin.

Bolalarni massaj qilish uchun choy yoki qahva qoshiqlaridan foydalanish zarur, bitta bola uchun ikkita qoshiq kerak bo'ladi. Qoshiqlar zanglamaydigan po'latdan yasalgan bo'lishi, cho'michchasi yumaloq bo'lishi kerak, dastagi esa o'yilgan qirralar va bezaklarga ega bo'lmasligi kerak. Har foydalanishdan oldin qoshiqni yuvish kerak. Agar bola qoshiqlar bilan o'z-o'zidan massaj qilsa, u ham qo'llarini yuvishi kerak.

O'z-o'zini massaj qilish uchun mashqlar

Peshonani asta silab qo'yamiz va sekinlik bilan bo'shashtiramiz (qoshiqlar orti bilan frontal atrofni silash)

Va ikki hafta o'qidik, keyin ko'zoynak taqdik

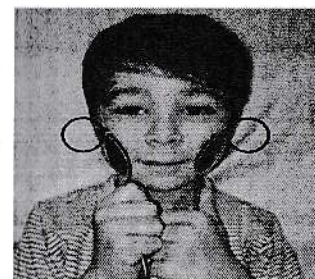
Va ikki hafta o'qidik (ko'z atrofni qoshiqlar orti bilan silash: qoshlarning ichki burchagidan tashqi tomonga, so'ngra ko'z ostidan ichki burchakka olib boramiz)

So'ngi nuqtada bosib, chakkalarni ishqaymiz (harakat oxirida mahkamlash va engil bosim bilan chakkalarni qoshiqlar orti bilan spiralli ishqash)

Qoshlar orasida aylanamiz, qiziqroq bo'lishi uchun (qoshlar orasidagi bo'shliqni spiral tarzda ishqash)

Terini harakatlantirmasdan yonoqlarimizni qanday silasak ekan (yonoqlarini qoshiqlar orti bilan doira bo'ylab silash)

Qoshiqlar yoni bilan, yonoqlardan ushoqlarni sidiramiz (Cho'michchaning yon yuzasi bilan yonoqlar bo'ylab pastdan yuqoriga harakat qilish)

So'ng burmalarni qiramiz Qoshiq uchlari bilan burmalarni qirish harakatlari)

So'ng ularni bosamiz (Qoshiq uchlari bilan burmalarning uzunligi bo'ylab tez-tez bosish)

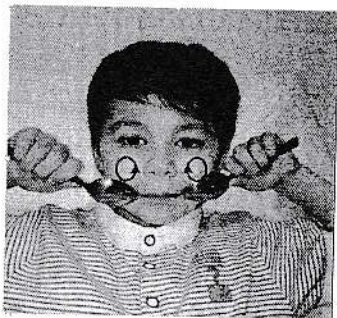
Labni ham bir qiramiz –(Qoshiq uchlari bilan yuqori labda qirish harakatlari)

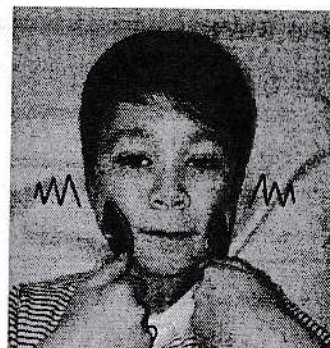
Uni unutib qo'ymaymiz. (Qoshiq uchlari bilan pastki labda qirish harakatlari)

Qoshiqlarning uchi bilan bosamiz, xuddi tipratikan bosganday kabi. (lablarning butun uzunligi bo'ylab sayoz tez-tez bosishlar)

Chuqur doira chizib, yonoqlarni yaxshilab ezamiz. (Yonoqlarni qoshiqlar orti bilan aylana tarzda ezish, burmalardan boshlab, keyin yonoq suyaklari, chaynash mushaklari va og'iz burchaklarigacha)

Yonoqlar yarar siljitishga, Yuqori va pastga, yana yuqoriga. (Og'iz burchaklaridan qoshiqlar orti bilan zigzag tarzda ezish)

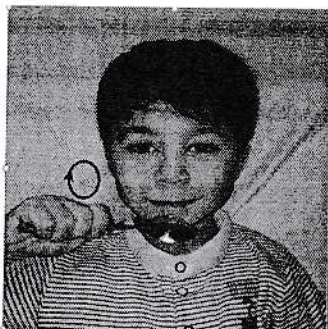
Lablarning burchaklarida, mayda doiralar aylantiramiz. (Qoshiqlar orti bilan aylana tarzda og'izning burchaklari atrofida ezish)

Chaynash mushaklar atrofida, aylantirish. (Chaynash mushaklarini ikki qoshiq bilan doira bo'ylab silash)

Chaynash mushaklar atrofida, aylantirish. (Chaynash mushaklarini doira bo'ylab silash)

Iyakning oldida ham, doira chizamiz birdan. (iyak mushaklarini doira bo'ylab silash)

Yuzni yana silaymiz. bo'shashishni boshlaymiz. (qoshlar orasidagi bo'shliqni, keyin frontal atrofni, so'ngra chakkalar orqali chaynash mushaklariga o'tib silash)

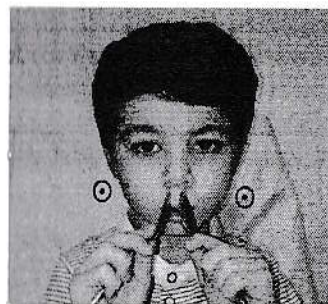
Bolalar toychog'ini qoshlarda uchiramiz (qoshlar chizig'i bo'ylab qoshiqning uchidan tutqichgacha simmetrik tarzda yurg'azish)

Qatlam bilan lablarga o'tamiz. (qatlam chiziqlari bo'ylab qoshiq ortining uchidan tutqichgacha simmetrik tarzda yurg'azish)

O'rtadan yon tomonlariga lablar yarmidan o'tkazamiz. (lablar yarmidan bo'ylab qoshiq ortining uchidan tutqichgacha simmetrik tarzda yurg'azish) labni qatlamga yig'amiz, uni yuqori-pastga siljitamiz (Qoshiqlar orti bilan yuqori labni vertikal qatlamda to'plang va yuqoriga-pastga ishqalang) boshqasin ham yig'amiz uni ham yuqoriga siljitamiz (pastki lab bilan ham xuddi o'sha harakat)

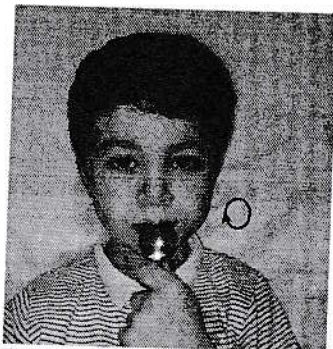
Lablarimizni bosamiz, ularni mayin ezamiz; (qoshiq uchlari tashqi tomoni bilan avval yuqori, keyin pastki labni tish va milklarga bosing)

Lunjarimizni bosamiz, ularni mayin ezamiz; (qoshiq uchlari tashqi tomoni bilan avval yuqori, keyin pastki labni tish va milklarga bosing)

Lablarimiz ustini bosamiz, ularni mayin ezamiz; (qoshiq uchlari tashqi tomoni bilan avval yuqori, keyin pastki labni tish va milklarga bosing)

Barmoq va qoshiq orasida ularni ozroq bosamiz va buramiz. (qoshiqning uchini yuqori labning orqasiga qo'yamiz, tashqi tomondan barmoq bilan bosib aylana harakatlar qilamiz)

Keyin esa avaylab har bir tish ustidagi milki bosamiz. (qoshiq uchi tashqi tomoni bilan milkni yuqori lab orqali bosamiz)

Pastkilardan ham o'tamiz, har birining ostiga bosamiz. (o'sha harakat)

Ko'z ostidagi sepkillar bo'ylab Biz quloqlarning tepasiga boramiz.

Yonoqlarni silab-silab pasdan tepaga harakatlantiramiz

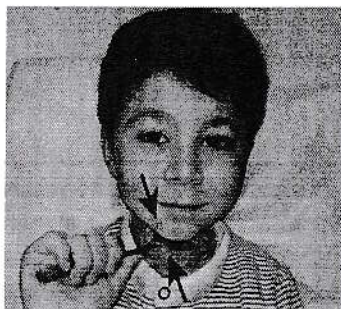
Yonoqlar pastini silaymiz Jag'dan quloq pastigacha.

Pastdan tilni uramiz, Sakrab-sakrab, sakrab-sakrab. (til osti sohasini shapatilaymiz)

Yonoqlarga shapatilaymiz, Bo'rtiqlarga
tushgan tomchilar kabi
(qoshiqlar orti bilan yonoqlarga
shapatilaymiz)

Qoshiqni til ostiga qo'yamiz, Garchi u
titroqqa o'rganmagan bo'lsa ham.
(qoshiq orti orqali til osti mushagiga
uzatiladigan uzluksiz tebranish)

Pastdan tilni uramiz, Sakrab-sakrab,
sakrab-sakrab. (til osi sohasini
shapatilaymiz) labni qoshiq bilan
ko'tarib tishlar, milklarni ochamiz.

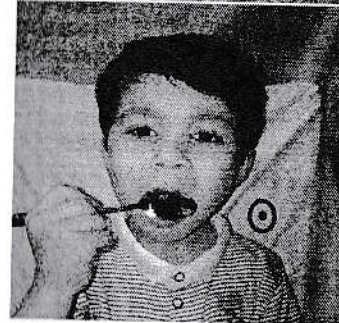
Labni qoshiq bilan tushiramiz -og'iz
eshigini ochamiz.

Tilni qoshiq bilan silaymiz, u bechora
erkalashga odatlanmagan.

Endi mushuk bo'lamiz - qoshig'imizni
yalaymiz. (qoshiqni ichkarisini yalang)

Til to'shakda yotishi uchun, qoshiq
bilan birga yordam beramiz. (tilni
pastki tishlarga qo'yamiz va
qoshiqning chuquri bilan tepadan
bosib, uning tarvaqaylashiga yordam
beramiz)

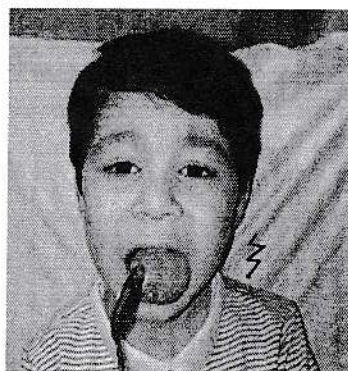
Endi yuqori lab ostida uni mo'yna
bilan qoplaymiz. (yuqori tishlarda ham
o'sha harakat)

Qirralarini to'g'rilaymiz, Kosa qilib
joylaymiz. (tilni yuqori tishlarga
bosamiz, uchi -yuqori labda.

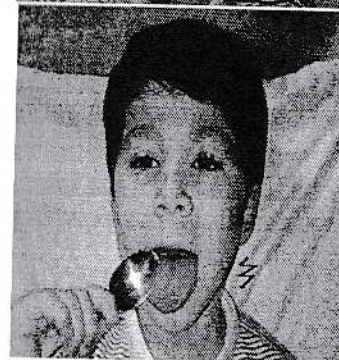
Qoshiqni chuquri yordamida pastdan
tilga kosa shaklini olishga yordam
beramiz) tilni tozalaymiz, orti va
yonini tozalaymiz

Maydonchada Konkida uchish kabi Biz
tilda uchmoqdamiz. (qoshiqning yon
qirrasi bilan tilning orqa tomoni
bo'ylab arralash harakatlarini qilamiz)

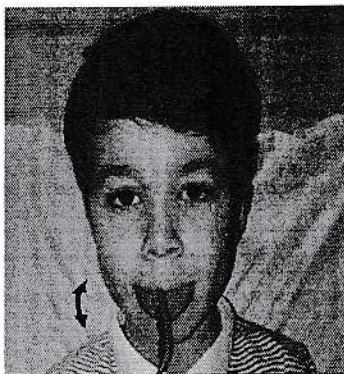
Chapdan - chap, o'ng - o'ngdan -
Tilimiz quvnoq, ko'rkam. (tilning yon
qirralarini qoshiq uchi bilan silaymiz)

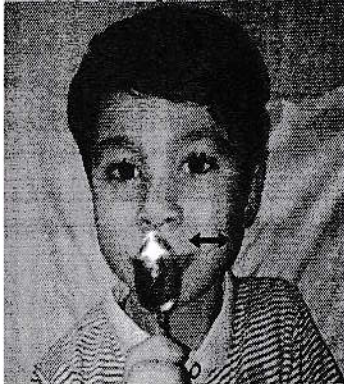
Maydonchada konkida uchish kabi biz
tilda uchmoqdamiz.

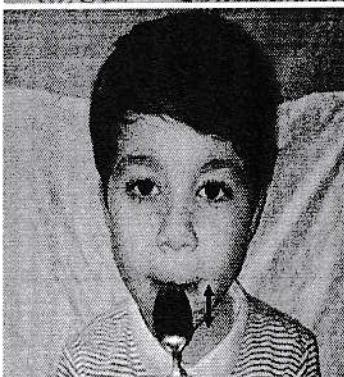
Maydonchada konkida uchish kabi biz
tilda uchmoqdamiz. (qoshiqning yon
qirrasi bilan tilning orqa tomoni
bo'ylab arralash harakatlarini qilamiz)

Tilni shapatilaymiz yoniga, ha, yoniga. (qoshiqning yon qirrasini tilning orqa tomoniga va yon yuzalariga engil shapatilaymiz) kurakning chetini yo'qotamiz,

Keng, silliq bo'lishi uchun. (tilni pastki labga qo'yamiz va qoshiqning yon qirrasini bilan tilning uchiga shapatilaymiz) uni tepa egamiz, yana urib, uramiz. (tilni "kosa" qilib yuqori labga bosamiz va qoshiqning yon cheti bilan pastdan tilning uchiga shapatilaymiz)

Uchini lab ostiga yashirib, uni sayr qildiramiz. (tilning uchini pastki lab orqasiga o'ramiz. Tashqaridan, cho'michchani qoshiqning uchidan tutqichga qadar, tilning uchini lab ostiga yoyib yuqori lab bo'ylab yurgizamiz.) (pastki lab ostida o'sha harakatlar)

Qoshiq yonoq ortiga yashirindi, uni bir oz ezamiz. (Qoshiqni tishlaringiz va yonoqning ichki yuzasi orasiga, ortini yonoq tarafga qilib qo'ying. Boshqa qo'l bilan, qoshiq va barmoqlar orasidagi yonoq mushaklarini ezg'ilang.)

24-Mavzu: Tovushlar talaffuzidagi nuqsonlarni korrektsiyalashda logopedik zondlardan foydalanish.

Zondli massaj uchun E.V. Novikova tomonidan sakkizta maxsus zondlar va ikkita ko'shimcha zondlar yaratilgan, ularning har biri alohida mushak guruhlariga ta'sir ko'rsatadi:

1- zond ("Vilka") – til, yonoqlar, lablar, yumshoq tanglayni massaj qilish uchun ishlatiladi. U yuz va chaynash mushaklarini, shuningdek, til mushaklarini faollashtirish uchun ishlatiladi.

2- zond ("sakkiz") – yonoq suyaklari, yonoq, lablar, til uchun. U tovushlarni o'rnatish uchun, shuningdek, logopedik massaj uchun ishlatiladi. Til massaji uchun spatula sifatida foydalanish mumkin.

3- zond ("Katta chanalar"). Yonoq suyaklari, yonoq, lablar, yumshoq tanglay uchun. Chanalar (katta, o'rta, kichik). Katta chanalar tilning arterial qirralarini massaj qilish uchun qulaydir (Novikova uni shivirlash uchun ishlatishni tavsiya qiladi). O'rta chanalar til massajini faollashtirish uchun ishlatiladi. Kichkina chanalar massaj qilingan joyda kichikroq tutqichga ega, ammo ular ham yaxshi faollashtiruvchi vositadir.

4-zond ("Kichkina chanalar") til, yonoq suyaklari, yonoq va yumshoq tanglay mushaklarining massajini faollashtirishga xizmat qiladi. Zondning burmalari har ikki tomonda massaj harakatlarini ishlab chiqarish mumkin bo'lgan tarzda amalga oshiriladi.

5- zond ("O'rta chanalar") -til, yonoq suyaklari, yonoqlar, yumshoq tanglay mushaklarining massajini faollashtirishga xizmat

qiladi. Turli yo'nalishlarda osongina siljiydi, mushaklarga yumshoq ta'sir qiladi. Zondning burmalari har ikki tomonda massaj harakatlarini ishlab chiqarish mumkin bo'lgan tarzda amalga oshiriladi.

6-zond Bolta ("Boltacha") - til, yonoqlar, lablar uchun. Uning yordami bilan ikkita hiyla amalga oshiriladi - siljish (soqol olish kabi) va qattiq bosim bilan "kesish".

7-zond ("Xoch") - yonoqlar, lablar uchun. Posterior til zonasining mushaklarini faollashtirish uchun ishlatiladi (tilni bosib, orqaga surish orqali). Bundan tashqari, tovushlarni (K, G, X, R) postanovkalash uchun ishlatiladi.

8-zond ("Turtuvchi"). Xoch bilan bir xil tarzda foydalanish mumkin. Ta'sir qilish darajasi mushaklarning javobiga bog'liq (qanchalik past bo'lsa, shunchalik intensiv bosish kerak).

9-zond ("Qisqich"). Ularning yordami bilan til, lablar, yonoq va yonoqlarning mushaklarini faollashtirish va massaj qilish amalga oshiriladi.

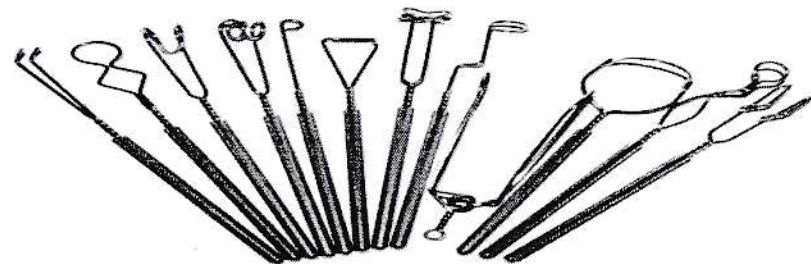
10-zond ("Oqqush"). Bu yumshoq tanglay massaji uchun mos bo'lgan yagona vositadir.

11-zond ("Sirpanuvchi"). Til mushaklari, yonoq suyaklari, lablar va yonoqlarni massaj qilish uchun ishlatiladi. Massajni faollashtirish va tinchlantirish uchun ishlatiladi.

12-zond ("Yuqoriga tortish"). Til ostidagi joyini tekshirish uchun ishlatilishi mumkin (agar chaqaloqning o'zi tilni ko'tarolmasa). U til orqa va chuqur til orqa tovushlarni chiqarish uchun ishlatilishi mumkin.

Zondlar to'plami

Ko'pgina vositalar bir-birini almashtiradi. Amalda nafaqat ushbu logopediya zondlari, balki boshqa turdagi vositalar ham qo'llaniladi:

- Spatula - urish, silash va boshqalar uchun.
- Koritskiy bo'yicha spatula - R va xirillagan tovushlarni o'rnatish, shuningdek, tilning arterial qirralarini massaj qilish uchun ishlatiladi.
- Zond shari - R tovushini postanovkasi uchun ishlatiladi.

Asboblarga ishlov berish va saqlash

Har bir asboblari to'plami bir marta ishlatiladi, shundan so'ng uni sterilizatsiya qilish kerak:

- Kir yuvish vositasi bilan suv ostida yuvib tashlang.
- Yarim soat davomida sterilizatsiya eritmasi bilan to'ldirilgan idishga soling.
- Yana suv ostida yuving.
- Avtoklavda sterilizatsiya qilish. Plastik mahsulotlar (ballonlar) sterilizatsiyadan o'tmaydi, shuning uchun ular har bir bola uchun individual bo'lishi kerak.

Logopedik asboblarni sterilizatsiya qilish yana bir variant: asboblarni 6% vodorod periks eritmasida namlash. Agar eritma temperatura 40-50 darajaga qadar qizdirilsa (qaynatmaslik!), U holda ta'sir qilish 3 soatgacha qisqartirilishi mumkin. Sterilizatsiyadan keyin yuvish lozim. Asbob qayta foydalanishga tayyor. Ushbu usul har qanday asboblari va asbob o'rnini bosuvchi moddalarni (ham metall, ham plastmassa) qayta ishlash uchun tavsiya etilishi mumkin.

Keyinchalik, asboblari to'plami patogenlari tomonidan infeksiyani istisno qiladigan bakteritsid kamerasida saqlanadi.

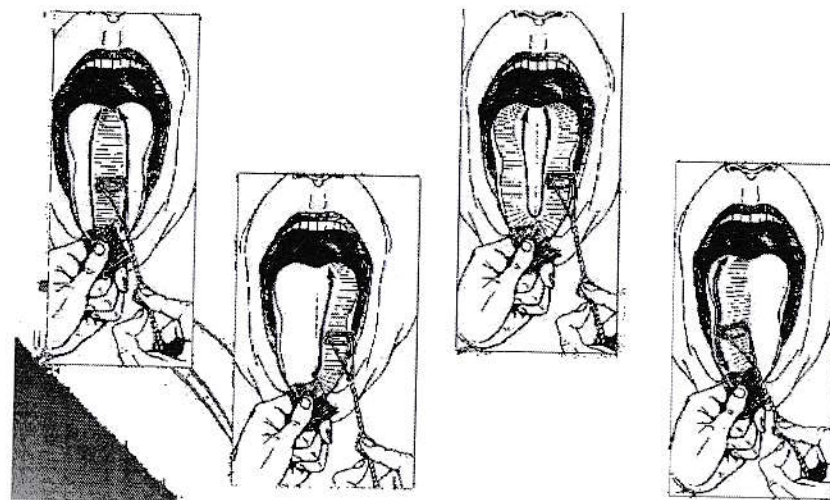
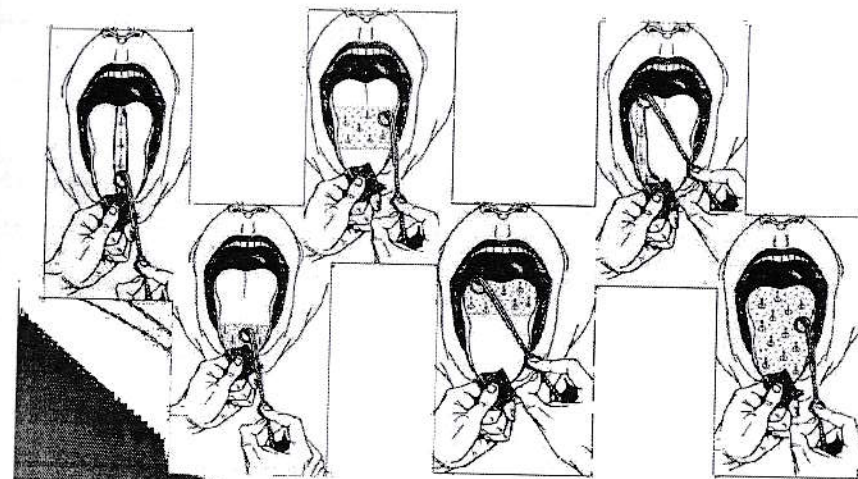
Har bir bola uchun individual logopedik vositalardan foydalanishni tavsiya etamiz. Ota-onalarga nutq asboblari har kuni sterilizatsiya qilishni va ularni to'g'ri saqlashni o'rgatish lozim.

Logopedik massaj usullari 3-4 marta takrorlash yaxshi, bolaning pozitsiyasi: stulda o'tirgan yoki kushetkada yotgan xolatda.

Zond massajini boshlashdan oldin logoped nutq apparatini faollashtirish va kichik motorikani rivojlantirish uchun qo'l massajini olib boradi. Mashg'ulotlari yanada jadal ta'sir ko'rsatishga xizmat qiladi.

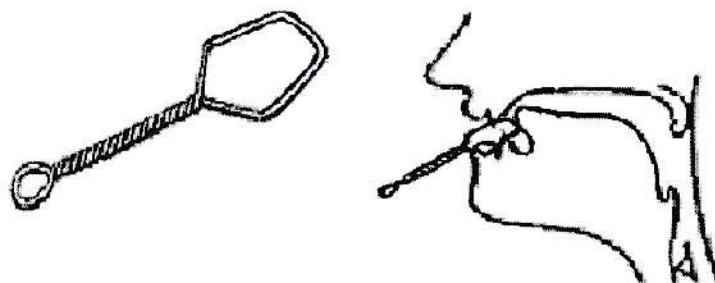
Faqat logoped tomonidan o'tkaziladigan zond massaji oldidan artikulyatsiya mashg'ulotlaridan foydalaniladi. Zond massajining davomiyligi 15 mingdan 30 minggacha. Zond massaji yakka tartibda o'tkaziladi.

Mayda motorikani rivojlantirish bo'yicha mashg'ulotlari majmuasini yakka tartibda va bolalar kichik guruhi bilan o'tkazish mumkin. Logopedik massajning tizimi logopedning amaliy ish shartlariga moslashtirilib, mashg'ulot reglamentiga mos kelishi kerak.

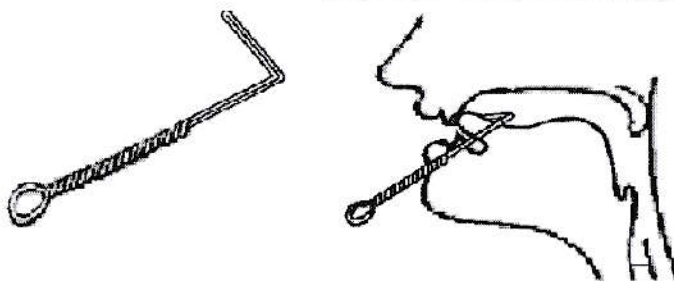
Zond bilan til muskuli massaji

Shovqinli tovushlar ustida ish

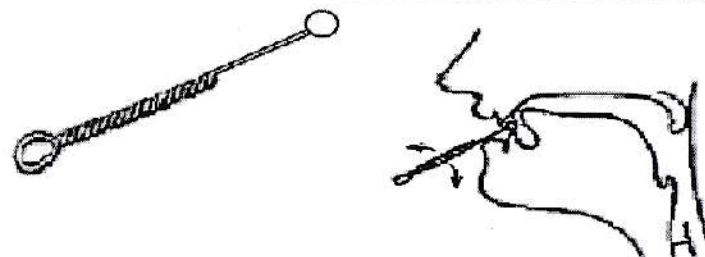
☞ [Sh] tovushini zond yordamida qo'yish.

[L] tovushi ustida ish

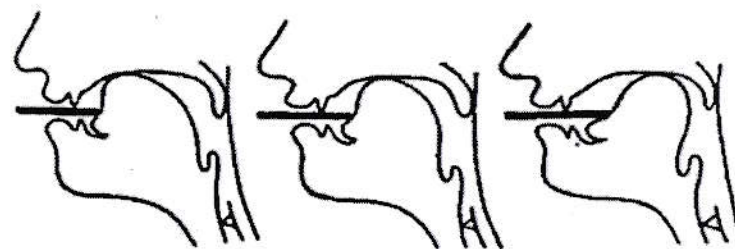
☞ [L] tovushini zond yordamida qo'yish

[R] tovushi ustida ish.

☞ [R] tovushini nutqqa qo'yish.

Til orqa tovushlari ustida ish

☞ [K] tovushini nutqqa qo'yish.

25-Mavzu: Maktabgacha ta'lim muassasalari va maktabda kun tartibning turli vaqtlarini o'tkazishda o'z-o'zini massaj qilish usullaridan foydalanish.

Reja:

1. Maktabgacha ta'lim muassasalari va maktabda kun tartibi.
2. O'z-o'zini massaj qilish usullaridan foydalanish.

Bolalarning so'z boyligini oshirishda faoliyat va muloqot zarur shartlardan hisoblanadi. Maktabgacha yoshda muloqotning rivojlanishi faoliyatning shakllanishi bilan o'zaro bog'liqdir (mehnat, o'yin, tasviriy faoliyat). Masalan, logoped bolalarga stol ustidagi sabzavot va mevalar ichidan ovqat uchun zarurlarini tanlashni so'raydi. Mahsulotlarni tanlashda izohdan foydalanilsa, mustahkam uquvlar tarkib topadi.

Muloqot va turli faoliyat ko'rinishlarini rivojlantirish logoped rahbarligida rejalashtirilgan va tarbiyachi tashkil qilgan maxsus mashg'ulotlarda davom ettiriladi. Duduqlanuvchi bolalar muloqotini turli faoliyat ko'rinishlarida tashkil qilish kerakki, ular yangi so'zlarni o'zining faol nutqlarida doimo qo'llash imkoniyatiga ega bo'lsinlar.

So'z boyligini oshirish uchun maishiy-ijtimoiy faoliyatning turli usullaridan foydalaniladi. Predmet va harakatlarni nomlash, ularni tasvirlab berish, predmetning sharoitini aniqlash, predmetlarni taqqoslash, ularning qismlarini aytish, amalga oshirilgan faoliyat mahsullari bo'yicha hisobot berish va boshqalar shular jumlasidandir. So'z boyligini oshirish uchun tasviriy faoliyat lug'atidan foydalanildi (rasm, loy yoki plastilindan o'yinchoqlar yasash, applikasiya, qurish-yasash). Buning uchun logoped, tarbiyachi va bolalar bilan o'zaro muloqot tashkil qilinadi. Faoliyatning natijalari bolalar jamoasi ichida muhokama qilinadi. Boshlang'ich bosqichda didaktik o'yinlardan keng foydalaniladi va shular asosida syujetli o'yinlar tashkil qilinadi.

Birinchi navbatda sodda syujetli va rolli kam miqdordagi syujetli o'yinlar uyushtiriladi. Masalan: "Mevalar", "Sabzavotlar", "Kiyim-kechaklar" mavzularidan so'ng "Do'kon" o'yini tashkil qilinadi. Ota-onalarga duduqlanuvchi bolalarni uy yumushlariga jalb qilish, bajargan faoliyati mohiyatini gapirib berish, tasviriy faoliyat ko'nikmalarini shakllantirishda birgalikda shug'ullanish, bolalarga

kitoblar o'qib berish, o'qilgan mavzu bo'yicha suhbatlashish va turli o'yinlar tashkil qilish taklif qilinadi. Hamkorlik faoliyati samaradorligi nutq rivojining kafolatidir. Bu ijtimoiy pedagogik mexanizm ular tomonidan egallanishi lozim.

Maktabgacha tarbiya yoshidagi duduqlanuvchi bolalar o'zini o'rab turgan olam haqidagi tasavvurini kengaytirish va so'z boyligini oshirish ularni atrofdagi predmetlar bilan, tabiat va jamiyat hayoti bilan tanishtirish orqali amalga oshiriladi. Bolalarning o'zini o'rab turgan borliq, jumladan, shahar, qishloq, teatr, metro haqida olgan bilimlari syujetli va ijodiy o'yinlar orqali mustahkamlanadi. Ular o'yinda turli rollarni bajardilar. Bolalar turli o'yinlarda ijtimoiy xulq me'yorlarini o'zlashtirib boradilar. Keyinchalik **(2-bosqich)** ijtimoiy adaptatsiya uchun zarur bo'lgan lug'at boylklari mustahkamlab boriladi. Tevarak-atrof haqidagi tasavvurlarni kengaytirish tarbiyachining maxsus uyushtirgan mashg'ulotlarida ham amalga oshiriladi. Shuning uchun so'z boyligini oshirish va faollashtirish uchun tarbiyachining yakuniy mashg'ulotlari katta ahamiyatga egadir.

Masalan, bir qator mashg'ulotlar davomida bolalar "Qishki kiyimlar", "Yozgi kiyimlar" mavzusi bo'yicha so'zlarni o'zlashtirib boradilar. Keyin "Mavsumiy kiyimlar" mavzusi yuzasidan o'tkazilgan yakuniy mashg'ulotlar turli ko'rinishlarda o'tkazildi: yilning 4 fasliga sayr, rasmga qarab gapirib berish, tasavvuri bo'yicha gapirib berish va boshqalar.

O'zini o'rab turgan dunyo haqidagi tasavvurni kengaytirish hamda og'zaki nutqini rivojlantirish uchun maishiy va madaniy muassasalarga ekskursiya uyushtirish, shaharning diqqatga sazovor joylari bilan tanishtirish zarurligi ota-onalarga tushuntiriladi. Masalan, "Kasb" mavzusini o'rganishda ota-onalardan o'z mehnatlari haqida gapirib berish, iloji bo'lsa, o'zlari xizmat qilayotgan korxona yoki muassasa bilan tanishtirish so'raladi. "Shahar", "Qishloq", "Transport" mavzulariga bog'liq ravishda shu soha kishilari mehnati bilan tanishtirib boriladi, bir-biriga nutqiy ta'sir o'tkazish orqali nutqi o'stirib boriladi.

Ikkinchi bosqichda maxsus ishlar quyidagi yo'nalishda tashkil qilinadi:

fonematik idrokni rivojlantirish va mustahkamlashni davom ettirish;

- akustikasi va artikulyatsiyasi bo'yicha tovushlarni differentsiatsiyalashlash;

- so'zni tovush tomonidan tahlil qilishni mustahkamlash va takomillashtirish;

- so'z boyligini oshirish orqali og'zaki nutqini faollashtirish;

- o'xshash predmetlarni ularning belgisi bo'yicha differentsiatsiyalash, ya'ni muhim alomatlariga ajratish;

- aytilgan so'zning sinonimini topish;

- so'zning morfologik tarkibi haqidagi tasavvurlarni rivojlantirish;

- sifat haqidagi tasavvurlarni o'stirish;

- fe'llarni zamonlarda qo'llash va ularning ko'lamini kengaytirish; bir nechta shaxsning harakati tasvirlangan syujetli rasm bo'yicha hikoya tuzish;

- syujetli rasm bo'yicha ma'lum izchillikda bog'langan hikoya tuzish.

Bu ishlarni amalga oshirish jarayonida quyidagilarga ahamiyat beriladi:

- rasm mazmunini ma'lum izchillikda bayon qilishga oid malaka va ko'nikmani rivojlantirish hamda unga ta'sir etuvchi hamkorlik vositalarini aniqlash;

- hikoya tuzish uchun zarur til vositalarini tanlash malakasini shakllantirish;

- dialogda erkin muloqot qilish malakasini rivojlantirish;

Maktabgacha tarbiya yoshidagi duduqlanuvchi bolalar bilan yakka tartibdagi mashg'ulotlarda quyidagilar taklif etiladi:

- oldin qo'yilgan tovushni mustahkamlash;

- turli guruhga kiruvchi tovushlar differentsiatsiyasi (nutqiy material asosida). Bu bosqichning o'qitish mazmuni va uslubiylatini ishlab chiqishda S.F.Juykovning ayrim tavsiyalaridan foydalandik. Uning fikricha, grammatikaga o'rgatishda propedevtik o'qitish ishlari olib borilishi kerak. Bu jarayonda shunday intellektual bilimlar shakllanadiki, usiz til asosini tahlil qilib bo'lmaydi. Bunga nutqdan gapni ajratish, so'zni anglash, nutqdan so'zni differentsiatsiyalash, so'zning morfologik elementlarini anglash kiradi.

S.F.Juykov o'zining tajriba materiallarida bolalar grammatikani o'rganishdan oldin ham til materiallarini tahlil qila olishi mumkinligini, ammo til elementlari va ularning belgilaridagi o'zgarish mavhum hamda uni aniq anglab yetmasliklarini ko'rsatib beradi. Shuning uchun uch bosqichda tovush, so'zlarni analiz va sintez qilish malakalarini mustahkamlash, uning asosida nutqning fonetik, leksik va grammatik tomonlarini rivojlantirish hamda kelgusida og'zaki nutqini o'stirish bo'yicha ishlar olib boriladi. Duduqlanuvchi bolalar bilan olib boriladigan korreksion ish jarayonida so'zning morfologik elementi ustidagi ishlar asos bo'ladi.

Bunda idrokni rivojlantirish va so'zlarni turli qismlarga ajratish ishlariga e'tibor beriladi. Buning natijasida bolalarda so'zning morfologik tarkibiga oid tushunchalarni solishtirish kabi kuzatuvchanlik qobiliyati shakllanib boradi. So'zning dastlabki morfologik tuzilishi haqidagi tasavvurlar bolalarda so'zning muhim elementlari: asos, qo'shimchalarni ajratish malakasini shakllantirishdan boshlanadi. Bunga o'rgatish o'zakdosh so'zlar orqali olib boriladi.

O'zakdosh so'zlarni o'zlashtirish, bir tomondan, bolalarning so'z boyligini oshirsa, ikkinchi tomondan, so'zning morfologik tuzilishini o'zlashtirishga olib keladi. Kelgusida amaliy ishlar jarayonida turli o'zakdosh so'zlarning ma'nosi aniqlanadi.

Pedagogik turtki vazifasini o'tovchi savollar yordamida o'zakdosh so'zlarni tanlash malakasini shakllantirishda bolalar qo'shimchalardan grammatik jihatdan to'g'ri foydalanadilar. So'z shaklidagi o'zgarishni anglash yuzasidan o'tkazilgan mashg'ulotda rasm bo'yicha savollarga javob berish vazifasi topshiriladi.

Bunda bolalar diqqati berilgan so'zning shakliga qaratilib, so'z bilan qo'shimchani ajratish taklif qilinadi. Keyin xuddi shu shakl bo'yicha gap tuzish so'raladi. Masalan, logoped bolalarga quyidagicha murojaat etadi: "Rasmda nimalarni ko'rayapsan?" (gulni, uyni, bolani). Bolalar oldin eshitgan so'zlarining tovush tuzilishida qanday umumiylik borligini aniqlaydilar. So'ngra quyidagicha savollar beriladi. "Bu so'zlarda nimalar bir xil?", "Bu so'zlarda qanday bir xil bo'g'in bor?".

Tovush tahlilini egallagan bolalar umumiy - "ni" qo'shimchasini ajratadi. Shundan so'ng bolalar diqqati kelishik qo'shimchalariga

qaratiladi. Defektolog rasm bo'yicha so'raydi: "Bolalar qaerga ketyapti?" (bog'chaga, uyga) "Bog'chaga nimada kelding?" (avtobusda, mashinada) "Qizcha nimaga suv quydi?" (gulga) So'ng bolalarga mustaqil ravishda biror so'zni kelishik qo'shimchalari bilan o'zgartirish so'raladi.

Uni yaxshi o'zlashtirish maqsadida shu so'zlardan gap tuzish vazifalari beriladi. Masalan, so'zlarni ma'lum sintaktik konstruksiyaga moslashni o'rgatish uchun biz quyidagi vazifalardan foydalandik: nuqtalar o'rniga mos so'zlarni qo'yib ayt ("Bolalar ... o'ynashmoqda", "Qizcha ... suv quydi" (gul, koptok). Bolalar gap tuzdilar, bir-birining xatosini topdilar, gaplarni to'ldirdilar va ularni yaxlit axborot sifatida o'zaro bir-biriga uzatdilar. Mashg'ulot davomida topishmoqlarning javobini topish vazifasi ham berildi: "O'zi oppoq, quloqlari uzun, sabzini yaxshi ko'radi, tez chopadi (quyon).

Mashqlar ko'rgazma yordamida va ko'rgazmasiz olib boriladi. Bolalar ko'rgazma asosida umumlashtiruvchi so'zlar ishtirokida gaplar tuzishdi (tabiatni kuzatish vaqtida, rasmlarni ko'rish vaqtida). Masalan, *olma, nok, uzum, behi* kabi mevalar pishdi. Ularda umumlashmaning paydo bo'lishi nutqning rivojiga mustahkam negizdir. Biz bolalarni asta-sekin o'zining leksik tuzilishi jihatidan farq qiladigan yangi ma'noli so'zlarni yasashga o'rgatib bordik (*bog'bon, bog'cha*).

Idrokni faollashtirish maqsadida bolalarga mos predmetni ko'rsatish bilan o'zlari o'zakdosh so'zlarni tanlab aytish taklif qilindi. Mashg'ulotlar davomida bolalar turli vazifalarni hamkorlikda bajardilar: u yoki bu so'z qanday ma'noni bildiradi (*bog'bon bog'da daraxtlarni parvarish qiladigan kishi*), bolalar bir negizli so'zlarni topa olishdi (*ish-ishchi, bog'-bog'bon*), turli so'z turkumlariga oid so'zlarni o'xshashi bo'yicha tarkib toptirish, masalan, ot (*gul-guldon, tuz-tuzsiz*), fe'l (*kel, keldi, kelmoqda*), olmosh (*men-mensiz*), sifat (*tinch, tinchroq, eng tinch*) kabi topshiriqlar bajariladi.

Shu tariqa tashkil qilingan ish, bir tomondan, duduqlanuvchi bolalar lug'at boyligini kengaytirish, ikkinchi tomondan, so'zning morfologik elementlarini aniqlash imkonini berdi. Mustaqil nutqni mustahkamlash uchun turli o'yin mashqlari bilan birga tasavvuri

bo'yicha hikoya qilish, alohida rasmlar bo'yicha tuzilgan hikoyalarni bir butun holda gapirib berish kabi vazifalardan foydalanildi.

Masalan, "Bizning bog'cha", "Bog'chamizga qorbobo keladi" kabi mavzularda mashg'ulotlar o'tkaziladi. Me'yoridagi ontogenez jarayonida nutqning rivojlanishi spiral bo'yicha borishini hisobga olib, barcha bosqichlarda va turli mashg'ulotlarda o'sha leksik-grammatik materiallar kiritiladi.

Frontal mashg'ulotlar jarayonida oldingi 2-bosqichda ishlangan leksik va grammatik materiallarni takrorlashning zarurligi 3-bosqich mazmunining tuzilishiga asos bo'ldi. Taklif qilinayotgan mashg'ulotlar tizimi, bosqichlar bo'yicha ishlab chiqilgan mashqlar asta-sekin murakkablashtirib boriladi. Bularning barchasi duduqlanuvchi bolalar nutqida so'zning tovush, bo'g'in, morfologik tuzilishi bilan bog'liq bo'lgan turg'un kamchiliklarni bartaraf etish imkonini berdi.

Ta'kidlab o'tilgan mashg'ulotlarni o'tkazish natijasida aqli zaif bolalar kundalik hayotida qo'llaniladigan so'zlarni o'zlashtirdilar, sodda gap tuzish va uni grammatik jihatdan to'g'ri yasash hamda shu elementlardan faol nutqda foydalanishni o'rganadilar.

-so'z boyligini mustahkamlash va faollashtirishga shart-sharoit yaratiladi;

-grammatik shakllar haqidagi tasavvurlari shakllantiriladi;

-hikoyani bayon qilish malaka va ko'nikmasi mukammallashtiriladi;

-erkin muloqot qilish malakasi takomillashtiriladi.

Ta'limiy maqsaddagi tajribalar shuni ko'rsatdiki, biz ishlab chiqqan korreksion - pedagogik ishlar tizimi maktabgacha tarbiya yoshidagi duduqlanuvchi bolalarda nutqning fonetik, leksik, grammatik tomonlari bilan aloqador bo'lgan kamchiliklarni bartaraf etishda ijobiy natijalarga erishish imkonini beradi. Maktabgacha tarbiya yoshidagi duduqlanuvchi bolalar aniqlangan nutq rivojlanmaganligi xususiyatlari ulardagi nutq kamchiliklarini bartaraf etish bo'yicha korreksion-pedagogik ishlarning kompleks tizimini aniqlashga yordam beradi.

Korreksion-pedagogik ishlar tizimi asosida kompleks yondashish, fonetik-fonematik, leksik-grammatik kamchiliklarning xususiyatlarini nazarda tutgan sistemali yondashish tamoyili,

nutqning kommunikativ funksiyasini rivojlantirish tamoyili, nutqni o'stirishda faoliyat tamoyili, nutqning barcha tomonlarini bosqich bo'yicha rivojlantirish tamoyillari yotadi. Olib borilgan izlanishlarimiz natijasida bir qancha pedagogik tavsiyalar belgilandi:

- maktabgacha yoshdagi duduqlanuvchi bolalarning so'z boyligini erta aniqlash va uni boyitishda ona tili o'qitish metodikasidagi yutuqlarga tayanish;

- korreksion-pedagogik ishda halq pedagogikasi durdonalaridan foydalanish;

- maxsus bolalar muassasasida psixologik hamda pedagogik sharoitni ta'minlash

Tibbiy blokning fanlarini o'rganish jarayonida olingan bilimlar massajning butun tananing turli tizimlariga, ayniqsa nutq-harakat jarayonida katta rol o'ynaydigan tizimlarga ta'sirining fiziologik mexanizmlarini tushunish uchun asosdir. Logopediyaning bir qator bo'limlarini o'rganish natijasida olingan bilimlar, talabalarga logopedik massajni va ushbu texnologiyani o'tkazish usullarini tanlashda qat'iy tabaqalashtirish zarurligini tushunishiga yordam beradi.

Logopedik massaj bir qator jiddiy nutq buzilishlarida korreksional-pedagogik ta'sir usullaridan biri sifatida logoped-amaliyotchilar tomonidan keng qo'llaniladi. Mutaxassislar logopedik massaj yordamida ko'plab nutq buzilishlarini korreksiyalashda erishilgan ijobiy ta'sirni bilishadi, garchi hozirgi kunga qadar ushbu yo'nalishda maxsus tayyorgarlik maqsadli va tizimli bo'lmagan bo'lsada.

Kursning maqsadi logopediya bo'limlari talabalariga ixtisoslashtirilgan logopedik massajni o'rgatishdir.

Kursni o'rganish natijasida talabalar quyidagilarni bajarishlari kerak:

- massajning tanaga umumiy fiziologik ta'siri va logopedik massajning ixtisoslashgan ta'siri haqida ma'lumot olish;

- logopedik massajning amaliy ko'nikmalarini egallash;

- mushaklarning holatiga va nutq patologiyasini keltirib chiqaradigan har bir bolaning hissiy holatiga qarab massaj harakatlari kompleksini differensial tanlashni amalga oshirish;

- turli xil nutq buzilishlarida ishlatiladigan logopedik massaj usullari kompleksini o'zlashtirish.

Logopedik amaliyotda o'z-o'zini massaj qilish usullaridan foydalanish.

Guruh logopediya mashg'ulotlari tarkibida o'z-o'zini massaj qilish usullaridan foydalanish. Ovozni talaffuz qilish buzilishlarini korreksiyalashda o'z-o'zini massaj qilish va artikulyatsion gimnastika usullarining kombinatsiyasi. Bolalar bog'chasida turli xil rejim lahzalarini o'tkazishda o'z-o'zini massaj qilish usullaridan foydalanish.

Turli xil nutq buzilishlarga ega bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin faoliyati katta ahamiyatiga ega, hamda ular shaxs va intellektining har tomonlama rivojlanishiga zarur shart-sharoit yaratadi. Biroq, tovush talaffuzidagi kamchiliklar, lug'at boyligining chegaralanganligi, nutqning grammatik tuzilishining buzilishi, shuningdek, nutq tempi-ritmi va ravonligini buzilishlari – buning barchasi bolalar o'yin faoliyatiga o'z ta'sirini o'tkazadi, o'yinda o'ziga xos ma'lum bir xususiyatlarni vujudga keltiradi.

Shartli-reflektor faoliyatning susayishi, sekinlashgan ta'limning differentsiatsiyasi, diqqatning turg'un emasligi bu bolalarni jamoaviy o'yinlarda qatnashishlari uchun qiyinchiliklar paydo bo'lishiga olib keladi. Nutq buzilishlariga ega bo'lgan bolalar, nutqiy va umumiy motorikaning buzilishi bolani o'yindan tez charchab qolish holatini, shuningdek, dinamik stereotipning tezlik bilan o'zgartirish zaruriyatidagi qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Shuning uchun ular o'yin jarayonida bir ko'rinishdagi faoliyatdan boshqasiga o'tishda qiyinchiliklarga duch keladilar. Kattalar hayotida ma'lum bir o'rinni egallab turib, o'yin faoliyati bolalar hayotida alohida mazmunga ega.

O'yinni «hayot yo'ldoshi» sifatida qabul qilish lozim. Maktabgacha yoshdagi bolalar hayotida u asosiy mazmunni tashkil qilib, yetakchi faoliyat sifatida turtib chiqadi, mehnat va o'qish bilan chambarchas bog'liqdir. Ko'pchilik jiddiy ishlar bolada o'yin shaklini egallaydi. Bu shaxsning barcha tomonlarini o'ziga jalb qiladi: bola harakatlanadi, gapiradi, idrok qiladi, fikrlaydi; o'yin davomida uning tasavvuri va boshqa psixik jarayonlari faollashadi.

O'yin – bu erkin va mustaqil faoliyat bo'lib, bolaning shaxsiy tashabbuskorligi bilan yuzaga keladi, hamda faol ijodiy xarakter, yuksak emotsional mazmunga boyligi bilan ajralib turadi.

O'yin haqida Shtern o'z fikrini bayon etadi: «Erkin, birdan-bir maqsadli faoliyat – agar biz o'yin jarayonida ong holatini xarakterlash istagi paydo bo'lsa, o'yinni aynan shunday ta'riflash joiz. Bu yagona maqsadli faoliyat hisoblanadi, ya'ni o'zi bilan o'zi qoniqib, o'ziga tegishli bo'lmagan – «ishga» qarama-qarshi bo'lgan maqsadlarga yo'naltirilmagan bo'ladi. O'ynayotganing ongida o'yinning maqsadi o'yinning tugashiga kelib batamom muvaffaqiyatga erishilgan bo'ladi¹.

S.A.Mironovanning ta'kidlashicha, nutqi to'liq rivojlanmagan bolalarning jismoniy, aqliy, axloqiy va estetik tarbiyasida o'yin asosiy yetakchi faoliyat vazifasini bajaradi. Avvalambor, o'yin jarayonida bolaning bilish faoliyati rivojlanadi, chunki o'yin faoliyati atrof-olamni borligicha tasavvur qilishni kengaytirish va chuqur o'rganish hamda diqqat, xotira, kuzatuvchanlik va fikrlashni mukammallashtirish uchun imkoniyat yaratib beradi.

O'yin jarayonida bolalar predmetlarni o'lchami, rangi, shakllarini solishtirishni, ularning nimadan tayyorlanganligini, tayyorlangan materiallar xususiyatlari, bu materiallarning qanday va nimadan olinganligi bilan tanishadilar (masalan: kubik – u plastmassadan tayyorlangan, plastmassa sun'iy ravishda laboratoriyalarda tayyorlanadi). O'yin bolalarning jismoniy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi.

O'yin jarayonida bolalarning harakatchanlikka bo'lgan talabi qondiriladi, ular o'yinda yanada aniq va koordinatsiyalangan (aniq mo'ljalga yo'naltirilgan) holatga keladi.

Syujetli-rolli o'yinlardagidek, qoidalari o'yinlarda ham bolalar ushbu qoidalarga mos holda o'z xatti-harakatlarini tashkillashtiradilar, natijada ularda matonatilik, tartiblilik, maqsadga intiluvchanlik, berilgan vazifalarga mos holda o'z istak-xohishlarini boshqara olish kabi shaxsiy sifatleri shakllanib boradi. O'yin jarayonida bolaning axloqiy sifatleri tarbiyalanadi, bular: dadillik, qat'iyatlilik, adolatlilik (vijdonlilik), hayrixoxlikdir.

Aksariyat o'yinlar kollektiv xarakterga ega bo'lganligi sababli,

ular jamoada muloqotga kirishish malakalarini rivojlantirishga yordam beradi. Bolani o'yinchoqlarga va o'yin materiallarga bo'lgan ehtiyoqkorona munosabatini, dastlabki mehnat malakalarini shakllantirishda ham o'yin faoliyatidan foydalanish lozim. Aksariyat o'yinlar bolalarda estetik didini faollashtiradi.

Juftliklarda turish, aylana bo'lib turish, o'yinlarga boshchilik qilayotgan kattalarga matnni ifodali talaffuz qilib berish, bular hammasi ularni chiroyli narsalarni anglashga o'rgatadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda o'yin faoliyatini shakllantirish logoped va tarbiyachining vazifasiga kiradi. O'yinda bolalar qanchalik kam bo'lsa, shunchalik chetdan kattalar ko'proq bevosita aralashishlari kerak. O'yin nutqning tiklanishiga ta'sirini ko'rsatadi. Bolalarni har doim bir-biri bilan muloqot qilishga va o'z faoliyatini bir-biri bilan mulohaza qilishga o'rgatish kerak.

Bu tashabbuskorona faol nutq malakalarini mustahkamlashga, og'zaki nutqni mukammallashtirishga, tilning grammatik qurilishini shakllantirishga va boshqalarga yordam beradi. O'yin bola nutqining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi, aynan dramalashtirilgan o'yinlar – biron-bir predmetni sahnalashtirish nazarda tutiladi. Jamoaviy qo'shiq va qo'shiqli o'yinlar nutqning ifodaliligi va so'zlarning harakatlar bilan bir-biriga moslashtirishni rivojlanishiga imkoniyat beradi.

Bunga o'xshash o'yinlar, shuningdek, matn va harakatlarni ixtiyoriy eslab qolishni shakllantiradi. Maktabgacha bo'lgan yoshda syujetli-rolli va qoidalarga ega bo'lgan o'yinlar o'tkaziladi. Keyingilariga didaktik va harakatli o'yinlar kiradi. [Mironova S.A.]

K.Koffkaning o'yin haqidagi tasavvurlarini ko'rib chiqamiz. U uchun o'yin bola dunyosi (kattalar dunyosiga qaraganda o'ziga xos va kattalar dunyosi nuqtai nazaridan qaraganda tushunarsiz bo'lgan dunyo) ning namoyon bo'lishida juda muhim hisoblanadi². O'yin faoliyati tarbiyaning alohida bir tizimiga tegishli bo'lib, bu tizim boshqa tizimlar qatorida mavjuddir. Bola ong tizimi tarbiya tizimlari bilan mos keladi, ular bir-biridan mustaqil ravishda, faqatgina

¹ Pavarova I.A. Korreksiya zaikaniya v igrax i treningax. Sankt-Peterburg.-2005 g. 217str.

² Seliverstov, V.I. Igrы v logopedicheskoy rabote s detmi. Moskva – 1983 g. 97-str.

dinamik tomondan bog'liq bo'ladi. Koffka o'yinni bolaning alohida o'ziga xos sifatlarga ega bo'lgan dunyosining namoyon bo'lishi sifatida tahlil qiladi. Kattalar dunyosini o'zlashtirish qonun-qoidalari, kattalar hayotiga tayyorlash va boshqalar nuqtai nazaridan qaralishi noto'g'ri.

Shunday bo'lsa, bu o'ynayotgan bolaning dunyosini mustaqil paydo bo'lishi deb muhokama qilgan bo'lar edik.

J.Piaje [1997] ham xuddi shunday qarashga ega. Piajening ishlari shunga asoslanganki, bolaning ichki dunyosi o'z qonun - qoidalariga asosan qurilgan bo'lib, u kattalar dunyosining qonun - qoidalaridan butunlay farq qiladi. Piaje «Bolaning nutq va tafakkuri» nomli ilmiy ishida bolaning ongi, misol uchun, bir vaqtning o'zida ikkita turli xil, birin-ketin joylashgan dastgohlarda tikayotgandek bo'ladi,- degan fikrni bildirgan.

Hayotning dastlabki yillarida olib borilgan ish juda muhim hisoblanadi. Bu bolaning o'ziga bog'liq bo'lib, u atrofidagi barcha o'zini qondira oladigan narsalarni o'ziga jalb qiladi va sintezlaydi. Bular - xohish-istaklar, injiqliklar, o'yinlar. Keyinchalik esa, aksincha, ijtimoiy doira tiklanadi, bunda borgan sari bolaning ta'siri sezila boshlaydi. Bu - mantiqiy nutq, bir so'z bilan aytganda reallik.

Z.Freydning o'yin haqidagi qarashlarini o'rganib chiqamiz. Freyd bolalar o'yinining tabiatini tushuntiradi, bunda u birinchi navbatda iqtisodiy nuqtai nazardan qaraydi, ya'ni mamnuniat qabul qilish maylini asos deb biladi. Z.Freyd yozishicha: «Bolalar hayot davomida ularda qolgan taassurotlarini o'yinda ham qaytarishadi, bu taassurotlar kuchidan ular qattiq ta'sirlanadilar, boshqacha qilib aytganda ular vaziyat ustidan to'la hukmronlik qiladilar.

Bizga ma'lumki, boshqa tomondan butun o'yin ularning xohish-istaklari ostida amalga oshadi, bu istak ularning tezroq katta bo'lishlarini va barcha xatti - harakatlari xuddi kattalarnikidek bo'lishini xohlaydilar».

Psixologiyada o'yin 30-yillardan beri o'rganib kelinayotgan bo'lib, shu bilan birga psixologlar aynan bolalar o'yinini tushunishga harakat qilishgan, buning uchun ular individning atrof-muhit bilan o'zaro munosabatining xususiyatlariga asoslanganlar. L.S.Vigotskiy ta'kidlashicha, o'yinni tushunish uchun maktabgacha yosh davrida namoyon bo'ladigan yangi ehtiyojlar va sabab (motiv) larni anglay

olish lozim. Bu davrda bolada bir qator turli xil amalga oshmaydigan g'oya va xohish-istaklari paydo bo'ladi. Shuning bilan birga istagiga darhol erishish g'oyasi unda saqlangan bo'ladi.

Maktabgacha yoshdagi bola tilak, xohish-istaklarini xayolan amalga oshirish qobiliyatiga ega. Shundan kelib chiqqan holda, bola nega o'ynaydi degan savolga, amalga oshmaydigan orzu-istaklarning hayolan, tasavvur qilish orqali amalga oshirish maqsadi turgan bo'ladi, - deb javob berish lozim. O'yin bu istak-xohishlarni ro'yobga chiqarish vositasi bo'lib, ammo yagona istak emas, balki umumlashgan istaklardir. Vigotskiy o'yin mezonini bo'yicha, unda soxta vaziyatlarni hosil qilishni tavsiya qilib, uning fikrlashicha bu qoidalar bilan uzviy bog'liqdir.

Soxta vaziyat - o'yin, real vaziyatlardan farqi shundaki, «real hayotda mavjud bo'lgan narsa bola nazaridan chetda qoladi, lekin o'yinda xatti - harakatlarni belgilab beruvchi qonun - qoidalarni bildiradi». Bola rivojlanishida o'yin roli katta ahamiyatga ega bo'lib, u quyidagilarga bog'liq: soxta vaziyatdagi xatti - harakat bolani vaziyatli aloqadorlikdan ozod etadi, bola o'yindagi vaziyatni ko'rishga emas, balki uni fikrlash, bilish, idrok qilishga o'rganadi.

O'yin jarayonida bola predmetlarning mazmun-mohiyatini ulardan ajralgan holda tushunishga, anglashga harakat qiladi, lekin bir vaqtning o'zida mavjud predmet orqali u faqatgina mavjud harakatni bajaradi, bu bilan biz bola predmet bilan emas, balki uning mohiyati bilan ishlashni boshlaydi demoqchimiz. Lekin ular bilan biron bir harakat qilmoqchi bo'lsa, u albatta bevosita shu predmetdan foydalanadi, uning mazmunini esa faqatgina maktab yoshida to'liq anglay oladi.

K.C.Vigotskiy o'yinni maktabgacha yosh davrida o'yin faoliyati ustunlik qiluvchi faoliyat hisoblanmaydi. Hayotning asosiy vaziyatlarida bola o'zini o'yindagidan farqli ravishda mutlaqo o'zgacha tutadi. Biroq o'yin bola rivojlanishiga asosiy zamin yaratadi. O'yin jarayonida bola har doim o'zidan balandda, o'zining har doimgi xatti - harakatlardan yuksakroq darajada bo'ladi, boshqacha qilib aytganda u o'zidan bir pog'ona yuqoriroq bo'ladi.

Shuning uchun ham maktabgacha yosh davrida o'yin faoliyati yetakchi rolga ega bo'ladi. Shunday qilib, Vigotskiy o'yinning qoq markazi sifatida, soxta vaziyatlarni ajratib chiqaradi. Aynan bu

soxtalik bola ongini qay darajadaligini yaqqol ko'rsatadi. Ushbu fikr D.B.Elkonin teoriyasi asosini tashkil qilib, «O'yin psixologiyasi» kitobida aniq ifodalangan.

Elkoninning o'yin haqidagi fikri «Inson o'yini – bu shunday faoliyatki, samarali faoliyatning bevosita shart-sharoitlari natijasida insonlar orasida ijtimoiy munosabatlar hosil bo'ladi». O'yinni tahlilida, uni alohida qobiliyatlar (idrok, xotira, tasavvur va boshqalar) yig'indisiga joylashtirish mumkin, hamda bu qobiliyatlarning solishtirma og'irligini va rivojlanishini o'rganib chiqish lozim. Lekin bunday tahlil o'yin tabiati va sifatining o'ziga xosligini tushunishga yordam bera olmaydi. Umumiy xususiyatga ega birliklarni ajratib chiqish zarur.

Ushbu birlik roldir. Aynan rol va u bilan organik jihatdan bog'liq bo'lgan xatti - harakatlar rivojlangan o'yin shaklining birligi hisoblanadi.

Elkoninning aytishicha, rol o'yinlar tarkibiga syujet va mazmun kiradi. Syujet – bu voqelikning sohasi bo'lib, o'yin jarayonida bola tomonidan aks ettiriladi. Mazmun - xatti-harakatning markaziy xarakterli momenti hamda bolalarning kattalar, ularning mehnati va ijtimoiy hayot orasidagi munosabati sifatida bola tomonidan aks ettiriladi. Rolli o'yinning rivojlangan, kengaygan shaklining mazmuni predmet va undan insonning foydalanishi emas, balki ushbu predmetlar orqali kattalarning amalga oshiradigan xatti-harakatlari bo'lib hisoblanadi. Shunday qilib, bu va shunga o'xshash tadqiqotlarda o'yin rivojlantiruvchi ta'sir ko'rsatuvchi vosita sifatida o'rganiladi.

GLOSSARIY

Afazi - miyaning mahalliy shikastlanishi tufayli nutqning to'liq yoki qisman yo'qolishi.

Afferent kinestetik praksis - ajratilgan nutq tovushlarini, ularning artikulyar tuzilmalarini (posturalarini) takrorlash qobiliyati, ular ko'pincha nutq kinestezilari yoki artikullari deb ham ataladi.

Afoniya - shivirlangan nutqning saqlanishi bilan ovozning ohangining yo'qligi; afoniyaning bevosita sababi vokal qatlamlarning yopilmasligi bo'lib, buning natijasida fonatsiya paytida havo oqadi. Afoniya nutq faoliyatining asabiy tartibga solinishi buzilishi bilan, halqumdagi organik yoki funktsional buzilishlar natijasida yuzaga keladi.

Agnoziya - bu miyaning ma'lum lezyonlari bilan yuzaga keladigan turli xil idrok turlarining buzilishi. Vizual, taktil, eshitish agnoziyasini ajratish.

Agrammatizm - bu tilning grammatik vositalarini tushunish va ishlatishning buzilishi.

Akalkuliya - miya yarim korteksining turli sohalariga zarar etkazish natijasida hisoblash va hisoblash operatsiyalarining buzilishi.

Alaliya - normal eshitish va dastlab buzilmagan aqlli bolalarda nutqning yo'qligi yoki kam rivojlanganligi.

Alexia - o'qish jarayonining mumkin emasligi.

Amneziya - xotira buzilishi bo'lib, unda o'tmishda shakllangan g'oyalar va tushunchalarni takrorlash mumkin emas.

Amorf so'zlar - grammatik jihatdan o'zgarimas ildiz so'zlar, bolalar nutqining "g'ayritabiiy so'zlari" - bo'lak so'zlar (bunda faqat so'zning qismlari saqlanadi), onomatopeya so'zlari (bola predmetlarni, harakatlarni, vaziyatlarni bildiradigan bo'g'inli so'zlar), kontur so'zlar (unda urg'u va bo'g'inlar soni to'g'ri takrorlangan).

Anamnez — tekshirilayotgan shaxsdan va (yoki) uni tanigan shaxslardan ko'rikdan o'tkazish chog'ida olingan ma'lumotlar (shaxsning hayoti sharoitlari, kasallik oldidan sodir bo'lgan voqealar va boshqalar to'g'risida) ma'lumotlar yig'indisi; diagnostika,

kasallikning prognozi va tuzatish choralarini tanlash uchun ishlatiladi.

Ankiloglossiya - qisqargan gioid ligament.

Apraksiya - bu falaj va kesish natijasi bo'lmagan, lekin harakat harakatlarining eng yuqori darajadagi tashkil etilishining buzilishi bilan bog'liq bo'lgan ixtiyoriy maqsadli harakatlar va harakatlarning buzilishi.

Artikulyatsiya - nutq a'zolarining nutq tovushlari va ularning bo'g'in, so'zlarni tashkil etuvchi turli komponentlari talaffuzi bilan bog'liq faoliyati.

Artikulyatsiya apparati - nutq tovushlarining (artikulyatsiya) shakllanishini ta'minlovchi organlar majmui bo'lib, unga ovoz apparati, halqum, halqum, til, yumshoq tanglay, lablar, yonoq va pastki jag, tishlar va boshqalar kiradi.

Asfiksiya - homilaning va yangi tug'ilgan chaqaloqning bo'g'ilib qolishi - nafas olish markazining qo'zg'aluvchanligining pasayishi yoki yo'qolishi tufayli yurak faoliyatining davom etishi bilan nafas olishni to'xtatish.

Asteniya - zaiflik.

Ataksiya - bu harakatlarni muvofiqlashtirishning buzilishi / etishmasligi.

Atrofiya - metabolizmni inhibe qilish bilan bog'liq bo'lgan to'qimalarda patologik strukturaviy o'zgarishlar (ularning ovqatlanishidagi buzilish tufayli).

Audiogramma - bu qurilma (audiometr) yordamida olingan eshitish ma'lumotlarining grafik tasviri.

Avtomatlashtirilgan nutq ketma-ketligi - bu ongning bevosita ishtirokisiz amalga oshiriladigan nutq harakatlaridir.

Avtomatlashtirish (ovoz) - yangi tovush o'rnatilgandan so'ng, noto'g'ri talaffuzni tuzatish bosqichi; bog'langan nutqda tovushning to'g'ri talaffuzini shakllantirishga qaratilgan; etkazilgan tovushni bo'g'inlarga, so'zlarga, gaplarga va mustaqil nutqqa bosqichma-bosqich, izchil kiritishdan iborat.

Afaziyaning asosiy shakllari:

- **akustik-gnostik** (sensorli) - fonematik idrokning buzilishi;
- **akustik-mnestik** - eshitish-nutq xotirasining buzilishi;

• **semantik** - mantiqiy va grammatik tuzilmalarni tushunishning buzilishi;

• **afferent vosita** - kinestetik va artikulyar apraksiya;

• **efferent vosita** - bir qator nutq harakatlarining kinetik asosini buzish;

• **dinamik** - gapni izchil tashkil etish, nutqni rejalashtirish buzilishi.

Barmoq o'yinlari - bu bolalarda nozik vosita ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan faoliyatning umumiy nomi. Barmoq o'yinlari nozik vosita mahoratini rivojlantiradi va uning rivojlanishi miyaning ma'lum sohalarini, xususan, nutq markazlarini rivojlantirishni rag'batlantiradi.

Bir vaqtning o'zida - bir vaqtning o'zida.

Bolalarda nutqni inhibe qilish - nutq rivojlanishi kechikkan bolalarda nutq rivojlanishini faollashtirish.

Bradilaliya - nutqning patologik sekin tezligi.

Broka markazi - bu chap yarim sharning pastki frontal girusining orqa uchdan bir qismida joylashgan (o'ng qo'llarda) miya yarim korteksining bo'limi bo'lib, u nutqning motorli tashkil etilishini ta'minlaydi (ekspressiv nutq uchun javob beradi).

Disgrafiya - bu yuqori aqliy funktsiyalarning etuk emasligi (buzilishi) tufayli yozish jarayonining qisman o'ziga xos buzilishi va doimiy xarakterdagi takroriy xatolarda namoyon bo'ladi.

Disinhibitsiyon - bu begona stimullar ta'sirida miya yarim korteksida ichki inhibitsiyon holatining tugashi.

Dislaliya - bu normal eshitish va nutq apparatining buzilmagan innervatsiyasi bilan tovush talaffuzining buzilishi.

Disleksiya - bu o'qish jarayonining qisman o'ziga xos buzilishi, yuqori aqliy funktsiyalarning shakllanmaganligi (buzilishi) tufayli va doimiy xarakterdagi takroriy xatolarda namoyon bo'ladi.

Dizartriya - nutq apparatining etarli darajada innervatsiyasi tufayli nutqning talaffuz tomonining buzilishi.

Duduqlanish - nutq apparati mushaklarining konvulsiv holati tufayli nutqning tempo-ritmik tashkil etilishining buzilishi.

Efferent kinetik praksis - bir qator nutq tovushlarini hosil qilish qobiliyati. **Efferent artikulyar praksis** - afferentdan tubdan farq qiladi, chunki u bir artikulyatsiya holatidan ikkinchisiga o'tish

qobiliyatini talab qiladi. Bu kalitlar bajarishda murakkab. Ular artikulyar harakatlarning interkalatsiyalangan bo'laklari - alohida artikulyar pozalar orasidagi "ligamentlar" bo'lgan koartikulyatsiyalarni o'zlashtirishni nazarda tutadi. Koartikulyatsiyalarsiz so'zni talaffuz qilish mumkin emas, hatto unga kiritilgan har bir tovush takrorlash uchun mavjud bo'lsa ham.

Ekolaliya - eshitiladigan tovushlar, so'zlar yoki iboralarning beixtiyor takrorlanishi.

Ekspressiv nutq - faol og'zaki va yozma bayonotdir.

Ekstirpatsiya (halqum) - olib tashlash.

Etiologiya - kasallik yoki patologik holatning sababi.

Fonemik eshitish - bu so'zning tovush qobig'ini tashkil etuvchi fonemalarni farqlash va tanib olish operatsiyalarini bajarish qobiliyatiga ega bo'lgan nozik tizimlashtirilgan eshitish.

Fonemik tahlil va sintez - so'zning tovush tarkibini tahlil qilish yoki sintez qilish uchun aqliy harakatlardir.

Fonetik-fonemik rivojlanmaganlik - bu fonemalarni idrok etish va talaffuz qilishdagi nuqsonlar tufayli turli nutqi buzilgan bolalarda ona tilining talaffuz tizimining shakllanish jarayonining buzilishi.

Foniatrist - shifokor, ovoz paychalarining muammolari bo'yicha mutaxassis va ularni davolash, shuningdek kasalliklarning oldini olish bilan shug'ullanadi.

Foniatriya - tibbiyotning bir bo'limi bo'lib, tishlar va ovoz paychalarining va halqumning patologiyalari, ovoz buzilishi (disfoniya), ovoz buzilishlarini davolash va oldini olish usullari, shuningdek, normal ovozni kerakli darajada tuzatish usullarini o'rganadi. yo'nalishi. Ovoz shakllanishining buzilishi ma'lum psixologik kasalliklar tufayli ham paydo bo'lishi mumkin. Foniatriyaning ayrim muammolarini hal qilish logopediya muammolari bilan chambarchas bog'liq.

Funktsiyalarni lokalizatsiya qilish - yuqori aqliy funktsiyalarni tizimli dinamik lokalizatsiya nazariyasiga ko'ra, miya bir butun sifatida ishlaydigan, o'z funktsiyalari bilan farqlanadigan bo'limlardan iborat substrat sifatida qaraladi. Mahalliy - mahalliy, ma'lum bir hudud, hudud bilan cheklangan.

Gammaizm - [G], [G] tovushlarini talaffuz qilmaslik.

Gemipleji - bu tananing yarmi mushaklarining falajidir.

Giperkinez - mushaklarning ixtiyoriy qisqarishi tufayli avtomatik zo'ravon harakatlar.

Gipoksiya - organizmning kislorod ochligi. Yangi tug'ilgan chaqaloqlarda gipoksiya - kislorod tanqisligi tufayli homiladorlik (surunkali) yoki tug'ish (o'tkir) davrida rivojlanadigan homila patologiyasi. Homiladorlikning boshida homilani kislorod bilan ta'minlashning etishmasligi homilaning rivojlanishining kechikishi yoki buzilishiga olib kelishi mumkin va keyingi bosqichlarda bolaning asab tizimiga ta'sir qiladi, bu esa nutqning rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Innervatsiya - bu organlar va to'qimalarni nervlar bilan ta'minlash va natijada markaziy asab tizimi bilan aloqa qilish.

Kappasizm - [K], [K] tovushlarini talaffuz qilishning etishmasligi.

Kattalardagi nutqning disinhibisyonu - so'zsiz bemorlarda nutq funksiyasini tiklash.

Kinestetik sezgilar - bu organlarning joylashishi va harakatini sezish.

Klonik konvulsiyalar - mushaklarning qisqarishi va bo'shashishining tez o'zgarishi bilan tavsiflanadi. Tonik konvulsiyalar mushaklarning uzoq muddatli qisqarishi bilan tavsiflanadi, bu esa uzoq muddatli majburiy kuchlanish holatini keltirib chiqaradi.

Kompensatsiya - bu tananing har qanday funktsiyasi buzilgan yoki yo'qolgan taqdirda aqliy funktsiyalarni qayta qurishning murakkab, ko'p qirrali jarayoni.

Konjugat nutq - bu birov tomonidan aytilgan so'zlarni yoki iboralarni ikki yoki undan ortiq shaxs tomonidan bir vaqtning o'zida birgalikda takrorlash.

Kontaminatsiya - bu turli so'zlarga tegishli bo'g'inlarni bir so'zda birlashtirishdan iborat bo'lgan so'zlarni noto'g'ri ko'paytirish.

Kutish - harakat natijalarining namoyon bo'lishini oldindan bilish qobiliyati, "oldindan aks ettirish", masalan, yakuniy vosita harakatlariga kiritilgan tovushlarni muddatidan oldin yozib olish.

Lambdasizm - [L], [L] tovushlarining noto'g'ri talaffuzi.

Logoreya - bu cheklanmagan, izchil bo'lmagan nutq oqimi bo'lib, ko'pincha mantiqiy bog'liqlikdan mahrum bo'lgan alohida so'zlarning bo'sh to'plamini ifodalaydi. Sensor afaziyada kuzatiladi.

Logoritm - bu turli harakatlar maxsus nutq materialining talaffuzi bilan birlashtirilgan vosita mashqlari tizimi. Logoritmik - faol terapiya shakli bo'lib, nutq va nutqning aqliy funktsiyalarini rivojlantirish va tuzatish orqali nutq va unga bog'liq buzilishlarni bartaraf etishdir.

Makroglossiya - tilning patologik kengayishi; anormal rivojlanish bilan va tilda surunkali patologik jarayon mavjudligida kuzatiladi. M.da talaffuzning sezilarli buzilishi kuzatiladi.

Mikroglossiya - rivojlanish anomaliyasi, tilning kichik o'lchami.

Moslashuv - bu organizmning yashash sharoitlariga moslashishi.

Mutizm - ruhiy jarohat tufayli boshqalar bilan og'zaki muloqotni to'xtatish.

Neyropsixologiya - bu insonning yuqori aqliy funktsiyalarini miya tashkil etish haqidagi fan. N. nutqiy bo'lmagan HMFlarning psixologik tuzilishi va miya tashkil etilishini va nutq funksiyasini o'rganadi. N. miya shikastlanishi (mahalliy, diffuz, interzonal aloqalar) tabiatiga qarab nutq va boshqa HMF buzilishlarini, shuningdek, ushbu buzilishlarning diagnostikasi va tuzatish va tiklash ishlari usullarini o'rganadi.

Nutq emboliyasi - kasallikdan oldin tez-tez uchraydigan so'zlardan biri, so'zning bir qismi yoki qisqa ibora, bemor gapirishga urinayotganda ko'p marta takrorlanadi. Bu vosita afaziyasining nutq belgilaridan biridir.

Nutq rivojlanishining kechikishi (SRR) - 3 yoshgacha bo'lgan nutq rivojlanishining yosh normasidan nutq rivojlanishining kechikishi. 3 yoshdan boshlab nutqning barcha tarkibiy qismlarining shakllanmaganligi OHP (nutqning umumiy rivojlanmaganligi) sifatida tavsiflanadi.

Nutq terapiyasi - bu nutqning buzilishi, ularni oldini olish, aniqlash va maxsus o'qitish va tarbiyalash orqali bartaraf etish usullari haqidagi fan.

Nutq terapiyasi massaji nutqning talaffuz tomonini va nutq buzilishidan aziyat chekadigan odamlarning hissiy holatini normallashtirishga yordam beradigan nutq terapiyasi usullaridan biridir. Nutq terapiyasi massaji nutq buzilishidan aziyat chekadigan bolalar, o'smirlar va kattalarni rehabilitatsiya qilishning murakkab tibbiy-pedagogik tizimiga kiritilgan.

Nutqning buzilishi - bu mahalliy miya shikastlanishi tufayli mavjud nutq qobiliyatlari va muloqot qobiliyatlarini yo'qotish.

Nutqning buzilishi - so'zlovchi nutqida ma'lum bir til muhitida qabul qilingan til me'yoridan qisman (qisman) buzilishlarda (tovushning talaffuzi, ovoz, temp va ritm va boshqalar) namoyon bo'ladigan va psixofiziologik funktsiyalarning normal faoliyatining buzilishi tufayli yuzaga keladigan og'ishlardir. nutq faoliyati mexanizmlari.

Onomatopeya - tabiat tovushlarini va ma'lum jarayonlar (kulgi, hushtak, shovqin va boshqalar) bilan birga keladigan tovushlarni, shuningdek, hayvonlarning faryodini shartli ravishda takrorlash.

Ovoz mutatsiyasi - ovoz apparatidagi yoshga bog'liq o'zgarishlar (13-15 yosh) natijasida yuzaga keladigan ovozning o'zgarishi.

Ovozni modulyatsiya qilish - ovoz balandligining o'zgarishi, eshitish qobiliyatining pasayishi bilan M. g. buziladi, bu nutqni monoton qiladi.

Ovozning buzilishi - ovoz hosil qiluvchi apparatdagi patologik o'zgarishlar tufayli fonatsiyaning yo'qligi yoki buzilishi.

Parafaziya - so'zlardagi tovushlar va bo'g'inlarni noto'g'ri almashtirish yoki o'zgartirish (so'zma-so'z parafaziya, masalan, sut o'rniga moko, stul o'rniga yonoq suyaklari) yoki kerakli so'zlarni boshqa bo'lmagan so'zlar bilan almashtirishda namoyon bo'ladigan nutqning buzilishi. og'zaki va yozma nutqda bayonning ma'nosi (og'zaki parafaziya) bilan bog'liq.

Patogeneza - muayyan kasallik, patologik jarayon yoki holatning rivojlanish mexanizmi.

Perseveratsiya - bu har qanday harakatlar, fikrlar yoki tajribalarning ongli niyatiga zid bo'lgan tsiklik takrorlash yoki doimiy takrorlash.

Prenatal davr - tug'ilishdan oldingi davrni anglatadi.

Qon tomirlari - bu markaziy asab tizimining doimiy shikastlanish belgilari rivojlanishi bilan patologik jarayon natijasida kelib chiqqan o'tkir serebrovaskulyar avariya (CVA). Gemorragik insult - miya yoki uning membranalarida qon ketishi, ishemik insult - miyaning bir qismiga qon ta'minoti to'xtashi yoki sezilarli darajada kamayishi, trombotik insult - miya tomirlarining tromb, emboliya

bilan tiqilib qolishi natijasida yuzaga keladi. insult miya tomirlarining emboliya bilan tiqilib qolishi natijasida yuzaga keladi.

Reflected nutq - birovdan keyin takrorlanadigan nutqdir.

Refleks - fiziologiyada - asab tizimi vositachiligidagi qo'zg'atuvchiga organizmning tabiiy javobi.

Rinolaliya - nutq paytida burun bo'shlig'ida haddan tashqari yoki etarli darajada rezonanslash natijasida paydo bo'ladigan ovoz tembrining va tovush talaffuzining buzilishi. Rezonansning bunday buzilishi nazofarenks, burun bo'shlig'i, yumshoq va qattiq tanglaydagi organik nuqsonlar yoki yumshoq tanglay funktsiyasining buzilishi tufayli ovozli ekspiratuar oqimning noto'g'ri yo'nalishidan kelib chiqadi. Ochiq, yopiq va aralash rinolaliyalar mavjud.

Rotasizm - [P], [Pb] tovushlarining talaffuzidagi buzilish.

Sensor - sezgir, his qiluvchi, his-tuyg'ularga tegishli.

Serebral - miya, miyaga tegishli.

Sigmatizm - hushtak ([C], [Cb], [Z], [Zb], [C]) va xirillagan ([W], [W], [H], [Sh]) tovushlarining talaffuzining buzilishi.

Sindrom - umumiy patogenezga ega bo'lgan va kasallikning ma'lum bir holatini tavsiflovchi belgilar (simptomlar) ning tabiiy birikmasidir.

Somatik - bu psixikadan farqli o'laroq, tana bilan bog'liq bo'lgan tanadagi turli xil hodisalarni ifodalash uchun ishlatiladigan atama.

Soqchilik - epilepsiya, miya shikastlanishi, spazmofiliya va boshqa kasalliklar bilan yuzaga keladigan mushaklarning majburiy qisqarishi. Konvulsiyalar subkortikal shakllanishlarning qo'zg'alish holatiga xosdir, ular refleksli sabab bo'lishi mumkin.

Ta'sirli nutq - nutqni idrok etish, tushunish.

Tremor - oyoq-qo'llarning, boshning, tilning va boshqalarning ritmik tebranish harakatlari. asab tizimining shikastlanishi bilan.

Umumiy nutqning kam rivojlanganligi -(OHP) turli xil murakkab nutq buzilishlari bo'lib, unda bolalar nutq tizimining ovoz va semantik tomoni bilan bog'liq bo'lgan, normal eshitish va aql bilan bog'liq bo'lgan barcha tarkibiy qismlarining shakllanishi buzilgan.

Vernicke markazi - nutqni tushunishni ta'minlaydigan dominant yarim sharning posterior yuqori temporal girusidagi miya yarim korteksining mintaqasi (ta'sirli nutq uchun mas'ul).

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Архипова Е. Ф. Методы коррекции речевого и психического развития у детей с церебральным параличом в раннем возрасте: Кн. для логопеда, воспитателя, родителей детей с ДЦП. - М., 1997.
- 2.Архипова Е.Ф. Логопедический массаж при дизартрии М.: АСТ: Астрель; Владимир: ВКТ, 2009.
- 3.Архипова, Е.Ф. Коррекционно-логопедическая работа по преодолению стертой дизартрии у детей / Е.Ф. Архипова. - М.: АСТ: Астрель, 2008. - 254 с.
- 4.Белая Н.А. Массаж лечебный и оздоровительный. — М., 1998.
- 5.Белякова Л.И., Дякова Е.А. Логопедия: Заиканийе. - М., 1998.
- 6.Блыскина И. В., Ковшиков В.А. Массаж в коррекции артикуляторных расстройств. — СПб., 1995.
- 7.Блыскина И.В. Комплексный подход к коррекции речевой патологии у детей логопедический массаж: Методическое пособие для педагогов дошкольных образовательных учреждений. СПб.: «ДЕТСТВО-ПРЕСС», 2008
- 8.Бортфелд С.А. Рогачева Е.И. Лечебная физическая культура и массаж рпи детском церебральном параличе. - Л., 1986.
- 9.Буденная Т.В. Логопедическая гимнастика. СПб., 2012.
- 10.Васичкин В.И.Сегментарный массаж. - СПб., 1997.
- 11.Вербов А. ф. Лечебный массаж. - М., 1997.
- 12.Дедюхина Г.В., Могучая Л.Д., Яньшина Т.А. Логопедический массаж и лечебная физкультура с детьми 3 – 5 лет, страдающими детским церебральным параличом. М.,1999.
- 13.Дьякова Е. А.Логопедический массаж при разных формах дизартрии. Учебное пособие. М.: Изд-во. В. Секачев, 2016. 156 с.
- 14.Замараев, В. А. Анатомия : учебное пособие для вузов / В. А. Замараев. - 2-е изд., испр. и доп. М : Изд-во Юрайт, 2020. 268 с
- 15.Краузе Е.Н. Логопедический массаж и артикуляционная гимнастика. - СПб.: КОРОНА, 2010.
- 16.Левченко И.Ю., Приходко О.Г. технологии обучения и воспитания детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата. - М., 2001.

17. Логопедия: Учебник для студентов дефектол. фак. пед. в узов / Под ред. Л.С. Волковой, С.Н. Шаховской. — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998.

18. Мастюкова Е.М., Ипполитова М.В. Нарушение речи у детей с церебральным параличом. — М., 1985.

19. Микляева Ю.В. Логопедический массаж и гимнастика. Работа над звукопроизношением. — М.: Айрис-пресс, 2010.

20. Недорезова Е. П. Методическое руководство по вопросам речевых патологий у детей с врожденными расщелинами нёба и губы. — М., 1995.

21. Новикова Е. В. Зондовый массаж: коррекция звукопроизношения: Наглядное практическое пособие. — М., 2000.

22. Новикова Е.Н. Зондовый массаж: коррекция звукопроизношения. В 4-х ч. М.: Издво ГНОМ и Д, 2012.

23. Паварова И.А. Коррекция заикания в играх и тренингах. Санкт-Петербург.-2005 г. 217с.

24. Приходко О.Г. Особенности логопедической работы при дизартрии с детьми, страдающими ДТСП и другими видами неврологической патологии. Развитие и коррекция — 1999. — Вип.5.

25. Приходько О.Г. Логопедический массаж при коррекции дизартрических нарушений речи у детей раннего и дошкольного возраста. — СПб.: КАРО, 2008.

26. Семенова К.А., Махмудова А.М. Медицинская реабилитация и социальная адаптация больных ДЦП. — Ташкент, 1979.

27. Сербина А.Ф., Волоскова Н.Н. Комплекс приемов массажа речевой и мимической мускулатуры при дизартрии. Дизартрия, клинический, нейролингвистический, психолого-педагогический аспекты проблемы: Учебно-методическое пособие. — Ставрополь, 1996.

28. Синелников Р.Д., Синелников Я.Р. Атлас анатомии человека. — М., 1990.

29. Тенк Г. Практикум по китайской акупунктуре и точечному массажу для детей. — Таганрог, 1995.

30. Чарели Э. М. Упражнения и массаж по развитию детского голоса. — Свердловск, 1990.

31. Шевцова Е.И. Артикуляционный массаж в системе преодоления заикания у детей: Детская реч, норма и патология. — Самара, 1993.

32. Шевцова Е.Е. Артикуляционный массаж при заикании. — М.: СФЕРА, 2008.

33. Штеренгери А.Йе., Белая Н.А. Массаж для взрослых и детей. — Киев, 1992.

34. <http://festival.1september.ru/articles/618638/>

35. <http://www.pandia.ru/text/77/305/25349>.

36. <http://festival.1september.ru/articles/618638/>

ILOVA

TEST SAVOLLARI

1. Yuzlarga havo tòldirilib, barmoq uchlari bilan uriladi. Bu massajning nomi nima?
====
Barmoqli dush
====
Yuzni yuvamiz
====
Parvozchalar
====
Bilinchiklar pishiramiz
====
2. Peshonadan yuz bòylab dahanga qadar ikkala qòl kaftlari bilan silovchi harakatlar bajariladi. Ushbu massajning nomi nima?
====
Parvozchalar
====
Barmoqli dush
====
Yuzni yuvamiz
====
Yuzaki silash
====
3. Bu usul birmuncha murakkab usul hisoblanadi. Bu usul yuz muskullari va artikulyatsion muskullar tonusini pasaytirishga qaratiladi. Bu massajning qaysi usuli?
====
Silash
====
11. Nutqiy diqqatni alohida buzulishi, nutq tempining buzilishi oqibati sifatida jumlar nutugri shakllanishi bu.....?
====
Florenskaya
====
Getsman
====
Battarizm
====
Silash
====
12. Qaysi holatlarda logopedik massajni qòllab bòlmaydi?
====
Teri kasalliklarida
====
Bolalar yuqimli kasalliklarida
====
Barchasida
====
Stomatologik kasalliklarida
====
13. Ananaviy massaj necha usulda qòllaniladi?
====
5
====
6
====
4
====

- ====
chuqur silash
====
Yuzaki silash
====
Tirnash
====
4. -----normal eshitish va nutq apparatining buzilmagan innervatsiyasi bilan tovush talaffuzining buzilishi?
====
Afoniya
====
Disleksiya
====
Dislaliya
====
Rinolaliya
5. Eshitiladigan tovushlar, sòzlar va iboralarning beixtiyor takrorlanishi?
====
Ekspressiv nutq
====
Impressiv nutq
====
Ekolaliya
====
Etiologiya
====
6. Mushaklarning ixtiyoriy qisqarishi tufayli avtomatik zòravon harakatlar?
====
Tonus
====
- 3
====
14. Har xil tomonga tòqimalarning chòziladi lekin qattiq ezmaydi ushbu massaj ananaviy massajning qaysi usuli?
====
Silash
====
Ezib uqalash
====
Uqalash
====
Tebratish
====
15. Ananaviy massaj turlari qaysilar?
====
Zontli Silash
====
Zontli apparatli
====
Silash, uqalash
====
Zontli òz òzini massaj qilish
====
16. Tebranish necha usulda olib boriladi?
====
3
====
4
====
2
====
5

Muskullar tortishishi	=====
=====	
# Giperkinez	17. Ruhiy jarohat tufayli
=====	boshqalar bilan o'g'zaki
Innervatsiya	muloqotni tòxtatish bu.....
=====	=====
7.-----bu birov tomonidan	Mikroglossiya
aytilgan sòzlarni yoki	=====
iboralarni ikki yoki undan	Nutq emboliyasi
ortiq shaxs tomonidan bir	=====
vaqtning òzida birgalikda	# Mutizm
takrorlash?	=====
=====	Disleksiya
Mustaqil nutq	=====
=====	18. Ekolaliya numa?
Uygunlashgan nutq	=====
=====	O'g'zaki va yozma bayonot
# Konjugat nutq	=====
=====	Mushaklar tonusi
Aralash nutq	=====
=====	# Eshitilgan tovushlar sòzlar
8. Ktovushlarini talaffuz	yoki iboralarni beixtiyor
qilishning yetishmasligi?	takrorlanishi
=====	=====
Parakappatizm	Sòzni tovush tarkibini tahlil
=====	qilish
Gammatizm	=====
=====	19. Maktabgacha yoshdagi
# Kappatizm	bolalar bilan qancha vaqt
=====	davomida logopedik massaj
Paragammatizm	òtkaziladi?
=====	=====
9. Sòzning tovush tarkibini	10 minut
tahlil qilish va sintez qilish	=====
uchun aqliy harakatlar nima?	5 minut
=====	=====
Fonemik idrok	# 15 minut
	=====

=====	3 minut
Fonemik sintez	=====
=====	20. Dizatriyani bartaraf
# Fonemik analiz va sintez	etish bòyicha nutq terapiyasi
=====	necha bosqichdan iborat?
Fonemik analiz	=====
=====	3
10. Nutq apparati	=====
mushaklarining konsultiv	4
holati tufayli nutqning tempo-	=====
ritmik tashkil etilishining	# 5
buzilishi?	=====
=====	6
Rinolaliya	
=====	
Agrafiya	
=====	
# Duduqlanish	
=====	
Dizatriya	
21 Nuqtali massaj metodikasi	31. Massaj turlarining
kinga tegishli?a	guruhli ananaviy ravishda
=====	necha guruhga bolinadi ?
Kusmaul	=====
=====	# 4
O. A Tokariva	=====
=====	5
# Ye. A. Dyakova	=====
=====	6
Florenskaya	=====
=====	7
22. Til massaj harakatlari	32. Qaysi olim "Qoshiqlar
necha bosqichda amalga	yordamida maxsus
oshiriladi?	massajlar"usulini taklif
=====	qiladi?
2	=====
=====	Zotov

4	=====	Xvatsov
# 3	=====	# O.K.Krupenchuk
5	=====	Togri javob yuq
23. Qoshiqli logopedik massaj metodikasi kimga tegishli?	=====	33. Mexanik tasir korsatishning faol usuli bu....
O.A.Tokariva	=====	alaliya
Florenskaya	=====	mexanika
# O.I. Krupenchuk	=====	# logopedik massaj
Ye.A. Dyakova	=====	mexanik ta'sir
24. Nutq apparat mushaklarining holati tufayli nutqning temporitmik tashkil etilishining buzulishi nima?	=====	34. Logopedik massaj nechi daqiqa amalga oshiriladi?
Dizartriya	=====	10
Dizleksiya	=====	30
# Duduqlanish	=====	# 20
Dislaliya	=====	40
25. Gemipleji bu....?	=====	35. Nutqning prosodik tomoniga nimalar kiradi?
Tananing yarim mushaklarining falaji	=====	tembr,intonatsiya,idrok
Butun Tananing falajlanishi	=====	ovoz modulyatsiyasiyasi kuchi tembri

=====	# tembr,intonatsiya, motorika,pauza
# Yuz mushaklarining falajlanishi	=====
Oyoq mushaklarining falajlanishi	=====
26. Cheklanmagan,izchil bõlmagan nutq oqimi bu....?	36. Logopedik tekshirish necha bosqichda amalga oshiriladi?
Logoretm	=====
Moslashuv	4
# Logoreya	3
Mutezm	=====
27. Prenatal davr bu....?	# 2
Tuğruq davri	5
Tuğriqdan kiyingi davr	=====
# Tuğilishdan oldingi davr	37 Necha xil nafas turlari mavjud ?
Ilk bolalik davr	=====
28. Reflected nutq qanday nutq?	oddiy murakkab
Shaxsiy nutq	=====
Birovning nutqi	nutqiy va ogizdan
# Birovdan kiyin takrorlanadigan nutq	=====
Ikki kishining nutqi	# yuzaki nafas, kokrakdan, aralash
	=====
	ogzaki yozma
	=====
	38. Ovoz apparati hosil qiluvchi turli tovushlar yigindisi...
	=====
	intonatsiya
	=====
	deksiya
	=====

====	# ovoz
29. Klassik massaj asoschilari kim?	====
====	ovoz kuchi
====	====
I.M. Sarkizov A.A. Biryukov	39. Klassika sozining manosi nima?
====	====
Kusmaul	tekshirish usullari
====	====
# Estradier, Metzger	ovoz usullar
====	====
A.F. Verbov	# namunali
====	====
30. Gigiyinik massaj turlarini kim 3 turga ajratadi?	yuzaki nafas
====	40. Logopedik massaj nimalarga ta'sir etadi?
Burovix, Zotov, Xvatsov	====
====	Yuzga va tanaga
Zotov, Xvatsov, Lurua	====
====	Tilning harakatchanligi
# Burovix, Zotov, Greschik	====
====	# Nutq talaffuz, yuzning emotsional tomoni
Kurupenchuk, Xvatsov	====
	Tana harakatchanligi
	====
41. Qanday kasalliklarda massaj o'tkazilmaydi?	46. Nuqtali uqalash qachon qayerda vujudga kelgan?
====	====
Duduqlanish	II asr xitoyda
====	====
Yuganchaning kaltaligi	XX asr O'rta Osiyoda
====	====
# Teri kasalliklari, stomatit	# 5 ming yil avval uzoq sharqda
====	====
Grip, shamollash	7 ming yil avval uzoq sharqda

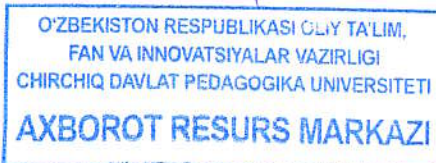
42. Massaj olib borishdan oldin kimning hulosasi kerak?	47. Biologik nuqtalarning nechtasidan foydalaniladi?
====	====
Defektolog	750
====	====
Ota- ona	1000
====	====
# Nevrapatolog va pediatr	# 150
====	====
Xirurg	850
43. Massaj haftada necha marta olib boriladi?	48. Logopedik massaj qanday joyda o'tkaziladi?
====	====
5 Marta	Ochiq havoda
====	====
3 Marta	Issiq xonada o'tirgan holatda
====	====
# 2 Marta	# Toza va issiq xonada
====	====
4 Marta	Har qanday joyda
44. Massaj boshlang'ich davrida necha minut olib boriladi?	49. Massajning asosiy usullari nechta?
====	====
10-17	10 ta
====	====
15-20	15 ta
====	====
# 5-7	# 5 ta
====	====
9-10	12 ta
45. Uqalash organizmga qanday ta'sir etadi?	50. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan necha daqiqa individual massaj olib boriladi?
====	====
Biologik	10.daqiqa
====	====
Qon tomirlar yaxshilanadi	

====	20.daqiqa
# Fiziologik	====
====	# 15.daqiqa
====	====
Harakatchanlik oshadi	25.daqiqa

Mundarija	
Kirish.....	3
I bob Massaj va uning organizmga ta'sir xususiyatlari.....	5
1§ Logopedik massajning maqsadi va vazifalari.....	5
2§ Nutq organlarining me'yordagi anatomiya va fiziologiyasi.....	12
3§ Birlamchi diagnostika (tashhis).....	31
4§ Massaj vaqtida gavdaning holati, massajning asosiy usullari.....	31
II bob Logopedik massajning o'tkazish metodikasi.....	48
5§ Logopedik amaliyotda qo'llaniladigan massaj turlari	48
6§ Logopedik amaliyotda massajni qo'llash va uni taqqoslashga doir ko'rsatmalar.....	56
7§ Logopedik amaliyotda klassik massajdan foydalanish.....	64
8§ Artikulyatsiya a'zolarini bo'shashtiruvchi va mustahkamlashga qaratilgan kompleks massaj harakatlari metodi sifatida.....	67
III bob Nuqtali massaj o'tkazish metodikasi.....	71
9§ Biologik faol nuqtali massaj qilish reflektor ta'sirini bir metodi sifatida.....	71
10§ Logopedik massajda foydalanadigan biologik faol nuqtani aniqlash.....	79
11§ Bo'shashtiruvchi massajni olib borishga doir metodik ko'rsatmalar.....	84
12§ Faollashtiruvchi massajni olib borish qoidalar.....	90
13§ Faollashtiruvchi massajlar.....	95
14§ Yuz va dahan sohasining massaji. Lab mushaklar massaji. Til muskullari massaji.....	102
15§ Yumshoq tanglay. Milk va qattiq tanglayning shilliq qavati massaji.....	138
16§ Nuqtali massaj usullari. Nuqtali massaj texnikasi.....	144
17§ Logopedik massaj vaqtida qo'llaniladigan BFNlar.....	148

18§	Duduqlanishda nuqtali uqalash. Dizartriyada nuqtali uqalash.....	158
19§	Fanatsion gimnastika uyg'unligidagi nuqtali massaj.....	165
IV bob	Mustaqil massaj qilish va zondlar bilan ishlash texnologiyasi.....	135
20§	Bo'yin va bosh mushaklarning o'z-o'zini massaji. Yuz mushaklarini mustaqil massaj qilish.....	168
21§	Quloq suprasini mustaqil massaji.Quloq suprasi massaji.....	178
22§	Logopedik massajni zondlar yordamida ta'sir etish...	180
23§	Logopedik amaliyotda o'z-o'zini qoshiqli massaj qilish usullaridan foydalanish.....	196
24§	Tovushlar talaffuzidagi nuqsonlarni korrektsiyalashda logopedik zondlardan foydalanish.....	211
25§	Maktabgacha ta'lim muassasalari va maktabda kun tartibning turli vaqtlarini o'tkazishda o'z-o'zini massaj qilish usullari.....	220
	Glossariy.....	233
	Foydalanilgan adabiyotlar.....	241
	Ilova.....	244

-14116/50-

G.S.ABDULLAYEVA

Sh.X.KOBILOVA

LOGOPEDIK MASSAJ

(O'quv qo'llanma)

5 111 900 –Defektologiya (logopediya)

Muharrir:	X. Taxirov
Tehnik muharrir:	S. Melikuziva
Musahhih:	M. Yunusova
Sahifalovchi:	A.Ziyamuhamedov

Nashriyot litsenziya № 2044, 25.08.2020 й

Bichimi 60x84¹/₁₆. "Cambria" garnituras, kegli 16.

Offset bosma usulida bosildi. Shartli bosma tabog'i 16. Adadi
100 dona. Buyurtma № 1655632

**Nazokathon ziyo print MCHJda chop
etildi.**

9 789910 959035

